Aristotelis Ethica

Aristote-
lis Lib.
Ethicoru
cum com-
ment.
[illegible]

Omnis ars et omnis doctrina similiter autem et actus et electio bonum quoddam appetere videtur. Ideo bene enunciaverunt bonum quod omnia appetunt. Differentia vero quedam videtur finium. Hii quidem enim sunt operationes, hii vero preter has opera quedam. Quorum autem sunt fines quedam preter operationes, in hiis meliora existunt operationibus opera. Multis autem operationibus entibus et artibus et doctrinis multi fiunt et fines: medicinalis quidem sanitas, navifactive vero navigatio, militaris vero victoria, yconomice vero divitie. Quecumque autem sunt talium sub una quadam virtute, quemadmodum sub equestri frenifactiva et quecumque alie equestrium instrumentorum sunt; hec autem et omnis bellica operatio sub militari; secundum eundem utique modum alie sub aliis. In omnibus utique architectonicarum fines sunt desiderabiliores hiis que sunt sub ipsis; horum enim gratia illa prosequuntur. Differt autem nichil operationes esse fines actuum aut preter has aliud quoddam, quemadmodum in dictis doctrinis. Si utique est aliquis finis operabilium quem propter se ipsum volumus, alia vero propter illum, et non omnia propter alterum desideramus (procedit enim sic in infinitum, ut sit vacuum et vanum desiderium), manifestum quoniam hic utique erit bonum et optimum. Igitur et ad vitam cognitio ipsius magnum habet momentum, et quemadmodum sagittatores signum habentes magis utique adipiscentur quod oportet. Si autem sic, temptandum figuraliter accipere illud quid quidem est et cuius disciplinarum aut virtutum. Videbitur autem utique principalissime et maxime architectonice esse. Talis autem utique et civilis apparet. Quas enim esse debitum disciplinarum in civitatibus et quales unumquemque addiscere et usquequo, hec preordinat. Videmus autem et pretiosissimas virtutum sub hac existentes, ut puta militarem, yconomicam, rethoricam. Utente vero hac reliquis practicis disciplinarum, amplius autem lege ponente quid oportet operari et a quibus abstinere, huius finis complectitur utique eos qui aliarum. Quare utique hic erit humanum bonum. Si enim et idem est uni et civitati, maius quod et perfectius quod civitatis videtur et suscipere et salvare. Amabile quidem enim et uni soli, melius vero et divinius genti et civitatibus. Methodus quidem igitur hec appetit, civilis quedam existens. Dicetur autem utique sufficienter si secundum subiectam materiam manifestetur. Certitudo enim non similiter in omnibus sermonibus querenda, quemadmodum neque in conditis. Bona autem et iusta de quibus civilis intendit, tantam habent differentiam et errorem ut videantur lege sola esse, natura autem non. Talem autem errorem quendam habent et bona, quia multis contingunt detrimenta ex ipsis. Iam enim quidam perierunt propter divitias, alii vero propter fortitudinem. Amabile igitur de talibus et ex talibus dicentes grosse et figuraliter veritatem ostendere, et de hiis que ut frequentius et ex talibus dicentes talia concludere. Eodem utique modo et recipere debitum unumquodque dictorum. Disciplinati enim est in tantum certitudinem inquirere secundum unumquodque genus in quantum rei natura recipit. Propinquum enim videtur et mathematicum persuadentem acceptare et rethoricum demonstrationes expetere. Unusquisque autem bene iudicat que cognoscit, et horum est bonus iudex. Simpliciter autem qui circa omnia eruditus. Ideo politice non est proprius auditor iuvenis. Inexpertus enim eorum que secundum vitam actuum; rationes autem ex hiis et de hiis. Amplius autem passionum secutor existens inaniter audiet et inutiliter, quoniam finis est non cognitio sed actus. Differt autem nichil iuvenis secundum etatem aut secundum morem iuvenis. Non enim a tempore defectio sed propter

passiones uiuens et persequi singula. talibus .n. inutilis cognitio fit quemadmodum incontinentibus. Secundum rationem autem desideria facientibus et operantibus multum utique utile erit de hys scire. Et quid de auditore et qualiter demonstrandum et quid proponimus prohemiata sint tanta.

Dicamus igitur resumentes quoniam omnis cognitio et electio bonum aliquod desiderat quid est hoc quod dicimus ciuilem desiderare et quid est omnium operatorum summum bonum. Nomine quidem igitur fere a plurimis confessum est. felicitatem .n. et multi et excellentes dicunt. bene uiuere autem et bene operari idem estimant ei quod est esse felicem. De felicitate autem quid est altercantur et non similiter multi sapientibus tradiderunt. hij quidem .n. apparentium quid et manifestorum. ut puta uoluptatem aut diuicias aut honorem. alij autem aliud. Frequenter autem et idem ipse alterum. egrotans quidem .n. sanitatem. mendicans autem diuicias. Conscij autem sibi ipsis ignorancie eos qui magnum aliquid et id quod super ipsos dicunt admirantur. Quidam autem existimauerunt preter hec multa bona aliud esse per se ipsum quod et omnibus causa est essendi bona. Omnes quidem igitur perscrutari opiniones inanius fortassis est. Sufficiens autem eas maxime que superficietenus aut dicunt ut estimantur habere aliquam rationem. Non lateat autem nos quoniam differunt qui a principijs rationes et qui ad principia. Bene .n. et plato dubitauit hoc et querit utrum a principijs uel ad principia est uia. quemadmodum in stadijs ab athlotetis uel ex uel ad terminum uel econuerso. Incipiendum igitur a cognitis. hec autem dupliciter. hec quidem .n. nobis. hec autem simpliciter. Forte igitur nobis incipiendum est a cognitis. Propter quod oportet consuetudinibus ductum bene de bonis et iustis et totaliter ciuilibus auditurum sufficienter. principium .n. quia et si hoc appareat sufficienter non opus erit eo quod propter quid. talis autem habet uel suscipit principia facile. Cui autem neutrum existit horum audiat uerba que sunt Esyodi. Iste quidem optimus qui omnia intelligit. bonus autem rursus et ille qui bene dicenti obedit. qui autem neque ipse intelligit neque alium audiens in animo ponit. hic rursus inutilis uir. Nos autem dicamus unde digressi sumus. bonum .n. et felicitatem non irrationabiliter uidentur ex hys que hic uite sunt existimare. Multi quidem et grossissimi uoluptatem. Propter quod et uitam diligunt uoluptuosam. Tres .n. sunt maxime excellentes. et illa que nunc dicta est et que ciuilis est et tercia que contemplatiua est. Multi quidem igitur bestiales uniuersaliter esse pecudum uitam eligentes. Adipiscitur autem rationem quia multi eorum qui in potestate sunt similia sardanapalo. Qui autem excellentes et operatiui honorem. Ciuilis .n. fere hic finis. Videtur autem minus sufficiens esse eo quod quesitum. Videtur .n. in honorantibus magis esse quam in honorato. bonum autem proprium quid et quod difficile auferri diuinamur. Amplius autem uidentur honorem querere ut credant se ipsos bonos esse. querunt .n. a prudentibus honorari et apud eos a quibus cognoscuntur et in uirtute. Manifestum autem quoniam secundum hos uirtus melior est. Forsitan autem et magis utique finem ciuilis uite hanc existimauerit. Videtur autem imperfectior et hec. Videtur .n. utique et dormire habentem uirtutem. uel non operari per uitam. Et cum hys mala pati et infortunari esse plurima. Ita autem uiuentem nullus felicitabit nisi positionem custodiat. Et de hys quidem igitur satis. et .n. in encyclijs dictum est de ipsis. Tercia autem est contemplatiua de qua perscrutacionem

3ª uita

rem faciemus in sequentibus. Pecuniosus autem uiolentus quis est. et diuicie non sunt quod queritur bonum. utiles .n. sunt et alterius gratia. Propter quod magis que prius dicta sunt fines aliquis utique existimabit. propter se .n. diliguntur. Videtur autem neque illa. Quamuis multi sermones ad hec dispositi sunt. Hec autem relinquantur. Quod autem uniuersale melius forte perscrutari et quomodo qualiter dicitur dubitare. Si obuia tali questione facta propter amicos uiros introducere ydeas. Videbitur autem melius utique esse forsitan et oportere et pro salute ueritatis et familiaria destruere. Aliter quidem philosophos existentes. Ambobus .n. existentibus amicis sanctum est preonorare ueritatem. Ferentes autem opinionem hanc non faciebant ydeas in quibus prius et posterius dicebant. Propter quod neque numerorum ydeam constituebant. Bonum quidem dicitur et in eo quod quid est et in quali et in ad aliquid. Quod autem per se ipsum est et substancia prius natura eo quod ad aliquid. propagini .n. hoc assimilatur et accidenti entis. Quare non utique erit in hys communis ydea quedam. Amplius autem quia bonum equaliter dicitur enti. et in eo quod quid est dicitur ut puta deus et intellectus. et in quali uirtutes. et in quanto mensuratum. et in ad aliquid utile. et in tempore tempus et in loco dieta et alia talia. manifestum quod non utique erit commune quoddam uniuersale et unum. non .n. diceretur utique in omnibus predicamentis. sed in uno solo. Amplius autem quia eorum que secundum ydeam una. una et scientia. et bonorum omnium esset utique una quedam scientia. Nunc autem sunt multe et eorum que sub uno predicamento. ut puta tempus. in bello quidem .n. militaris. in egritudine .n. medicinalis. in laboribus exercitatiua. Queret autem utique aliquis quid et uolunt dicere per se ablantes unumquodque. Siquidem ipse homo et in homine una et eadem ratio que hominis est. in quantum .n. homo non different. Si autem sic neque secundum quod bonum. Sed neque quidem perpetuum esse magis bonum erit si neque magis album diuturnius eo quod una die. Probabilius .n. uidentur pythagorici dicere de ipso ponentes in ordine bonorum unitatem. quos utique et speusippus sequi uidetur. Sed de hys quidem aliud fit sermo. Hys autem que dicta sunt dubitatio quedam subapparet propter non de bono omni sermones dici. et sunt dici autem que secundum unam speciem que secundum se ipsa persecuta sunt et dilecta. facta autem horum uel conseruatiua aliqualiter uel contrariorum prohibitiua propter hec dici et secundum modum alium. Manifestum igitur quoniam dupliciter utique dicentur bona. et hec quidem secundum se ipsa. illa autem propter hec. Diuidentes igitur ab utilibus que secundum se ipsa intendamus si dicuntur secundum unam ydeam. Secundum se ipsa autem qualia ponet quis utique. Vel quecumque et solitaria persequuntur. ut puta sapere et uidere. et uoluptates quasdam et honores. hec .n. et si propter aliud quis persequitur. tamen secundum se bonorum ponet utique aliquis. uel nichil aliud preter ydeam. quare uanum erit ydea. Si autem et hec sunt eorum que secundum se ipsa bonum rationem in omnibus ipsis eandem apparere oportebit. quemadmodum in niue et cerusa eam que albedinis. honoris autem et prudencie et uoluptatis. alie et differentes sunt rationes. Vel secundum quod bona. Non est igitur bonum commune quid secundum unam ydeam. Sed qualiter utique dicuntur omnia bona non .n. assimilantur a casu equiuocis. Sed certe ei quod est ab uno esse uel ad unum omnia conducere. uel magis secundum analogiam. Sicut .n. in corpore uisus in anima intellectus et aliud utique in alio. Sed forte quidem hec relinquendum est nunc. Certificare .n. de ipsis alterius utique philosophie erit magis.

ipsum. Similiter autem et de idea. Si enim et est unum quod communiter predicatur bonum vel separatum quid ipsum secundum
se ipsum, manifestum quod non utique operatum neque possessum homini. Nunc autem tale queritur. Forte
autem alicui videbitur melius utique esse cognoscere ipsum ad possessa et operata bonorum.
Velud enim exemplar habentes magis sciemus et que nobis sunt bona, et si sciamus, ea ad-
ipiscemur. Probabilitatem igitur quandam habet sermo, videtur autem scienciis dissonare.
Omnes enim bonum quoddam appetentes et quod deficit acquirere querentes derelinquunt cognitionem ipsius.
Et auxilium tale omnes artifices ignorare et neque querere non rationabile. Incon-
veniens autem et quid iuvabitur textor vel faber ad suam artem sciens ipsum bonum, vel
qualiter magis medicus vel miles erit qui ideam ipsam contemplatus. Videtur quidem enim neque sa-
nitatem ita intendere medicus, sed eam que hominis, magis autem forte eam que huius;
secundum unumquemque enim medicatur. Et de hiis quidem tantum dictum sit.

Rursus autem redeamus ad quesitum bonum quid utique sit. Videtur quidem enim aliud in
alia operatione et arte; aliud enim in medicinali et militari et reliquis similiter. Quod
igitur uniuscuiusque bonum? aut cuius gratia reliqua operantur? Hoc autem in medicinali quidem sanitas,
in militari quidem victoria, in edificativa autem domus, in alio autem aliud, in omni autem ope-
ratione et electione finis; huius enim gratia reliqua operantur omnes. Quare si quis operatorum omnium est
finis, hic utique erit operatum bonum; si autem plura, hec. Transcendens utique sermo ad idem
pervenit. Hoc autem adhuc magis explanare temptandum. Quoniam autem plures videntur
fines, horum autem eligimus quedam propter alterum, ut puta divicias, fistulas et omnino
organa, manifestum igitur quoniam non sunt omnes perfecti. Optimum autem perfectum quid videtur esse. Quare
si unum aliquod solum perfectum, hoc utique erit quod queritur; si autem plura, perfectissimum horum.
Perfectius autem dicimus quod secundum se prosequibile eo quod propter alterum, et quod numquam
propter aliud eligibile hiis que secundum se ipsa et propter hoc eligibilia, et simpliciter perfectum utique
quod secundum se ipsum eligibile semper et numquam propter aliud. Tale utique felicitas maxime esse
videtur. Hanc enim eligimus semper propter se ipsam et numquam propter aliud. Honorem vero et voluptatem
et intellectum et omnem virtutem eligimus quidem propter ipsa, nullo enim adveniente eligemus utique
unumquodque eorum; eligimus autem et felicitatis gratia, per hec suspicantes felices fore.
Felicitatem autem nullus eligit horum gratia neque omnino propter aliud. Quod solum desidera-
bile et eligibile et numquam propter alterum felicitas esse videtur. Et ex per se sufficientia
accidere idem. Perfectum enim bonum per se sufficiens esse videtur. Per se sufficiens autem dicimus
non ipsi soli viventi vitam solitariam, sed et parentibus et filiis et uxori
et totaliter amicis et civibus, quoniam homo natura civile est. Horum autem accipiendus terminus quidam;
extendenti enim ad parentes et progenitores et amicos amicorum in infinitum procedet.
Sed hoc quidem rursus perscrutandum. Per se sufficiens autem ponimus quod solitarium suf-

ficiens et eligibilem facit vitam et nullo indigentem. Tale autem felicitatem existimamus esse.
Amplius omnium maxime eligibilem non connumeratam; connumeratam autem manifestum quod eligibiliorem cum
minimo bonorum. Superhabundantia enim bonorum fit quod appositum, bonorum autem maius eli-
gibilius semper. Perfectum utique quid videtur et per se sufficiens felicitas, operatorum existens finis.

Sed felicitatem quidem forte optimum dicere confessum quid videtur, desideratur autem manifes-
tius quid est adhuc dici. Forte utique fiet hoc si sumatur opus hominis. Quemadmodum enim
aulete et statuifice et omni artifici et omnino quorum est opus aliquod et actio,
in opere videtur bonum esse et bene, ita utique videbitur et homini, si quidem est opus aliquod ipsius. Utrum
igitur textoris et coriarii sunt opera quedam et actiones, hominis autem nullum, sed natum
ociosum? Aut quemadmodum oculi vel manus et pedis et omnino unius cuiusque particularum
videtur aliquod opus, ita et hominis preter hec omnia ponet aliquis utique opus aliquod? Quid igitur hoc
utique erit? Vivere quidem enim commune videtur et plantis. Queritur autem proprium. Separan-
dum ergo nutritivam et augmentativam vitam. Sequens autem sensitiva quedam utique
esse videtur. Communis autem et equo et bovi et omni animali. Relinquitur ergo operativa quedam ra-
tionem habentis. Huius autem hoc quidem ut bene persuasibile rationi, hoc autem ut habens et intelligens. Dupliciter autem et
hac dicta, eam que secundum operationem ponendum; principalius enim videtur dici. Si autem est opus hominis a-
nime operatio secundum rationem vel non sine ratione, idem autem dicimus opus esse genere huius et huius studiosi,
quemadmodum citariste et studiosi citariste, et simpliciter utique hoc in omnibus, apposita secundum virtutem
habundantia ad opus; citarizare quidem enim citariste, studiosi autem bene. Si autem sic, hominis
autem ponimus opus vitam quandam, hanc autem anime operationem et actum cum ratione, studio-
si autem viri bene hec et optime, unumquodque autem bene secundum propriam virtutem quia sic utique a se
sic bona opera procedunt a virtute perficitur. Si autem hoc, humanum bonum anime opus fit
secundum virtutem. Si autem plures virtutes, secundum perfectissimam et optimam. Amplius autem in vita per-
fecta. Una enim hirundo ver non facit, neque una dies. Ita utique neque beatum neque feli-
cem una dies neque paucum tempus. Circumscribatur quidem igitur bonum ita. Oportet enim forte
figuraliter dicere primum, deinde posterius rescribere. Videbitur autem utique hominis esse producere
et particulariter disponere que bene habent circumscriptione; et tempus talium inventor
vel cooperator bonus esse. Unde et artium facta sunt additamenta. Omnis enim apponere
quod deficit. Meminisse autem et prius dictorum oportet, et certitudinem non in omnibus similiter exquirere, sed in
singulis secundum subiectam materiam et in tantum in quantum proprium doctrine. Etenim tector et geo-
metra differenter inquirunt rectum; hic quidem enim inquantum utile ad opus, hic autem quid est vel quale quid;
speculator enim veri. Eodem utique modo et in aliis faciendum, ut non
que extra opera operibus plura fiant. Non exquirenda autem neque causam in omnibus similiter,
sed sufficiens in quibusdam quia demonstrari bene, ut puta et circa principia. Hoc autem quia est primum et principium.

primum principiorum. Quoniam que deductione conspicata sunt, hec autem sensu, hec autem consuetudine quadam, et alia autem
aliter. Temptandum autem persequi singula secundum quod nata sunt, et studendum qualiter determinentur bene. Magnum
enim auxilium habent ad sequentia. Videtur enim plus quam dimidium totius esse principium, et
multa manifesta fieri per ipsum eorum que queruntur. Scrutandum utique de ipso non solum ex con-
clusione et ex quibus sermo, sed et ex hiis que dicuntur de ipso. Vero quidem enim omnia consonant existencia, falso autem cito
dissonat verum. Divisis itaque bonis tripliciter, et hiis quidem que exterius dictis, hiis autem
que circa animam et corpus, circa animam dicimus principaliter et maxime bona. Actus autem et operaci-
onales esse circa animam ponimus. Quare utique bene dicetur secundum opinionem hanc antiquam existentem et
confessam a philosophis. Recte autem et quoniam actus quidam dicuntur et operaciones finis. Ita enim eo-
rum que circa animam bonorum fit finis, et non exteriorum. Consonat autem racioni et bene vivere
et bene operari felicem esse. Fere enim bona vita quedam dicta est et bona operacio. Videntur autem
et quesita omnia circa felicitatem existere dicto. Hiis quidem enim virtus, hiis autem prudencia, aliis autem
sapiencia quedam esse videtur, hiis autem hec vel horum aliquid cum voluptate vel non sine volup-
tate. Alii autem et eam que exterius habundanciam comprehendunt. Horum autem hec quidem multi et veteres
dicunt, hec autem pauci et gloriosi viri. Neutros autem horum racionabile peccare in universis, sed
unum aliquid vel plura dirigere. Dicentibus quidem igitur omnem virtutem vel virtutem quandam consonus
est sermo; huius enim est secundum ipsam operacio. Differt autem non parum in possessione vel in usu optimum existi-
mare, et in habitu vel operacione. Habitum quidem enim contingit nullum bonum perficere existentem, ut puta dor-
mienti vel aliter qualiter ocioso. Operacionem autem non possibile; operabitur enim ex necessitate, et bene
operabitur. Quemadmodum autem Olimpiadibus non optimi et fortissimi coronantur, sed agoniza-
ntes (horum enim quidam ~~sunt~~ vincunt), ita et eorum qui in vita bonorum et optimorum operantes
recte illustres fiunt. Est autem et vita ipsorum secundum se ipsam delectabilis. Delectari quidem enim aliorum
est animatorum, unicuique autem est delectabile ad quod dicitur amativus, ut puta equus quidem amanti equum, spec-
taculum amanti spectaculum. Eodem autem modo et iusta amanti iustum, et omnino que secundum
virtutem amanti virtutem. Multis quidem igitur delectabilia adinvicem adversantur, quia non talia na-
tura sunt. Amatoribus autem bonum sunt delectabilia que natura delectabilia. Tales autem que secundum virtutem opera-
ciones, quare et hiis delectabiles et secundum ipsas. Nichil utique indiget voluptate vita
ipsorum quemadmodum adiutorio aliquo circumposito. Cum dictis enim neque bonus est qui non gaudet bonis operibus,
neque iustum utique dicet nullus non gaudentem iuste operari, neque liberalem non gaudentem li-
beralibus operibus; similiter autem et in aliis. Si autem sic, secundum se ipsas utique erunt secundum virtutem operaciones
delectabiles. At vero et bone et pulchre et bone sunt et maxime horum unumquodque, siquidem bene iudi-
cat de hiis studiosus. Iudicat autem de hiis secundum ut diximus. Optimum autem et pulcherri-
mum et delectabilissimum felicitas, et non divisa sunt hec secundum Delyacam superscriptionem: Op-
timum iustissimum, desiderantissimum autem sanum esse, delectabilissimum vero quo quis

optat frui. Omnia enim existunt hec optimis operacionibus. Has autem vel unam harum optimam
dicimus esse felicitatem. Videtur tamen et exteriorum bonorum indigens, quemadmodum diximus. Im-
possibile enim vel non facile bona operari inopem existentem. Multa quidem enim operantur quemadmodum
per organa, per amicos et per divicias et civilem potenciam. Quibusdam autem denudati coinquinant
beatitudinem, ut puta nobilitate, bona prole, pulchritudine. Non enim omnino felix qui specie turpissimus
aut ignobilis vel solitarius vel sine prole. Adhuc autem forte minus si huic pessimi filii sunt
vel amici, vel boni existentes mortui sunt. Quemadmodum igitur diximus, videtur indigere et tali prosperita-
te. Unde in idem quidam ordinant bonam fortunam felicitati, quidam autem virtutem. Unde et que-
ritur utrum disciplinabile aut assuetabile vel aliter qualiter exercitabile, vel secundum quandam divinam particulam
vel per fortunam advenit. Siquidem igitur et aliquod deorum donum hominibus, racionabile et feli-
citatem dei datum esse, et maxime humanorum quanto optimum. Sed hoc quidem forte alterius utique per-
scrutacionis magis proprium. Videtur autem et si non a deo missum, sed per virtutem et quandam dis-
ciplinam vel exercitacionem advenit, divinissimorum esse. Virtutis enim premium finis et
optimum videtur et divinum quid et beatum. Erit autem utique et multis commune. Possibile enim existere om-
nibus non orbatis ad virtutem per quandam disciplinam et studium. Si autem est ita melius
quam per fortunam beatum, racionabile autem habere sic. Siquidem que secundum naturam ut possibile optime habere
sic nata sunt, similiter autem et que secundum artem et omnem causam et maxime secundum optimam. Maximum autem
et optimum committere fortune permolestum valde utique erit. Manifestum autem et ex racione
quod queritur. Dictum enim est anime operacio secundum virtutem qualis quedam. Reliquorum autem bonorum hec quidem exis-
tere necessarium, hec autem cooperativa et utilia nata sunt organice. Confessa autem hec utique
erunt cum hiis que a principio. Politice enim finem optimum posuimus; hec autem pluri-
mum facit studium, hec tale quosdam cives facere et operatores bonorum. Decenter igitur
neque bovem neque equum neque aliud animalium aliquod felix esse dicimus; nullum enim ipsorum possibile com-
municare tali operacione. Propter hanc autem causam neque puerum felicem, quia nondum est operator
talium propter etatem. Qui autem, propter spem beatificantur. Indiget enim, quemadmodum diximus, et vir-
tute perfecta et in vita perfecta.

Multe autem transmutaciones fiunt et omnimode fortune secundum vitam, et contingit habundan-
tissimum magnis calamitatibus incidere in senectute, quemadmodum de Priamo in Troycis
narratur. Talibus autem fortunis et fine utentem miserabiliter nullus utique felicitat.
Utrum igitur nullum alium hominum beatificandum usquequo utique vivit, sed secundum Solonem oportet
debitum finem respicere? Si autem utique et ponendum ita, ergo et felix tunc cum
utique morietur? Vel omnino hoc inconveniens aliter et dicentibus nobis operacionem quandam felicitatem?
Si autem non dicimus mortuum felicem, neque Solon hoc vult, sed quoniam tunc utique
quis securus beatificabit hominem, ut iam extra mala existentem et infortunia

tuis. Hic qui et hec q(uod)ne quid(em) videtur non mortuo omo et malum ad sic mutatum esse feliciter putat honores et inhonorationes et filiorum et omnino nepotum prosperitates et infortunia. Dubitabile autem et hoc. Contingit enim qui beate vixit usque ad senectutem et mortuus est secundum rationem contingere multas transmutationes fieri circa filios et hos quidem ipsorum bonos esse et potiri vita que est secundum dignitatem hos autem contrario. Manifestum autem quoniam distantiis ad parentes omnifariam habere ipsos contingit. Inconveniens autem fiet utique si simul transmutetur et mortuus et fiet aliquando quidem felix rursus autem miser. Inconveniens autem et nichil neque in aliquo tempore pertinere ea que progenitorum filiorum prolibus. Sed reuertendum ad prius questitum forsitan enim utique inspiciatur et quod nunc quesitum est ex illo. Si enim utique finem videre oportet et tunc beatificare unumquemque non ut existentem beatum sed quoniam prius erat quare non inconveniens si quando est felix non vere dicetur de eo existente felicitate propter non velle viventes felicitare propter transmutationes et propter permanens quidem felicitatem existimare et neque facile transmutabile fortunas autem multotiens revolui circa eosdem. Manifestum autem si sequimur fortunas eundem felicem et rursus miserum dicemus multotiens camaleontem quendam felicem nunciantes et debiliter firmatum. Vel fortunas quidem sequi nequaquam rectum. Non enim in hys bene et male sed indiget hys humana vita quemadmodum diximus. Dominantes autem sunt que secundum virtutem operationes felicitatis contrarie autem contrarii. Testatur autem sermoni et quod nunc quesitum est. Circa nullum enim sic existit humanorum operum constantia ut circa operationes que sunt secundum virtutes. Permanentiores enim et disciplinis hec videntur. Harum autem honorabilissime permanentiores propter maxime et maxime continue vivere in ipsis beatos. Hoc enim assimilatur esse causa qua non fit circa has oblivio. Existet autem utique quod quesitum est felici et erit per totam talis. Semper enim vel maxime omnium operabitur et speculabitur ea que secundum virtutem et fortunas feret optime et utique omnino prudenter qui ut vere bonus tetragonus sine vituperio. Multis autem factis secundum fortunam et differentibus magnitudine et parvitate parva quidem prosperitatum. Similiter autem et oppositorum manifestum quod non faciunt declinationem vite. Magna autem et multa facta quidem bene beatiorem faciunt vitam et enim hec coornare nata sunt et usus eorum bonus et studiosus fit. Econtrario autem accidentia comprimunt et ledunt beatum. Tristicias enim inferunt et impediunt multis operationibus. Verumtamen et in hys refulget bonum cum utique ferat quis multas et magnas infortunias non propter indolentiam insensibilitatem sed vir existens et magnanimus. Si autem sunt operationes domine vite quemadmodum diximus nullus ita que bonorum fiet miser. Nequaquam enim aliquando operabitur odibilia. Vere enim bonum et sapientem omnes existimamus fortunas decenter et ex contingentibus semper optima operari quemadmodum et ducem bonum presente exercitu uti maxime

bellicose et coriorum incisorem ex datis coriis optimum calciamentum facere. Eodem modo et alios artifices omnes. Si autem ita miser quidem nequaquam fiet utique felix. Sed utique beatus priamicis fortunis incidens utique facile transmutabilis neque ex felicitate movebitur facile neque a contingentibus fortunis sed a magnis et multis et ex talibus non utique fiet rursus felix in parvo tempore sed si quidem in multo et perfecto magnorum et bonorum in ipso factus habundans. Quid igitur prohibet felicem dicere secundum virtutem perfectam operantem et exterioribus bonis sufficienter dotatum non contingentem tempore sed perfecta vita vel apponendum vel victurum sic et finiturum secundum rationem quoniam futurum inmanifestum felicitatem ponimus omnino omnimode. Si autem ita beatos dicemus viventium quibus existunt et existent que dicta sunt beatos autem ut homines et de hys in tantum determinatum sit.

Pronepotum autem fortunas et amicorum omnium nequaquam quidem conferre valde inamabile videtur et ex opinionibus contrarium. Multis autem et omnimodas habentibus differentias accidentibus et hys quidem magis redundantibus hys autem minus singulatim quidem dividere longum et infinitum videtur. Universaliter autem dictum et typo forsitan utique et sufficienter habebit. Si utique quemadmodum et eorum que circa ipsum fortunarum et hec quidem habent aliquod pondus et auxilium ad vitam hec autem leviores videntur. Ita et que circa amicos similiter omnes. Differt autem et passionum unamquamque circa viventes aut mortuos contingere multo magis quam iniusta et mala preexistere vel fieri in tragediis. Sillogizandum utique et ita differentiam. Magis autem fortassis indubitare circa eos qui defecerint si alicuius boni communicant vel oppositis. Videtur enim ex hys et si redundat ad ipsos quodcumque sive bonum sive contrarium fragile quid et parvum vel simpliciter vel ipsis esse. Si autem non tantum et tale et faciat felices eos qui non sunt neque hys qui sunt auferat beatitudinem. Conferre quidem igitur aliquid videntur hys qui defecerint bene operationes amicorum. Similiter autem et infortunia talia autem et tanta magna ut neque felices neque non felices felices faciant neque aliud talium aliquid.

Determinatis autem hys perscrutemur de felicitate utrum laudabilium est vel magis honorabilium. Manifestum enim quoniam potentiarum non est. Videtur autem omne laudabile in quale quid esse et ad aliquid habere aliqualiter laudari. Iustum enim et virilem et vere bonum et virtutem laudamus propter opera et actiones et curiosiorem et alia unumquodque in quale quid natum esse et ad aliquid habere ad bonum aliquod et studiosum. Manifestum autem est ex hys que circa deos sunt laudibus. Derisibiles enim videntur

esse ad nos relata. Si autem contingit que sunt laudes per relationem ut diximus. Si autem est talium
laus, manifestum quia optimorum non est laus, sed maius aliquid et melius, quemadmodum videtur. Deos enim beati-
ficamus et felicitamus, et virorum divinissimos beatificamus. Similiter autem et bonorum. Nullus enim
felicitatem laudat quemadmodum iustum, sed ut divinius et melius aliquid beatificat. Videtur autem
et Eudoxus bene attribuisse de principatu voluptati. Non laudari enim bonorum ex-
istentem innuere existimat quoniam melius est laudabilibus, tale autem esse et deum et
bonum. Ad hec enim et alia referri. Laus quidem virtutis. Operatores enim bono-
rum ab hac virtute laudantur. Laus autem operum similiter corporalium et animalium. Sed hec quidem for-
te magis proprium certificare his qui circa laudes studuerunt. Nobis autem manifestum ex his
quoniam est quidem felicitas honorabilium et perfectorum. Videtur autem ita habere et per esse princi-
pium. Huius enim gratia reliqua omnia omnes operamur. Principium autem et causam bonorum honorabile quid et divinum poni-
mus. Si autem felicitas est operatio quaedam secundum virtutem perfectam, de virtute scrutandum. For-
te enim ita melius utique de felicitate contemplabimur. Videtur autem et secundum veritatem civilis circa h-
anc maxime studere. Vult enim cives bonos facere et legum obauditores.
Exemplum autem horum habemus Crethensium et Lacedemoniorum legislatores et si qui a-
lii tales facti sunt. Si autem politice est scrutatio haec, manifestum quoniam fiet utique quaestio se-
cundum eam que a principio electionem. De virtute autem scrutandum humana. Et enim bonum humanum
quaerebatur et felicitatem humanam. Virtutem autem dicimus humanam non eam que corporis, sed eam que
anime. Et felicitatem autem anime operationem dicimus. Si autem haec ita se habent, manifestum quoniam oportet poli-
ticum scire aliqualiter que circa animam, quemadmodum et eum qui oculos curat et omne corpus, et magis quan-
to honorabilior et melior politica medicinali. Sed et medicorum excellentes multa
negotiantur circa corporis cognitionem. Contemplandum utique et de anima civili. Contemplandum
autem horum gratia et in quantum sufficienter habet ad quesita. Ipsum enim certificare operosius forte pro-
positis. Dicuntur autem de hac et in exterioribus sermonibus sufficienter quaedam, et utendum ipsis. Puta
hoc quidem irrationale ipsius esse, hoc vero rationem habens. Haec autem utrum divisa sit quemadmodum corporis particule
et omne divisibile, vel ratione duo sunt indivisibilia apta nata quemadmodum in periferia curvum et
concavum, nichil differt ad presens. Irrationalis autem hoc quidem assimilatur communi et plantativo. Dico autem
plantativum causam eius quod est nutriri et augeri. Talem enim virtutem anime in omnibus que nutri-
untur ponet aliquis utique et in embrionibus, eandem utique hanc et in perfectis. Rationabilius enim quam
aliam aliquam. Huius quidem igitur communis quaedam virtus et non humana apparet. Videtur enim in sompnis o-
perari maxime particula haec et virtus. Bonus autem et malus neque manifesti sunt secundum sompnum. Un-
de non differre secundum dimidium vite felices a miseris aiunt. Contingit autem hoc decenter. Ocium enim

sompnus anime secundum quod dicitur studiosa vel prava, nisi tamen sic paulatim pertranseunt quidam mo-
tuum, et ita meliora fiunt fantasmata studiosorum quam quorumlibet. Sed de hiis quidem sa-
tis. Et nutritivum igitur relinquendum, quoniam humane virtutis expers innatum est. Videtur autem et ita que-
dam alia natura anime irrationalis esse, participans tamen aliqualiter ratione. Continentis enim et incontinentis
rationem habentis laudamus. Recte enim et ad optima deprecatur. Videtur autem in ipsis et aliud quod
preter rationem innatum, quod pugnat et obviat rationi. Simpliciter enim quemadmodum dissolute corporis parti-
cule in dextram prelegentium moveri, in contrarium sinistram preferuntur, et in anima sic. Ad
contraria enim motus incontinentium. Sed in corporibus quidem videmus quod praefertur motum, in anima autem
non videmus. Forsitan autem et nichilominus et in anima existimandum esse aliquid preter rationem, contrarians hu-
ic et obvians. Qualiter autem alterum non differt. Ratione autem et hoc videtur participare, quemadmodum diximus. Obe-
dit igitur rationi quod continentis. Amplius autem quod sobrii et forsitan quod sobrii et fortis. Omnia
enim consonat rationi. Videtur utique et irrationale duplex. Plantativum quidem enim nequaquam ratione com-
municat, concupiscitivum autem et totaliter appetitivum participat aliqualiter, secundum quod exaudibile est ei et obaudibile. I-
ta utique et patris et amicorum dicimus habere rationem et non quemadmodum mathematicorum. Quoniam autem
suadetur aliqualiter a ratione irrationale, innuit et increpatio et omnis deprecatio. Si autem oportet et hoc
dicere rationem habere, duplex erit et rationem habens, hoc quidem principaliter et in se ipso, hoc autem quemadmodum a patre
audibile aliquid. Determinatur autem et virtus secundum differentiam hanc. Dicimus enim harum has quidem intellectuales,
has autem morales. Sapientiam quidem et intellectum et prudentiam intellectuales, liberalitatem autem
et sobrietatem morales. Dicentes enim de moribus non dicimus quoniam sapiens et intelligens, sed
quoniam mitis vel sobrius. Laudamus autem et sapientem secundum habitum. Habituum autem laudabiles
virtutes dicimus.

C·II·L

Duplici autem virtute existente, hac quidem intellectuali, hac autem morali, ea quidem que intellectualis plurimum ex doctrina
habet et generationem et augmentum, propter quod experimento indiget et tempore. Moralis
vero ex more fit, unde et nomen habuit parum declinans a more.
Ex quo et manifestum quoniam nulla moralium virtutum nobis natura innascitur. Nullum enim natura
existentium aliter assuescit, puta lapis deorsum latus natura utique assuescet sursum ferri,
neque si decies milies assuescat quis eum sursum iaciens, neque ignis deorsum, neque aliud eo-
rum que aliter innata sunt aliter utique assuescet. Neque igitur natura neque preter naturam
innascuntur virtutes, sed natis quidem nobis suscipere eas, perfectis autem per assuetudinem.
Adhuc quecumque quidem natura nobis adveniunt, potentias horum prius ferimus, posterius autem
operationes horum reddimus, quod in sensibus manifestum. Non enim ex multotiens videre aut multotiens
audire sensus accepimus, sed e contrario habentes usi sumus, non utentes habuimus. Virtutes

autem accipimus operantes prius quam habeamus de aliis artibus. Que enim oportet discentes facere hec facien-
tes discimus puta edificantes edificatores fiunt et citharizantes cithariz-
te. Sic autem et iusta operantes iusti efficimur temperata autem temperati fortia uero for-
tes. Testatur autem et quod fit in ciuitatibus legislatores enim ciues assuefacientes fa-
ciunt bonos et uoluntas quidem legislatoris hec est. Quicumque uero hoc non bene faciunt peccant
et differt conuersatio a conuersatione ut bona mala. Adhuc ex eisdem et per eadem et fit
omnis uirtus et corrumpitur. Similiter autem et ars. Ex citharizare enim et boni et mali fiunt citha-
riste. Proportionaliter autem et edificatores et reliqui omnes. Ex bene quidem edificare boni erunt edifica-
tores ex male autem mali. Si enim non sic haberet nichil utique opus esset docente sed omnes uti-
que fierent boni uel mali. Sic utique et in uirtutibus habet. Operantes enim que in commutatio-
nibus que sunt ad homines efficimur boni hii quidem iusti hii autem iniusti. Operantes autem que
in periculis et assuefacti uel timere uel confidere hii autem fortes hii autem timidi. Similiter autem et que circa concu-
piscencias habent et iras. Hii quidem enim temperati et mites fiunt hii autem intemperati et iracun-
di hii autem ex sic conuersari in eis hii autem ex sic. Et uno utique sermone ex operacionibus similibus
habitus fiunt similes. Propter quod oportet operaciones quales reddere. Secundum harum enim differencias sequuntur habitus.
Non parum enim differt ex iuuene sic uel sic consuescere confestim assuefacta, sed multum, magis autem omne.
Sunt boni. Quoniam igitur presens negocium non contemplacionis gracia est quemadmodum alia, non enim ut sci-
amus quid est uirtus scrutamur sed ut boni efficiamur, quoniam nichil utique esset utile proficuum eius,
necesse est scrutari ea que circa operaciones qualiter operantes eas. Hee enim sunt domine et quales fi-
eri habitus quemadmodum diximus. Secundum racionem igitur rectam operari commune et supponatur. Dicetur autem posterius de hac
et quid est racio recta et qualiter hec habeat se ad alias uirtutes. Illud autem prius confessum sit quod
omnis qui de operabilibus est sermo typo et non per certitudinem debet dici quemadmodum in principio diximus quoniam
sermones secundum materiam sunt expetendi. Que autem in operacionibus et que conferencia nichil stans habent quemadmodum
nec sana. Tali autem existente uniuersali sermone adhuc magis qui de singularibus sermo non habet cer-
titudinem neque enim sub arte neque sub enarracione aliqua cadit. Oportet autem ipsos semper
operantes ea que ad tempus attendere quemadmodum in medicinali habet et gubernatiua. Sed quamuis
existente tali presente sermone temptandum auxiliari. Primum igitur hoc speculandum
quoniam talia nata sunt ab indigencia et superhabundancia corrumpi. Oportet enim de
inmanifestis manifestis signis et testimoniis uti quemadmodum in fortitudine et sanita-
te uidemus. Superhabundancia enim gignasia et deficiencia corrumpit fortitudinem.
Similiter autem et potus et cibi amplius et minus facti corrumpit sanitatem. Que autem

commensurata et facit et auget et saluat. Ita igitur et in temperancia
et fortitudine habet et in aliis uirtutibus. Qui enim omnia timet et fugit et
nichil sustinet timidus efficitur. Et qui nichil omnino timet sed ad omnia uadit audax.
Similiter autem et qui omni uoluptate potitur et a nulla recedit fit intemperatus.
Qui autem omnes fugit quemadmodum agrestes insensibilis. Corrumpitur enim temperancia et
fortitudo a superhabundancia et defectu, a medietate autem saluatur. Sed
non solum generaciones et augmentaciones et corrupciones ex eisdem et ab eisdem fiunt
sed et operaciones in eisdem erunt. Et enim in aliis manifestioribus ita habet, ut
puta in fortitudine. Fit enim ex multum cibum sumere et multos labores sustinere, et hic
maxime potest facere fortis. Ita autem et in uirtutibus. Ex recedere enim a uoluptatibus effi-
cimur temperati et facti maxime possumus recedere ab ipsis. Similiter autem et in fortitudine. Assue-
ti enim contempnere terribilia. Signum autem oportet facere habituum superuenientem uoluptatem uel tris-
ticiam operibus. Qui enim recedit a corporalibus uoluptatibus et hoc ipso
gaudet temperatus. Qui autem tristatur intemperatus. Et qui sustinet pericula et gaudet fortis,
qui autem tristatur timidus. Circa uoluptates enim et tristicias est moralis uirtus. Propter uo-
luptatem quidem enim mala operamur, propter tristiciam autem a bonis recedimus. Propter quod oportet
manuduci aliqualiter confestim ex iuuenibus, ut Plato ait, quo et gaudere et tris-
tari in quibus oportet. Recta enim disciplina hec est. Adhuc si uirtutes sunt circa actus et passi-
ones, omni autem passioni et omni actui sequitur delectacio et tristicia, et propter hoc utique erit uirtus
circa delectaciones et tristicias. Demonstrant autem et pene facte per hec. Medicine enim que-
dam sunt, medicine autem per contraria innate sunt fieri. Adhuc ut diximus omnis anime
habitus a quibus innatus est fieri deterior et melior, adhuc et circa hec naturam habet. Propter uolup-
tates autem et tristicias praui fiunt in persequendo has et fugiendo uel quas non oportet uel quando
oportet uel ut oportet uel quocumque aliter a racione determinantur. Ideo et determinant uirtutes impas-
sibilitates quasdam et quietes. Non bene autem quoniam simpliciter dicunt sed non ut oportet et quando oportet et
quecumque alia apponuntur. Supponitur ergo uirtus talis esse circa uoluptates et tristicias op-
timorum operatiua, malicia autem contrarium. Fiet autem utique nobis et ex hiis manifestius adhuc de eisdem. Tribus
enim existentibus que circa electiones, et tribus que in fugis, bono conferente delectabili, et tribus
contrariis, malo nociuo tristi, circa hec quidem omnia bonus directiuus est, malus autem peccatiuus,
maxime autem circa delectacionem. Communis enim hec animalibus et omnibus sub electione assequitur. Et enim
bonum et conferens delectabile uidetur esse. Adhuc autem ex puero omnibus nobis connutritur. Propter

quod difficile est radere hanc passionem expertam vite nostre. Regulamus autem et operationes, hii quidem
magis, hii minus, delectabile et tristicia. Propter hoc necessarium igitur circa hec esse omne negocium; non enim
parvum in operationes bene vel male gaudere vel tristari. Adhuc difficilius voluptati
pugnare quam ire, quemadmodum ait Eraclitus, circa difficilius autem semper et ars fit et virtus; etenim be-
ne est melius in hoc. Quare et propter hec circa delectationes et tristicias omne negocium et virtuti
et politice; qui quidem enim bene his utitur bonus erit, qui autem male malus. Quoniam quidem igitur est virtus
circa delectationes et tristicias, et quoniam ex quibus fit ab hiis et augetur et corrumpitur non
similiter factis, et quoniam ex quibus fit circa hec et operatur, dictum sit.

Queret autem utique aliquis qualiter dicimus quoniam oportet iusta operantes iustos fieri, tempera-
ta autem temperatos. Si enim operantur iusta et temperata, iam sunt iusti et temperati, quemadmodum si
grammatica et musica, grammatici et musici. Vel neque in artibus sic habet; contingit enim
grammaticum facere et a casu et altero supponente. Erit igitur tunc grammaticus si grammaticum quid faciat et
grammatice, hoc autem est secundum eam que in ipso grammaticam. Adhuc autem non simile est in artibus et vir-
tutibus. Que enim ab artibus fiunt bene habent in eis; sufficit igitur aliqualiter habentia fieri. Que
autem secundum virtutes fiunt non si hec qualiter habeant iuste vel temperate operata sunt, sed
et si operans qualiter habens operetur: primum quidem si sciens, deinde si eligens et eligens
propter hec, tertium autem et si firme et immobiliter habeat et operetur. Hec autem ad alias quidem artes
habere non connumerantur preter ipsum scire. Ad virtutes autem scire quidem parvum vel nichil,
alia autem non parvum, sed omnia possunt, que ex multotiens operari iusta et temperata ad-
veniunt. Res quidem igitur iuste et temperate dicuntur quando sunt tales quales utique iustus vel
temperatus operabitur; iustus autem et temperatus non qui hec operatur, sed qui et sic operatur ut iusti et temperati operantur. Bene
igitur dicitur quoniam ex iusta operari iustus et ex temperata temperatus. Ex non operari autem
hec nullus utique curabit fieri bonus. Sed multi quidem hec non operantur, ad rationem autem fugi-
entes existimant philosophari et sic fore studiosi, simile aliquid facientes laboranti-
bus qui medicos audiunt studiose, faciunt autem nichil horum que precepta sunt. Quem-
admodum igitur neque illi bene habebunt corpus ita curati, neque isti animam ita philosophantes.
Post hec igitur quid est virtus scrutandum. Quoniam igitur que in anima fiunt tria sunt, passiones,
potentie et habitus, horum utique aliquid erit virtus. Dico autem passiones quidem concupiscentiam,
iram, timorem, audaciam, invidiam, gaudium, amicitiam, odium, desiderium, ze-
lum, misericordiam, universaliter quibus sequitur delectatio vel tristicia; potentias autem secundum quas passibiles horum
dicimur, puta secundum quas potentes irasci vel tristari vel misereri; habitus autem ad

passiones habemus bene vel male, puta ad irasci, siquidem vehementer vel remisse, ma-
le habemus, si autem medie, bene; similiter autem et ad alias. Passiones quidem igitur non sunt neque virtutes neque mali-
tie, quoniam non dicimur secundum passiones studiosi vel pravi, secundum autem virtutes vel malicias dicimur,
et quoniam secundum passiones quidem neque laudamur neque vituperamur (non enim laudatur qui timet neque qui
irascitur, neque vituperatur qui simpliciter irascitur, sed qui sic), secundum virtutes autem vel malicias laudamur
vel vituperamur. Adhuc irascimur quidem et timemus non sponte, virtutes autem electiones
quedam vel non sine electione. Adhuc autem secundum passiones quidem moveri dicimur, secundum virtutes autem vel
malicias non moveri, sed disponi qualiter. Propter hec autem neque potentie sunt; neque enim boni dicimur
propter posse pati simpliciter, neque mali, neque laudamur neque vituperamur. Adhuc autem potentes
sumus natura, boni autem vel mali non efficimur natura; diximus autem de hoc prius. Si igitur neque pas-
siones sunt virtutes neque potentie, relinquitur habitus esse. Quid quidem igitur genere est virtus dictum est.

Oportet autem non solum sic dicere quoniam habitus est, sed et qualis. Dicendum igitur quoniam omnis virtus
cuius utique fuerit virtus et id bene habens perficit et opus eius bene reddit, puta oculi
virtus et oculum studiosum facit et opus eius; oculi enim virtute bene videmus. Similiter et equi
virtus equum studiosum facit et bonum ad currendum et ferendum ascensorem et expectandum
bellatores. Si utique hoc in omnibus ita habet, et hominis virtus erit utique habitus ex quo bonus
homo fit et a quo bonum opus suum reddit. Qualiter autem hoc erit, iam diximus. Adhuc autem
et hoc erit manifestum si speculati fuerimus qualis quedam est natura ipsius. In omni itaque continuo
et divisibili est accipere hoc quidem plus, hoc autem minus, hoc autem equale, et hoc vel secundum rem ipsam vel ad
nos. Equale autem medium quoddam superabundantie et defectus. Dico autem rei quidem medium
quod equaliter distat ab utroque extremorum, quod est unum et idem omnibus; ad nos autem quod neque superabun-
dat neque deficit; hoc autem non unum neque idem omnibus. Puta si decem multa, duo autem pauca,
sex medium accipiunt secundum rem; equaliter enim excedunt et exceduntur; hoc autem medium secundum
arismeticam proportionem. Quod autem ad nos non ita sumendum; non enim si alicui decem mi-
ne comedere multum, due autem paucum, magister exercitii sex precipiet; est enim forte et hoc
multum sumenti vel paucum; Miloni quidem paucum, incipienti autem gymnasiorum
multum; similiter in cursu et in palestra. Ita utique omnis sciens superabundantiam et de-
fectum fugit, medium autem querit et hoc eligit; medium autem non rei, sed
quod ad nos. Si utique omnis scientia sic opus bene perficit ad medium respi-
ciens et in hoc ducens opera (unde consueverunt dicere bene habentibus operibus quoniam neque
auferre est neque apponere, ut superabundantia quidem et defectu corrumpente bene, medie-

a calliditate bonos artifices ad hoc respicientes ut dicimus operantur. virtus autem omni arte certior
et melior est quemadmodum et natura medii utique erit coniectativa. Dico autem moralem. hec enim est circa pas-
siones et operationes. In hiis autem est superhabundancia et defectus et medium. puta et timere et audere
et concupiscere et adirasci et misereri et universaliter delectari et tristari est et magis et minus et u-
traque non bene. Cum autem oportet et in quibus et ad quos et cuius gratia et ut oportet et medium et optimum quod est in virtu-
te. Similiter autem et circa operationes est superhabundancia et defectus et medium. virtus autem circa operationes et passio-
nes est in quibus que quidem superhabundancia viciosa et defectus vituperatur medium autem laudatur et dirigit.
hec autem utique ambo virtutis. medietas quedam igitur est virtus coniectativa existens medii. Adhuc peccare quidem
multis modis dicitur. malum enim infiniti ut pictagorici estimaverunt. bonum autem finiti. dirigere autem
uno modo. Propter hoc et hoc quidem facile. illud autem difficile. facile quidem non attingere signum difficile autem attingere. et
propter hoc malicie quidem superhabundancia et defectus virtutis autem medietas. Boni quidem enim simpliciter multifarie
autem mali. Est igitur virtus habitus electivus in medietate existens que ad nos determinata ratione et
ut utique sapiens determinabit. Medietas autem duarum maliciarum huius quidem secundum superhabundanciam
huius autem secundum defectum. Adhuc huic hoc quidem deficere hec autem superhabundare ab eo quod oportet et in passioni-
bus et in operationibus. virtutem autem medium et invenire et eligere. Propter quod secundum substantiam quidem et rationem quod quid erat esse dicen-
tem medietas est virtus secundum optimum autem et bene extremitas. Non autem suscipit omnis operatio neque omnis
autem passio medietatem. Quedam enim confestim nominata convoluta sunt cum malicia puta gaudium
gaudere de malo et inverecundia et invidia et in operationibus adulterium furtum homicidium. Hec
enim omnia et que talia dicuntur eo quod ipsa mala esse sed non solum superhabundancie ipsorum neque defectus.
Non igitur est numquam circa hec dirigere sed semper peccare neque est bene vel non bene circa talia in eo quam ut oportet
et quando et quo puta adulterari sed simpliciter facere quodcumque horum peccare est. Simile igitur et dignificare
et circa iniusta facere et timere et intemperate esse esse medietatem et superhabundanciam et defectum. E-
rit enim sic superhabundancie et defectus medietas et superhabundancie superhabundancia et defectus de-
fectus. Quemadmodum temperancie et fortitudinis neque est superhabundancia et defectus propter medium aliqualiter
extremum. Ita neque illorum medietas neque superhabundancia et defectus sed ut utique operatur est
viciosum. universaliter neque superhabundancie neque defectus medietas est neque medietatis superhabun-
Oportet autem non solum universaliter dici sed et hiis que sunt circa singularia. dancia et defectus
coaptare. In hiis enim que circa operationes sermonibus universales quidem maiores sunt particulares
autem veriores. Circa singularia enim operationes. Opportunum autem in hiis concordare. Sumendum
igitur hec ex descriptione. Circa timores igitur et audacias fortitudo medietas. superhabundancium autem qui quidem in ti-
more innominatus. Multa autem innominata sunt. Qui autem in audere superhabundat audax. qui autem in ti-
more superhabundat in audere autem deficit timidus. Circa delectationes autem et tristicias non om-
nes autem et circa tristicias medietas quidem temperancia superhabundancia autem intemperancia. Deficien-
tes circa delectationes non multum fiunt. propter quod et isti nomine non sunt sortiti. sint autem insensibiles.
Circa dationem autem pecuniarum et acceptionem medietas quidem liberalitas. superhabundan-
cia autem et defectus prodigalitas et illiberalitas. Contrarie autem hee superhabundant et deficiunt.
prodigus enim in tribucione superhabundat in acceptione autem deficit. Illiberalis autem in acceptione
superhabundat in tribucione vero deficit. Nunc igitur quidem in typo et in capitulo dicimus contenti hoc ipso.
posterius autem certius de hiis determinabitur. Circa pecunias autem et alie dispositiones sunt. medietas
quidem magnificencia. Magnificus enim differt a liberali. hic quidem enim circa magna. hic autem circa parva. superhabun-
dancia autem apyrokalya et banausia. Defectus vero parvificencia. differunt autem hec ab
hiis que circa liberalitatem. Quo autem differunt posterius dicetur. Circa honorem autem et inhonora-

tionem medietas quidem magnanimitas superhabundancia autem caymotes quedam dicta. defectus
autem pusillanimitas. Sicut autem diximus habere ad magnificenciam liberalitatem circa parva differen-
tem. Ita habet quedam et ad magnanimitatem circa honorem existentem magnum. hec autem circa parvum
existentem. Est enim ut oportet appetere honorem et magis quam oportet et minus. Dicitur autem qui super-
habundat quidem desideriis philotimus. qui autem deficit aphilotimus. medius autem
innominatus. Innominate autem et dispositiones. verumtamen philotimi philotimia. Unde
contendunt extremi de media regione. et nos autem est quando medium philotimum vo-
camus. Est autem quando aphilotimum et est quando laudamus philotimum. est autem quando aphilotimum.
propter quam autem causam hoc facimus in hiis que deinceps dicetur. Nunc autem de reliquis di-
camus secundum enarratum modum. Est autem et circa iram superhabundancia et defectus et medietas. Fere
autem innominatis ipsis existentibus medium mansuetum dicentes et medietatem mansuetudinem
vocamus. Extremorum autem qui quidem superhabundat iracundus sit. malicia autem iracundia.
qui autem deficit inirascibilis. quidem defectus inirascibilitas. Sunt autem et alie tres medie-
tates quidem habentes aliqualiter similitudinem adinvicem. differentes vero abinvicem. Omnes quidem enim sunt circa
sermonum et operationum communionem. Differunt autem quia hec quidem est circa verum quod in ipsis. hec autem circa
delectabile. huius autem hoc quidem in ludo. hoc autem in omnibus que secundum vitam. Dicendum igitur de hiis ut magis
aspiciamus quoniam in omnibus medietas quidem laudanda. sed extrema neque recta
neque laudabilia sed vituperabilia sunt. Sunt quidem igitur et horum plura innominata. Temptan-
dum autem quemadmodum et in aliis ipsos nomina facere manifestationis gratia et boni quod consequi. Circa
verum quidem igitur medius quidem verax quis et medietas veritas dicatur. Fictio autem que quidem ad
maius iactancia et qui habet eam iactator. que autem ad minus yronia et yron vocatur.
Circa delectabile autem quod quidem in ludo medius quidem eutrapelos et dispositio eutrapelya. Super-
habundancia autem bomolochia et qui habet eam bomolochos. qui autem deficit agroykos quis
et habitus agroykia. Circa reliquum autem delectabile quod in vita qui quidem ut oportet est delectabilis
est amicus et medietas amicicia. qui autem superhabundat si quidem nullius gratia placidus. si autem
utilitatis alicuius blanditor. qui autem deficit et in omnibus delectabilis litigiosus
quis et discolus. Sunt autem et in passionibus et in hiis que circa passiones medietates. Vere-
cundia quidem enim virtus non est. laudatur autem et verecundus. et in hiis enim hic quidem dicitur medius. qui autem
superhabundat ut cataplex qui omnes verecundatur. qui autem deficit vel nequaquam vere-
cundatur inverecundus. medius autem verecundus. Nemesis autem medietas invidie et
epychacakye. Sunt autem circa tristiciam et delectationem in hiis que accidunt proximis fa-
Nemesiticus quidem enim tristatur de indigne bene operantibus. Invidus autem superexcedens
hunc in omnibus tristatur. Epycha[cus] autem deficit a tristando ut et gaudeat.
Sed et de hiis quidem et aliis tempus erit. De iusticia autem quia non simpliciter dicitur post hec divi-
dentes de utraque dicemus quomodo medietates sunt. Similiter autem et de rationalibus virtutibus.
Tribus autem dispositionibus existentibus duabus quidem maliciis hac quidem secundum superhabundanciam
hac autem secundum defectum una autem virtute medietate. Omnes omnibus opponuntur aliqualiter.

Extreme quidem enim et medie et adinvicem contrarie sunt, media autem extremis. Quemadmodum enim equale ad minus quidem maius, ad maius autem minus, ita medii habitus ad defectus quidem superhabundant, ad superhabundantias autem deficiunt, in passionibus et in operationibus. Fortis enim ad timidum quidem audax videtur, ad audacem autem timidus. Similiter autem et temperatus ad insensibilem quidem intemperatus, ad intemperatum autem insensibilis. Liberalis autem ad illiberalem quidem prodigus, ad prodigum autem illiberalis. Propter quod et repellunt medium extremi alter ad alterum, et fortem vocant timidus quidem audacem, audax autem timidum, et in aliis proportionaliter. Sic autem oppositis adinvicem hiis, maior contrarietas est extremis ad invicem quam ad medium. Longius enim distant hec abinvicem quam a medio, quemadmodum magnum a parvo et parvum a magno quam ambo ab equali. Adhuc ad medium quidem quedam extremis similitudo quedam videtur, ut audacie ad fortitudinem et prodigalitatis ad liberalitatem. Extremis autem adinvicem plurima dissimilitudo. Que autem plurimum distant abinvicem, contraria diffiniunt. Quare et magis contraria que plurimum distant. ¶ Certo autem medio opponitur in hiis quidem magis defectus, in hiis autem superhabundantia existens, sed intemperantia superhabundantia existens. Propter duas autem causas hoc accidit: unam quidem que ex ipsa re. In eo enim quod propinquius et similius esse alterum extremorum medio, non hoc sed contrarium opponimus medio magis, puta quia similius esse videtur fortitudini audacia et propinquius, dissimilius autem timiditas, hanc magis opponimus. Distantia enim plus a medio contraria magis videntur esse. Una quidem igitur causa hec ex ipsa re, alia autem ex nobis ipsis. Ad que enim ipsi magis nati sumus aliqualiter, hec magis contraria medio videntur, puta ipsi magis nati sumus ad delectationes. Ideo facilius mobiles sumus ad intemperantiam quam ad temperantiam. Hec igitur magis contraria dicimus ad que augmentum magis fit. Et propter hoc intemperantia superhabundantia magis contraria est temperantie. ¶ Propter quod difficile et studiosum esse. In unoquoque enim medium accipere difficile, puta circuli medium non cuiuslibet sed scientis. Sic autem et irasci cuiuslibet et facile, et dare argentum et expendere. Cui autem et quantum et quando et cuius gratia et qualiter, non adhuc omnium neque facile. Quare bene et rarum et laudabile et bonum. ¶ Propter quod oportet coniectantem medium primum quidem recedere a magis contrario, quemadmodum et Calipso monebat: hoc ex fumo et unda custodiri navem. Extremorum enim hoc quidem est peccativum magis, hoc autem minus. Quia igitur medium attingere summe difficile, secundum secundam aiunt navigationem id quod minimum sumendum malorum. Hoc autem erit maxime hoc modo quo diximus. ¶ Intendere autem oportet et ad que et ipsi mobiles sumus. Alii enim ad alia apti nati sumus. Hoc autem erit notum ex delectatione et tristicia facta circa nos. In contrarium autem nos ipsos attrahere oportet. Multum enim abducentes a peccato ad medium veniemus, quod tortuosa lignorum dirigentes faciunt. ¶ In omni autem maxime observandum delectabile et delectationem. Non enim incorrupti iudicamus ipsam. Quod igitur plebis senes patiebantur ad Helenam, hoc oportet pati et nos ad delectationem, et in omnibus illorum dicere vocem. Sic enim abicientes eam minus peccabimus. Hec igitur facientes, ut in capitulo dicamus, maxime poterimus medium adipisci. ¶ Difficile autem forsitan hoc, et maxime in singularibus. Non enim facile determinare qualiter et quibus et in quanto tempore irascendum. Et enim nos quandoque deficientes laudamus et mansuetos dicimus, quandoque autem viriles vocamus. Sed qui quidem parum a bene transgreditur non vituperatur, neque ad maius neque ad minus, sed qui plus. Iste enim non latet. ¶ Sed usque quo et quantum vituperabilis non facile sermone determinare, neque aliud sensibilium. Talia autem in singularibus, et in sensu iudicium. Hoc quidem igitur tantum ostendit quoniam medius habitus in omnibus laudabilis. Declinare autem oportet quandoque quidem ad superhabundantiam, quandoque autem ad defectum. Sic enim facillime medium et quod bene adipiscemur.

¶ · III ·

Virtute utique et circa passiones et operationes existente, et in voluntariis quidem laudibus et vituperiis factis, in involuntariis autem venia, quandoque autem et misericordia, voluntarium et involuntarium necessarium forsitan determinare de virtute intendentibus. Utile autem et legislatoribus et ad penas et ad honores. ¶ Videntur autem involuntaria esse que vi vel propter ignoranciam facta. Violentum autem cuius principium extra, tale existens in quo nichil confert operans vel paciens, puta si spiritus tulerit alicubi vel homines domini existentes. ¶ Quecumque autem propter timorem maiorum malorum operata sunt vel propter bonum aliquod, puta si tyrannus precipiat turpe aliquid operari dominus existens parentum et filiorum, et operante quidem salvarentur, non operante autem morerentur, dubitationem habet utrum involuntaria sunt vel voluntaria. Tale autem aliquid accidit et circa eas que in tempestatibus eiectiones. Simpliciter quidem enim nullus eicit voluntarie. ¶ In salute autem sui ipsius et aliorum eiciunt intellectum habentes omnes. ¶ Mixte quidem igitur sunt tales operationes. Assimilantur autem magis voluntariis. Voluntarie enim sunt tunc cum operantur. Finis autem operationis secundum tempus est, et voluntarium et involuntarium cum operatur dicendum. Operatur autem voluntarie. Et enim principium movendi organicas partes in ipso est. Quorum autem in ipso principium, in ipso operari et non. Voluntaria utique talia. Simpliciter autem involuntaria. Nullus enim eliget utique secundum se ipsum talium aliquid. ¶ In operationibus autem talibus quandoque et laudantur, quando turpe aliquid vel triste aliquid sustinent pro magnis et bonis. Cum autem e contrario vituperantur. Turpissima enim sustinere pro nullo bono vel pro modico pravi. In quibusdam autem laus quidem non fit, venia autem, quando propter hec operatur aliquis que non oportet, que humanam naturam excedunt et nullus utique sustineret. ¶ Quedam autem forsitan non est cogi, sed magis moriendum pacientem durissima. Et enim Euripidis Almeona derisoria videntur cogentia matrem occidere. ¶ Est autem difficile quandoque iudicare quale pro quali eligendum, et quid pro quo sustinendum. Adhuc autem difficilius immorari cognitis. Ut enim in multum sunt, que quidem expectantur tristia, que autem coguntur turpia. Unde laudes et vituperia fiunt circa coactos vel non. ¶ Qualia utique dicendum violenta? Simpliciter quidem quando causa in hiis que extrinsecus et operans nichil confert. Que autem secundum se ipsa involuntaria sunt, nunc autem et pro hiis voluntaria, et principium in operante, ipsa quidem secundum se involuntaria sunt, nunc autem et pro hiis voluntaria sunt. Magis autem assimilantur voluntariis. Operationes enim in singularibus. Hec autem voluntaria. Qualia autem pro qualibus eligendum non facile reddere. Multe enim differentie sunt in singularibus. ¶ Siquis autem et bona delectabilia et bona violenta esse dicat (cogunt enim extrinsecus existentia), omnia utique sic erunt violenta. Horum enim gratia omnes omnia operantur. Et qui quidem vi et nolentes cum tristicia, qui autem propter bonum cum delectatione. ¶ Ridiculum autem accusare quod extrinsecus sed non

ipm bn venabile existente a talibus. Et honor quod se ipm ipiu. aut delectabilia
vero utique violentum esse extrinsecus ens non consentiente vim passo. Quod autem per ignorantiam
non voluntarium quidem omne est, involuntarium autem quod triste et in penitudine. Qui enim per ignorantiam
operatur quodcumque, nichil autem tristatur in operatione volens quidem non operatus est quod nesciuit. Neque rursus
volens non tristatus de eo per ignorantiam. Qui quidem in penitudine volens videtur. Qui autem non penitet
quia alter non volens quia non differt. Habere melius nomen proprium. Alterum autem videtur et per ignorantiam
operari ab eo quod est ignorantem facere. Ebrius enim vel qui irascitur non videtur per ignorantiam operari
non sed per aliquid eorum que dicta sunt. Non sciens autem sed ignorans. Ignorat quidem igitur omnis malus que
oportet operari et a quibus fugiendum. Et per tale peccatum iniusti et universaliter mali. Involuntarium autem vult
dici non si quis ignorat quod confert. Non enim que in electione ignorantia causa involuntarii sed malitie
est, neque que universalis. Vituperatur enim per hanc. Sed que in singularibus in quibus et circa que operatio. In hiis enim et mise-
ricordia. Horum enim aliquis ignorans involuntarie operatur. Forsitan igitur non malum determina-
re que et quot sunt. Et quis utique et quid et circa quid vel in quo operatur. Quandoque autem et
quo puta instrumento. Et gratia cuius puta salutis. Et qualiter puta quiete vel vehe-
menter. Omnia quidem igitur nullus utique ignorabit non insanus. Quem operantem quia neque operan-
tem qualiter enim se ipsum. Quid autem operabitur ignorabit utique aliquis puta dicentes a-
iunt excidere ipsos vel non scire quoniam detestabilia erant. Quemadmodum Eschylus mistica. Vel
monstrare dimittere ut qui telum. Estimabit utique aliquis et filium oppugnato-
rem esse quemadmodum Merope. Et rotundam lanceam habere vel lapidem pumicem
esse. Vel in salute potione occidere utique. Et ostendere volens quemadmodum pugilles percuti-
at utique. Circa omnia utique hec ignorantia existente in quibus operatio, que horum aliquid igno-
rat volens videtur operari. Et maxime in principalissimis. Principalissima autem esse videntur
in quibus operatio et cuius gratia. Secundum talem utique ignorantiam involuntario dicto adhuc oportet operationem
Existente autem involuntario quod vi et per ignorantiam [...] triste esse et in penitudine.
ignorantiam voluntarium videbitur utique esse cuius principium in ipso sciente sin-
gularia in quibus operatio. Forsitan enim non bene dicitur involuntaria esse que per iram vel
per concupiscentiam. Primum quidem enim nullum adhuc aliorum animalium voluntarie opera-
bitur neque pueri. Deinde utrum nichil voluntarie operamur eorum que per concupis-
centiam vel iram vel bona quidem voluntarie mala autem non voluntarie. Sed ridiculum
uno causa existente. Inconveniens autem forte involuntaria dicere que oportet appetere.
Oportet autem et irasci in quibusdam et concupiscere quedam puta sanitatem vel
disciplinam. Videntur autem involuntaria quidem tristia esse. Que autem secundum concupis-
centiam delectabilia. Adhuc autem quid differunt in eo quod voluntaria que secundum cogi-
tationem vel iram peccata. Fugienda enim ambo. Videntur autem non minus humane esse irratio-
nabiles passiones. Quare et operationes hominis ab ira et concupiscentia. Inconveniens utique
ponere involuntaria hec. Determinatis autem voluntario et involuntario de e-
lectione sequitur pertransire. Maxime enim proprium videtur esse virtuti et magis mores iudicare

re operationibus. Electio utique voluntarium esse videtur, non idem autem, sed in plus voluntarium. Vo-
luntario quidem enim pueri et alia animalia communicant, electione autem non. Et repentina volunta-
ria quidem dicimus, secundum electionem autem non. Dicentes autem concupiscentiam vel iram vel voluntatem
vel quandam opinionem non videntur recte dicere. Non enim communis et electio et irrationabilium. Concupiscentia
autem et ira. Et incontinens concupiscens quidem operatur, eligens autem non. Continens autem econtrario eligens
quidem operatur, concupiscens autem non. Et electioni quidem concupiscentia contrariatur, concupiscentia autem concupi-
scentie non. Et concupiscentia quidem delectabilis et tristis. Electio autem neque delectabilis neque tristis. Ira autem adhuc
minus. Que enim per iram secundum electionem esse videntur. Sed neque voluntas quamvis proximum esse videatur.
Electio quidem enim non est impossibilium. Et si quis eligere dicat videbitur utique insipiens esse. Voluntas autem est
impossibilium puta immortalitatis. Et voluntas quidem est et circa ea que nequaquam operata sunt utique
puta ypocritam aliquem vincere vel athletam. Eligit autem talia nullus sed quecumque estimat
fieri per ipsum. Adhuc autem voluntas quidem finis est magis. Electio autem horum que ad finem puta
sanitatem volumus, eligimus autem per que sanabimur. Et felices esse quidem volumus et dicimus.
Eligimus autem dicere non congruit. Videtur autem universaliter electio esse circa que in nobis sunt esse. Sed neque opinio
utique erit electio. Videtur quidem enim circa omnia esse et nichil minus circa eterna et impossibilia et circa que in nobis
et falso et vero dividitur, non autem malo et bono. Electio autem in hiis magis. Universaliter quidem igitur opinioni
non idem forsitan neque dicit aliquis. Sed neque cuidam. In eligendo enim bona vel mala quales quidem
sumus, in opinando autem non. Et eligimus quidem accipere vel fugere non multum opinamur. Et e-
lectio quidem laudatur in eo quod est cuius oportet magis vel recte. Opinio autem in eo quod est ut vere. Et eli-
gimus quidem que maxime scimus existentia bona, opinamur autem que non multum scimus. Et videntur non idem
et eligere optima et opinari. Sed quidam opinari melius per maliciam autem eligere non que o-
portet. Si autem precedit opinio electionem vel consequitur non differt. Non enim hoc intendimus sed si idem est opinioni cui-
dam. Quid igitur vel quale quid est quoniam eorum nichil. Voluntarium quidem videtur. Voluntarium autem non omne eligi-
bile. Sed etiam preconsiliatum. Electio autem cum ratione et intellectu. Significare autem videtur et nomen ut quod
pre aliis eligibile. Consiliantur utrum de omnibus et omne consiliabile aut de quibusdam non est consilium. Dicendum autem
forsitan consiliabile non si quis consiliabitur utique aut insipiens vel insanus. Sed de quibus intellectum habens.
De eternis autem nullus consiliatur puta de mundo vel dyametro vel costa quoniam in-
commensurabiles. Sed neque de hiis que in motu sunt secundum autem eadem semper fiunt sive ex necessitate sive
natura vel per aliquam aliam causam puta solis conversionibus vel ortibus. Neque de hiis que a-
liquando aliter puta de siccitatibus et ymbribus. Neque de hiis que a fortuna puta thesau-
ri inventione. Sed neque de humanis omnibus puta qualiter utique Scite optime conversentur nullus La-
cedemoniorum consiliatur. Non enim fiet utique eorum per nos aliquod. Consiliamur autem de hiis que
in nobis et operabilibus. Hec autem et sunt reliqua. Cause autem videntur natura et necessitas et fortuna.
Adhuc autem intellectus et omne quod per hominem. Hominum autem singuli consiliantur de hiis que per ipsos
operabilibus. Et circa quidem certas et per se sufficientes disciplinas non est consilium puta de lit-
teris. Non enim dubitamus qualiter scribendum sed quecumque fiunt per nos non similiter autem hec consiliamur de
puta de hiis que secundum medicinalem et negotiativam. Et circa gubernativam magis quam circa gim-

nastica quanto minus certificata, et adhuc et in reliquis similiter. Magis autem et circa artes quam disciplinas;
magis enim de ipsis dubitamus. Consiliari autem est in hiis que ut sepius. Incertis autem qualiter e-
venient, et in quibus indeterminatum. Consiliatores autem assumimus in magnis, discredentes nob-
ipsis velud non sufficientibus dinoscere. Consiliamur autem non de finibus, sed de hiis que sunt
ad fines. Neque enim medicus consiliatur si sanabit, neque rethor si persuadebit, neque poli-
ticus si pacem faciat, neque reliquorum aliquis de fine. Sed ponentes finem aliquem, qualiter et
per que erit intendunt. Si autem per unum perficiatur, qualiter per hoc erit, et si per plura, quod vide-
atur si per quod facile et optime intendunt, et illud per quod utique, quousque veniant ad primam
causam, que in inventione ultima. Qui enim consiliatur videtur querens resolvere dicto modo quemadmodum dia-
gramma. Videtur autem non quod omnis esse consilium, puta mathematicorum. Consilium autem esse questio, et quod ultimum
in resolutione primum esse in generatione. Et siquidem impossibili inveniunt, discedunt, puta si pecuniis
indiget, has autem non possibile est tribui. Si autem possibile videatur, incipiunt operari. Possibilia autem que per
nos fient utique. Que enim per amicos per nos aliqualiter sunt. Principium enim in nobis. Queruntur autem quandoque
quidem instrumenta, quandoque autem utilitas horum. Similiter autem et in reliquis quandoque quidem per quod, quandoque autem qualiter vel per
quem. Videtur autem quemadmodum dictum est homo esse principium operationum. Consilium autem de operabilibus ab ipso. Operationes
autem aliorum gratia. Non erit igitur utique consiliabile finis, sed que ad fines. Neque utique singularia,
puta si panis hoc vel digestum est ut oportet vel factum est ut oportet. Sensus enim hec. Si autem semper
consiliabitur, in infinitum veniet. Consiliabile autem et eligibile idem, verumtamen determinatum iam eli-
gibile. Quod enim ex consilio prejudicatum est eligibile est. Quiescit enim unusquisque querens qualiter operabitur
cum in se ipsum reducet principium, et in ipsum in antecedens. Hoc enim est quod eligit. Manifestum autem hoc et ex antiquis
urbanitatibus quas Homerus imitatus est. Reges enim que eligebant annunciabant ple-
bi. Existente enim eligibili consiliabili desiderabili eorum que in nobis, et electio utique erit consili-
abile desiderium eorum que in nobis. Ex consiliari enim iudicantes desideramus secundum consilium. Electio
quidem igitur typo dicatur, ut non consuetum est dicere [illegible], et circa qualia est, et quoniam
Voluntas autem quoniam quidem finis dictum est. Videtur autem [illegible]   eorum que ad fines
hiis quidem simpliciter boni esse, hiis autem apparentis boni. Contingit autem voluntabile
simpliciter bonum dicentibus non esse voluntabile quod vult qui non recte vult. Si enim erit volun-
tabile, et bonum erit. Autem et si sic contingerit, quod malum. Rursum autem apparens bonum vo-
luntabile dicentibus non esse natura voluntabile, sed unicuique quod videtur. Alii autem aliud quod
videtur et si sic contingat contraria. Si autem utique hec non placent, ergo dicendum quod simpliciter et secundum veritatem vo-
luntabile esse simpliciter bonum, unicuique autem quod videtur. Studioso quidem igitur quod secundum veritatem esse,
pravo autem quod contingerit, quemadmodum et in corporibus bene dispositis quidem sana sunt que secundum veritatem
existencia talia, infirmis autem altera. Similiter autem et amara et dulcia et calida et
gravia et aliorum singula. Studiosus enim singula iudicat recte, et in singulis
verum ei apparet. Secundum unumquemque enim habitum propria sunt et bona et delectabilia, et differt
plurimum forsitan studiosus, hoc verum in singulis videre, quemadmodum regula et mensura
ipsorum existens. Multis autem deceptio per delectationem videtur fieri; non enim existens bonum videtur.

Desideratur igitur delectabile ut bonum, tristiciam ut ut ut ut ut aū aū ut aū dic dic
ut malum fugiunt. Existente utique voluntabili fine, consiliabilibus autem et eligibilibus eo-
rum que sunt ad finem, que circa operationes secundum electionem erunt utique et voluntarie. Virtutes
autem operationes circa hec. In nobis autem et virtus. Similiter autem et malicia. In quibus enim in nobis operari, et non
operari, et in quibus non et sic. Quare si operari bonum existens in nobis est, et non operari in nobis erit ma-
lum existens. Et si non operari bonum existens in nobis, et operari malum existens in nobis. Si autem
in nobis bona operari et mala, similiter autem et non operari. Hoc autem erat bonos et malos esse,
in nobis erit decentes et pravos esse. Dicere autem quod nullus volens malus, neque nolens beatus,
assimilatur hoc quidem mendaci, hoc quidem veraci. Beatus quidem nullus nolens, malicia autem voluntari-
um. Vel hiis que nunc dictis dubitandum, et hominem non dicendum principium esse neque genitorem operationum quemadmodum
et natorum. Si autem hec videntur et non habemus in alia principia reducere preter ea que in nobis, quorum
et principia in nobis, et hec in nobis et voluntaria. Hiis autem videntur testificari et privatim
a singulis et ab ipsis latoribus legum. Puniunt enim et retaliant operantes mala quicumque
non vi aut propter ignoranciam cuius non ipsi cause. Bona autem operantes honorant, velud hos quidem
provocantes, hos autem prohibentes. Quamvis ad ea que neque in nobis sunt neque voluntaria nullus
provocat operari, ut non ante opus existente sua. Puta non calefieri neque dolere vel esuri-
re vel aliquid quodcumque talium. Nichil enim minus paciemur hec. Etenim in ipso ignorare puniunt, si causa
videatur esse ignorancie, puta ebriis duplicia epitimia. Principium enim in ipso. Dominus enim est quod
non inebriari. Hoc autem ignorancie causa. Et ignorantes aliquid eorum que in legibus que oportet scire et non dif-
ficilia sunt puniunt. Similiter autem et in aliis quecumque propter ignoranciam negligenciam videntur, ut
in ipsis existente non ignorare. Eius enim quod diligentes esse domini. Sed talis forsitan aliquis est ut
non diligens sit. Sed eius quod tales fieri ipsi cause vivientes remisse, et eius quod iniusti vel
intemperati esse. Hii quidem mala facientes, alii autem in potationibus et talibus degen-
tes. Que enim circa singula operationes tales faciunt. Hoc autem manifestum ex meditantibus ad
quamcumque agoniam vel operationem. Perficiunt enim operantes. Ignorare quidem igitur quoniam ex operari circa
singula habitus fiunt, pene insensibilis. Adhuc autem irrationabile iniusta facientem non velle iniustum
aut stupra facientem intemperatum. Si autem non ignorans aliquis operatur ex quibus erit iniustus, volens iniustus
utique erit. Non tamen si velit iniustus existens quiescet et erit iustus. Neque enim qui egrotat sanus. Et si
contigerit volens egrotat, incontinenter vivens et inobediens medicis. Tunc quidem igitur erat ei non
egrotare, emisso autem non adhuc; quemadmodum neque dimittenti lapidem adhuc ipsum possibile resumere. Sed
tamen in ipso mittere et proicere. Principium enim in ipso. Sic autem et iniusto et intemperato ex principio quidem erat
tales non fieri, propter quod volentes sunt. Factis autem non adhuc est non esse. Non solum autem anime mali-
cie voluntarie sunt, sed quibusdam et que corporis, quas et increpamus. Propter naturam quidem enim turpes nullus in-
crepat, sed que propter desidiam et negligenciam. Similiter autem et circa imbecillitatem et turpitudinem et orbitatem.
Nullus enim utique increpabit ceco natura vel ex infirmitate vel ex plaga, sed magis miserebitur.
Ei autem qui ex vini potatione vel alia intemperancia omnis utique increpabit. Eorum autem que circa corpus
maliciarum que in nobis increpantur, que autem non in nobis non. Si autem sic, et in aliis que increpantur

utique malitie in nobis utique erunt. Si autem quis dicat quoniam omnes desiderant apparens bonum, fantasie autem non domini, sed qualiscumque unusquisque est, talis et finis videtur ei. Si quidem igitur unusquisque sibi ipsi habitus aliqualiter est causa, et fantasie erit aliqualiter causa. Si autem nullus sibi causa est eius quod est malefacere, sed propter ignorantiam finis hec operatur, per hec existimans sibi optimum fore, finis autem non desiderium sponta- neum, sed innasci quemadmodum visum habentem quo iudicabit bene, et secundum veritatem bonum desiderabit, et est bene natus cui hoc bene innatum est. Quod enim maximum et optimum et quod non ab alio possibile accipere neque discere, sed quale innatum est tale habebit. Et quod bene et optime hoc innatum perfecta utique erit et vera bona natura. Si utique hec sunt vera, quid magis virtus quam malicia erit voluntarium? Ambobus enim similiter bono et malo finis non ut qualitercumque videtur et iacet, reliqua autem ad hec referentes operantur qualitercumque. Sive utique finis non natura unicuique videtur qualiscumque, sed aliquid et apud ipsum est, sive finis naturalis, in reliqua autem operando voluntarie studiosum, virtus voluntarium est, nichil et malicia voluntarium utique erit. Similiter enim et malo existit quod per ipsum in operibus et in fine. Si igitur quemadmodum dicitur voluntarie sunt virtutes, et enim habituum cooperatores aliqualiter ipsi sumus, et in quales quidam sumus finem talem ponimus, voluntarie utique et malicie erunt similiter. Communiter quidem igitur de virtutibus dictum est nobis et genus typo, quoniam medietates sunt et quoniam habitus, et a quibus fiunt quoniam horum operative et secundum se ipsas, et quoniam in nobis et voluntarie sicut utique recta ratio preceperit. Non similiter autem operationes voluntarie sunt et habitus. Operationum quidem enim a principio usque ad finem domini sumus, scientes que secundum singularia. Habituum autem principii eorum quod secundum singularia autem adiectio non cognita, quemadmodum in egritudinibus. Sed quoniam in nobis erat sic vel non sic uti, propter hoc voluntarii. Resumentes utique de unaquaque dicemus que sunt et circa qualia et qualiter. Simul autem erit manifestum et quot sunt. Et primo de fortitudine.

Quoniam quidem igitur medietas est circa timores et audacias, iam et prius dictum est. Timemus autem terribilia. Hec autem sunt ut simpliciter dicere mala. Propter quod et timorem diffiniunt expectationem mali. Timemus igitur omnia mala, puta malam opinionem, inopiam, egritudinem, inimicitiam, mortem. Sed non circa omnia videtur fortis esse. Quedam enim oportet timere et bonum, quedam non malum, puta malam opinionem. Qui quidem enim timet decens et verecundus est, qui autem non timet inverecundus. Dicitur autem a quibusdam fortis secundum metaphoram, habet enim aliquid simile forti. Impavidus enim quis et fortis. Inopiam autem forsitan non oportet timere neque egritudinem, neque universaliter quecumque non a malicia neque propter se ipsum. Sed neque qui circa hec impavidus fortis. Dicimus autem et hunc secundum similitudinem. Quidam enim in bellicis periculis timidi existentes liberales sunt et ad pecuniarum emissionem bene audacter habent. Neque utique si quis iniuriam circa pueros vel uxorem timet vel invidiam vel aliquid talium timidus est, neque si audet flagellandus fortis. Circa qualia igitur terribilia fortis? Vel circa maxima? Nullus enim magis sustinet pericula. Terribilissimum autem mors. Terminus enim et nichil adhuc mortuo videtur neque bonum neque malum esse. Videbitur autem utique neque circa mortem que in omni fortis esse, puta in mari vel egritudinibus. In quibus igitur? Vel in optimis. Tales autem que in bello. In maximo enim et optimo periculo. Concordes autem et hiis sunt honores in civitatibus et apud monarchias. Proprie autem dicetur utique fortis qui circa bonam mortem impavidus, et quecumque mortem inferunt repentina existentia. Talia autem maxime que secundum bellum. Sed et in mari et in egritudinibus impavidus qui fortis, non sic autem ut marinarii. Hii quidem enim desperant salutem et mortem talem abhominantur, hii autem bene sperantes sunt propter experientiam. Simul autem et viriliter agunt in quibus est fortitudo vel bonum mori. In talibus autem corruptionibus neutrum existit.

Terribile autem non omnibus idem. Dicimus autem et super hominem. Hoc quidem igitur omni terribile intellectum habenti. Que autem secundum hominem differunt magnitudine et eo quod magis et minus. Similiter autem et ausibilia. Fortis autem insuperabilis ut homo. Timebit igitur et talia ut oportet aut ut ratio sustinebit boni gratia. Hoc enim finis virtutis. Est autem magis et minus hec timere et adhuc non terribilia ut talia timere. Fit autem peccatum hoc quidem quod non oportet, hoc autem quia non ut oportet, hoc autem non quando oportet vel ad talium gratia et circa ausibilia. Qui quidem igitur que oportet et cuius gratia sustinet et timet et ut oportet et quando, similiter autem et audet, fortis. Secundum dignitatem enim et ut utique ratio patitur et operatur fortis. Finis autem omnis operationis est qui secundum habitum, et forti autem fortitudo bonum, talis et finis. Determinatur enim unumquodque fine. Boni utique gratia fortis sustinet et operatur que secundum fortitudinem. Superhabundans autem qui quidem in impavido innominatus. Dictum est autem a nobis in prioribus quoniam multa sunt a nobis innominata. Est autem utique aliquis insanus vel insensibilis, si nichil timeat neque terre motum neque inundationes, quemadmodum aiunt Celtas. Qui autem in audendo superhabundat circa terribilia audax. Videtur autem et superbus esse audax et fictor fortitudinis. Ut igitur ille circa terribilia habet, sic iste vult videri. In quibus igitur potest imitatur. Propter quod et multi ipsorum sunt audaces timidi. In hiis enim audentes terribilia non sustinent. Qui autem in timendo superhabundat timidus. Et enim que non oportet et ut non oportet et omnia talia sequuntur ipsum. Deficit autem et in audendo, sed in tristitiis superhabundans magis manifestus est. Desperans utique quis timidus. Omnia enim timet. Fortis autem contrarius. In audendo enim spei bone est. Circa eadem quidem igitur timidus et audax et fortis. Differenter autem habent ad hec. Hii quidem enim superhabundant, hii autem deficiunt. Hic autem medio modo habet et ut oportet. Et audaces quidem prevolantes ante pericula, in ipsis autem discedunt. Fortes autem in operibus acuti, prius autem quieti. Quemadmodum igitur dictum est, medietas est circa ausibilia fortitudo et terribilia in quibus dictum est, et quoniam bonum desiderat et sustinet, vel quoniam turpe non. Mori autem fugientem inopiam vel cupidinem vel aliquid triste non fortis, sed magis timidi. Mollities enim fugere laboriosa, et non quoniam bonum sustinet, sed fugiens malum. Est quidem igitur fortitudo tale quid.

Dicuntur autem et alie secundum quinque modos. Primo quidem politica. Maxime enim assimilatur. Videntur enim sustinere pericula cives propter eas que ex legibus increpationes et obprobria et propter honores. Et propter hoc fortissimi videntur esse apud quos timidi inhonorati, fortes autem honorati. Tales et Homerus facit fortes, puta Diomedem et Hectora. Polidamas mihi primus redargutionem reponet, et Diomedes, Hector enim dicet in Troyanis concionans Tidides a me. Assimilatur autem hec maxime

ei quae per ius est. Quoniam propter virtutem fit, propter verecundiam enim et boni desiderium, honoris enim gratia et fugam opprobrii turpis existentis. Apponet autem utique aliquis et a principibus coactos. Deteriores autem quanto non propter verecundiam, sed propter timorem id operantur, et fugientes non turpe, sed triste. Cogunt enim domini quemadmodum Hector: quem autem ego seorsum bello timentem intelligam, non sufficiens ei erit fugere canes. Et qui preponunt et si recedant percucientes idem operantur; et qui ante muros foveas et talia preordinant. Omnes enim cogunt. Oportet autem non propter necessitatem fortem esse sed quoniam bonum. Videtur autem et experiencia esse que circa singula fortitudo esse. Unde et Socrates existimavit scientiam esse fortitudinem. Tales autem alii quidem in aliis, in bellicis autem milites. Videntur enim multa vana belli, que maxime conspexerunt isti. Videntur utique fortes quoniam non sciunt alii qualia sunt. Deinde facere et non pati maxime possunt ex experiencia et custodire et percutere, potentes uti armis et talia habentes qualia utique erunt et ad facere et ad non pati fortissima. Quemadmodum igitur inermibus armati pugnant et athlete ydiotis. Et enim in talibus agonibus non fortissimi pugnacissimi sunt, sed maxime potentes et corpora optima habentes. Milites autem timidi fiunt quando superexcedit periculum et deficiunt multitudine et preparationibus. Primi enim fugiunt; civilia autem permanencia moriuntur, quod et in Hermeon contigit. His enim turpe fugere, et mors tali salute eligibilior. Hii autem ex principio periclitabantur ut meliores existentes, cognoscentes autem fugiunt mortem magis turpi timentes. Fortis autem non talis. Et furorem autem ad fortitudinem inferunt. Fortes enim esse videntur et qui propter furorem, quemadmodum fere in vulnerantes feruntur, quoniam et fortes furiosi. Impetuosissimum enim furor ad pericula, unde Homerus: virtutem immisit furori, et virtutem furorem erigit, et austeram autem singultus nares virtutem, et ebullivit sanguis. Omnia enim talia videntur significare furoris erectionem et impetum. Fortes quidem igitur propter bonum operantur, furor autem cooperatur eis. Fere autem propter tristiciam, propter vulnerari vel propter timere, quia si in silva vel in palude essent non advenirent. Non utique sunt fortes a dolore et furore impulsa ad periculum nichil previdentes, quia sic et asini fortes essent esurientes. Percussi enim non deficiunt a pascua. Sed adulteri propter concupiscentias et audacia multa operantur. Non utique sunt fortia propter dolorem vel furorem impulsa ad periculum. Naturalissima autem videtur que propter furorem esse, et assumpta electione et cuius gratia fortitudo. Et homines utique quidem dolent irascentes, delectantur autem punientes. Qui autem propter hoc pugnantes pugnaces, non fortes autem; non enim propter bonum neque ut ratio, sed propter passionem. Simile autem habent aliquid. Neque utique bone spei existentes fortes; propter multotiens enim et multos vincere confidunt in periculis. Similes autem quoniam ambo audaces. Sed fortes quidem propter dicta audaces, hii autem propter existimare meliores esse et nichil utique pati. Tale autem faciunt et inebriati; bene sperantes enim fiunt. Quando autem non ipsis acciderit talia, fugiunt. Fortis autem erat terribilia homini existencia et apparencia sustinere, quoniam bonum vel turpe. Propter quod et fortioris videtur esse in repentinis timoribus impavidum et inturbatum esse quam in premanifestis. Ab habitu enim magis vel quoniam minus ex preparatione. Premanifesta quidem enim utique et ex ratione et cogitatione preeligat aliquis, repentina

autem secundum habitum. Fortes autem videntur et ignorantes, et sunt non longe ab hiis qui bone spei. Deteriores autem quanto dignitatem nullam habent, illi autem. Propter quod et permanent per aliquod tempus. Hii autem decepti, si cognoverint quoniam aliud vel suspicentur, fugiunt, quod Argivi patiebantur incidentes Laconibus ut Sicioniis. Et fortes utique dicti sunt quales, et qui existimati fortes.

Circa audacias autem et timores fortitudo existens non similiter est circa ambo, sed magis circa terribilia. In hiis enim inturbatus existens et hic ut oportet habens fortis magis quam qui circa audacias. Sustinendo utique tristia dicti sunt fortes. Unde propter quod et tristis fortitudo, et iuste laudatur. Difficilius enim tristia sustinere quam a delectabilibus abstinere. Sed adhuc videbitur utique esse que secundum fortitudinem finis delectabilis, ab hiis enim que circa finem evanescere, quale et in gymnasticis agonibus fit. Pugilibus enim finis delectabilis cuius gratia corona et honores; percuti autem dolorosum, siquidem carnales, et triste omnis labor. Propter multa autem hoc esse parvum existens quod cuius gratia nichil delectabile videtur. Si ergo utique et tale est quod est fortitudinis, mors quidem et vulnera tristia forti et volenti erunt. Sustinebit autem hec quoniam bonum vel quoniam turpe non. Et quanto utique virtutem habeat omnem et felicior magis, in morte tristabitur. Tali enim maxime vivere dignum, et iste maximis bonis privatur sciens. Triste autem hoc. Sed nichil minus fortis, forsitan autem et magis, quoniam in bello bonum pro illis eligit. Non utique autem in omnibus virtutibus delectabiliter operari existit, nisi quantum finem attingit. Milites autem quidem igitur optimos nichil prohibet non esse tales, sed eos qui minus quidem fortes, aliud autem bonum nullum habentes. Parati quidem enim isti ad pericula, et vitam ad parva permittunt. De fortitudine quidem igitur in tantum dictum sit. Quid autem non difficile typo accipere ex hiis que dicta sunt.

Post hoc de temperantia dicamus. Videntur enim irrationabilium partium hee esse virtutes. Quoniam quidem igitur medietas est circa delectationes temperantia, dictum est a nobis. Minus enim et non similiter est circa tristicias. In hiis autem et intemperantia videtur. Circa quales igitur delectationes nunc determinetur. Dividantur autem anime et corporales, puta amor honoris, amor discipline. Uterque enim horum gaudet eo quod amatur, nichil paciente corpore sed magis intellectu. Qui autem circa tales delectationes neque temperati neque intemperati dicuntur. Similiter autem neque qui circa alias quascumque non corporales sunt. Amatores enim fabularum et narratores et de contingentibus consumentes dies garrulos, intemperatos autem dicimus non, neque contristatos in pecuniis vel amicis. Circa corporales autem utique erit temperantia, non circa omnes neque has. Qui enim gaudent hiis que per visum, puta coloribus et figuris et pictura, neque temperati neque intemperati dicuntur. Quamvis videatur utique esse et ut oportet gaudere et hiis, et secundum habundantiam et defectum. Similiter autem et hiis que circa auditum. Superabundanter enim gaudentes melodiis et ypocrisi nullus intemperatos dicit, neque eos qui ut oportet temperatos. Neque eos qui circa odoratum, preter secundum accidens. Gaudentes enim malorum vel rosarum vel thimiamatum odoribus non dicimus intemperatos, sed magis eos qui unguentorum et pulmentorum. Gaudent enim hiis intemperati quoniam per hoc rememoratio fit eis concupiscibilium. Videbit autem utique aliquis et alios qui esuriunt gaudentes cibariorum odoribus. Talibus autem gaudere intemperati huius.

[illegible marginal gloss]

concupiscibilis. Sed neque in aliis animalibus secundum has delectatio est, nisi secundum accidens. Non enim odoratibus leporum gaudent canes, sed cibatione; sensum autem odor fecit. Sed neque leo voce bovis, sed comestione. Quoniam autem prope est per vocem sentit, et gaudere utique hoc videtur. Similiter autem neque videns neque inveniens cervum vel agrestem capram, sed quoniam cibum habebit. Circa tales itaque delectationes temperantia et intemperantia, quibus et reliqua animalia communicant; unde serviles et bestiales videntur. Hae autem tactus et gustus. Videntur utique et gustu in parvum vel nihil uti. Gustus enim est iudicium saporum, quod faciunt vina probantes et pulmenta condientes. Non autem multum gaudent his, vel non intemperati, sed usu, quod fit omnis per tactum et in cibis et potibus et veneris dictis. Propter quod oravit quidam Philoxenus Eryxius, pulmentorum existens, guttur ipsius longius grue fieri, ut delectatus tactu. Communissimus autem sensuum tactus, secundum quem intemperantia. Et videbitur utique iuste exprobrabilis esse, quoniam non secundum quod homines sumus existit, sed secundum quod animalia. Talibus autem gaudere et maxime diligere bestiale. Et enim liberalissimae earum quae per tactum delectationum ablatae sunt, puta quae in gymnasiis per confricationem et calefactionem fiunt. Non enim est circa totum corpus intemperati tactus, sed circa quasdam partes.

Concupiscentiarum autem hae quidem communes videntur esse, hae autem propriae et appositae, puta quae ciborum. Naturalis enim omnis concupiscit qui indigens fuerit sicci vel humidi cibi, quandoque autem ambobus, et lecti, inquit Homerus, iuvenis et florens. Talem autem vel talem non adhuc omnis, neque eorumdem. Propter quod videtur nostra esse. Sed adhuc habet aliquid et naturale. Alia enim aliis sunt delectabilia, et quaedam omnibus delectabiliora contingentibus. In naturalibus quidem igitur concupiscentiis pauci peccant et in unum, in plus. Comedere enim quae contingunt vel bibere usque utique superrepleantur superabundare est eo quod secundum naturam multitudine. Repletio enim indigentiae naturalis concupiscentia. Propter quod dicuntur hi ventrimargi, velut praeter indigentiam replentes ipsum. Tales autem fiunt qui multum bestiales. Circa proprias autem delectationes multi et multipliciter peccant. Non enim qui amatores talium dicuntur vel in gaudendo quibus non oportet vel in magis vel ut multi vel ut oportet, secundum omnia autem intemperati superabundant. Et enim gaudent quibusdam quibus non oportet, odibilibus enim; et si quibusdam gaudere oportet, gaudent talibus magis quam oportet et ut multi gaudent. Quae quidem igitur circa delectationes superabundantia quoniam intemperantia...

Circa tristitias autem non quemadmodum in fortitudine sustinendo dicitur temperatus, neque intemperatus non, sed intemperatus quidem eo quod tristatur magis quam oportet, quoniam delectabilia non adipiscitur, et tristitiam autem facit ei delectatio. Temperatus autem in tristari absentia et abstinere a delectabili. Intemperatus quidem igitur concupiscit delectabilia omnia vel quae maxime, et ducitur a concupiscentia ut pro aliis haec eligat. Propter quod et tristatur et deficiens et concupiscens; cum tristitia enim concupiscentia. Inconveniens autem assimilatur propter delectationem tristari. Deficientes autem circa delectationes et minus quam oportet gaudentes non multum fiunt. Non enim humana est talis insensibilitas. Et enim reliqua animalia discernunt cibos, et his quidem gaudent, his autem non. Si autem alicui nihil est delectabile neque differt aliud ab alio, longe utique erit ab homine esse. Non sortitus autem est talis nomen propter non multum fieri.

Temperatus autem medie circa haec est. Neque enim delectatur quibus intemperatus maxime, sed magis tristatur; neque universaliter quibus non oportet, neque vehementer tali nullo; neque absentibus tristatur neque concupiscit, vel mensurate, neque magis quam oportet, neque quando non oportet, neque universaliter talium nullo. Quaecumque autem ad sanitatem sunt vel bonam habitudinem delectabilia existentia, haec appetet mensurate et ut oportet, et alia delectabilia non impedimenta his existentia, vel praeter bonum, vel super substantiam. Sic enim habens magis diligit tales delectationes quam dignum sit. Temperatus autem non talis, sed ut recta ratio.

Voluntarium autem assimilatur magis intemperantia quam timor. Haec quidem enim propter delectationem, hic autem propter tristitiam, quarum hoc quidem eligibile, hoc autem fugibile. Et tristitia quidem stupefacit et corrumpit habentis naturam, delectatio autem nihil tale facit. Magis autem voluntarium; propter quod et exprobrabilius. Et enim assuefieri facile ad ipsa; multa enim in vita talium, et assuefactiones sine periculo. In terribilibus autem contrarium. Videbitur autem utique non similiter voluntarium timor esse his quae secundum singula. Haec quidem enim sine tristitia, haec autem propter tristitiam stupefaciunt, ut et arma proiciunt et alia inhoneste faciant. Propter quod et videntur violenta esse. Intemperato autem contrarium: quae quidem secundum singula voluntaria, concupiscenti enim et appetenti, totum autem minus; nullus enim concupiscit intemperatus esse.

Nomen autem intemperantiae et ad puerilia peccata ferimus; habent enim quandam similitudinem. Uter autem ab utro vocatur nihil ad ea quae nunc differt; manifestum autem quoniam posterius a priori. Non male autem videtur translatum esse. Purificari enim oportet turpia appetentem et multam augmentationem habentem. Tale autem maxime concupiscentia et puer. Secundum concupiscentiam enim vivunt et pueri, et maxime in his delectabilis appetitus. Si igitur non erit bene persuasibilis et sub principante, ut multum excedet. Insatiabilis enim delectabilis appetitus et undique insipienti, et concupiscentiae operatio auget cognatum. Et si magnae et vehementes sint, et cogitationem percutiunt. Propter quod oportet moderatas esse et paucas, et rationi nihil contrariari. Tale autem bene persuasibile dicimus et punitum. Quemadmodum enim puerum oportet secundum praeceptum paedagogi vivere, sic et concupiscibile consonare rationi. Intentio enim ambobus bonum, et concupiscit temperatus quae oportet et ut oportet et quando. Ita autem ordinat et ratio. Haec quidem igitur dicta nobis de temperantia.

Dicamus autem deinceps de liberalitate. C. IIII. L. Videtur autem esse quae circa pecunias medietas. Laudatur enim liberalis non in bellicis neque in quibus temperatus, neque rursus in iudiciis, sed circa dationem pecuniarum et susceptionem, magis autem in datione. Pecunias autem dicimus omnia quorum dignitas numismate mensuratur. Est autem et prodigalitas et illiberalitas circa pecunias superabundantiae et defectus. Et illiberalitatem quidem applicamus semper magis quam oportet circa pecunias studentibus; prodigalitatem autem et infimum complectentes: incontinentes enim et in intemperantiam consumptores prodigos vocamus. Propter quod et pravissimi videntur esse; multas enim simul malitias habent. Non autem proprie appellantur. Vult enim prodigus esse qui unum malum habet, corrumpere substantiam. Prodigus enim qui propter ipsum perditur. Videtur autem perditio quaedam ipsius esse et substantiae corruptio, ut vivere per haec existente. Sic utique prodigalitatem accipimus. Quorum autem est aliqua utilitas, his est bene uti et male. Divitiae autem sunt utilium. Unumquodque autem optime utitur qui habet circa hoc virtutem. Et divitiis autem utetur optime qui habet circa pecunias v

Questio utrum benefaciendo an beneficiando
Questio utrum liberalis ... in parvis ...

tute. Iste autem est liberalis. Cum usus autem videtur esse pecuniarum consumptio et datio, acceptio autem et custodia
possessio magis. Propter quod magis est liberalis dare quibus oportet quam accipere unde oportet et non accipere unde non oportet.
Virtutis enim magis benefacere quam bene pati, et bona operari magis quam turpia non operari. Palam autem
quoniam dationem quidem sequitur benefacere et bona operari, sumptionem autem bene pati vel non turpe operari. Et gratia
danti et non accipienti, sed et laus magis. Et facilius autem non accipere quam dare. Proprium enim minus
emittitur magis quam non accipitur alienum. Sed et liberales dicuntur qui dant. Qui autem non acci-
piunt non in liberalitate laudantur, sed non minus in iustitia. Accipientes autem neque laudantur mul-
tum. Amantur autem maxime liberales fere eorum qui a virtute. Utiles enim, hoc autem in datione. Que autem secundum virtutem
operationes bone et boni gratia. Et liberalis igitur dabit boni gratia et recte. Quibus enim oportet et quan-
tum et quando et alia quecumque sequuntur rectam dationem. Et hoc delectabiliter vel sine tristitia. Quod enim secundum virtu-
tem delectabile vel non triste, vel minime triste. Qui autem dat quibus non oportet vel non boni gratia, sed propter
quandam aliam causam, non liberalis sed alius quis dicetur. Neque qui triste, magis enim utique eligeret
pecunias bona operatione, hoc autem non liberalis. Sed accipiet unde oportet. Neque enim est non honora-
tiva pecuniarum talis acceptio. Non utique erit neque petitivus. Non enim benefactivi beneficia-
ta facilis. Unde autem oportet accipiet, puta a propriis possessionibus, non ut bonum sed ut ne-
cessarium ut habeat dare. Neque negliget propria, volens per hec quibusdam sufficere. Neque quibus-
libet dabit ut habeat dare quibus oportet et quando et ubi bonum. Liberalis autem et vehementer superhabunda-
re in datione ut derelinquere igitur minora ipsi. Non respicere enim ad seipsum liberalis. Secundum substantiam
utique liberalitas dicitur. Non enim in multitudine datorum quod liberale, sed in dantis habitu. Hic autem
secundum substantiam dat. Nichil autem prohibet liberaliorem esse minora dantem, si a minoribus dat. Liberali-
ores autem esse videntur non possidentes sed accipientes substantiam. Inexperti enim indigentie. Et omnes dili-
gunt magis sua opera ut parentes et poete. Ditari autem non facile liberalem, neque acceptivum
existentem neque custoditivum. Emissivum autem et non honorativum propter ipsas divitias sed gratia dationis.
Propter quod et accusatur fortuna quoniam maxime digni existentes minime ditantur. Accidit
autem non irrationabiliter. Non enim possibile pecunias habere non curantem ut habeat, quemadmodum neque
in aliis. Non tamen dabit quibus non oportet neque quando non oportet neque quecumque alia talia. Non enim utique adhuc operabitur
secundum liberalitatem. Et in hec consumens non utique habebit in que oportet consumere. Quemadmodum enim dictum est
liberalis est qui secundum substantiam expendit et in que oportet. Qui autem superhabundat prodigus. Propter quod tyran-
nos non dicimus prodigos. Multitudinem enim possessionis non videtur facile datis et consumptionibus
superhabundare. Liberalitate utique medietate existente circa pecuniarum dationem et accep-
tionem, liberalis et dabit et expendet in que oportet et quantum oportet, similiter in parvis et magnis, et
hec delectabiliter. Et accipiet unde oportet et quantum oportet. Virtute enim existente circa ambo medietate faciet
utique ut oportet. Sequitur enim decenti datione talis acceptio, non talis autem contraria. Que igitur sequuntur
se fiunt simul in eodem, contrarie autem manifestum quod non. Si autem preter oportunum et bene habentem
contingat ipsum consumere, tristabitur moderate et ut oportet. Virtutis autem delectari
et tristari in quibus oportet et ut oportet. Et bene communicativus liberalis in pecuniis. Potest enim iniustificari
non honorans pecunias, et magis gravatus si quid ut oportet non consumpsit quam tristatus si consum-

pserit non oportet, et Simonidi non placet. Prodigus autem et in hiis peccat. Neque enim
delectatur in quibus oportet neque ut oportet, neque tristatur. Ut oportet erit autem procedentibus manifestum. Diximus autem quoniam superhabundantie et de-
fectus sunt prodigalitas et illiberalitas, et in duobus, in da-
tione et sumptione. Et sumptionem enim in dationem ponimus. Prodigalitas igitur in dando et non ac-
cipiendo superhabundat, in acceptione autem deficit. Illiberalitas autem in dando deficit,
in accipiendo autem superhabundat, nisi in parvis. Que quidem igitur prodigalitatis non multum conjugantur.
Non enim facile est nullunde accipientem omnibus dare. Velociter enim deficit substantia dan-
tes ydiotas, qui et videntur prodigi esse. Quamvis talis videbitur utique non parvo melior
esse illiberali. Bene sanabilis enim et ab etate et ab egestate, et ad medium potest
venire. Habet enim que liberalis, et enim dat et non accipit. Neutrum autem ut oportet neque bene. Si utique hoc
assuescat vel aliqualiter transmutetur, erit liberalis. Dabit enim quibus oportet et non accipiet unde
non oportet. Propter quod et videtur non pravus esse secundum morem. Stulti enim neque iniusti superhabundare dantem et non
accipientem. Insipiens autem. Propter quod autem huiusmodi prodigus videtur multum melior illiberali
esse, et propter ea que dicta sunt, et quoniam hic quidem proficit multis, hic autem nulli, sed neque seipsum. Sed mul-
ti prodigorum, quemadmodum dictum est, accipiunt unde non oportet, et sunt secundum hoc illiberales. Acceptivi autem sunt propter
velle consumere. Facile autem hoc non facere posse. Velociter enim deficit eos existentia. Co-
guntur igitur aliunde acquirere. Simul autem et propter hoc nichil boni curare indifferenter et undique acci-
piunt. Dare enim concupiscunt. Qualiter autem vel unde nichil differt. Propter quod neque liberales
dationes ipsorum sunt. Neque enim bone neque huius gratia neque ut oportet. Sed quandoque quos oportet indigere,
hos divites faciunt, et moderatis utique secundum mores nichil darent, adulatoribus autem vel
secundum aliam secundum aliquam voluptatem tribuunt multa. Propter quod et intemperati ipsorum sunt multi.
Facile enim consumentes et in intemperantias consumpti sunt. Et propter non ad bonum vivere ad volup-
tates declinant. Prodigus quidem igitur inductus efficitur in hec. Sic potitus autem studio in
medium et in quod oportet adveniet. Illiberalitas autem insanabilis est. Videtur enim senectus
et omnis impotentia illiberales facere, et magis connaturale hominibus prodigalitate. Multi enim amatores pecu-
niarum magis quam datores. Extenditur autem in multum et multiforme est. Multi enim modi
videntur illiberalitatis esse. In duobus enim existens, in defectu dationis et superhabundantia acceptionis,
non omnibus integra advenit, sed quandoque dividitur, et hii quidem acceptione superhabundant, hii autem datione
deficiunt. Qui quidem enim in talibus appellationibus, puta parci, tenaces, kimbices, omnes datione
deficiunt. Alienorum autem non appetunt neque volunt accipere. Hii quidem propter quandam modera-
ciam et reverentiam turpium. Videntur enim quidam vel dicunt propter hoc custodire ut non aliquando cogan-
tur turpe aliquid operari. Horum autem et cyminipristes et omnis talis. Nominatur autem a superhabundantia
eius quod est nulli dare utique. Hii rursus propter timorem abstinent ab alienis, ut non
facile eundem quidem aliena accipere, quod autem ipsum ut alios non placet. Igitur eis neque dare
neque accipere. Hii autem rursus secundum acceptionem superhabundant undique accipiendo et omne,
puta illiberales operationes operantes, et de meretricio pascentes, et omnes tales, et usurarii
et in parvo et in multo. Omnes enim isti unde non oportet accipiunt et quantum non oportet. Commune autem in ipsis.

Tulli n z tel augusti ... pui ... ut amicic ...

Sz ... illiberales ... nobis ... appetunt ... opone

tpe lucro apz | od n. gr lucr | z hn pui obpbria sustinet | eos n. q mag
vn n or accipiunt nz q or | n dicu liberales | puta tyrannos ciuitates desolantes
z sacra pdantes | Sz pueritos mg turpios z iniustos | aleator quid | z mortu
or spoliator z latro | illiberalium sunt | tipes lucratores n. lucri n. gra utique nego
tiant z obpbria sustinent | z hij q pp ea maxime gra lucri | hij autem ab amicis lu
crantur qbz dare or | utrique n or lucrari uolentes lucratores tpes | z eos utique
tales suptoes illibales | Dce utique liberalitati illiberalitas quod dr mg n. z ma
lu pdigalitate z mg i hoc peccant | q per dictam pdigalitatem deliberate q ig rop

Videbitur autem utique consequens esse z de magnificentia | [C]um malicys tanta dea re
pteriisse Videtur n. z ipa circa pecunias uirtus quedam esse | Non quemadmodum autem liberalitas co
tendit ad oes q operatys opones | sz circa suptuosas sol | In hys autem excedi
lit liberalitate magnitudine quemadmodum nomen ipm significat | In magnitudine n. decens suptus | Magni
tudo autem ad aliquid | n n. idem suptus tetreche z architelino | Decens utique ad ipm z
in quo z circa quod | autem ipius z innovatis sibi dignitatem expedit | n dr magnificus
puta hic multos dare dantis | sz q in magnis | q magnificus liberalis | liberalis autem n
mg magnificus | tal autem habitus dictus quidem puitas uocatur | superhabundancia autem bannasia
z apyrokalia | z quecumque talia n superhabundantes magnitudine circa q or | sz in q n or z ut
n or pclare | postea autem de ipis dicetur | Magnificus autem sciencie assimilatur | decens n. pos
sibile speculari | z expendere magna prudenter | quemadmodum n. dixit principio | habitus opibus determinatur
z quorum est | Magnifici utique magni z decentes | talia utique z opera | Sic n. erit mag
ni suptus z decens operato | Quod opus quidem suptu or dignum esse | suptum autem opere sibi
dare | consuetudine autem talia magnifice boni gratia | hoc n. commune uirtutibus | z adhuc delectabiliter z e
missibiliter | diligencia n. pro vidicacio quali optima z decentissima | dividendum utique magis
quam quanto | z quali minimo | sicut n. autem z liberale magnificum esse | z n. liberalis expendit q
or z ut or | In hys n. magnitudo magnificencia | puta magnifice liberalis eo h(oc) extende
z ab equali opti suptu opus faciet mg magnificum | non n. eadem uirtus possessio
nis z opis | possessionis quidem n. uirtus quod plurimo dignum z honorabilissimum puta aurum | opis
n. mg z bonum | tal n. speculo admirabile | magnificum autem admirabile z
opis uirtus magnifice i magnitudine | Est autem suptuum | qua dicimus honorabilia | puta que circa
deos donaria reposita z preparaciones z sacrificia | similiter autem z que circa omne demonium | z quecumque
ad commune magnifica sunt | puta si aliqui largiri quales or choregiam pclarum esse pnci
pale uel communicare ciuitatem | In omnibus autem quemadmodum dictum est z ad operantem refertur quis z
cuius posseccionum | digna n. or esse hys z n solum opi z faciendo decet | propter quod in
ops utique n erit magnificus | Non n. sunt a quibus consumet multa decenter | temptans autem insipi
ens | propter dignitatem n. z oportunum | sed uirtute autem recte | decet autem z eos quibus talia pre
existunt per seipsos uel per progenitores | uel per quos ad ipsos transeunt | z nobiles z gloriosos
z quecumque talia omnia n. hec magnitudinem habent z dignitatem | Maxime quidem igitur talis magnificus

z talibus suptibus magnifice quemadmodum dictum est | maxima n. z honorabilissima | Priuatorum autem quecumque
semel fiunt | puta nuptie z si quid tale | z si circa aliquid tota ciuitas studet | uel quos in dig
nitatibus | z circa peregrinorum autem susceptiones z emissiones z dona | z retribuciones | Non
n. in seipsum suptuosus magnificus | sz in communia | dona autem deo similitudinem habent ali
quid magnifici | est z habitacionem preparare decenter diuiciis | ornatus quidem n. hec | z circa hec
mg suptus facere quecumque diuturna opera | optima n. hec | z in singulis decens | Non n.
congruit dyis z hominibus | neque in templo z sepulcro | z in suptibus unumquodque magnum | z magnifi
centissimum quidem quod in magno magnum | hic autem quod in hys magnum z decens in ope
magnum ab eo quod in suptu | spera quidem uel lechitus pulcherrima habet precii donum | hoc
autem parui precium z illiberali | propter hoc est magnifici in quo faciet utique genere magnifice
facere | tale n. non facile superari | z habens sibi dignitatem suptus | tal quidem igitur magnificus
Superhabundans autem z bannausus in preter quod or consumendo transgreditur quemadmodum dictum est | In par
uis n. suptuum multa faciet | z resplendet preter melodiam | z parabolas quemadmodum
puta hystriones cenas z comedos tribuens | in transitu purpura inferens | quemadmodum me
garenses z omnia talia n. boni gratia faciet | sz diuicias ostendens z propter hec existimans ad
mirari | z ubi quidem or multa consumere pauca consumet | ubi autem pauca multa | Paruifi
cus autem erit omnia deficiens z maxima consumens | In paruo bonum perdet | z quecumque faciet
tardans z intendens qualiter minimum consumat utique | z hec tristatus | z omnia existimans facere
maiora quam or | Sunt quidem igitur hij habitus hymaliae | non tamen obpbria quia neque nocui ne
[M]agnanimitas autem circa magna quidem z ex nomine uidetur esse | [Circa] qualia autem primum accipiamus | Differt autem nichil habitum uel eum qui secundum habitum [in]tendere | [Videtur] intendere | Videtur autem magnanimus esse qui magnis seipsum dignificat | dignus existens | Q
n. non secundum dignitatem id facit insipiens | Eorum autem qui secundum uirtutem nullus insipiens neque stultus
Magnanimus igitur quidem sic dictus | Qui n. paruis dignus z hys dignificat seipsum temperatus | magnificus
autem non | In magnitudine n. magnanimitas | quemadmodum pulcritudo in magno corpore | parui autem formosi z
commensurati | pulcri autem non | Qui autem mg seipsum dignum facit | indignus existens chay
nus | qui autem maioribus quam dignus non omnis chaymus | Qui autem minoribus quam dignus pusilla
nimus | siue magnis siue moderatis siue paruis dignus existens adhuc minoribus seipsum
dignificat | z maxime utique si uideatur mg dignus | quid n. utique faceret ni talibus
esset dignus | Est autem magnanimus magnitudine quidem extremus | eo autem quod ut or medius | eo
n. quod seipsum secundum dignitatem magnificat | hij autem superhabundant z deficiunt | Si autem utique magnis
seipsum dignificat dignus existens z maxime maximis erit utique maxime erit dignitas autem
dicitur ad ea que exterius bona | Maximum autem hoc utique ponemus quod dyis tribuimus z quo maxime
desiderant qui in dignitate z quod in optimis premium | Tale autem honor | Maximum autem hoc
utique exteriorum bonorum | Circa honores utique z inhonoraciones magnanimus est ut or z sine
racione videtur autem magnanimus circa honorem esse | honore n. maxime magnificant seipsos secundum

17

dignitate vel dignificat seipsos propter dignitatem. Pusillanimus autem deficit et ad seipsum et ad magnanimi dignitatem. Chaymus autem et ad seipsum superhabundat set non tamen ad magnanimum. Magnanimus autem siquidem maximis dignus, optimus utique erit. Maiori enim semper melior dignus et maximis dignus optimus. Ut vere igitur magnanimum bonum oportet esse. Videbitur autem magnanimi esse in unaquaque virtute magnum. Et nequaquam utique conveniet magnanimo fugere commoventes neque iniusta facere. Cuius enim gratia operabitur turpia cui nichil magnum. Et singula autem intendenti derisibilis utique videbitur magnanimus non bonus existens. Non erit autem utique neque honore dignus pravus existens. Virtutis enim premium honor et attribuitur bonis. Videtur quidem igitur magnanimitas ornatus quidam virtutum. Maiores enim ipsas facit et non fit sine illis. Propter hoc difficile secundum veritatem magnanimum esse. Non enim possibile sine bonitate. Maxime quidem igitur circa honores et inhonorationes magnanimus est. Et in magnis et a studiosis moderate delectabitur ut propria adipiscens vel et minora. Virtutis enim perfecte non utique fiet dignus honor. Sed tamen et adhuc recipiet, eo quod maiora ipsum non habent ipsi tribuere. Eum autem qui a contingentibus et parvis omnino parvipendet. Non enim hiis dignus. Similiter autem et inhonorationem. Non enim iuste erit circa ipsum. Est quidem igitur ut dictum est circa honores. Set adhuc et circa divitias et potentatus et omnem bonam fortunam et infortunium moderate habebit qualitercumque fiant. Et neque bene fortunatus valde gaudiosus erit neque infortunatus tristis. Neque enim circa honorem ita habet ut maximum existens. Potentatus enim et divitie propter honorem sunt eligibilia. Habentes igitur ipsa honorari per ipsa volunt. Cui autem et honor parvum est, huic et alia. Propter quod despectores videntur esse. Videntur autem et bona fortune conferre ad magnanimitatem. Nobiles enim dignificantur honore et potentes vel divites. In superexcellentia enim sunt. Quod autem superexcellens bono omne honorabilius. Propter quod et talia magnanimiores faciunt. Honorantur enim a quibusdam. Secundum veritatem autem bonus solus honorandus. Cui autem ambo existunt magis dignificatur honore. Qui autem sine virtute talia bona habent neque iuste magnos seipsos dignificant neque recte magnanimi dicuntur. Sine virtute enim perfecta non est hec. Despectores enim et iniuriatores et talia habentes mali efficiuntur. Sine virtute enim non facile ferre moderate bona fortune. Non potentes autem ferre et existimantes alios superexcellere, illos quidem despiciunt, ipsi autem quecumque utique contingit operantur. Imitantur enim magnanimum non similes existentes. Hoc autem operantur in quibus possunt. Que quidem igitur secundum virtutem non operantur, despiciunt autem alios. Magnanimus autem iuste despicit. Glorificat enim vere. Multi autem contingenter. Et non est autem microkindinos neque philokindinos propter pauca honorare. Megalokindinos autem. Et periclitans non parcens vite ut non dignum existens omnino vivere. Et potens beneficere. Beneficiatus autem verecundatur. Hoc quidem enim superexcellentis, hoc autem superexcellentie. Et rebeneficiativus plurium. Ita enim erit debitor qui incepit et erit bene passus. Videntur autem et memoriam habere eos quibus benefecerint, a quibusdam autem utique passi sunt bene non. Minor enim qui patitur bene eo qui facit. Vult autem superexcellere. Et hec quidem delectabiliter audit, hec autem tristabiliter. Propter quod et Thetim non beneficia dicere Iovi, neque Lacones ad Athenienses set que passi sunt bene. Magnanimi autem et nullo indigere vel vix, ministrare autem prompte. Et ad eos qui in dignitate

et bonis fortunis magnum esse, ad medios autem moderatum. Hos quidem superexcellere difficile et venerabile, hos autem facile. Et in hiis quidem venerari non ignobile. In humilibus autem honerosum sicut ad imbecilles fortes esse. Et ad honorabilia non ire vel ubi precellunt alii. Et ociosum esse et tardum et pigrum, set vel ubi honor magnus vel opus. Et paucorum quidem operativum, magnorum autem et honorabilium. Necessarium autem contemptorem magnum esse et manifestum amatorem. Latere enim timentis. Et curare magis veritatem quam opinionem. Et dicere et operari manifeste. Liber locutor enim quia contemptivus. Et veridicus verum, nisi quecumque propter ironiam. Ironia autem ad multos. Et ad alium non posse vivere set vel ad amicum. Servile enim, propter quod et omnes adulatores serviles et humiles adulatores. Set neque admirativus. Nichil enim magnum ipsi. Neque memor mali. Non enim magnanimi recordari aliqua mala set magis despicere. Set neque humiloquus. Neque enim de seipso loquetur neque de alio. Neque enim ut laudetur curat neque ut alii vituperentur. Set neque rursus laudativus. Propter quod neque maliloquus neque de inimicis nisi propter iniuriam. Et de necessariis vel parvis nequaquam planctivus et deprecativus. Studentis enim habere sic esse. Et potens possidere magis bona et infructuosa fructuosis et utilibus. Sufficientis enim magis. Set et motus magnanimi existimatur lentus esse et vox gravis et locutio stabilis. Non enim festinus qui circa pauca studiosus neque contentiosus qui nichil magnum existimat. Acumen autem vocis et velocitas propter hec. Talis quidem igitur magnanimus. Deficiens autem pusillanimus, superhabundans autem chaymus. Non mali quidem igitur videntur esse neque hii. Non enim malefactores sunt. Peccantes autem. Pusillanimus quidem enim dignus existens bonis seipsum privat quibus dignus est. Et videtur malum habere aliquid ex non dignificare seipsum bonis. Set et ignorare seipsum. Appeteret enim utique quibus dignus erat bonis existentibus. Non tamen insipientes tales videntur esse, set magis pigri. Talis autem opinio videtur deteriores facere. Singuli enim appetunt que secundum dignitatem. Discedunt autem et ab operibus bonis et adinventionibus ut indigni existentes. Similiter autem et ab exterioribus bonis. Chaymi autem insipientes et seipsos ignorantes. Et hoc manifeste. Hii enim non existentes ad honorabilia conantur. Deinde redarguuntur. Et veste ornantur et figura et talibus. Volunt bona fortune manifesta esse ipsorum et dicunt de seipsis ut propter hec honorandi. Opponitur autem magnanimitati pusillanimitas magis quam chaymotes. Et fit magis et deterius est. Magnanimitas quidem igitur est circa honorem magnum, quemadmodum dictum est. Videtur autem et circa hunc esse, ut dictum est in primis dictis, quedam virtus que videbitur utique similiter se habere ad magnanimitatem quemadmodum et liberalitas ad magnificentiam. Ambe enim iste a magno quidem distant, circa moderata autem et parva disponunt nos ut oportet. Quemadmodum autem in acceptione et datione pecuniarum medietas est et superhabundantia et defectus, ita et in honoris appetitu magis quam oportet et minus et unde oportet et ut oportet. Philotimum enim vituperamus ut magis quam oportet et unde non oportet honorem appetentem, et non amatorem honoris ut neque in bonis eligentem honorari. Est autem quando amatorem honoris laudamus ut virilem et amatorem boni, et non amatorem honoris ut moderatum et temperatum, quemadmodum et in primis diximus. Manifestum autem quoniam multipliciter amatore talium dicto non in idipsum semper ferimus amatorem honoris, set laudantes quidem in magis quam multi, vituperantes

autem et magis quam oportet. Innominata autem existente medietate ut discreta videntur dubia esse extrema.
In quibus autem superhabundantia et defectus et medium. Appetunt autem honorem et magis quam oportet et minus quam oportet.
Laudatur igitur habitus sic medietas existens circa honorem innominatus. Videtur ad amatorem honoris
superfluum quod non amor honoris, ad amorem honoris autem honoris amor, ad utraque autem ut
quod aliquid. Videtur autem et hoc circa alias virtutes. Opponi autem hec extrema videntur propter non esse nominatum
Mansuetudo autem quidem medietas est circa iras || medium
Innominato autem existente medio, fere autem et extremis, ad medium mansuetudinem ferimus, ad
defectum declinante innominato existente. Superhabundantia autem quedam iracundia dicetur utique. Passio
enim quedam est ira, facientia autem multa et diversa. Qui quidem igitur in quibus oportet et quibus oportet irascitur, adhuc autem
et ut oportet et quanto tempore, laudatur. Mansuetus autem hic utique erit, si quidem mansuetudo laudatur.
Vult enim mansuetus imperturbatus esse et non duci a passione, sed quemadmodum utique ratio ordinabit,
ita et in hiis et tanto tempore irasci. Peccare autem videtur magis ad defectum. Non enim punitivus mansuetus,
sed magis condonativus. Defectus autem sive quedam inirascibilitas sive quicquid utique vituperatur.
Qui enim non irascuntur in quibus oportet insipientes videntur, et qui non ut oportet neque quando neque quibus oportet. Videtur enim non sentire
neque tristari, et non irascens non esse vindicativus. Conculcatum autem sustinere et familiares despicere
servile. Superhabundantia autem secundum omnia quidem fit. Et enim quibus non oportet et in quibus non oportet et magis quam oportet et velocius et pluri tempore.
Non tamen omnia eidem existunt. Non enim utique possibile esse. Malum autem et se ipsum destruit, et si integrum
fit, intolerabile. Colerici quidem igitur velociter irascuntur et quibus non oportet et in quibus non oportet et magis quam oportet. Quiescunt
autem velociter, quod et optimum habent. Accidit autem ipsis hoc quoniam non retinent iram, sed reddunt,
per quod manifesti sunt propter velocitatem, deinde requiescunt. Superhabundanter autem acrocoli et ad omne irati
et in omni. Unde et nomen. Amari autem difficile solubiles, et multo tempore irascuntur. Retinent
enim iram. Quies autem fit cum retribuunt. Punitio enim quiescere facit impetum ire, delectationem pro tristitia
faciens. Hoc autem non facto gravitatem habent. Propter non manifestum esse neque suadebit ipsis aliquis. In se ipso
autem digerere iram tempore indiget. Sunt autem tales ipsis molestissimi et maxime amicis. Difficiles autem
dicimus qui in quibus non oportet irascuntur et magis quam oportet et pluri tempore, et non commutantur sine vindicta vel puni-
tione. Mansuetudini autem magis superhabundantiam opponimus. Et enim magis fit. Humanum enim magis
punire. Et ad convivendum difficiles deteriores. Quod autem in prioribus dictum est, et ex dictis manifestum.
Non enim facile determinare qualiter et quibus et in quibus et quanto tempore irascendum, et usque quo recte facit
vel peccat. Qui quidem enim parum transgreditur non vituperatur, neque in magis neque in minus. Quandoque enim
deficientes laudamus et mansuetos dicimus, et irascentes viriles ut potentes principari. Qui autem quantum
et transgrediens vituperabilis, non facile ratione reddere. In singularibus enim et sensu iudicium.
Sed quod et talis manifestum, quoniam quidem medius habitus laudabilis, secundum quem quibus oportet irascimur et in quibus
oportet et ut oportet et omnia talia. Superhabundantie autem et defectus vituperabiles. Et in parvo quidem fit desa-
bile (?), in plus autem magis, et in multo valde. Manifestum igitur quoniam medio habitui adherendum. Que
quidem igitur circa iram habitus, dicta sint sic.
In colloquiis autem et convivere et sermonibus et rebus communicare, hii quidem placidi videntur esse, qui omnia ad delectationem lau-
dantes et nichil contradicentes, sed existimantes oportere incontristabiles esse quibus occurrunt. Qui autem

[illegible]

ex contrario hiis ad omnia contrarii, et de contristare nichil curantes, discoli
et litigiosi vocantur. Quod quidem igitur dicti habitus vituperabiles sint non immanifestum, et quoniam medius
horum laudabilis, secundum quem recipiet que oportet et ut oportet, similiter autem et reprobabit. Nomen autem
non redditur ipsi aliquod, assimilatur autem maxime amicitie. Talis enim est qui secundum medium habitum,
quem volumus dicere modestum amicum, cum diligere assumente. Differt autem ab amicitia
quoniam sine passione est et sine eo quod diligere quibus colloquitur. Non enim in amando vel odiendo
recipit singula ut oportet, sed eo quod talis. Similiter autem ad ignotos et notos et assue-
tos et insuetos id faciet. Verumtamen et in singulis ut congruit. Non enim similiter conve-
nit assuetos et extraneos curare, neque rursus contristare. Universaliter autem quidem dictum est quoniam
quibus oportet et ut oportet colloquitur. Referens autem ad bonum et conferens coniectabitur non contrista-
re vel condelectare. Videtur enim circa delectationes et tristitias esse que in colloquiis fiunt. Horum
autem quecumque quidem ipsi est non bonum vel nocivum condelectare, assuescet (?) et eliget contrista-
re. Et si facienti aut deformitatem ferat et hanc non parvam vel nocumentum, contrarias
autem parvas tristitias non recipiet sed assuescet (?). Differenter autem colloquitur hiis qui in dignitatibus
et quibuscumque, et magis vel minus notis. Similiter autem et secundum alias differentias, singulis tribuens quod decet,
et secundum se ipsum quidem desiderans condelectare, contristare autem verens, consequentibus coniectura quod sit
maius, dico autem bono et conferente. Et delectationis autem gratia eius que in posterum magne parum
contristabit. Medius quidem igitur talis est, non nominatus autem. Condelectantis autem qui quidem ad esse delecta-
bile coniectatur non propter aliquid alterum, placidus; qui autem ut utilitas aliqua sibi ipsi fiat in pecuniis
et quecumque per pecunias, blanditor. Qui autem omnes contristat, dictum est quoniam litigiosus et discolus.
Opponi autem videntur extrema ipsis propter innominatum esse medium. Circa eadem autem fere est et iac-
tantie medietas. Innominata autem et hec. Non malum autem et tales pertransire. Magis enim utique sciemus
que circa mores singulos pertransientes, et medietates esse virtutes credemus utique in omnibus sic
habentes conspicientes. In convivere utique quidem ad delectationem vel tristitiam colloquentes dicti sunt.
De veridicis autem et fictoribus dicamus similiter in sermonibus et operibus. Videtur utique iacta-
tor simulator gloriosorum esse et non existentium et maiorum quam existunt. Yron autem contrarie negare
existentia vel minora facere. Medius autem autohekastos quidam existens verax et vita et
sermone, existentia confitens esse circa se ipsum, et neque maiora neque minora. Est autem horum sin-
gula et gratia alicuius facere et nullius. Unusquisque autem qualis est, talia dicit et operatur et sic
vivit, si non alicuius gratia operetur. Secundum se ipsum autem mendacium pravum et fugiendum, verum autem et
bonum et laudabile. Sic autem et verax medius existens laudabilis, qui autem mentientes ambo
quidem vituperabiles, magis autem iactator. De utroque dicamus, prius autem de verace. Non enim de eo qui in
confessionibus dicit verum dicimus, neque quecumque ad iustitiam vel iniustitiam conferunt. Alterius enim erit
hoc virtutis. Sed in quibus nullo tali differente, et in sermone et vita verum dicit
eo quod talis habitu sit. Videbitur utique talis modestus esse. Amator enim veri, et in quibus non differt verum
dicere, verum dicet, et in quibus differt magis. Ut enim turpe mendacium verebitur, quod et secundum se ipsum
verebatur. Talis autem laudabilis. Ad minus autem magis a vero declinat. Prudentius enim videtur

vel honoratus, simulans = Conversa autem contrarijs fingens nullius gratia, pueris assimilatur. Non utique gaudens mendacio. vanus autem magis quam malus. Si autem alicuius gratia quidem gloriae vel honoris non valde vituperabilis, ut iactator. qui autem argenti vel quae ad argentum maiora extenditur deformior. Est autem iactator non in potentia, sed in electione. secundum habitum enim et eo quod talis est iactator est, quemadmodum et mendax. Hic quidem mendacio ipso gaudens, hic autem gloriam appetens vel lucrum. Quicumque quidem gloriae gratia iactant talia fingunt ex quibus laus vel felicitas. qui autem lucri gratia et lucri quorum et participatio est proximis et latere est non ..., puta medicum vel divinatorem vel sapientem. propter hoc plures fingunt talia et iactant. sunt enim in ipsis quae dicta sunt. Ironices autem et minus dicentes gratiosiores secundum mores videntur. non enim lucri gratia videntur dicere sed fugientes molestiam et tumorem. Et maxime autem et isti gloriosa negant, ut Socrates faciebat. qui autem parva et manifesta fingunt plateogaboni dicuntur et faciliter despiciendi sunt et quandoque iactantia videtur, puta Lacedaemoniorum vestis. Et enim superabundantia et valde defectus iactantium. qui autem moderate utuntur ironia et circa quae non valde prompta et manifesta ironizant, gratiosi videntur. Opponi autem videtur iactator veridico. deterior enim.

Existente autem requie in hac vita et conversatione cum ludo, videtur hic esse et collocutio quaedam decens, et qualia oportet dicere et ut, similiter autem audire. Differt autem et in talibus et talia audire. Manifestum autem quod et circa haec est superabundantia et defectus medij. Qui quidem igitur derisione superabundant bomolochi et honerosi videntur esse, desiderantes omnino risum et magis coniectantes risum facere quam dicere decora, et non contristare convitiatum. Qui autem neque utique ipsi dicunt aliquid ridiculum et dicentibus molesti sunt agrestes et duri videntur. = Moderate autem ludentes eutrapeli appellantur, puta bene vertentes. Mores enim tales videntur esse motus. Quemadmodum autem corpora ex motibus iudicantur ita et mores. Superabundante autem risu et pluribus gaudentibus ludo, et ipso conviciari magis quam oportet, et bomolochi eutrapeli appellantur et gratiosi. Quoniam autem differunt non parum ex hys quae dicta sunt manifestum. Medio autem habitui proprium et epydexiotes est. Epydexij autem est talia dicere et audire qualia moderato et liberali congruunt. Est enim quaedam decentia talem dicere in ludo parte et audire. Et liberalis ludus differt ab eo qui servilis est, et disciplinati et indisciplinati. Videbit autem utique aliquis et ex comedijs veterum et modernorum. hys quidem enim erat derisio turpiloquium. hys autem magis suspitio. Differunt autem non parum haec ad honestatem. Utrum igitur bene convitiantem determinandum in dicendo non quae decet liberalem, vel in non tristitiam audienti, vel et delectando? vel et hoc indeterminatum. Aliud enim alij odibile et delectabile. Talia quidem et audiet. Quae enim sustinet audiens, haec et facere videtur. Non utique omne audiet faciet. Convicium enim contumelia quaedam est. legum positores autem quaedam convitiosa dicere prohibent. oportet autem forte et conviciari. Gratiosus autem utique et liberalis sic habebit puta lex existens sibi ipsi. Talis quidem igitur medius sive epydexius sive eutrapelus dicitur. bomolochus autem minor est derisore et neque

a seipso neque ab alijs recedens, si risum faciat, et talia dicens quorum nullum utique dicerit utique gratiosus, quaedam autem neque audiret. Agrestis autem ad tales collocutiones inutilis. nichil enim conferens omnibus obstat. Videtur autem requies et ludus in vita esse necessaria. Tres igitur quae dictae sunt in vita medietates. sunt autem omnes circa sermonum quorundam et operum communicationem. Differunt autem quoniam haec quidem circa veritatem, hae autem circa delectabile. Eius autem quae circa delectabile haec quidem in ludis, haec autem in hys quae secundum aliam vitam colloquijs.

Verecundia autem ut quaedam virtute non congruit dicere. passioni autem magis assimilatur quam habitui. Diffinitur igitur timor ingloriationis. perficitur verecundia quae circa periculosa timori. Rubescunt enim verecundati, mortem autem timentes pallescunt. Corporalia utique videntur esse utraque. quod videtur passionis magis quam habitus esse. Non omni utique etati passio haec congruit, sed iuventuti. Existimamus enim tales oportere verecundos esse eo quod secundum passiones viventes multa peccant. A verecundia autem prohibentur. Et laudamus quidem iuvenes verecundos. Seniorem autem utique nullus laudabit quoniam verecundatur. Sed non studiosi quaedam verecundia, siquidem fit in pravis. non enim operandum talia. Si autem sint haec quidem secundum veritatem, haec autem secundum opinionem turpia, nichil differt. Neutra enim operanda. Quare neque verecundandum. Pravi autem et talis puta operari aliquid turpium. Sic autem adiacere ut si operetur aliquid turpium verecundari, et propter hoc existimare studiosum esse, inconveniens. In voluntarijs enim verecundia. Volens autem studiosus numquam operabitur prava. Erit autem utique verecundia ex suppositione studiosi. Si enim operetur, verecundabitur utique. Non est autem hoc circa virtutes. Si autem inverecundia pravum, et non verecundari turpia operari, nichil magis talia operantem verecundari studiosum. Non est autem nec continentia virtus, sed quaedam mixta. Ostendetur autem de hys in hys quae posterius. Nunc autem de iusticia dicamus. ¶ V. L.

De iusticia autem et iniusticia intendendum circa quales sunt operationes et qualis medietas iusticia et iustum quorum medium. Intentio autem nobis sit secundum eandem methodum hys quae praedicta sunt. Videmus utique omnes talem habitum volentes dicere iusticiam a qua operativi iustorum et a qua iusta operantur et volunt iusta. Eodem autem modo et de iniusticia a qua operantur iniuste et volunt iniusta. Propter quod et nobis primum ut in typo supponantur haec. Non enim eundem habet modum in scientijs et potentijs et habitibus. Potentia quidem enim et scientia videtur contrariorum eadem esse. habitus autem contrarius contrariorum non. Puta a sanitate non fiunt contraria, sed sana solum. Dicimus enim sane ambulare quando ambulat ut utique sanus. Cognoscitur igitur contrarius habitus a contrario. Multotiens autem habitus a subiectis. Si enim euexia sit manifesta, et cachexia manifesta fit, et ex bene habentibus euexia, et ex hac bene habentia. Si enim est euexia densitas carnis, necesse et cachexiam esse raritatem carnis et bene habens factivum densitatis in carne. Sequitur autem ut in pluribus si alterum multipliciter dicitur et reliquum multipliciter dici, puta si iustum et iniustum. Videbitur autem multipliciter dici iusticia et iniusticia. Sed propter propinquum esse equivocationem latet, et non quemadmodum in hys quae distant manifesta magis ideo

n. mlta q̄ s̄ ydeam puta qm̄ uocat claus ꝯuocet / ꝛ q̄ sb collū alīu / ꝛ que
hostia claudat. Quar̄ aūt iust̄ ꝙcens dr̄ / v̄r illegal' auctus = / ꝛ auar
ꝛ ieq̄l / q̄r mal' qm̄ iust̄ est ꝛ legal' ꝛ eq̄l / Iustū ꝙ igr̄ legale / ꝛ eq̄le / Iniust
tū aūt illegale / ꝛ ieq̄le. Quia aūt auar' iniustus / eē bona erit omnia s; eē q̄
cir̄ bona / fortē ꝛ infortunia / Que sē aūt simplr̄ / sp̄ bō alic̄ a^t n̄ sp̄ hoīes aūt ho
rant ꝛ pscant / Oz aūt n̄ s; orare ꝙ bō simp^r ꝛ ipis bō / elige aūt q̄ sibi ipis bō
Iniust⁹ aūt n̄ sp̄ plꝰ eligit / s; ꝛ mi' i simp^r mal' / s; qm̄ v̄r ꝛ mi' malū bonū
aliqr̄ = / boni aūt ꝛ auaricia p̄p h' v̄r auar⁹ eē / est aūt ieq̄l' h. n. ꝯtinz ꝛ ꝯue
ꝛ illegal' h. n. illegalitas. s; ꝯtinz oem̄ iusticiā / ꝛ ꝯue ꝛ ōis iusticie. Quia
aūt illegal' iniustus erat legal' aūt iust⁹ / manifestū aūt qm̄ oīa legalia sē ali
qualr̄ iusta / determiata aūt a leḡ positiua legalia sē / ꝛ vnūqdq̄ hoꝝ iustū eē
dicīs / Leges aūt dicūt de oībꝫ ꝯferentes ul' ꝯferente oībꝫ ul' optīs ul' dn̄is
ul' s̄ ītute ul' s̄ aliq̄ aliū modū talium / Oz s̄ vnū ꝙ mō iusta dicimus
factiua ꝛ ꝯseruatiua felicitatis ꝛ ꝑticulaꝝ ipi⁹ politice ꝯmunitatis. Precipit aūt lex
ꝛ fortis opa facē / puta n̄ derelinquē aciē / n; fugē n; abicē arma / ꝛ q̄ tēpati
puta nō mechari n; iniuriari / ꝛ q̄ mansueti / puta n̄ ꝑcutē / n; ꝯtēdē. silr̄ aūt
ꝛ s̄ alias ītutes / ꝛ malicias / h' ꝙ iubes h' aūt ꝓhibes / recta ꝙ q̄ posita recte
deterior aūt apeschemenos. h' ꝙ igr̄ iusticia ītus ꝙ ꝑfecta / s; n̄ simpl' s; ad
altm̄ / ꝛ ꝑp̄ h' multocies p̄clarissima ītutū eē v̄r iusti / ꝛ n; esper⁹ n; lucifer⁹
admirablis / ꝓuerbiū dicētes aīm / In iusticia silr̄ oīs ītus ē / ꝛ ꝑfecta max' ītus
qm̄ ꝑfce ītutis usus / ꝑfecta aūt ē / ipm̄ hns altm̄ pt̄ ītute uti / s; n̄
solū ad seipm̄ / multi n̄ i ꝓpiis ꝙ ītute possūt uti / i hys a' q̄ ad altm̄ n̄
possūt ꝛ ꝑp̄ h' bn̄ v̄r h' hre biantis / qm̄ ꝓncipat⁹ uirū ondet / ad
altm̄ n. ꝛ ꝯicatoē iā ꝓnceps / ꝑp̄ h' ipm̄ aūt ꝛ alienū bonū v̄r = ius
ticia sola ītutū / qm̄ ad altm̄ ē / aly n̄ ꝯfectiua opatr̄ ul' ꝓncipi ul' ꝯui
Pessim⁹ igr̄ qui ad seipm̄ ꝛ ad amicos utr̄ malicia / Optim⁹ a' q̄ n̄ ad seipm̄
ītute s; q̄ ad altm̄ / h' n. op⁹ difficile. h' ꝙ iusticia n̄ ps ītutis ē / s; tota
ītus ē / n; ꝯⁿa iusticia ps malicie / s; tō malicia. Qd aūt dr̄t ītus ꝛ iusti
ci max' ex hys q̄ dca sē / ē ꝙ n̄ eadē eē aūt n̄ idē / s; s̄ q̄ ad altm̄ ꝙ iusti
s̄ aūt q̄ tal' hitus / simp^r ītus. Querim⁹ aūt eā q̄ i ꝑte ītutis iusticiā / ē n̄
qdam ut dicim⁹ / silr̄ aūt ē iusticia q̄ s̄ ꝑte. Signū aūt qm̄ ē / s̄ alias ꝙ
n. malicias q̄ opat' iniuste ꝙ facit / audace aūt facit n̄l / puta q̄ abicē cli
peū ꝑp̄ timorē ul' q̄ maledixit ꝑp̄ irā ul' q̄ n̄ adiuuit pecuniis ꝑp̄ illi
balitatē. Qn̄ aūt audace facit multocies / n; s̄ vnā talium / s; n̄ n; s̄ oēs / s̄m
maliciā aūt qndā uituꝑamꝰ n̄ ꝛ s̄ iusticiā / Est ꝙ ā qdā iusticia
ut ps tocī / ꝛ iniustū qdā i ꝑte tocī iusti / cui ꝙ ꝑ legē. Adh' silr̄ ꝙ
luendi grā mechat' ꝛ accipiat / h' a' apponens ꝛ iacturam paciēs ꝑp̄ cu

ꝓpriam / h' ꝙ luxuriosus uidebitur utiz eē magis ꝙ auarus / Ille aūt iniustus luxurios⁹ a' n̄
magis n. qm̄ ꝑp̄ lucrū. Adh' eē alias ꝙ oēs iniustificatōes sēt r̄lo ad qndā
maliciā sp̄ / puta si mechat' ad luxuriam / si derelinq̄t ducē ꝯmitatus ad timidi
tatē / si ꝑcussit ad irā / si aūt n; lucrat' ad n̄ ꝯm̄ malicia / s; ul' ad iniusti
ciam / q̄r manifestū qm̄ qdā iusti ꝑt tota / a' i ꝑte. vni⁹ aūt qm̄ diffo igr̄ eē
genē / ambe n̄ i eo q̄ ad altm̄ hnt potm̄. S; h' q' honore ul' pecunias ul' qdā
hearum / vno noīe ꝯphendē h' oīa ꝛ ꝑp̄ delectatōne q̄ a lucro / h' aūt eē oīa ꝯtingz
studiosus. Qm̄ ꝙ igr̄ sē iusticie plures / ꝛ qm̄ ē qdā ꝛ altā ꝑt tota ītutem
m' / Oz aūt ꝛ q̄l qdā sit. Determinatū ē utiq; iniustū ꝛ illegale ꝛ ieq̄le / Iust
aūt ꝛ legale ꝛ eq̄le / S' ꝙ igr̄ illegale prius dca iniusti ē / ieq̄le n̄ oē illega
le / illegale aūt n̄ oē ieq̄le / plꝰ ꝙ igr̄ oē ieq̄le illegale n̄ oē plꝰ ꝛ iniustū
ꝛ iniusti n̄ eadē s; altā ab illis / h' ꝙ ut ptes / h' aūt ut tō / ps n. h' iniusti
toci⁹ iniusticie / silr̄ a' ꝛ iusti⁹ iusticie. Quapp ꝛ de ea q̄ i ꝑte iusti ꝛ de ea q̄ i
ꝑte iniusti⁹ dicēdū ꝛ iniusto ꝛ iusto silr̄. S' ꝙ igr̄ tota ītute ordiata iusticia
ꝛ iniusti⁹ h' ꝙ toci⁹ ītutis ꝯns usus ad alīu / h' aūt malicie dimittatur
ꝛ iustū ꝛ iniustū s̄ has n̄ manifestū ut determinandū / Fere n. multa legaliū a tō ītute
precepta sē / s̄ vnāquāz n. ītutē precipit uiuē / ꝛ s̄ vnāquāq; maliciā ꝓhibet
lex. factiua aūt tocī ītutis sē legaliū quecūq; lege posita sē eē disciplīa q̄ ad
ꝯue / De ea aūt q̄ s̄ vnāquāq; disciplīa s̄ qm̄ simp' vir bon⁹ ē utr̄ politice ē ul'
alteri⁹ posterius determinandū / non n. forte idē ē uiro bō eē ꝛ ciui oī. Ei⁹ aūt q̄ s̄m
ꝑte iusti⁹ ꝛ s̄ ipm̄ iusti vna ꝙ spēs q̄ i distributōibꝫ honoris ul' pecuniaꝝ
ul' alioꝝ quecūq; ꝑtibilia ꝯicantibꝫ urbanitate / In hys n. ē ꝛ ieq̄le hre ꝛ eq̄le
altm̄ ab alto. vna aūt q̄ i ꝯmutatōibꝫ directiua. Hui⁹ aūt ptes due / ꝯmutatō
nū / q̄daꝫ n. hee ꝙ uolūtarie sē hee aūt inuolūtarie / Volūtarie ꝙ tal' / puta
uēditō / ꝛ emptō / ꝛ mutuatō / fideiussio / usus / depositō / ꝯductō / Volūtarie a'
dr̄ qm̄ ꝓnc' haꝝ ꝯmutatōnū uolūtariū. Inuolūtariaꝝ aūt hee quidē
occlte puta furtū mechya veneficiū / ꝓagogya / seruoꝝ seductio / dolo occi
sio / falsū testimoniū / hee aūt uiolente / puta iniuriatō / uīclatō / mors / rapina
orbatio / detractō / iniuriatō. Quia aūt iniust⁹ ꝛ ieq̄l' ꝛ iniustū ꝛ ieq̄le / mani
festū qm̄ ꝛ mediū ad ē iniusti / h' aūt ē eq̄le / In q̄li n. opone ē plus ꝛ min⁹ ē ꝛ eq̄
le / Si igr̄ iniustū ieq̄le iustū eq̄le / qd ꝛ sine rōne v̄r oībꝫ / Quia aūt
eq̄le mediū iustū mediū utiq; erit / qdā. Est aūt eq̄le ut i mi duobꝫ / Necēm
igr̄ ꝛ iustū mediū ꝛ eq̄le eē / ꝛ ad aliq; ꝛ q̄buidā / ꝛ s̄ q' ꝙ mediū aliqꝫ / h'
aūt sē plꝰ ꝛ min⁹ / S' qd aūt eq̄le duobꝫ / s̄ aūt q' iustū aliqbꝫ / ad a' ꝛ
aliqs / Necēm ꝙ ꝛ iustū ꝛ minimus eē quatuoꝝ / qbꝫ n. s̄t eis duo sē ꝛ i q̄
res due / ꝛ eadē erit eq̄litas qbꝫ ꝛ i qbꝫ / ut n. illa hnt a' i qbꝫ sic ct

sz hic pugne et accusaciones qn ut equales n equalia ut nequales equalia hnt

hnt

la q qbz. Si n n equl n equalia habent et distribucione susceperunt. Adhuc ex eo q' s' dignitate h manifestum. Justum n. in distribucionibus confitetur oportet s'm dignitatem quandam oportere esse dignitatem q' n eandem dicunt omnes esse sz dmti q' libertatem / oligarchici vero divicias, quidam generis nobilitatem, aristocratici autem virtutem. Est g° iustum proporcionale q' proporcionale n n solum monadici numeri proprium sz totaliter numeri. proporcionalitas n equalitas z proporcionum et in iiij° minimis. Disiuncta quidem igitur q' in iiij°r pm. sz et continua uno n ut duobus utitur et bis d' ut puta q' a ad eam q' b ponatur ad eam q' g ig' q' bis dicta b z qr si q' b ponatur bis, erit proporcionalia. Est autem et iustum in iiij° minimis et proporcio eadem. divisa n sunt similiter et quibus et que. erit igitur ut a terminus ad b ita g ad d, et permutatim g° ut a ad g ita b ad d. quare et totum ad totum quod distribucio coniungit et si sic componatur iuste coniungit. g° a terminus cum g et b cum d coniunctio. In distribucione iustum est medium iusti h z pr. proporcionale. proporcionale n medium. iustum autem proporcionale. Vocant autem talem proporcionalitatem geometrici mathematici. In geometrica n accidit et totum ad totum ut alterum ad alterum. Est autem n continua h proporcionalitas. sz n sit unus numero terminus cui et quod. Iustum q' hoc proporcionale sit. g' h q' plus h autem minus quod et in operibus accidit q' q' n iniustum facit plus hnt q' autem iniusta passus minus boni. In malo autem e contrario in bono n minus bonum fit minus malum ad maius malum. Et n minus malum magis eligibile maiori. quod autem eligibile magis maius. Species q' g' iusti una h z. Reliqua autem una directivum quod fit et in commutacionibus et involuntariis. h autem iusti aliam speciem hnt a priori. distribuit q' n iustum. comune sp s'm proporcionem dictam. et n a peccuniis comunibus si fiat distribucio erit s'm proporcionem eandem quam hnt ad invicem illata. et iniustum oppositum iusto huic preter proporcionale. In commutacionibus autem iustum z equale q' et iniustum inequale sz n s'm proporcionalitatem illam sz s'm arismeticam. Nichil n differt si studiosus pravum privabit. ul' pravus studiosum. nz si mechatus z studiosus ul' pravus. sz ad nocumenti differenciam solum respicit lex et utitur ut equalibus. sz q' iniustum facit h autem iniusta patitur et si h q' lesit h autem lesus sit. quare iniustum h inequale existens equare temptat iudex. et n cum hic q' vulneretur h autem percuciat ul' occidat h autem moveatur divisa z actio et passio inequalia sz temptat dampno equare auferens a lucro. Dicitur n ut simpliciter dicere in talibus et si n aliquibus proprium nomen ut datur lucrum puta percucienti et dampnum pacienti. sz quando q' mensurata z passio. vocatur h q' dampnum h autem lucrum. quare pluris q' et minoris equale medium. lucrum et dampnum. h q' plus h autem minus contrarie boni q' n plus mali autem minus lucrum. contrarium et dampnum. quorum erat medium equale quod dicimus = iustum. quare directivum utique erit medium dampni et lucri. propter quod et quando dubitatur et ad iudicem refugiunt. ad iudicem autem ire z ad iustum. iudex n vult = ut iustum animatum et querunt iudicem medium et vocant q' medidicos. tamquam si medium attingunt iusti adipiscentes. medium q' iustum. sicut iudex. iudex autem adequat et quasi lineam in inequalia secta q' maior sectio medietatis superexcedit h abstulit et

minori sectioni apposuit. Cum autem divisa dividatur totum autem aiunt hnt quod suum cum accipiant equale. equale autem medium z maioris et minoris s'm arismeticam proporcionalitatem. propter quod et nominatur dyction quoniam dika est quasi si quis dicat dychyon et dycastes. Si n duobus equalibus auferatur ab altero ad alterum autem apponatur duobus hiis superexcedit alterum si n ablatum sit q' n sit autem appositum uno utique solum excedit. medium g° uno et medium a q' ablatum z uno. h g° cognoscemus et q' auferre oportet ab eo quod plus habente et quod apponere minus habenti q' q' n medium superexcedit h apponere oportet minus habenti q' autem excedit a maximo auferre. Equales q' a.a. b.b. g.g. ad invicem. ab a.a. auferatur a.e et apponatur g.g. q' tota g.d quare d.d. g.g. eam q' a.g. superexcedit eo q' z.g.d. et eo q' z.g. et eam g° q' z.b.b. eo q' z.g.d. Est autem et in alys artibus h. destruentur n utique si n facit faciens quantum et quale et paciens passus z et tantum et tale. Venerunt autem nomina h et lucrum ex voluntaria commutacione. Plus q' n hnt q' q' sui ipsius lucrari dicitur. minus autem dicitur ex hys q' ex principio dampnari. puta in emere et quibus alys licenciam dedit lex. quando autem plus nz minus sz ipsa per se ipsa fiunt ul' eadem per eadem. q' propria aiunt hnt et nz dampnari nz lucrari. quare lucri cuiusdam et dampni medium z iustum eorum q' extra voluntarium equale hnt quod z prius et posterius. Videbitur autem aliquibus contrapassum esse simpliciter iustum ut pithagorici dixerunt. determinabant n simpliciter iustum contrapassum alyi. Contrapassum autem non congruit nz in distributivum iustum nz in directivum. quamvis volunt dicere et radamantis iustum. si paciatur que fecit iudicia bona fient. multis n in locis dissonat. si principatum hnt percussit n oportet repercuti. et si principem percussit n percuti solum oportet sz et puniri. Adhuc involuntarium et voluntarium differt multum. Sz in commutacionibus q' communicativis continet tale iustum contrapassum s'm proporcionalitatem et n s'm equalitatem. contrafacere n proporcionaliter una z civitas et n h mille quiunt. si autem n sunt videtur servitus. si n contrafaciat. ul' q' bonum si autem n retribucione autem n commanet propter quod et gratiarum et sacrarum promptitudinem faciunt ut retribucio h n proprium gracie. refamulari n oportet ei q' gratiam fecit et rursus ipsum incipere gratias facientem. facit n retribucionem eam q' s'm proporcionalitatem s'm dyametrum coniugacio. puta edificator in quo a. coriarius in q' b. domus in q' g. calciamentum in q' d. oportet igitur accipere edificatorem a coriario illius opus et ipsum illi retribuere quod ipsius. Si igitur primum sit s'm proporcionalitatem equale deinde contrapassum fiat erit quod dicitur. Si autem n n equale nz commanet. nichil n prohibet et melius = alterius opus q' alterius. oportet igitur hec q' n utique. Est autem utique h et in alys artibus. destruentur n si n faciat faciens et quantum et quale et paciens passus z h et tantum et tale. Non n ex duobus medicis fit commutacio sz ex medico et agricola et omnino alteris et n equalibus. Sz has oportet equari. propter quod omnia comparata oportet aliqualiter esse quorum z commutacio. ad quod numisma venit et fit aliqualiter medium. omnia n mensurat quare et superhabundanciam et defectum quanta quedam utique calciamenta equale domui ul' cibo. oportet igitur quot edificator ad coriarium tanta calciamenta ad domum ul' cibum. Si n n h n erit commutacio n communicacio. h autem si n equalia sint equalia n erit. oportet g° uno aliquo omnia mensurari quemadmodum prius. h autem est s'm veritatem q' opus q' omnia continet. Si n n indigerent ul' n similiter ul' n erit commutacio ul' n eadem indigencia. puta propter commutacionem velud numisma factum z

st̃ ppõ̃ı & pp h̃ nõ h̃t numisma / qm̃ n̄ nr̃ ſȝ nomo / ⁊ ı̄ nob̄ trãſmutare
⁊ face inutile. erit utı̃ȝ ɔ̃ passũ qñ eq̃ta fu͛t / q̃r ꝗ agricola ad coriariũ hoc
coriarij ad q̃ agricole. In figurã aũt ꝓporcoĩs oꝫ duce q̃n cõmutabũt / Si aũ n̄
pulsꝫ habebit ut͛q̃ ꝫ alterũ excessũ. s; qñ habeãt q̃ ipoꝝ sic eq̃les ⁊ cõmu
ıcates qm̄ h̄ eq̃litas pt̄ ı̄ ip̃is fi͛. agricola . a . cibꝫ . g . coriariꝫ . b . op ip̃i eq̃
tũ . d . Si aũ sic n̄ erat ɔ̃pati n̄ utiȝ erit ɔ̃m̄uto. Q: aũ indigẽcia ɔ̃tinet
q̃ad vnũ q̃d ens ondit qm̄ cũ n̄ ı̄ne ͛dẽe sit ad inuicẽ / ul utrıq; ul alt͛ n̄
mut cũ q̃ h̃t ip̃e n̄ idigeꝫ q̃s / p̃u vino dante frumẽti eductoẽ. oꝫ ḡ h̄
eq̃ri ɔ̃ f̃ucta ɔ̃m̄utoẽ s; nũc n̄ idigeꝫ qm̄ erit si idigebit / numisma fideiussor
est nob / oꝫ n̄ h̄ ferenti ẽe accipe / pati ıg̃ ⁊ h̄ id / ſꝫ n̄ semp̃ eq̃le pt̄ ꝗ̃nũ
uult manere mag̃ / ꝓpt̄ q̃d oꝫ oĩa appciari / sic n̄ erit semp̃ ɔ̃m̄utõ / Si aũ h̄ ɔ̃m̄uto nu
misma utı̃ȝ q̃ad mẽsuram ɔ̃m̄ẽsurata faciẽs eq̃t / ſꝫ n̄ utıq; n̄ ɔ̃mũe ɔ̃m̄utõe
ɔ̃m̄uto erit nec ɔ̃m̄uto eq̃litate n̄ ɔ̃mũe / ſꝫ eq̃litas n̄ ɔ̃mũe ɔ̃m̄ẽsuracõe ſꝫ ueritate
ı̄ ip̃os̄ tñ ɔ̃r ɔ̃m̄ẽsurata fi͛ / ad op aũ ɔ̃t suffic͛ vnũ ad . oꝫ . h̄ aũ ex suppõe
ꝓpt̄ q̃d ⁊ numisma uocat͛ / h̄ n̄ oĩa facit ɔ̃m̄ẽsurata / ɔ̃m̄ẽsurat͛ n̄ oĩa numis
mate . do ı̄ q̃ a . mine qnꝫ lecti ı̄ q̃ b . mina digni / lcs aũ v ͛ ꝓs do / erit utı̃ȝ q̃m
ıg̃ q̃nti lcĩ eq̃l domui / q̃nti q̃nꝫ qm̄ aũ sic ɔ̃m̄uto erat aũ q̃ numisma erat
m̄ / n̄ n̄ dr̃t ut lcĩ q̃nꝫ ꝓ domo ul q̃nti q̃nꝫ lcĩ / Q: q̃d ıg̃ iustũ ⁊ q̃d iniustũ
dcm̄ ẽ. Determinatis aũ hijs / q̃ iusta opa me ͛ ẽ et q̃d ẽ iniustũ face ⁊ iniust
pati. h̄ q̃ n̄ pl̄ h̄re h̄ aũ mı̃ ẽ / Iusticia aũ medietas ẽ n̄ s̄ eode m̄ ꝓpus
ı̄ uirtutib; / s; qm̄ medij ẽ. Iniusticia aũ extremoꝝ. Et q̃ iustꝰ ẽ h̄ q̃ iust
dr̃ opatꝰ ſꝫ electõe iusti ⁊ distributꝰ ⁊ ip̃i ad alterũ ⁊ alteri ad alterũ / Iniustꝰ
aũ ɔ̃rio q̃r elig͛ q̃ pl̄ ip̃i / mı̃ aũ ꝓximo / nocũi aũ ẽ / s; eq̃l ei q̃ ſꝫ ꝓpor
ẽ aũ ⁊ alijs ⁊ ad alterũ. Iniusticia aũ ɔ̃m̄uto iniusti h̄ aũ excessꝰ ⁊ defcs ẽ ſꝫ ꝓpor q̃
ẽ sup̃habũdance sup͛ utilꝫ / defcs aũ nociui / In alijs aũ tot sil͛ q̃d aũ pt̄ ꝓpor
q̃r ɔ̃t / Iniustificaco̅is aũ q̃ q̃ mı̃ iniustũ ẽ pati / q̃d aũ ad mai iniustũ ẽ
face / De iusticia aũ ḡ ⁊ iniustici q̃ uirtꝫ ẽ n̄ dcm̄ ẽ ſꝫ h̄nc m̄ / Sil͛ aũ ⁊ de
iusto ⁊ iniusto vli / Quia aũ ẽ iniust faciẽtes n̄dũ iniustꝰ ẽ / q̃l aũ iniust
ıfi ͨᵒ iniusta facı̃ ĩniust ẽ ſꝫ vnaq̃q; iniusticiaꝫ / p̃u fur ul mechꝰ ul la
tro ul sic n̄ dr̃t ⁊ ei si ɔ̃m̄iscear͛ mlier / sciens cui / ſꝫ n̄ ꝓpt̄ electo̅is p̃n
ſꝫ ꝓpt̄ passioẽ iniustũ facit q̃ iniustꝰ aũ n̄ ẽ / p̃u nꝫ fur fuat aũ ẽ / nec
mechꝰ / mechat ẽ aũ / Sil͛ aũ ⁊ ı̄ alijs / Q: ͛tr g̃ h̄ ɔ̃ passũ ad iust dcm̄
ẽ p̃us / Oꝫ aũ n̄ latẽ qm̄ ẽ ⁊ sil͛ iust ⁊ politicũ iustũ / h̄ aũ ẽ ı̄ ɔ̃m̄uicã
tiũ uite ad = ꝓse sufficieñ ı̄ libis ⁊ eq̃lib; ul ſꝫ ꝓpor ul ſꝫ numerũ
q̃rt n̄ ẽ h̄ n̄ ẽ hijs ad inuicẽ politicũ iust ſꝫ q̃dã iust ⁊ ſꝫ silitudinẽ / Est n̄
iust ı̄ q̃ lex ad ip̃os lex aũ ı̄ q̃ iniusticia / vindicta n̄ iudiciũ iusti ⁊ iniusti
In q̃ aũ iniusticia ⁊ iniust face ı̄ q̃ aũ iniust face n̄ oĩb; iniusticia / h̄ aũ ẽ

pl̄ ip̃i tribuere simpl͛ boꝝ / mı̃ aũ simpl͛ maloꝝ. ꝓpt̄ h̄ n̄ simı̃ p̃n͛ hoĩe ſꝫ ſ rõe
q̃m sibi h̄ facit ⁊ fit tyrãnꝰ / Est aũ p̃nceps custos iusti / Si aũ iusti ⁊ eq̃
Q: Quia aũ ip̃i n̄ plꝰ v͛ = sic iustꝰ ẽ ſꝫ n̄ tribuit pl̄ simpl͛ boni ip̃i si n̄ ad
ip̃m ꝓpor ẽ / ꝓpt̄ ẽ alti laborat ⁊ ꝓpt̄ h̄ alienũ aũt = bonũ iusticiã q̃ad dcm̄
ẽ p̃us / Merces ḡ q̃dã danda h̄ aũ honor ⁊ glia. Q: q̃b; aũ n̄ sufficı̃ h̄ isti
fiũt tyrãni / Dñatiuũ aũ iustũ ⁊ p̃nũ n̄ id hijs tyrãni ſꝫ sile / Sꝫ n̄ ẽ ı̄
iusti ad q̃ ip̃i simpl͛ possessio ⁊ filius usq; utı̃ȝ ⁊ sepaꝝ ⁊ n̄ q̃ad ꝓs ip̃i
sepaꝝ / q̃ nullꝰ elig͛ noce / ꝓpt̄ q̃d n̄ ẽ iniusti ad seip̃m / ſꝫ ḡ iust nec iniustũ
politicũ / ſꝫ legẽ n̄ erat ⁊ ı̄ q̃b; nat ẽ = lex / isti aũ erãt q̃ ɔ̃tingit eq̃litas
ei q̃ ẽ p̃n͛ ⁊ subici / ꝓpt̄ q̃d mag̃ ad uxorẽ iustũ q̃ ad natos ⁊ possioẽs h̄ n̄ ẽ
yconomicũ iustũ / alterũ aũ ẽ ⁊ h̄ a politico / Politici aũ iusti h̄ q̃ nãle ẽ h̄
aũ legale / Nãle q̃ q̃ ubiq; h̄t eãdẽ potẽ ⁊ n̄ uidi ul no / Legale aũ q̃d
ẽ ex p̃n̄ q̃ n̄ dr̃t p̃u captiũ redi ul capiũ sacre ⁊ n̄ duas aues ad h̄ q̃
cũ; ı̄ singlis lege ponũt p̃u sacre ꝑ sepere ⁊ sentẽcialiter. Q: vr̃ aũ q̃b; oĩa
= talia p̃u q̃ q̃ n̄ ⁊ ı̄mo ͥe ⁊ ubiq; eãdẽ h̄t potẽ q̃ad ignis ⁊ h̄ ı̄ p̃sis ardꝫ
iusti aũ m̄ ɔ̃spiciũt / h̄ aũ n̄ ẽ sic h̄ns ſꝫ ẽ ut q̃is apd deos neq̃q̃ alit͛
h̄ns apd nos aũ ẽ q̃ n̄ m̄ ͥe tñ n̄ oẽ ſꝫ ẽ tñ h̄ q̃ n̄ h̄ aũ n̄ n̄ / Q: nãle
aũ n̄ cognit ⁊ aũ h̄re ⁊ q̃le n̄ ſꝫ legale ⁊ cõpo si ambo m̄ q̃m ⁊ ı̄ alijs
eade ɔ̃gruit dcĩo / Sꝫ n̄ d͛xtra melior q̃is ɔ̃tingit ꝓ ambidextros fi͛. Q: Q aũ ſm
ɔ̃pn̄ ⁊ ɔ̃feñs iustoꝝ sil͛ ẽ mẽsuris / ſꝫ n̄ utıq; ẽ eq̃l vini ⁊ frumẽti mẽsure
ſꝫ ubi q̃ emũt maiores ubi uo uendũt minores sil͛ aũ ⁊ n̄ nãlia ſꝫ hũana
ẽ n̄ eãdẽ ubiq; q̃ nec urbanitas / ſꝫ vna sol ubiq; ſ nãm optia / Q: Iustoꝝ aũ ⁊ le
galiũ vnũq̃q; ut uĩa ad singla h̄t / opata q̃ n̄ multa h̄t illoꝝ aũ vnũq̃
q̃ vnũ uĩe. Q: Dr̃t aũ iniustificacõ ⁊ iniust ⁊ iustificacõ ⁊ iust / Iniustũ q̃ ẽ n̄ ul ord
ne / id aũ h̄ qñ opatũ ẽ iustificacõ / Est aũ q̃ opatũ ẽ neq̃q̃ ſꝫ iniustũ / Sil͛ aũ
⁊ iustificacõ uocat͛ aũ mag̃ dykaiopragma / iniusti aũ directio iniustificacõis / Sꝫ vnũ
q̃q; aũ ipoꝝ ⁊ q̃l spẽs ⁊ q̃ ⁊ ɔ̃ ⁊ cẽ q̃ ɔ̃tı̄ posteriꝰ uidẽ. Q: Existentib; aũ iu
stis ⁊ iniustis dcĩs / iniust facit q̃ ⁊ iust opat͛ qñ uolẽs q̃s talia opat͛ / qñ aũ
nolẽs / nec iniust face nec iust opat͛ ſꝫ ul ſ accĩs / q̃ n̄ accidit iust = ul iniust
opari / Iniustificacõ aũ ⁊ dykaiopragma dt̃ian͛ uoluntario ⁊ inuoluntario / cũ n̄ uo
luntariũ sit / uituꝑat͛ sil ⁊ iustificacõ tũc q̃ ⁊ iniust ad erit q̃ iniustificacõ ẽ n̄
ẽq̃ si n̄ uoluntariũ assit. Q: Dico aũ uoluntariũ q̃ q̃dẽ p̃us dcm̄ ẽ q̃ utıq;
ad seip̃o exñtũ faciẽ ⁊ n̄ ignoraẽs opat͛ nec quẽ nec q̃ / nec cui ꝑ p̃u si ꝑcutit
q̃ ul q̃ ⁊ cuiꝰ ḡ ⁊ illoꝝ vnũq̃q; n̄ ſ accĩs nec vi / Q: ẽ si q̃s accipiẽs mã
nũ ip̃i ꝑcutit alterũ n̄ uolẽs / ẽ ſꝫ n̄ ı̄ ip̃o ẽ / ẽ aũ ꝑcussũ p̃rẽ = h̄t
aũ q̃ q̃ hõ ul p̃ntiũ ẽ aliq̃s ẽ / qm̄ aũ p̃r ignorat / Si aũ tale d͛tr͛
ı̄ hijs ẽ g̃ri ⁊ cẽ q̃ata tota / Ignoratũ aũ ul n̄ ignoratũ n̄ ı̄ ip̃o aũ ẽ

23

et in involuntarium. Amplius neque iniustum esse non facientes operationes et passiones quae nullum neque voluntarium neque involuntarium, puta senescere vel mori. Est autem similiter et in iustis et iniustis quod secundum accidens. Et enim coacte nolentem pignus non reddere secundum accidens dicendum iusta facere et iusta operari. Voluntarium autem haec quidem praeeligentes operamur, haec autem non praeeligentes. Praeeligentes quidem quaecumque praeconsiliantes, non praeeligentes autem quaecumque impraeconsiliata. Tribus utique existentibus nocumentis eorum quae in communicationibus, quae quidem cum ignorantia peccata sunt, quando neque quem neque quod neque quo neque cuius gratia existimavit haec operatus est; vel enim non vel non hoc vel non huic vel non huius gratia existimavit, sed accidit non huius gratia quo existimavit, puta non ut vulneraret sed ut pungeret, vel non quem vel non ut. Quando quidem igitur praeter opinionem nocumentum fit, infortunium; quando autem non praeter opinionem sine malitia autem, peccatum. Peccat quidem enim cum principium sit in ipso causae; infortunatur autem cum extra. Quando autem sciens quidem non praeconsilians autem, iniustificatio, puta quaecumque propter iram vel alias passiones quaecumque necessarias vel naturales accidunt hominibus. Haec enim nocentes et peccantes iniuste faciunt quidem et iniustificationes sunt, non tamen iam iniusti propter haec neque mali; neque enim propter malitiam nocumentum. Quando autem ex electione, iniustus et malus. Propter quod bene quae ex ira non ex providentia iudicantur. Non enim incipit qui ira aliquid facit, sed qui ad iram provocavit. Adhuc autem neque de fieri vel non dubitatur, sed de iusto. Manifesta enim iniustitia ira est. Non enim quemadmodum in commutationibus de fieri dubitatur, quorum necesse alterum esse malum, si non propter oblivionem agunt; sed confitentes de re, de quo iusto dubitant. Qui autem insidiose, non ignorat. Quare hic quidem putat iniuste pati, hic autem non.

Si autem ex electione nocuerit, iniuste facit; et secundum has iniustificationes iniuste faciens iniustus, cum praeter proportionale sit vel praeter aequale. Similiter autem et iustus cum praeeligens iustum operetur; iustum autem operatur si solum volens operetur. Involuntariorum autem haec quidem sunt venialia, haec autem non venialia. Quaecumque enim non solum ignorantes sed propter ignorantiam peccant, venialia; quaecumque autem non propter ignorantiam sed ignorantes quidem propter passionem autem neque naturalem neque humanam, non venialia.

Dubitabit autem utique aliquis si sufficienter determinatum sit de iniuste pati et iniuste facere, primo quidem si est quemadmodum Euripides dixit dicens inconvenienter: matrem occidi meam, brevis sermo; volentem volentem, vel volentem non volens. Utrum enim vere est volentem iniuste pati vel non sed involuntarium omne, quemadmodum et iniuste facere omne voluntarium; et utrum omne sic vel illo modo, quemadmodum et iniuste facere omne voluntarium, vel hoc quidem voluntarium hoc autem involuntarium. Similiter autem et in iuste pati. Iustum operari enim omne voluntarium. Quare rationabile opponi similiter utrumque, et iniustum pati et iustum pati. Inconveniens autem utique videbitur si omne et voluntarium. Quidam enim iusta patiuntur neque volentes. Quare et hoc dubitabit utique aliquis, utrum qui iniustum passus iniuste patitur omnis. Quare quemadmodum et in operari et in pati contingit accidens. Similiter in iustitia contingit manifeste. Similiter autem manifestum quoniam et in iniustis; non enim idem iniusta operari et iniuste facere, neque iniusta pati et iniuste pati. Similiter autem et iniuste operari et iniuste pati. Impossibile enim iniuste pati non iniuste faciente aliquo, vel iustum pati non iuste operante. Si autem simpliciter iniuste facere nocere volentem aliquem, volentem autem scientem et quem et quo et ut, incontinens autem volens nocet ipse sibi ipsi, volens utique iniustum pati, et contingit ipse sibi ipsi iniuste facere. Est autem et hoc unum eorum quae dubitantur, si contingit ipsum sibi ipsi iniuste facere. Adhuc si quis volens propter incontinentiam ab alio laeditur volente, quare utique est volentem iniustum pati. Vel non recta distinctio, sed apponendum ei quod est nocere scientem et quem et quo et ut, praeter illius voluntatem. Laeditur quidem utique aliquis volens et iniusta patitur; iniuste autem nullus volens. Nullus enim vult, neque incontinens, sed praeter voluntatem operatur. Neque enim vult nullus quod non putat esse studiosum; incontinens autem quae non existimat oportere operari operatur. Qui autem quae ipsius dat, quemadmodum Homerus ait dare Glaucum Diomedi aurea pro aereis et centum boves pro novem bobus, non iniustum patitur; in ipso enim dare. Iniuste pati autem non in ipso, sed iniuste facientem oportet existere. De iniuste pati quidem igitur quoniam non voluntarium manifestum.

Adhuc autem quae praeeligimus duo est dicere. Utrum quidem iniuste facit qui tribuit praeter dignitatem plus vel qui habet; et si est ipsum sibi ipsi iniuste facere. Si enim contingit prius dictum et distribuens iniuste facit, sed non habens plus; si quis plus alteri quam sibi ipsi tribuit sciens et volens, ipse sibi ipsi iniuste facit. Quod videntur moderati facere; modestus enim minoratus est. Vel neque hoc simpliciter. Alterius enim boni si sic contingit superabundat, puta gloriae vel simpliciter boni. Adhuc solvitur secundum distinctionem quae est iniuste facere; nihil enim praeter ipsius voluntatem patitur; quare non iniuste patitur propter hoc, sed si quid nocumentum patitur solum. Manifestum autem quoniam distribuens iniustum facit, sed non plus habens semper. Non enim cui iniustum inest, iniuste facit, sed cui volenti hoc facere. Hoc autem unde principium actionis, quod est in distribuente, sed non in accipiente. Adhuc quoniam multipliciter facere dicitur, et est ut inanimata occidunt et manus et famulus praecipiente, non iniuste facit, facit autem iniusta. Adhuc autem si ignorans iudicavit, non iniuste facit secundum legale iustum neque iniustum iudicium est. Est autem ut iniustum aliud. Alterum enim legale iustum et primum. Si autem cognoscens iudicavit iniuste, avaritiam facit et ipse vel gratiae vel poenae. Quemadmodum utique et si quis participat iniustificationis, et propter haec autem iudicavit iniuste, plus habet. Et enim in illis qui agrum iudicavit non agrum sed argentum accepit. Homines autem in se ipsis existimant esse iniusta facere, propter quod et iustum esse facile. Hoc autem non; concumbere quidem enim cum ea quae vicini et percutere proximum et dare manu argentum facile et in ipsis, sed sic habentes facere neque facile neque in ipsis. Similiter autem et cognoscere iusta et iniusta nullam existimant sapientiam esse, quoniam de quibus leges dicunt non difficile intelligere. Sed haec non sunt iusta nisi secundum accidens, sed qualiter operata et qualiter distributa iusta. Hoc autem opus plus quam sana scire; quoniam et illic mel et vinum et elleborum et ustionem et incisionem scire facile, sed qualiter oportet distribuere ad sanitatem et cui et quando, tantum opus quantum medicum esse. Propter hoc autem ipsum et iusti existimant esse non minus iniuste facere, quoniam non minus iustus sed et magis potens utique unumquodque operari horum, et commisceri mulieri et percutere, et fortis clipeum dimittere et conversus ad quamcumque currere. Sed timere et iniuste facere non haec facere est, nisi secundum accidens, sed sic habentem haec facere, quemadmodum et mederi et sanare non incidere vel non incidere vel pharmacum dare vel non pharmacum dare, sed sic. Sunt autem iusta in hiis quae participant simpliciter bonorum, habent autem et superabundantiam in hiis et defectum. Hiis quidem enim non est superabundantia ipsorum, puta forte diis; hiis autem nulla particula utilis, insanabiliter malis, sed omnia nocent; hiis autem usque ad aliquid; propter hoc autem humanum est.

De epiekeia autem et epiikes, qualiter habet epiekeia quidem ad iustitiam, epiikes autem ad iustum, consequens est dicere. Neque enim ut idem simpliciter, neque ut alterum genere videtur intendentibus; et quandoque epiikes laudamus et virum talem, quare et ad alia laudantes transferimus pro bo-

24

non magis epyeikes, quoniam melius omnes. Quia autem rationem sequentibus videtur inconveniens si epyeikes preter iustum quod est laudabile. Vel enim non iustum, vel non studiosum, vel epyeikes, si aliud; vel si ambo studiosa, idem sunt. Dubitatio quidem igitur fere accidit propter hec circa epyeikes. Habent autem omnia similiter recte et nichil contrarium sibi ipsis. Epyeikes enim iusto quodam ens melius est iustum, et non ut aliud quoddam genus existens melius iusto. Idem ergo iustum et epyeikes, et ambobus studiosis existentibus melius epyeikes. Facit autem dubitationem quoniam epyeikes iustum quidem est, non secundum legem autem, sed directio iusti legalis. Causa autem quia lex quidem universalis omnis, de quibusdam autem non possibile est recte dicere universaliter. In quibus igitur necesse quidem dicere universaliter, non possibile autem recte, quod ut in pluribus accipit lex, non ignorans quod peccatum. Et est nichil minus recta; peccatum enim non in lege neque in legislatore, sed in natura rei est: confestim enim operabilium materia talis est. Cum igitur dicat lex universaliter, accidit autem in hoc preter universale, tunc recte habet, ut relinquit legislator et peccat ut simpliciter dicens, dirigere quod defecit, et quod legislator sic utique dixisset illic presens, et si novisset, lege posuisset. Propter quod iustum quidem est, et melius iusto quodam, non eo quod simpliciter autem, sed eo quod propter simpliciter peccatum. Et est hec natura epyeikes, directio legis ut deficit propter particulare. Hoc enim causa et eius quod non omnia secundum legem, quoniam de quibusdam impossibile ponere legem, quare sentencia indiget. Indeterminati enim indeterminata et regula est, quemadmodum et Lesbie edificationis regula plumbea: ad figuram enim lapidis transmutatur et non manet, et sentencia ad res. Quid quidem igitur est epyeikes, et quoniam iustum, et quodam melius iusto, manifestum. Manifestum autem ex hoc et epyeikes quis est. Talium enim electivus et operativus, et non acribodikeos ad deterius, sed minorativus, quamvis habens legem adiuvantem, epyeikes est, et habitus hic epyikia, iusticia quedam existens et non alter quidam habitus.

Utrum autem contingat se ipsum iniustum facere vel non, manifestum ex hiis que dicta sunt. Hec quidem enim sunt iustorum que secundum omnem virtutem a lege ordinata, puta non iubet se ipsum interficere lex. Que autem non iubet, prohibet. Amplius, quando autem preter legem nocet, non contra nocentem, volens iniustum facit; volens autem sciens et quem et quo. Qui autem propter iram se ipsum occidit, volens hoc operatur preter legem rectam, quod non sinit lex. Iniustum facit ergo. Sed cui? An civitati, sibi autem ipsi non? Volens enim patitur; iniustum autem patitur nullus volens. Propter quod et civitas dampnificat, et quedam inhonoratio adest se ipsum corrumpenti, ut civitati iniustum facienti. Adhuc secundum quod iniustus quod solum iniustum faciens et non totaliter pravus, non est iniuste facere se ipsum. Hoc enim aliud ab illo; est enim aliqualiter iniustus sicut malus, quare neque utique secundum totam hanc maliciam iniustum facit. Simul enim utique esset eidem aufferri et adiacere idem. Hoc autem impossibile, sed semper in pluribus necesse esse iustum et iniustum. Adhuc autem et voluntarium et electione prius, et qui propter quod passus est et idem contrafacit non videtur iniustum facere. Ipse autem a se ipso eadem simul et pati et facere. Adhuc erit utique volentem iniustum pati. Cum hiis autem sine particularibus iniusticiis nullus iniustum facit. Mechatur autem nullus eam que sui ipsius, neque furatur que sui ipsius. Totaliter autem solvitur et ipso iniustum facere secundum determinationem que de voluntarie iniustum pati. Manifestum autem quoniam et ambo quidem prava, et iniustum pati et iniustum facere. Hoc quidem enim minus, hoc autem plus habere medio, et quemadmodum sanum quidem in medicinali, bene habitivum in exercitativa. Sed tamen deterius iniustum facere. Iniustum facere quidem enim cum malicia et vituperabile erat, et malicia vel perfecta et simpliciter vel prope. Non enim omne voluntarium cum iniusticia. Iniustum pati autem sine malicia et iniusticia. Secundum se ipsum quidem igitur iniustum pati mi[nus]

primum per accidens autem nichil prohibet plus malum esse. Sed nichil cura arti, sed pleuresim dicit maiorem egritudinem offensione pedis, quamvis fiat utique aliquando alterum per accidens, si offendentem propter casum accidat ab adversariis capi et mori. Secundum metaphoram autem et similitudinem est non ipsi ad se ipsum iustum, sed ipsius quibusdam; non omne autem iustum, sed dominativum vel dispensativum. In hiis enim rationibus distat rationem habens pars ad irrationale. Ad que utique respicientibus et videtur esse iniusticia ad se ipsum, quoniam in hiis est pati aliquid preter eos qui sunt ipsorum appetitus. Quemadmodum igitur principanti et principato esse ad invicem iustum aliquod, et hiis. De iusticia quidem igitur et aliis moralibus virtutibus determinatum sit per hunc modum.

C. VI.

Quoniam autem existimus prius dicentes quod oportet medium eligere, neque superabundantiam neque defectum, medium autem est ut ratio recta dicit, hoc dividamus. In omnibus enim dictis habitibus quemadmodum et in aliis est quidam scopus ad quem respiciens qui rationem habet intendit et remittit, et quidam est terminus medietatum quas inter superabundantiam et defectum esse dicimus, existentes secundum rationem rectam. Est autem dicere quidem sic verum, nullum autem manifestum. Et enim in aliis studiis quorumcumque est sciencia, hoc verum quidem dicere quoniam neque plura neque minora oportet laborare neque pigritari, sed media et ut recta ratio. Hoc autem solum habens utique nichil sciet amplius, puta qualia oportet afferre ad corpus, si quis dicat quecumque medicinalis iubet et ut qui hanc habet. Propter quod oportet et circa anime habitus non solum sane verum hoc dictum esse, sed et determinatum que est recta ratio et huius quis terminus. Anime autem virtutes dividentes has quidem esse morales diximus, has autem intellectuales. De moralibus quidem igitur pertransivimus; de reliquis autem, de anima primum dicentes, dicamus sic. Prius quidem igitur dictum est duas esse partes anime, hanc rationem habentem et hanc irrationalem. Nunc autem de rationem habente eodem modo dividendum. Et supponantur duo rationem habentia, unum quidem quo speculamur talia entium quorum principia non contingunt aliter se habere, unum autem quo contingentia. Ad ea enim que genere altera et anime particularum alterum ad utrumque aptum natum, si quidem secundum similitudinem quandam et proprietatem cognitio existit ipsis. Dicatur autem horum hoc quidem scientificum, hoc autem ratiocinativum. Consiliari enim et ratiocinari idem. Nullus autem consiliatur de non contingentibus aliter habere. Quare ratiocinativum est unum quoddam pars rationem habentis. Sumendum igitur utriusque horum quis optimus habitus; hec enim virtus utriusque. Virtus autem ad opus proprium. Tria autem sunt in anima dominantia actionis et veritatis: sensus, intellectus et appetitus. Horum autem sensus nullius principium actionis. Manifestum autem eo quod bestie sensum quidem habent, actione autem non communicant. Est autem quod in mente affirmatio et negatio, hoc in appetitu prosecutio et fuga. Quare quoniam moralis virtus habitus electivus, electio autem appetitus consiliativus, oportet propter hoc rationem veram esse et appetitum rectum, si quidem electio studiosa, et eadem hanc quidem dicere, hunc autem prosequi. Hec quidem igitur mens et veritas practica. Speculative autem mentis et non practice neque factive bene et male verum est et falsum; hoc enim est omnis intellectivi opus. Practici autem et intellectivi veritas confesse habens appetitui recto. Actionis quidem igitur principium electio, unde motus, sed non cuius gracia. Electionis autem appetitus et ratio que gracia alicuius. Propter quod neque sine intellectu et mente neque sine morali est habitu electio. Bona actio enim et contrarium in actione sine mente et more non est. Mens autem ipsa nichil movet, sed que gracia huius et practica. Hec enim et factive principatur. Gracia enim alicuius facit omnis faciens, et non finis simpliciter, sed ad aliquid et alicuius factum, sed non actum. Bona actio enim finis, appetitus autem huius. Propter quod vel appetitivus intellectus electio vel appetitus intellectivus, et tale principium homo. Non est autem eligibile nullum factum, puta nullus eligit Ylion captam fuisse. Neque enim consiliatur de facto, sed de futuro et contingenti. Factum autem non contingit non fieri. Propter quod recte Agathon dicit: Solo enim ipso deus privatur, ingenita facere que

utique facta sunt. Verumtamen praedicatae illae virtutes opus ... quo igitur magis habet
unum dicat utique virtutes ambabus. Incipientes igitur superius rursus de ipsis dicamus.
Sunt utique quinque numero quibus dicit anima affirmando vel negando verum, haec autem sunt ars, scientia, prudentia,
sapientia, intellectus. Suspicione enim et opinione contingit mentiri dicere. Scientia quidem utique quid est
manifestum, si oportet certificare et non sequi similitudines. Omnes enim suspicamur quod scimus non contingere aliter habere.
Contingentia autem aliter cum extra speculari fiant, latet si sunt vel non sunt. Ex necessitate igitur est
scibile. Aeternum igitur. Que enim ex necessitate entia simpliciter omnia aeterna; aeterna autem ingenita et incorruptibilia. Adhuc docibilis
omnis scientia videtur esse et scibile discibile. Ex praecognitis autem omnis doctrina, quemadmodum et in analyticis
dicimus. Haec quidem per inductionem, haec autem syllogismo. Inductio quidem utique principium est et universalis.
Syllogismus autem ex universalibus. Sunt igitur principia ex quibus est syllogismus quorum non est syllogismus. Inductio igitur. Scientia quidem
habitus demonstrativus et quaecumque alia determinavimus in analyticis. Cum enim aliqualiter credit et cognita
ipsi sunt principia scit. Si enim non magis conclusione, secundum accidens habebit scientiam. De scientia quidem igitur determina-
tum sit per hunc modum. Contingentis autem aliter habere est aliquid et factibile et actibile. Alterum autem est factio et
actio. Credimus autem de ipsis et exterioribus rationibus. Quare et cum ratione habitus activus alterum est ab eo
qui cum ratione factivo habitu. Neque continentur sub invicem. Neque enim actio factio neque factio

[illegible]

ignorat non faciet sanitatem, sed sciens quoniam volatilium leves et sana faciet magis. Prudentia autem
activa. Quare oportet ambas habere vel hanc magis. Erit autem aliqua et hic utique et hec architectonica.
Est autem et politica et prudentia idem quidem habitus, esse quidem non idem ipsis. Eius autem que circa civitatem hec quidem ut
architectonica prudentia legis positiva, hec autem ut singularia commune habet nomen politica. Ipsa autem acti-
va et consiliativa. Sententia enim operabile quemadmodum extremum. Propter quod civiliter conversari hos dicunt
solum. Soli enim operantur isti quemadmodum chirotechne. Videtur autem prudentia maxime esse que circa ipsum
et unum. Et habet ipsa commune nomen prudentia. Illarum autem hec quidem yconomica, hec autem legis positio, hec autem
politica, et huius hec quidem consiliativa hec autem iudicativa. Species quidem igitur utique erit cognitionis
sibi ipsi scire, sed differentiam multam habet. Et videtur qui circa se ipsum sciens et conversatus prudens
esse. Politici autem polipragmones. Propter quod et Euripides: Qualiter autem utique prudens essem, cui aderat
negotiose in multis numeratum militia equaliter participare? Superfluos enim et aliquid ope-
rantes amplius... Querunt enim sibi ipsis bonum et existimant oportere operari. Et ex hac igitur opinione ve-
nit hos prudentes esse. Quamvis forte non est ipsius sine yconomica neque sine urbanitate.
Adhuc autem que ipsius qualiter oportet disponere immanifestum et intendendum. Signum autem est et causa dicti quia geometre quidem
geometrici et mathematici fiunt iuvenes et sapientes talia, prudens autem non videtur fieri. Causa autem quoniam sin-
gularium est prudentia que fiunt cognita ex experimento. Iuvenis autem expertus non est. Multitudo enim temporis facit ex-
perientiam. Et hoc utique aliquis intendet, propter quid et mathematicus quidem puer fiet utique, sapiens vel physi-
cus non. Vel quoniam hec quidem per abstractionem sunt, horum autem principia ex experientia. Et hec quidem non credunt iuvenes
sed dicunt, horum autem quod quid est non immanifestum. Adhuc peccatum vel circa universale consiliando vel circa singulare. Vel enim
quoniam omnes ponderose aque prave, vel quoniam hec aqua ponderosa. Quoniam autem prudentia non est scientia, manifestum.
Extremi enim est, quemadmodum dictum est. Operabile enim tale. Opponitur quidem utique intellectui. Intellectus enim terminorum quorum
non est ratio. Hec autem extremi cuius non est scientia sed sensus, non qui propriorum, sed qualem sentimus quoniam in mathematicis
extremum trigonum. Stabit enim et illic. Sed ista magis sensus quam prudentia. Illius autem alia species. Querere
autem et consiliari differunt. Consiliari enim querere quoddam est.

Oportet autem accipere et de eubulia quid est, utrum scientia quedam vel opinio vel eustochia
vel aliud quoddam genus. Scientia quidem utique non est. Non enim querunt de quibus sciunt. Eubulia autem consi-
lium quoddam. Consilians autem querit et ratiocinatur. Sed tamen neque eustochia. Sine enim ratione et velox
quid eustochia. Consiliantur autem multo tempore et aiunt operari quidem oportere velociter consiliata, consiliari autem
tarde. Adhuc solertia aliud et eubulia. Est autem eustochia quedam solertia. Sed neque opinio eu-
bulia nulla. Sed quoniam quidem male consilians peccat, qui autem recte bene consiliatur, manifestum quoniam rectitudo
quedam eubulia, sed neque scientie neque opinionis. Scientie quidem enim non est rectitudo, neque enim peccatum. Opinionis autem rectitudo ve-
ritas. Simul autem et determinatum iam omne cuius opinio est. Sed tamen neque sine ratione eubulia. Intellectus igitur
relinquitur. Ipsa enim neque adhuc enunciatio. Et enim opinio non questio sed enunciatio quedam iam. Consilians autem et si-
ve bene sive male consilietur querit aliquid et ratiocinatur. Sed rectitudo quedam est eubulia consilii. Propter
quod consilium querendum primum quid et circa quid. Quoniam autem rectitudo multipliciter, manifestum quoniam non omnis. Incontinens enim
et pravus quod proponit ex ratiocinatione oportere adipiscetur. Quare erit recte consiliatus, malum autem
magnum accipiet. Videtur autem bonum quoddam esse consiliari. Talis enim rectitudo consilii eubulia que

boni adeptiva. Sed est et hoc falso sillogismo sortiri, et quod quidem oportet facere sortiri, per quod autem non, sed falsum
medium terminum esse. Quare neque hec adhuc eubulia secundum quam quod quidem oportet adipiscitur, non tamen per quod
oportuit. Adhuc est hunc quidem multo tempore consiliantem sortiri, hunc autem velociter. Igitur neque illa est
adhuc eubulia, sed rectitudo que secundum utile et quod oportet et ut et quando. Adhuc est et simpliciter bene consi-
liari et ad quendam finem. Eam quidem utique simpliciter que ad finem qui simpliciter dirigens, quandam autem
que ad quendam finem. Si utique prudentium bene consiliari, eubulia erit utique rectitudo que secundum confe-
rens ad quendam finem cuius prudentia vera susceptio est.

Est autem synesis et asynesia secundum quam dicimus synetos et asynetos, neque totaliter eadem scientie vel opinioni. Omnes enim erunt syneti. Sed
neque aliqua earum que secundum partem scientiarum, puta medicina circa sanativa, vel geometria circa
magnitudines. Neque enim de semper entibus et immobilibus synesis est, neque de factis quibuscumque, sed de quibus dubi-
tabit utique aliquis et consiliabitur. Propter quod circa eadem quidem prudentie est. Non idem autem synesis et eusine-
sia et syneti et eusyneti. Est autem neque habere prudentiam neque sumere synesis. Sed quemadmodum dis-
cere dicitur synienai quando utitur scientia, sic in uti opinione ad iudicandum de quibus prudentia est altero dicente et
iudicare bene. Bene enim idem et bene. Et hinc venit nomen synesis, secundum quam eusyneti, ex ea
que in discere. Dicimus enim discere synienai multotiens. Vocata autem gnome, secundum quam epiikes dicimus et habere gnomen,
epiikis recti iudicium. Signum autem: epiikem enim maxime dicimus esse sygnomonicum, et epiikes habere in quibusdam sygnomen. Sygnomen autem est gnome
iudicativa epiikis recta. Recta autem que veri. Sunt autem omnes habitus rationabiliter in idem tendentes. Dicimus enim gnomen et
synesim et prudentiam et intellectum, et eosdem attribuentes gnomen habere et intellectum iam et prudentes et
synetos. Omnes enim hee potentie extremorum sunt et singularium. Et in eo quidem quod iudicativus circa que prudens
synetos et eugnomon vel sygnomon. Epiikia enim communia bonorum omnium sunt in ad alterum.
Sunt autem singularium et extremorum omnia operabilia. Et enim prudentem oportet cognoscere ipsa, et synesis et gno-
me circa operabilia. Hec autem extrema. Et intellectus extremorum in utraque. Et enim primorum terminorum et extremorum
intellectus est et non ratio. Et hic quidem secundum demonstrationes immobilium terminorum et primorum. Hic autem in practicis extremi et contingen-
tis et alterius propositionis. Principia enim cuius gratia ipsa. Ex singularibus enim universalia. Horum igitur oportet habere sensum.
Hic autem est intellectus. Propter quod et naturalia videntur esse hec. Et natura quidem sapiens nullus, gnomen autem habere et synesim
et intellectum. Signum autem quoniam et etatibus consequi existimamus, et hec etas intellectum habet et gno-
men, ut natura causa existente. Propter quod et principium et finis intellectus. Ex hiis enim demonstrationes et de hiis.
Quare oportet attendere expertorum et seniorum vel prudentum indemonstrabilibus enunciationibus et opinionibus
non minus demonstrationibus. Propter habere enim ex experientia visum vident principia. Quid quidem igitur est prudentia et sapi-
entia, et circa que utraque existit, et quoniam alterius anime partis virtus utraque, dictum est. Dubitabit
autem utique aliquis de ipsis quid utiles. Sapientia quidem enim nullum speculabitur ex quibus erit felix homo. Neque enim ullius
est generationis. Prudentia autem hoc quidem habet, sed cuius gratia opus est ipsa? Siquidem prudentia est que circa iusta et pulchra
et bona homini, hec autem sunt que boni viri est operari. Nichil autem magis operativi sumus eo quod cognoscimus ipsa, siquidem
habitus virtutes sunt, quemadmodum neque sana neque bene habentia, quecumque non eo quod facere sed eo quod
ab habitu esse dicuntur. Nichil enim magis operativi sumus eo quod habemus medicativam et exercitativam.
Si autem non horum gratia prudentem ponendum sed eius quod fit, studiosis non erit utique
utilis. Adhuc autem neque non habentibus. Nichil enim differt ipsos habere vel aliis habentibus persuaderi.

Suffic' qr bn utz nob' | q'ad eez sam'ie volētes aut sciri = bn n̄ distixim' me
dic' | adh' d' yeens = si doctor sap' cēns p'n' ip' ēe felices ei p'ncipat' r pa
pit cē singla De hys a' d' nūc dubitabit d' ipis solu | p' q' ig' dn̄
qm̄ s scip'as nec cl'es ip'a = uirtutes q' cēntes utiq' ueuscq' p'ticl' r sn̄
facit n' neut' ip'a | d' m̄ r felicit' q' n̄ ut med' ad sanitat' | s; ut sanitas
sic sapia feli' p's n cēns tot' uirtus dns facit r op'ari felicitatē
adh' op' p'ficit' r s' p'dm̄ r s' mōle uirtute | ut q' n recto facit int' | p'du d'
q' ad hac Circa aut p'ticl' n' ut' val' nutte | n' n d'e op'ari ut n̄ op'ari
De eo a' q' n' mg = op'atiuos ptr p'dm̄ bon r iustor p'u sup'ius incipiēs
sumētes p' h' Qd n' r iusta dic' op'antes qd nēcc = iustos | p'u d'te
gib; ordinata feci'cit noletes | ut p' ig'm | ut p' aliqd q' r n̄ p' ip'a | q's
op'eci q' q' oz r q'aut; oz studiosum sicut vr = qr bn'te op'ari sigla ue
ls sic sit boni' dico a' pu p' elcōne r ip'or gr op'ator | elcōne q' ig' ita
facit ut' q'aut aut ali' gr nata se fi n̄ e' uirtus | s; altius pon' d' au
fac' manifesta d' ipis | Est utz q'da poū qm̄ uocat d'inotica | ē a' h' tal' ut
ad supposita tendes q' medi' possit h' op'ari r sorti ipis | si q' recto sit bon
laudabile ē | si aut p'ua astu p' r p'dēte si nos r astutos dm̄' | est d'
p'dn n' pon' s; n̄ sic poū q' h't a' usu h' fit ac n̄ sn̄ uirtute ut r dcm̄ est
r; mal' Sili n op'al' p'n' bn'tes q' qr tal' finis r optim' q'la; es sic est
cuicis gr geniz h' au n̄ bonu d'pz p'uit' malicia r mtt facit ēe p'ncia
p'n' | qr mal' qm̄ impole z p'dēte = n̄ ente bonu
Intendēs utz iust' d' uirtute r n v' sili h't r p'dn ad demotica | n'ic q'
sile a' sic r n' ut ad p'ule dib; n v' singlos mor cēsē nā aliq'r | p'n
iusti temp'ati r fortes r a' hem' ofesti a nemte | s; tn̄ q'um' aliqd q' p'ule bo
nu = r talia p alia m'd cēsē | etem p'uis r bestys iules cent h't | s; sn̄
intellu' nocui uir' cēntes | uidi' tm̄ vr' iudi | qm̄ q'd col forte' sie
uisione moto accit falli | p' n̄ h're uisu | sic r h' si aut suscept' intellem r op'
raciois | h'ul sil cēns cit a'p'cle' | qr q'd op'idee duc se sp'es d'inotes
r p'dn' s' mol' se duc sp'es h' q' ut ut h; au p'n' r ista p'n' n̄ fit sn̄ p'dn
p' qs aut oz uirtutes p'dns = s' socrates sic q'rebat | s' au peccabat qm̄
q' r p'dēcias estimabat = os uirtutes p'dlat | qm̄ au n̄ sn̄ p'dn bn dice
bat | Signū a' r n nūc oz q' diffiniut uirtute apponut h'tu dices aliq'
s' r'one recta | Recta au q' s' p'dn' uir' au os utz diuate aliqd qm̄ tal'
h't' uirt' | r recta au ro d' talib; p'dn' Socrates q' s' r'ones uirtutes cēstabat
sciās n. ois = os s; n̄ au r'one | n'ai q' q' ee dcās qm̄ n̄ p'ote bon = p'nle
sn̄ p'dn n; p'dētē sn̄ mol' uirtute | s; r ro sic dissolue' utz qm̄ d'q'utat
qs qm̄ sep'an' abinuicē uirtutes n̄ n ed op'tie nata ad oes | qr hac q' sait

q' s' p'cedit | oz au p'ar' r u'sa' d'e sic n̄ solu q' s' rectam r'onē s; cū recta ro ne h'itus uirtus est. recta au r'ōi

hac au nccc' assuces e' h q' n' s' iules uirtutes suggit | s' q's au sup' d' ba n p'n
gib dat n p'dn' uni cēti oez iemut | m'ai' au cēm' si n̄ p'ncia = t | qm̄ id
gerd utz ip'a p' p'ticlare uirtute = r qm̄ n̄ e' elco recta sn̄ p'dn' n; sn̄ u
tute h' q' n fine h' a' q'ad fine facit op'ari | s; tn̄ n; r p'n' q' sap' | n; mlt
om' p'ticle q'ad n; sanitat' medi' n̄ n uita s; ud; q'li fiat silr q' gr p
apit h' n̄ illi adh' sile r si q's politicā dicat p'ncipatu dns qm̄ p'ap' ēe oi q'

Post h' au dd ad facientes p'n' qm̄ cē more fug'dor | Circa
tres sē sp'es malicia incontinencia bestialitas | cōna a' duob; q' mal' h' q'
uirtus h' au continencia uocamus ad bestial' | m'ai utz q'git dīe uirtute s'r
nos uirtute h'oycā q'nda r d'ina | sic ad homer' d' hectore fecit dicēte p'am
qm̄ ualde erat bon' n; uidebat uiri mortal' exīsē puer s; dei | qr si q'ad
aute ex hoib; fiut dy p' uirtutis excellem tal' q' utz ē bestial' opposita
h'itu | r n q'ad bestie n; malicia n; uirt' sic n; di | s; h' q' hoib' uirtute h' a'
altiu q'da gn' malicie | qr a' rar' r diuinu uir' cēsē = q'ad latones sue
uerut app'llare | qn admirant' ualde aliq'. diu' uir aute | si' r bestial' q'i
oib; rar' | m'ai au i barbaris cen fiut au q'da r p' egritudi' r orb'
r p' mal' au hoium sup' exce' | sic s' infamiam | s; d' h'e q' dispo
p'cius facu' q'nda recordatione de mal' au dem' z p' d' continēcia d' et
mall' r aliqs dd d' incontinētia r p'seuerācia n; n ut d' eisde h'itib; uirt'
r malicie utz ip'or sumē' n; ut alter g'n | oz a' q'ad ma' ponētes
q' app'az r p' dubitates sic onde ma' q' oi p'babilia cē has passioes
si a' n̄ p'la r p'ncipia s' n. solue' diffi' r assuem' p'babilia osu
utz ē suffic' | v' utz ocina r p'seuerācia studi' r laudabilia = incōnc'
a' r molicies p'uor r uitup'a' r id ocines r p'manēs uis r roc | r m
cōti' r egrssiue' a' r'one r incōnes q' faces qm̄ p'ua agit p' passione cōti'
a' faces qm̄ p'ue ocupie n̄ seq' p' r'one | s'p'ar q' ocinēte r p'seuerāte
tale a' hy q' oē r p'ma hy a' n̄ r p'mā incōnete | r p'nt' t'p'atu d'
fuise | Quz au alius = aute p'dēte ad q'nz q' aute n̄ ofige incō
esse | qnz au q'da p'dētes cēntes r dinos incōnetes | adh' incōnetes
dicut' r ire r honor' r luc' que q' ig' dir' hoc sit |

Dubitabit au utz ds q'ir cētiāns rec in ym' z d' s' sciente q'
ig' n̄ aute q'da pole = | din n sāa cēnte ut cēabat socrates ad q'
ip'are r retrah' ip'm̄ q'ad sun | socrates q' tolr' pugnabat ad r'one ut no
cēnte incōnca n'lls n cēnu' op'ari p' op'l' | s; p' ig'm̄ | iste q' s'mo
dubitabat ap'ntib; ma' r optim' q'e cē passione si p' ig'm̄ fit
q's m'd sit ig'ran' qm̄ n n̄ cētit q' tot' cēns au i passioe s'i mal'
Sut a' q' q'da q' h' ocedūt | h' au nō | Sad n n' z = nl' ofitit' nlli a'

operari preter optimum nullum confitentur. Et propter hoc incontinentem aiunt non scientiam habentem obtineri a voluptatibus sed opinionem. At vero si quidem opinio et non scientia, neque fortis existimatio resistens sed quieta, quemadmodum in dubitantibus, venia in non permanendo in hiis contra concupiscentias fortes; pravitati autem non venia, neque aliorum nullo vituperabilium. Prudentie igitur contradicente; hec enim fortissimum. Sed inconveniens; erit enim simul prudens et incontinens idem. Dicet autem utique nullus prudentis esse operari voluntarie pessima. Cum hiis autem ostensum est prius quoniam activus quidem prudens; extremorum enim quis et alias virtutes habens. Adhuc si quidem in eo quod est concupiscentias fortes habere et pravas continens, non erit temperatus continens neque continens temperatus; neque enim superfluas temperati neque pravas habere. At vero oportet; si enim utiles concupiscentie, prava est prohibens non sequi habitus, quare continentia non omnis studiosa; si autem debiles et non prave, nichil venerabile, neque si prave et debiles, nichil magnum. Adhuc si omnem opinionem permanentem facit continentia, prava, puta si et falsam. Et si omnis incontinentia egressivum a quacumque opinione, erit aliqua studiosa incontinentia, puta Sophoclis Neoptolemus in Philoctete; laudabilis enim non permanens in quibus persuasus est ab Ulixe propter tristari mentiens. Adhuc sophisticus sermo mentiens dubitatio; propter enim paradoxa volentes arguere ut sapientes sint cum attigerint, facta sillogismus dubitatio fit; ligata enim est mens quando manere quidem non vult propter non placere conclusum, procedere autem non potest propter solvere non habere rationem. Accidit autem ex quodam sermone insipientiam cum incontinentia virtutem; operatur enim contraria quibus opinatur propter incontinentiam; opinabatur autem bona mala esse et non oportere operari, quare bona et non mala operabitur. Adhuc in persuadendo operans et persequens delectabilia et eligens melior utique videbitur eo qui non propter rationem sed propter incontinentiam; sanabilior enim propter dissuaderi utique. Incontinens autem regens proverbium quod aiunt: cum aqua suffocat, quid oportet superbibere? Si quidem enim persuasus esset quod agit, dissuadens utique quiesceret; nunc autem suasus aliud nichilominus agit. Adhuc si circa omnia continentia est et incontinentia, quis simpliciter incontinens? Nullus enim omnes habet incontinentias, dicimus autem quosdam simpliciter. Dubitationes quidem igitur tales quedam accidunt; horum autem hec quidem interimere oportet, hec autem relinquere. Solutio enim dubitationis inventio est.

Primum quidem igitur intendendum utrum scientes vel non, et qualiter scientes. Deinde circa qualia continentem et incontinentem ponendum, dico autem utrum circa omnem delectationem et tristitiam vel circa quasdam segregatas. Et continentem et perseverativum utrum idem vel alter. Similiter autem et de aliis quecumque congenera sunt speculationi huic. Est autem principium intentionis utrum continens sit et incontinens eo quod circa que vel qualiter habentes differentiam; dico autem utrum eo quod circa hec solum incontinens et continens vel non, sed eo quod qualiter, vel non, sed ex amborum. Deinde si circa omnia est incontinentia et continentia vel non. Neque enim circa omnia est simpliciter incontinens, sed circa que intemperatus; neque eo quod ad hec simpliciter habet, erit enim utique idem intemperantie, sed eo quod sic habet. Hic quidem enim ducitur eligens, existimans semper oportere presens delectabile persequi; hic autem non existimat quidem, persequitur autem. De eo quidem igitur quod est opinionem veram sed non scientiam preter quam incontinentes agunt, nichil differt ad rationem. Quidam enim opinantes non dubitant, sed existimant certe scire. Si ergo propter quiete existimare opinantes magis quam scientes preter opinionem agunt, nichil differt scientia ab opinione; quidam enim credunt nichil minus quibus opinantur quam alii quibus sciunt. Ostendit autem Eraclitus. Sed quia dupliciter dicimus scire, et enim qui habet quidem non utens autem scientia et qui utens dicitur scire, differt habentem quidem non speculantem agere que non oportet agere vel habentem et speculantem.

Hoc enim videtur durum, sed non si non speculans. Adhuc quoniam duo modi propositionum, habentem quidem utrasque nichil prohibet operari preter scientiam, utentem tamen universali sed non particulari; operabilia enim singularia. Differt autem et universale; hoc quidem enim in ipso, hoc autem in re est, puta quoniam omni homini conferunt sicca, et quoniam iste homo, vel quoniam siccum tale. Sed si hoc tale, vel non habet vel non operatur. Secundum hos utique differre modos tantum quantum neque videri inconveniens sic scire, alio autem mirabile. Adhuc habere scientiam alium modum quam nunc dicti existit hominibus. In eo enim quod est habere et non uti videmus differentem habitum, quare et habere aliqualiter et non habere, puta dormientem et insanientem et ebrium. At vero sic disponuntur existentes in passionibus; ire enim et concupiscentie venereorum et quedam talium manifeste et corpus transmutant, quibusdam autem et insanias faciunt. Manifestum igitur quod similiter habere dicendum incontinentes hiis. Dicere autem sermones eos qui a scientia nichil signum; et enim qui in passionibus hiis existentes demonstrationes et versus dicunt Empedoclis, et addiscentes primum complectuntur sermones, sciunt autem nondum; oportet enim connasci, hoc autem tempore indiget. Quare quemadmodum simulantes sic existimandum dicere et incontinentes. Adhuc autem et sic utique naturaliter aliquis speculabitur causam. Hec quidem enim universalis opinio, altera autem de singularibus est, quorum sensus iam dominus. Quando autem una fiet ex ipsis, necesse conclusum hic quidem dicere animam, in factivis autem operari confestim; puta si omne dulce gustare oportet, hoc autem dulce ut unum singularium, necesse potentem et non prohibitum simul hoc operari. Quando igitur hec quidem universalis inest prohibens gustare, hec autem quoniam omne dulce delectabile, hoc autem dulce, hec autem operatur, sit forte autem concupiscentia inexistens, hec quidem dicit fugere hoc, concupiscentia autem ducit; movere enim potest unamquamque particularum. Quare accidit a ratione aliqualiter et opinione incontinentem agere, contraria autem non per se sed per accidens; concupiscentia enim, sed non opinio, contraria recte rationi. Quare et propter hoc bestie non incontinentes, quia non habent universalium opinionem, sed singularium fantasiam et memoriam. Qualiter autem solvitur ignorantia et rursus fit sciens incontinens, eadem ratio et de ebrio et dormiente et non propria huius passionis, quam oportet a physiologis audire. Quoniam autem ultima propositio et opinio sensibilis et principalis actionum, hanc vel non habet in passione ens, vel sic habet ut non erat scire, sed dicere quemadmodum ebrius Empedoclem. Et propter non universale neque scientificum similiter videri esse ultimum terminum universali, et videtur quod querebat Socrates accidere; non enim principaliter scientia presente fit passio, neque ipsa attrahitur propter passionem, sed sensitiva. De eo quidem igitur quod est scientem et non, et qualiter scientem contingit incontinentem esse, tanta dicta sint.

Utrum autem aliquis simpliciter incontinens sit, vel omnes secundum partem, et si est, circa qualia, dicendum deinceps. Quoniam quidem igitur circa delectationes et tristitias sunt continentes et perseverantes et incontinentes et molles, manifestum. Quoniam autem sunt que quidem necessaria faciencium delectationem, hec autem eligibilia quidem secundum se, habentia autem superhabundantiam; necessaria quidem corporalia, dico autem talia, que circa cibum et venereorum usum et talia corporalium circa que intemperantiam posuimus et temperantiam; non necessaria autem, eligibilia autem secundum se, dico puta victoriam, honorem, divitias et talia bonorum et delectabilium. Eos quidem igitur qui ad hec preter rectam rationem superexcellunt eam que in ipsis, simpliciter quidem non dicimus incontinentes, apponentes autem pecunie incontinentes et lucri et honoris et ire, simpliciter autem non, ut alteros et secundum similitudinem dictos, quemadmodum homo qui Olympia vicit; illi enim communis ratio a propria parum differebat, sed tamen altera erat. Signum autem: incontinentia enim vituperatur non ut peccatum solum, sed et ut malitia quedam, vel simpliciter existens vel secundum quandam partem.

et horum autem nullus. Eorum autem que circa corporales voluptates circa quas diximus temperatum et intemperatum vel non
qui eligendo et non eligendo delectationes consequens superhabundancias et eum fugiens esuriei et sitis et
caloris et frigoris et omnium que circa tactum et gustum, sed preter electionem incontinens dicitur, sic
secundum appositionem quoniam circa has iram, sed simpliciter solum. Signum autem et molles dicuntur circa has et
circa illarum autem nullas. Et propter hoc incontinentem et intemperatum ponimus et continentem et temperatum, sed
illorum nullum, propter circa easdem aliqualiter voluptates et tristicias esse. Hii circa has sunt, sed non similiter
sunt, sed hii quidem eligunt, hii autem non eligunt. Propter quod magis utique intemperatum dicimus quicumque non concu-
piscentes vel quiete prosequitur superhabundancias et fugit moderatas tristicias, quam hunc propter concupis-
centiam valde. Quid enim utique ille faceret si adesset concupiscencia iuvenilis et circa necessaria indigencias.
Omnium autem concupiscentiarum et delectationum hec quidem sunt genere bonorum. Et quoniam fortis
norum et studiosorum. Delectabilium autem quedam non eligibilium, quedam autem intermedia, quemadmodum et ante
divisimus prius, puta pecunie et lucri et victorie et honoris. Ad omnia autem et talia et in-
media non ... et concupiscere et amare vituperantur, sed aliqualiter superhabundare. Propter quod qui-
cumque preter rationem vel dominantur vel persequuntur eorum que non aliquid plurimorum et bonorum, puta circa honorem et magis quam
oportet studentes velut circa filios et parentes et non ... bonorum et laudantur qui circa hec student. Sed et
quedam superhabundancia et in hiis sicut quidem Niobe rebellis et ad deos quemadmodum Satyrus Philo-
pator cognominatus circa patrem; valde enim videbatur desipere. Malicia quidem igitur nulla circa hec propter
id quod dictum est, quoniam non eligibilium unumquodque propter seipsum, prave autem et fugiende sunt eorum super-
habundancie. Similiter autem neque incontinencia, incontinencia enim non solum fugiendorum, sed et vituperabilium est.
Propter similitudinem autem passionis apponentes incontinenciam circa unumquodque dicunt, puta malum medi-
cum et malum ypocritam quem simpliciter non utique dicerent malum. Quemadmodum igitur neque hic propter non ma-
liciam unumquodque ipsorum esse, sed quia analogum similiter, sic videlicet et illic ... solam in-
continentiam et continenciam que circa eadem temperancie et intemperancie. Circa iram autem secundum similitudinem dicimus:
propter quod et apponentes incontinentem ire quemadmodum honoris et lucri dicimus. Cum autem sint quedam delecta-
bilia natura, et horum hec quidem simpliciter, hec autem secundum genera et animalium et hominum, hec autem non sunt, sed hec quidem propter passiones
hec autem propter consuetudines fiunt, hec autem propter pravas naturas, est et circa horum singula similes videre habitus.
Dico autem bestiales, puta in homine quam dicunt pregnantes rescindentem pueros devora-
re, vel qualibus bestialibus gaudere aiunt quosdam silvestrium circa Pontum, hos quidem crudis, hos autem
hominum carnibus, hos autem pueros commodare invicem ad convivium, vel circa Phalarim dictum.
Hii quidem bestiales. Hii autem propter egritudines fiunt ... quandam matrem sacrificantem
et comedentem conservi epar. Hii autem egritudinales vel ex consuetudine, puta pilorum evulsiones et
unguium corrosiones, adhuc autem carbonum et terre, cum hiis et que venereorum masculis.
Hiis quidem enim natura, hiis autem ex consuetudine accidunt, puta iniuriatis ex pueris. Quibuscumque quidem igitur
natura causa, hos utique nullus dicet incontinentes, quemadmodum neque mulieres quoniam non ducunt sed ducuntur.
Similiter autem et egritudinaliter habentibus propter consuetudinem. Habere quidem igitur singula horum extra terminos ma-
licie, quemadmodum et bestialitas. Habentem autem superare vel superari non simpliciter incontinencia, sed que secundum
similitudinem, quemadmodum et circa iras habentem hunc modum passionis incontinentem autem non simpliciter dicendum.

Omnis enim superhabundans malicia et insipiencia et timiditas et intemperancia et crudelitas hec quidem bestiales,
hec autem egritudinales sunt. Hic quidem enim talis natura qui timet omnia et si sonum faciat mus,
bestiali timiditate timidus. Hic autem mustelam timuit propter egritudinem. Et insipientium
hii quidem natura irrationales et solum sensu viventes bestiales, quemadmodum quedam genera longe barbarorum;
hii autem propter egritudines, puta epilepticas, vel manias egritudinales. Horum autem est quandoque
quidem habere quedam, non superari autem. Dico autem puta si Phalaris tenuit concupiscens pueri
comedere vel ad venereorum inconvenientem delectationem. Est autem et superari, non solum habere. Quemadmodum
et malicia que quidem secundum hominem simpliciter dicitur malicia, hec autem secundum appositionem quoniam bestialis vel egri-
tudinalis, simpliciter autem non. Secundum eundem modum videlicet incontinencia est hec quidem bestialis, hec autem egritudinalis,
simpliciter autem que secundum humanam intemperanciam sola. Quoniam quidem igitur continencia et incontinencia est solum circa que intemperancia et tempe-
rancia, et quoniam circa alia est alia species incontinencie dicta secundum metaphoram et non simpliciter, manifestum.
Ostendamus autem et minus turpis incontinencia que ire quam que concupiscentiarum speculabimur. Videtur enim ira audi-
re quidem rationem, obaudire autem, quemadmodum veloces ministrorum, qui priusquam audire omne dictum ex-
eunt, deinde peccant ordine, et canes antequam intendere si amicus, si solum sonum faciat, latrant.
Sic ira propter caliditatem et velocitatem nature audiens quidem, non preceptum autem audiens, movetur ad punitio-
nem. Ratio quidem enim vel fantasia quoniam iniuria vel despectio manifestavit. Hec autem quemadmodum sillogizans quoniam
oportet tali oppugnare, irascitur confestim. Concupiscencia autem si solum dicat quoniam delectabile ratio vel sensus,
movetur ad fruitionem. Quare ira sequitur rationem aliqualiter, concupiscencia autem non. Turpior igitur. Incontinens
quidem ire a ratione aliqualiter vincitur, hic autem concupiscencie et non a ratione. Adhuc naturalibus magis venia
consequi appetitibus, quia et concupiscentiis talibus magis que communes omnibus et in quantum communes.
Ira autem naturalius et difficultas concupiscentiis hiis que superhabundancie et non necessariis. Quemadmodum qui se
patrem percutit. Et enim iste dixit: et hic suum ipsius et ille eum qui superius; et puerum ostendens et
iste me dixit cum vir fiat, cognatum enim nobis. Et trahens a filio desistere iussit apud
hostium; et enim ipse patrem trahere usque huc. Adhuc iniustiores magis insidiantes. Iracundus
quidem non insidiator neque ira, sed manifestus. Concupiscencia autem quemadmodum Venerem aiunt do-
losam enim Cypro genitam, et variam corrigiam Homerus, deceptio furata est et intellectum spissi
sapientis. Quare siquidem iniustior et turpior incontinencia hec ea que circa iram est, et simpliciter incontinencia et
malicia aliqualiter. Adhuc nullus iniuriatur tristatus. Qui autem ira facit omnis facit tristatus.
Iniurians autem cum delectatione. Si igitur quibus irasci maxime iustum, hec iniustiora, et incontinencia que propter
concupiscentiam. Non enim est in ira iniuria. Quod quidem igitur turpior que circa concupiscentias incontinencia ea que circa i-
ram, et quoniam est continencia et incontinencia circa concupiscentias et delectationes
corporales, manifestum. Harum autem ipsarum differentias accipiendum. Quemadmodum enim dictum est principio, hec quidem huma-
ne sunt et naturales et genere et magnitudine, hec autem bestiales, hec autem orbitates et pas-
siones et egritudines. Harum autem circa quasdam temperancia et intemperancia solum, propter quod et bestias ne-
que temperatas neque intemperatas dicimus, sed vel secundum metaphoram et si aliquo toto aliud ab alio differt genus anima-
lium contumelia et synomenia et omni vorare esse. Non enim habent electionem neque rationem,
sed discesserunt a natura quemadmodum amentes hominum. Minus autem bestialitas malicia, me-

¶ [illegible]

bilis autem non corruptum et optimum gradus in hoc si corrumpitur et non habet sicut autem igitur qui
ad opere ad ... peior innocentiorem putas ... non habitus ... recte ...
... sic igitur opere iniusticiam ad hominem iniustum ... ut ... peior ... milies ...
... mala faciet malus homo bestia

Circa eas autem que per tactum et gustum delectaciones et tristicias et concupiscencias et fugas ...
... [illegible]

[illegible]

[illegible] solum sciendo sed et eo quod operativus, incontinens autem non operativus. Dolosum autem nihil prohibet incontinentem esse. Propter quod et videntur quandoque prudentes quidam esse, incontinentes autem, propter dolosos differre a prudentia secundum modum dictum in primis sermonibus, et secundum rationem quidem prope esse, differre autem secundum electionem. Neque utique ut sciens et speculans, sed ut dormiens vel inebriatus. Et volens quidem, sciens enim aliqualiter et quid facit et cuius gratia; malus autem non, electio enim epiikes; quare semimalus. Et non iniustus, non enim insidiator. Hic quidem enim ipsorum non permansivus in his quae consiliatus, melancholicus autem neque consiliativus omnino. Et assimilatur utique incontinens civitati quae decernit quidem omnia quae oportet et leges habet studiosas, utitur autem nulla, quemadmodum Anaxandrides trufavit: Civitas volebat cui legum nihil cura. Malus autem utens quidem legibus, pravis autem utens. Est autem incontinentia et continentia circa excellens eum qui multorum habitum; hic quidem enim manet magis, hic autem minus potentia plurimorum. Sanabilior autem incontinentiarum quam melancholici incontinent eorum qui consiliantur quidem, non immanentium autem; et qui per consuetudinem incontinentes his qui natura. Facilius enim consuetudinem transmutare natura; propter hoc enim consuetudo difficilis, quoniam naturae assimilatur, quemadmodum et Evenus dicit: Audio diuturnam meditationem amice esse, et utique hanc hominibus finientem naturam esse. Quid quidem igitur est continentia et incontinentia et perseverantia et mollities, et qualiter habent hi habitus ad invicem, dictum est.

De delectatione autem et tristitia speculari eius qui politicam philosophatur. Iste enim finis architecton, ad quem respicientes unumquodque hoc quidem malum, hoc autem bonum simpliciter dicimus. Adhuc autem et necessarium intendere de ipsis. Et enim virtutem et maliciam moralem circa tristitias et delectationes posuimus, et felicitatem plurimi cum delectatione aiunt esse. Propter quod et beatum nominaverunt a gaudere. His quidem igitur videtur nulla delectatio esse bonum, neque secundum se neque secundum accidens; non enim esse idem bonum et delectationem. His autem quaedam esse, multae autem pravae. Adhuc autem horum tertium, si et omnes bonum, tamen non contingere esse optimum delectationem. Totaliter quidem igitur non bonum, quia omnis delectatio generatio est in naturam sensibilis, nulla autem generatio congenea finibus, puta nulla aedificatio domui. Adhuc temperatus fugit delectationes. Adhuc prudens persequitur quod sine tristitia, non quod delectabile. Adhuc impedimentum ei quod est sapere delectationes, et quanto magis gaudet, magis, puta eam quae venereorum; nullum enim utique possibile intelligere in ipsa. Adhuc ars nulla delectationis; quamvis omne bonum artis opus. Adhuc pueri et bestiae persequuntur delectationes. Hoc autem non omnes studiosas, quoniam sunt et turpes et exprobratae, et quia nocivae; aegrotativa enim quaedam delectabilia. Quod autem non optimum delectatio, quoniam non finis sed generatio. Quae quidem igitur dicuntur fere haec sunt.

Quoniam autem non accidit propter haec non esse bonum neque optimum, ex his manifestum. Primum quidem quoniam bonum dupliciter, hoc quidem simpliciter, hoc autem huic, et naturae et habitus consequentur, quare et motus et generationes; et quae videntur pravae, hae quidem simpliciter pravae, huic autem non sed eligibiles huic, quaedam autem neque huic sed aliquando et parvo tempore eligibiles, simpliciter autem non; hae autem neque delectationes sed videntur, quaecumque cum tristitia et medicinae gratia, puta quae laborantium. Adhuc quoniam boni hoc quidem operatio, hoc autem habitus, secundum accidens restitutivae in naturalem habitum delectabiles sunt. Est autem operatio in concupiscentiis reliqui habitus et naturae; quoniam et sine tristitia et concupiscentia sunt delectationes, puta quae speculari operationes, natura non indigente. Signum autem, quoniam non eodem delectabili gaudent repleta natura et restituta, sed restituta quidem et simpliciter delectabilibus, repleta autem et his quae contraria; et acutis et amaris gaudent, quorum nullum neque natura delectabile neque simpliciter delectabile. Quare neque delectationes; ut enim delectabilia ad invicem distant, sic et delectationes ab his. Adhuc non necesse alterum quid esse melius delectatione, quemadmodum quidam aiunt finem generatione; non enim generationes sunt neque cum generatione omnes,

sed operationes et finis, neque fiunt adeuntibus sed utentibus. Et non omnium alterius finis, sed eorum qui in perfectionem naturae ducuntur. Propter quod et non bene habet sensibilem generationem dicere esse delectationem, sed magis dicendum operationem eius qui secundum naturam habitus, pro eo autem quod sensibile ponendum non impeditam. Videtur autem generatio quaedam esse quoniam principaliter bonum; operationem enim generationem existimant esse, hoc autem alterum est. Esse autem pravas quia aegrotativa quaedam delectabilia, eadem ratione et quia sana quaedam prava ad pecuniam. Hoc quidem igitur prava ambo, sed non prava secundum hoc, quia et speculari nocet aliquando ad sanitatem. Impedit autem neque prudentiam neque habitum neque unum quam ab unoquoque delectatio, sed alienae; quia quae a speculari et discere magis facient speculari et discere. Artis autem non esse opus neque unam delectationem rationabiliter; neque enim alterius operationis nullius ars est, sed potentiae. Quamvis et unguentaria ars et pulmentaria videatur delectationis. Temperatum autem fugere et prudentem persequi vitam sine tristitia, et pueros et bestias persequi, eodem solvuntur omnia. Quoniam enim dictum est qualiter bonae simpliciter et qualiter non bonae omnes delectationes, tales et pueri et bestiae persequuntur, et harum non tristitiam prudens, quae cum concupiscentia et tristitia, et corporales (tales enim hae), et harum superabundantias, secundum quas intemperatus intemperatus. Propter quod temperatus fugit has, quoniam sunt delectationes et temperati.

Sed tamen et quoniam et tristitia malum confessum et fugiendum. Haec quidem enim simpliciter malum, haec autem in eo quod aliqualiter impeditiva. Fugiendo autem contrarium, ut fugiendum et malum, bonum. Necessarium igitur delectationem bonum quoddam esse. Ut enim Speusippus solvebat, non contingit solutio, quemadmodum maius minori et aequali contrarium. Non enim utique dicet quod vere malum quid est delectatio. Optimum autem nihil prohibet delectationem aliquam esse, si quaedam pravae delectationes, quemadmodum et scientiam quandam quarumdam pravarum existentium. Forte autem et necessarium, siquidem uniuscuiusque habitus sunt operationes non impeditae, sive omnium operatio est felicitas sive alicuius harum, si fuerit impedita, eligibilissimam esse. Haec autem est delectatio. Quare utique erit aliqua optimum, multis delectationibus pravis existentibus, si contingit simpliciter. Et propter hoc omnes felicem delectabilem putant vitam esse, et implicant delectationem in felicitatem rationabiliter. Nulla enim operatio perfecta impedita, felicitas autem perfectorum. Propter quod indiget felix his quae in corpore bonis et his quae extra et fortuna, ut non impediatur secundum haec. Qui autem eum qui torquetur et in infortuniis magnis incidentem felicem dicentes esse, si sit bonus, vel volentes vel nolentes nihil dicunt. Propter indigere autem fortuna videtur quibusdam idem esse bona fortuna felicitati, non existente, quia et ipsa superexcellens impedimentum est; et forte non adhuc bonam fortunam vocare iustum; ad felicitatem enim terminus eius. Et persequi autem omnes et bestias et homines delectationem signum quoddam eius quod sit aliqualiter optimum ipsam: Fama autem non omnino perditur quam multi populi famant. Sed quoniam non eadem neque natura neque habitus optima neque est neque videtur, neque delectationem persequuntur eandem omnes, delectationem tamen omnes. Forte autem et persequuntur non quam existimant neque quam utique dicerent, sed eandem; omnia enim natura habent aliquid divinum. Sed assumpserunt nominis hereditatem corporales delectationes, propter plures declinare ad ipsas et omnes participare ipsis. Propter solas igitur notas existere has solas putant esse. Manifestum autem et quoniam si non delectatio bonum et operatio, non erit vivere delectabiliter felicem; cuius enim gratia indigebit ipsa, si quidem non bonum, sed et tristari contingit vivere; neque malum neque bonum tristitia, si quidem neque delectatio. Quare propter quid utique fugeret? Neque utique delectabilior vita studiosi, si non et operationes ipsius.

De corporalibus autem delectationibus intendendum dicentibus quoniam quaedam delectationes eligibiles valde, puta bonae, sed non corporales et circa quas intemperatus.

Propter quod igitur consequentes excellentie male. Malo enim bonum contrarium. Vel sic bone necessarie quoniam et non malum bonum est. Vel usque ad hoc bone. Habituum quidem enim et motuum quorum non est melioris superexcellentia, neque delectationis. Quorum autem est, et delectationis est. Corporalium autem bonorum est superexcellentia, et pravus persequendo superexcellentiam, sed non necessarias. Omnes enim gaudent aliqualiter et pulmentis et vino et venereis, sed non ut oportet. Contrarie autem in tristitia. Non enim superexcellentiam fugit, sed totaliter. Non enim superexcellentie est tristitia contraria, sed persequenti superexcellentiam. Quoniam autem non solum oportet verum dicere, sed et causam falsi. Hoc enim confert ad fidem. Cum enim rationabile appareat propter quod videtur verum non ens verum, credere facit vero magis. Quare dicendum propter quid videntur corporales delectationes eligibiliores. Primum quidem utique quoniam expellit tristitiam, et propter superexcellentias tristitie ut existente medicina delectationem persequuntur superexcellentem et totaliter corporalem. Vehementes autem fiunt medicine, propter quod et contrarie propter iuxta contrarium apparere. Et non studiose videntur utique delectationes propter duo hec, quemadmodum dictum est, quoniam hee quidem prave nature sunt operationes vel ex generatione, quemadmodum bestie, vel propter consuetudinem, quemadmodum pravorum hominum. Hee autem medicine, quoniam indigentis, et habere melius quam fieri. Hee autem accidunt hiis qui perficiuntur. Per accidens igitur studiose.

Adhuc persequuntur sunt propter vehementes esse ab non potentibus aliis gaudere. Ipsi igitur sibi ipsis sitim quandam preparant. Quando quidem igitur innocuas, irreprehensibile; quando autem nocivas, pravum. Neque enim habent altera in quibus gaudent, neutrum autem multis triste propter naturam. Semper enim laborat animal, quemadmodum et naturales sermones testantur, videre, audire dicentes esse triste. Sed iam assueti sumus, ut aiunt. Similiter autem in iuventute quidem propter augmentum quemadmodum inebriati disponuntur, et delectabile iuventus. Qui autem melancolici natura semper indigent medicina. Etenim corpus propter complexionem continue in appetitu vehementi est. Expellit autem delectatio tristitiam et que contraria et que contingens, si sit fortis. Et propter hoc intemperati et pravi fiunt. Que autem sine tristitiis, non habent superexcellentiam. Hee autem que natura delectabilium et non per accidens. Dico autem per accidens delectabilia medicinalia. Quoniam enim accidit sanari, sustinente aliquo operante, propter hoc delectabile videtur esse. Natura autem delectabilia que faciunt actum talis nature. Non semper autem nullum idem delectabile propter non simplicem nostram naturam esse, sed esse aliquid et alterum, secundum quod corruptibilia. Quare si aliquid alterum agat, hoc alterius nature preter naturam. Cum autem adequatur, neque triste videtur neque delectabile quod agitur. Quoniam si alicuius natura simplex sit, semper eadem actio delectabilissima erit. Propter quod deus unam et simplicem semper gaudet delectationem. Non enim solum motus est operatio, sed et immobilitatis. Et delectatio magis in quiete est quam in motu. Transmutatio autem omnium dulcissimum secundum poetam propter maliciam quandam. Quemadmodum enim homo facile transmutabilis malus, et natura indigens transmutatione. Non enim simplex neque epyeikes. De continentia quidem igitur et incontinentia et delectatione et tristitia dictum est, et quid unumquodque, et qualiter hec quidem bona ipsorum sunt, hec autem mala. Reliquum autem et de amicitia dicemus.

Post hec autem de amicitia sequitur utique pertransire. Est enim virtus quedam vel cum virtute. Adhuc autem necessarissimum in vitam. Sine amicis enim nullus utique eliget vivere, habens reliqua bona omnia. Etenim divitibus et principatus et potentatus possidentibus videtur amicis maxime esse opus. Que enim utilitas talis bone fortune ablato beneficio quod fit maxime et laudabilissime ad amicos? Vel qualiter utique salvabitur et conservabitur sine amicis? Quanto enim maior, tanto instabilior. In inopia et reliquis infortuniis solum

existimant refugium esse amicos. Et iuvenibus autem ad impeccabile, et senioribus ad famulatum et ad deficientiam actionis propter debilitatem adiutorium. Hiis qui in adolescentia sunt ad bonas actiones. Sic quoque duo venientes, et enim intelligere et agere potentiores. Natura autem inesse videtur generanti ad genitum, non solum in hominibus, sed et in volatilibus et plurimis animalium, et hiis qui unius generis adinvicem, et maxime hominibus. Unde et philantropos laudamus. Videbit autem utique aliquis et in erroribus ut familiare omnis homo homini et amicus. Videtur autem et civitates continere amicitia, et legis positores magis circa ipsam studere quam iustitiam. Concordia enim simile aliquid amicitie videtur esse. Hanc autem maxime appetunt, et seditionem inimicitiam existentem maxime expellunt. Et amicis quidem existentibus nihil opus iustitia. Iusti autem existentes indigent amicitia. Et iustorum quod maxime amicabile esse videtur. Non solum autem necessarium est, sed et bonum. Philos enim laudamus. Polyfilia quoque videtur unum bonorum esse. Et eosdem existimant viros bonos esse et amicos. Dubitatur autem de ipsa non pauca. Hii quidem enim similitudinem quandam ponunt ipsam, et similes amicos. Unde simile aiunt ad simile, et graculum ad graculum, et quecumque talia. Hii autem ex contrario figulos omnes tales adinvicem aiunt esse. Et de hiis ipsis superius querunt et magis naturaliter. Euripides quidem dicens desiderare quidem imbrem terram siccatam, desiderare autem venerabilem celum repletum imbre cadere in terram. Et Eraclitus contrarium conferens, et ex differentibus optimam armoniam, et omnia secundum litem fieri. Ex contrario autem hiis alii et Empedocles: simile enim simile appetere. Que quidem igitur physica, relinquantur. Non enim proprie presentis intentionis. Quecumque autem sunt humana et pertinent ad mores et passiones, hec intendamus. Puta utrum in omnibus fit amicitia, vel non possibile malos existentes amicos esse. Et utrum una species amicitie vel plures. Unam quidem enim existimantes, quoniam recipit magis et minus, non sufficienti crediderunt signo. Recipiunt enim magis et minus et altera specie. Dictum est autem de ipsis superius. Forte autem utique de ipsis fiet manifestum cognito amabili. Videtur enim non omne amari, sed amabile. Hoc autem esse bonum vel delectabile vel utile. Videbitur autem utique utile esse per quod fit bonum aliquid vel delectatio. Quare amabilia utique erunt et bonum et delectabile ut fines. Utrum igitur bonum amant vel quod ipsis bonum? Dissonant enim quandoque hec. Similiter autem et circa delectabile. Videtur autem quod ipsi bonum amare unusquisque, et esse simpliciter quidem bonum amabile, unicuique autem quod unicuique. Amat autem unusquisque non quod est ipsi bonum, sed apparens. Differt autem nihil. Erit enim amabile apparens. Tribus autem existentibus propter que amant, in inanimatorum amatione non dicitur amicitia. Non enim est reamatio neque voluntas illorum boni. Ridiculum enim forte vino velle bona, sed si quid, salvari vult ipsum ut ipse habeat. Amico autem aiunt oportere velle bona illius gratia. Volentes autem sic bona benivolos dicunt, si non idem et ab illo fiat. Benivolentiam enim in contrapassis amicitiam esse. Vel apponendum non latentem. Multi enim sunt benivoli hiis quos non viderunt, existimant autem epyikes esse vel utiles. Hoc autem idem et si aliquis illorum ad patiatur adhuc. Benivoli quidem igitur isti videntur adinvicem. Amicos autem qualiter utique aliquis dicat latentes ut habent sibi ipsis? Oportet igitur bene velle adinvicem et velle bona non latentes propter unum dictorum.

Differunt autem hec adinvicem specie, et amationes igitur et amicitie. Tres igitur species amicitie equales numero amabilibus. Secundum unumquodque enim est redamatio non latens. Amantes autem adinvicem volunt bona adinvicem secundum quod amant. Qui quidem igitur propter utile amant adinvicem, non secundum se ipsos amant

sed propter quod fit ad ipsos adinvicem bonum | Similiter autem et qui propter delectationem | non enim in quantum quales quidam esse
diligunt eutrapelos | sed quoniam delectabiles sibi ipsis | Qui quidem igitur propter utile amant | propter sibi ipsis
bonum diligunt et qui propter delectationem propter sibi ipsis delectabile et non secundum quod amatus est sed secundum quod utilis vel delecta-
bilis et secundum accidens utique amicitiae hae sunt. Non enim secundum quod est qui amatur sic amatur sed secundum quod tribuunt
hii quidem bonum aliquod hii autem delectationem. Facile solubiles utique tales sunt non permanentibus
ipsis similibus. Si enim non adhuc delectabiles vel utiles sint desinunt amantes | Utile autem non
permanet | sed alias fit aliud | Dissoluto autem propter quod amici erant | dissolvitur et amicitia
ut existente amicitia ad illa. Maxime autem in senibus talis videtur amicitia fieri | Non enim delectabile tales
prosequuntur sed utile. Et eorum qui in adolescentia et iuventute quicumque conferens prosequuntur | Non omnino
autem tales neque convivunt adinvicem | quandoque enim neque sunt delectabiles | neque utique indigent tali
societate si non utiles sint. In tantum enim sunt delectabiles in quantum spes habent boni. Hanc et hospitali-
tatem ponunt. Iuvenum autem amicitia propter delectationem esse videtur. Secundum passionem enim isti vivunt et maxime
prosequuntur delectabile ipsis et praesens. Aetate autem transmutata et delectabilia fiunt altera. Propter quod cito
fiunt amici et desinunt. Simul enim cum delectabili amicitia transmutatur. Talis autem delectationis
velox transmutatio. Et amativi autem sunt iuvenes. Secundum passionem enim et propter delectationem quod multum ami-
citiae. Propter quod amant et cito desinunt. Multotiens autem eadem die transmutantes. Amare autem et
convivere isti volunt. Fit enim ipsis quod secundum amicitiam sic. Perfecta autem est bonorum amicitia
et secundum virtutem similium. Hii enim bona similiter adinvicem volunt in quantum boni. Boni autem sunt secundum se ipsos.
Volentes autem bona amicis illorum gratia maxime amici. Propter se ipsos enim sic habent et non secundum accidens. Per-
manet igitur horum amicitia usquequo utique boni sunt. Virtus autem mansivum. Et est uterque simpliciter bonus
et amico. Boni enim et simpliciter boni et adinvicem utiles. Similiter autem et delectabiles. Boni enim et simpliciter
delectabiles et adinvicem. Unicuique enim secundum delectationem sunt proprie actiones et tales. Bonorum autem tales aut
similes. Talis autem amicitia mansiva rationabiliter. Copulat enim in ipsa omnia quaecumque amicis oportet existere. Omnis
enim amicitia propter bonum est vel propter delectationem vel simpliciter vel amanti secundum similitudinem quandam. Hac autem similes
et reliqua simpliciter bonum et delectabile simpliciter est. Maxime utique haec amabilia et amare autem et amicitia
in hiis maxime et optima. Raras autem verisimile tales esse. Pauci enim tales. Adhuc autem indigent tempore et
consuetudine. Secundum proverbium enim non est scire adinvicem antequam sales consumant. Neque acceptare utique
prius neque esse amicos antequam utique appareat amabilis uterque et credatur. Qui autem cito adinvicem amica-
bilia faciunt volunt quidem amici esse, non sunt autem si non et amabiles et hoc sciant. Voluntas quidem enim
velox amicitiae fit, amicitia autem non. Haec quidem igitur et secundum tempus et secundum reliqua perfecta est et secundum omnia haec fit et similis utrique
Quae autem propter delectabile similitudinem habet huic. Et enim boni | quod ab utroque quod oportet amicis existere
delectabiles adinvicem. Similiter autem et quae propter utile et enim tales adinvicem boni. Maxime autem et in
hiis amicitiae permanent cum aequale fiat adinvicem puta delectatio, et non solum sic sed et ab eodem quemadmodum
eutrapelis et non ut amatori et amato. Non enim in eisdem delectantur hii, sed hic quidem videns illum hic
autem famulatum recipiens ab amatore. Finita autem pulchritudine quandoque et amicitia finitur.
Huic quidem enim non est visio delectabilis, huic autem non fit famulatus. Multi autem rursus permanent si
ex consuetudine mores diligant consuetudinales existentes. Qui autem non delectabile commutant sed

utile in amabilibus et sunt minus amici et permanent. Qui autem propter utile existentes amici simul cum con-
ferente dissolvuntur. Non enim adinvicem erant amici sed utilis. Propter delectationem quidem igitur et propter utile
et pravos contingit amicos adinvicem esse et epiikes pravis et neutrum quibuscumque. Propter se ipsos
autem videlicet solos bonos. Mali enim non gaudent se ipsis si non aliqua utilitas fiat. Sola
autem bonorum amicitia intransmutabilis. Non enim facile ulli credere de eo quod multo tempore ab ipso proba-
tum est. Et credere in hiis et nunquam utique iniustum facere et quaecumque alia in vera amicitia
dignificantur. In alteris autem nihil prohibet talia fieri. Quoniam enim homines dicunt amicos et propter utile quemadmodum civi-
tates. Videntur enim compugnationes civitatibus gratia conferentis fieri. Et eos qui propter delectationem adinvicem
diligunt quemadmodum pueri, forte oportet dicere et nos amicos tales. Species autem amicitiae
plures. Primo quidem et principaliter bonorum secundum quod boni. Reliquas autem secundum similitudinem. Secundum enim quod bonum aliquid et simile a-
liquid sic amici. Et enim delectabile bonum ad amatores delectabilis. Non omnino autem hee
copulantur, neque fiunt amici propter utile et delectabile. Non enim omnino coniunguntur quae secundum accidens.
In has autem species amicitia distributa, pravi quidem erunt amici propter delectationem et utile sic similes
existentes. Boni autem propter se ipsos amici. Secundum quod enim boni. Isti quidem igitur simpliciter amici. Illi autem secundum
accidens et assimilari hiis. Quemadmodum autem in virtutibus hii quidem secundum habitum hii autem secundum operationem
boni dicuntur, sic et in amicitia. Hii quidem enim convivientes gaudent adinvicem et tribuunt bona.
Hii autem dormientes vel separati locis non operantur quidem, sic autem habent ut ami-
cabiliter operentur. Loca enim non dissolvunt amicitiam simpliciter, sed operationem. Si autem diuturna absentia
fiat, et amicitiae videtur oblivionem facere. Unde dicitur: multas utique amicitias non ap-
pellatio dissolvit. Non videntur autem neque senes neque austeri amativi esse. Brevis enim in ipsis quod secundum de-
lectationem. Nullus autem potest per diem conversari cum tristi neque cum non delectabili. Maxime enim natura
videtur triste fugere, appetere autem delectabile. Qui autem recipiunt adinvicem non convivunt
autem benivolis assimilantur magis quam amicis. Nihil enim sic est amicorum ut convivere. Utilitatem
quidem enim indigentes appetunt. Conversari autem et per diem et beati. Solitariis quidem enim esse
hiis nequaquam convenit. Conversari autem adinvicem non est non delectabiles existentes neque gaude-
ntes eisdem, quod amicabilis videtur habere. Maxime quidem igitur amicitia quae bonorum, quemadmodum multotiens dictum est.
Videtur enim amabile quidem et eligibile quod simpliciter bonum vel delectabile. Unicuique autem quod ipsi tale.
Bonus autem bono propter ambo haec. Assimilatur autem amatio quidem passioni, amicitia autem habitui.
Amatio enim non minus ad inanimata est. Redamant autem cum electione. Electio autem ab habitu.
Et bona volunt amatis illorum gratia non secundum passionem sed secundum habitum. Et amantes amicum quod
ipsis bonum amant. Bonus enim amicus factus bonum fit cui amicus. Uterque igitur amat et quod ipsi
bonum et aequale retribuit voluntate et delectabili. Dicitur enim amicitia aequalitas. Maxime autem ea
quae bonorum haec existunt. In senibus autem et austeris minus fit amicitia quanto magis discoli sunt et
minus colloquiis gaudent. Haec enim maxime videntur amicabilia et factiva amicitiae. Propter quod iu-
venes fiunt amici cito, senes autem non. Non enim amici quibus utique non gaudent. Similiter autem neque
senes. Sed tales benivoli quidem sunt adinvicem. Volunt enim bona et obviant ad ne-
cessitates. Amici autem non omnino, vel propter non conversari neque gaudere adinvicem quae utique

Cam 7m

Cam 6m

dicitur magis amicabilis. Talis autem esse amicus secundum perfectam amicitiam non contingit quemadmodum neque amare multos simul. Assimilatur autem superabundantie, tale autem ad unum natum est fieri. Multos autem simul eidem placere valde non facile, forte autem neque bonum. Oportet autem et experientiam accipere et in consuetudine fieri, quod omnino difficile. Propter utile autem et delectabile multis placere contingit. Multi enim tales, et in pauco tempore ministrationes. Horum autem magis amicitie assimilatur que propter delectabile, cum eadem ab ambobus fiant et gaudent adinvicem vel eisdem, quales iuvenum sunt amicitie. Magis enim in hiis liberale. Que autem propter utile negociatorum. Beati autem utilibus quidem non indigent, delectabilibus autem. Convivere enim volunt aliquibus; triste autem pauco tempore ferunt, continue autem nullus utique sustinebit, neque ipsum bonum si triste ipsi sit. Propter quod delectabiles amicos querunt. Oportet autem forte et bonos tales existentes, et adhuc ipsis; sic enim existent ipsis que oportet amicis. Qui autem in potestatibus divisis videntur uti amicis. Alii enim ipsis sunt utiles et alii delectabiles; ambo autem iidem non omnino. Neque enim delectabiles cum virtute querunt, neque utiles ad bona, sed hos quidem eutrapelos delectabile appetentes, hos autem dinos operari quod preceptum est. Hec autem non omnino fiunt in eodem. Delectabilis autem et utilis simul dictum est quoniam studiosus. Sed superexcellenti non fit talis amicus, si non et virtute superexcellatur. Si autem non, non adequatur secundum analogiam superexcessus. Non omnino autem consueverunt tales fieri. Sunt utique que dicte amicitie in equalitate. Eadem enim fiunt ab ambobus et volunt adinvicem, vel alterum pro altero commutant, puta delectationem pro utilitate. Quoniam autem minus sunt amicitie hee et manent, dictum est. Videntur autem et propter similitudinem et dissimilitudinem eiusdem esse et non esse amicitie. Similitudine enim eius que secundum virtutem videntur amicitie. Hec quidem enim delectabile habet, hec autem utile; hec autem existunt et illi. In eo autem quod hec quidem impermixtibilis et mansiva, hec autem velociter transmutabilis, aliisque differre multis, non videntur amicitie propter dissimilitudinem illius.

Altera autem amicitie species que secundum superexcellentiam, puta patri ad filium et totaliter seniori ad iuniorem, viro ad uxorem et omni principanti ad subiectum. Differunt autem hee adinvicem. Neque enim eadem parentibus ad filios et principantibus ad subiectos, sed neque patri ad filium et filio ad patrem, neque viro ad uxorem et uxori ad virum. Altera enim unicuique horum virtus et opus, altera autem et propter que amant. Altere igitur et amationes et amicitie. Eadem quidem utique neque fiunt utrique ab utroque, neque oportet querere. Cum autem parentibus quidem filii retribuunt que oportet genitoribus, parentes autem filiis que oportet filiis, mansiva talium et epieikes erit amicitia. Analogam autem in omnibus que secundum superexcellentiam existentibus amicitiis et amationem oportet fieri, puta meliorem magis amari quam amare, et utiliorem, et aliorum unumquemque similiter. Cum enim secundum dignitatem amatio fiat, tunc fit aliqualiter equalitas, quod utique amicitie esse videtur. Non similiter autem equale in iustis et in amicitia videtur habere. Est enim in iustis equale quidem primo quod secundum dignitatem, quod autem secundum quantitatem secundario. In amicitia autem quod quidem secundum quantitatem primo, quod autem secundum dignitatem secundo. Manifestum autem si multa distantia fiat virtutis vel malicie vel egestatis vel abundancie vel alicuius alterius. Non enim adhuc amici sunt, sed neque dignificant. Manifestissimum autem hoc in diis; plurimum enim hii omnibus bonis superexcellunt. Manifestum autem et in regibus. Neque enim dignificant esse amici hiis qui multo inferiores, neque optimis vel sapientissimis qui nullo digni. Certa quidem igitur in talibus non est determinatio usque ad quem amici. Multis enim ablatis adhuc manet; multum autem sepa-

putant bonum eis. Unde et dubitatur ne forte non volunt amici amicis maxima bonorum, puta deos esse. Neque enim adhuc amici erunt ipsis, neque utique bona; amici enim bona. Si utique bene dictum est quoniam amicus amico vult bona illius gratia, manere oportebit qualiscumque ille. Homini autem existenti volet maxima bona. Forte autem non omnia; sibi ipsi enim maxime vult bona quilibet. Multi autem videntur propter amorem honoris velle amari magis quam amare. Propter quod amatores adulatorum multi. Superexcellens enim amicus adulator, vel fingit talis et magis amare quam amari. Amari autem prope videtur ei quod est honorari, quod utique multi appetunt. Non propter seipsum autem videntur eligere honorem, sed secundum accidens. Gaudent enim multi ab hiis qui in potestatibus honorati propter spem. Estimant enim adipisci ab ipsis si quo indigent; ut utique signo bone passionis gaudent honore. Ab epieikibus autem et scientibus appetentes honorari firmare propriam opinionem de ipsis appetunt. Gaudent utique quoniam sunt boni credentes dicentium iudicio. In amari autem secundum seipsum gaudent; propter quod videbitur melius esse eo quod est honorari, et amicitia secundum seipsam eligibilis esse. Videtur autem in amare magis quam in amari esse. Signum autem matres eo quod amare gaudentes. Quedam enim dant filios suos nutrire, et amant scientes; reamari autem non querunt si utraque non contingat, sed sufficiens ipsis videtur si videant bene operantes, et ipse amant ipsos, et si illi nichil retribuant matri que conveniunt. Propter quod magis autem amicitia existente in amare, et amatoribus amicorum laudatis, amicorum virtus amare videtur. Quare in quibus hoc fit secundum dignitatem, isti mansivi amici et amicitia talium. Sic autem utique et inequales maxime erunt amici. Equabuntur enim. Equalitas autem et similitudo amicitia, et maxime que eorum qui secundum virtutem similium. Mansivi enim existentes secundum seipsos et adinvicem manent, et neque indigent pravis neque ministrant talia, sed ut dicere est prohibent. Bonorum enim neque ipsos peccare neque amicos permittere. Mali autem firmum non habent. Neque enim sibi ipsis permanent similes existentes. In pauco autem tempore fiunt amici, gaudentes adinvicem malicia. Utiles autem et delectabiles in plus permanent, usque enim utique tribuunt delectationes et utilitates adinvicem. Ex contrariis autem maxime videtur que propter utile fieri amicitia, puta pauper diviti, indisciplinatus sciente. Cuius enim aliquis existens indigens, hoc appetens recompensat alterum. Hic autem utique trahet aliquis et amatorem et amatum, et formosum et turpem. Propter quod videntur et amatores derisibiles quandoque, dignificantes amari ut amant. Similiter autem amabiles existentes forte dignificandum, nichil autem tale habentes derisibile. Forte autem neque appetit contrarium contrario secundum seipsum, sed secundum accidens. Appetitus autem medii est; hoc enim bonum, puta sicco non humidum fieri sed ad medium venire, et calido et aliis similiter. Hec quidem igitur dimittantur, etenim sunt alieniora.

Videtur autem, quemadmodum in principio dictum est, circa eadem et in eisdem esse amicitia et iustum. In omni enim communicatione videtur aliquod iustum esse, et amicitia. Appellant igitur ut amicos navigatores et milites; similiter autem et eos qui in aliis communicationibus. Secundum quantum autem communicant, tantum est amicitia; et enim iustum. Et proverbium Que amicorum communia, recte; in communicatione enim amicitia. Sunt autem fratribus et eteris omnia communia, aliis autem diffinita, et hiis quidem plura, hiis autem pauciora. Et enim amicitiarum hee quidem magis, hee autem minus. Differunt autem et iusta. Neque enim eadem parentibus ad filios et fratribus adinvicem, neque eteris et civibus, similiter autem et in aliis amicitiis. Altera utique et iniusta ad singulos horum et aug-

Quia amans credit quod amor debet equari, [illegible] difformem [illegible] iudicatur esse derisus. [illegible] et amans [illegible] puerilis esse [illegible]

Et non sic opposita medietati [illegible] duo subiecto cogit esse simul

Tullius [illegible] hec lex [illegible] amicitie [illegible]

mercatores accipiunt in magis ad aliquos = puta pecunias pugnare. Et actiusta divini qui ci-
ue et non imitare sunt que exercitio et parte preter quod genus aliud augmentatur. Autem nunc
et sic amicicie et iustum utique in eisdem enim et ad equale pugnant. Communicationes autem omnes
particulis assimilantur politice. Conveniunt enim in aliquo conferente et acquirentes aliquid eorum que ad vi-
tam. Sed et politica communicatio conferentis gratia videtur et ex principio venire et permanere. Hoc enim et
legispositores coniectant et iustum aiunt quod communiter conferens. Alie quidem igitur communicationes secundum par-
tem conferentis appetunt, puta navigatores quidem quod secundum navigium ad operationem pecuniarum vel ad ta-
lium, commilitones autem quod secundum bellum sive pecunias sive victoriam sive civitatem appe-
tentes. Similiter autem et tribules et plebei. Quedam autem communicationum propter delectationem videntur fieri,
orgeonum et eranistarum. Hee enim gratia sacrificii et convivii. Omnes autem hee sub politica
convenire esse. Non enim presens conferens politica appetit, sed in omnem vitam et sacrificia fa-
cientes et circa hec congregationes honores tribuentes diis et ipsis requiem acquirentes cum
delectatione. Antique enim sacrificia et congregationes videntur fieri post fructuum collectiones puta pri-
mitie. Maxime enim in hiis vacabant temporibus. Omnes utique communicationes videntur particule politice
esse. Consequentur autem tales amicicie talibus communicationibus. Politie autem sunt species tres, equales autem
et transgressiones — puta corruptiones harum. Sunt autem politie quidem regnum et aristocratia, tertia autem que
a preciis quam timocraticam dicere conveniens videtur, politiam autem consueverunt ipsam vocare multi. Harum autem
que optima regnum, pessima autem timocratia. Transgressio autem regni quidem tyrannis. Ambe enim mo-
narchie, differunt autem plurimum. Tyrannus quidem enim sibi ipsi conferens intendit, rex autem subditorum. Non
enim est rex qui non per se sufficiens et omnibus bonis superexcellens. Talis autem nullo indiget. Utilia igitur sibi
ipsi quidem utique non intendet, subditis autem. Qui enim non talis, electus utique quis erit rex. Tyran-
nus ex contrario huic. Sibi ipsi enim bonum persequitur. Et manifestius in hac quoniam pessima. Pessimum autem contrarium
optimo. Transgreditur autem ex regno in tyrannidem. Pravitas enim monarchie. Malus tyran-
nus autem rex tyrannus fit. Ex aristocratia autem in oligarchiam malicia principum, qui distribuunt
que civitatis preter dignitatem vel omnia vel plurima bonorum sibi ipsis, et principatus semper eisdem, plurimo
facientes ditari. Pauci igitur principantur et mali pro hiis qui maxime epiikes. Ex timocratia
autem utique in democratiam. Collaterales enim sunt hee. Multitudinis enim vult et timocratia esse, et equales omnes qui in
honoratione. Minimum enim malum democratia. In parvum enim transgreditur politie speciem. Transmu-
tant quidem igitur maxime politie. Minime enim sic et facillime transgrediuntur. Similitudines autem ipsarum et velut
exemplaria accipiet utique quis et in domibus. Patris quidem enim ad filios communicatio regni habet figuram.
Filiorum enim patri cura. Hinc autem et Homerus Iovem patrem appellat. Paternus enim principatus vult regnum
esse. In Persis autem qui patris tyrannicus. Utuntur enim ut servis filiis. Tyrannica autem et que domini ad ser-
vos. Domini enim conferens in ipsa operatur. Hec quidem igitur recta videtur, Persica autem peccata. Differentium enim princi-
patus differentes. Viri autem et uxoris aristocratica videtur. Secundum dignitatem enim vir principatur et circa que opor-
tet virum. Quecumque autem uxori congruunt, illi reddit. Omnium autem dominans vir in oligarchiam transponit. Preter dig-
nitatem enim ipsum facit, et non secundum quod melior. Quandoque autem principantur uxores heredes existentes. Non
utique fiunt secundum virtutem, sed propter divitias et potentiam, quemadmodum in oligarchiis. Timocratica

Salutem regis clementia facit

autem videtur que fratrum. Equales enim, nisi in quantum etatibus differunt. Propter quod si multum etatibus differunt, non adhuc
fraterna fit amicicia. Democratia autem maxime quidem in hiis que sine domino habitationibus. Hic enim omnes
ex equali, et in quibus debilis qui principatur et unicuique potestas. Secundum unamquamque autem politiam amici-
cia videtur, in quantum et iustum. Regi quidem ad subiectos in superhabundantia beneficii. Benefacit enim
subditis, siquidem bonus ens curam habet ipsorum ut bene operentur, quemadmodum pastor ovium. Unde et Homerus
Agamemnona pastorem populorum dixit. Talis autem et paterna. Differt autem magnitudine
beneficiorum. Causa enim essendi, quod videtur maximum, et nutrimenti et discipline. Et progenitoribus hec at-
tribuuntur. Et natura enim principativum pater filiorum et progenitores nepotum et rex subditorum. In
superexcessu autem amicicie hee, propter quod et honorantur parentes. Et iustum utique in hiis non idem, sed secundum
dignitatem. Sic enim et amicicia. Et viri autem ad uxorem eadem amicicia et in aristocratia. Secundum virtutem
enim meliori plus bonum et congruens unicuique. Sic autem et iustum. Que autem fratrum etairice as-
similatur. Equales enim et coetanei. Tales autem unius discipline et unius moris ut in multum. Assimila-
tur utique huic et que secundum timocratiam. Equales enim cives volunt et epiikes esse. In parte itaque
principari et ex equali. Sic utique et amicicia. In transgressionibus autem quemadmodum et iustum in pa-
rum est, sic et amicicia, et minime in pessima. In tyrannide enim nichil vel parum amicicie. In quibus
enim nichil commune principanti et principato, nec amicicia, nec enim iustum, sed velut artifici ad organum
et anime ad corpus et domino ad servum. Iuvantur enim omnia hec ab utentibus. Amicicia autem non est ad ina-
nimata neque iustum. Sed neque ad equum vel bovem, neque ad servum secundum quod servus. Nichil enim commune est. Ser-
vus enim animatum organum, organum autem inanimatus servus. Secundum quod quidem igitur servus, non est
amicicia ad ipsum, secundum quod autem homo. Videtur enim quoddam iustum esse omni homini ad omnem potentem
communicare lege et conventione, et amicicia utique secundum quod homo. In parum utique et in tyrannidibus
amicicie et iustum. In democratiis autem in plurimum. Multa enim communia equalibus existen-
tibus. In communicatione quidem igitur omnis amicicia est quemadmodum dictum est. Determinabit autem utique quis
et cognatam et etairicam. Politice autem et tribulium et connavigatorum et quecumque
tales communicationibus assimilantur magis. Quasi enim secundum confessionem quandam videntur esse. Hiis autem
ordinabit utique quis et peregrinam. Et cognata autem videtur multiplex esse et dependere omnis
ex paterna. Parentes quidem enim diligunt filios ut sui ipsorum aliquid existentes. Filii
autem parentes ut ab illis aliquid existentes. Magis autem sciunt parentes que ex ipsis quam
genita quoniam ex hiis; et magis quod appropriatur vel a quo genitum quod factum; quod
enim ex ipso proprium ei a quo, puta dens vel capillus vel quodcumque habenti, illi autem nichil
vel a quo vel minus, sed et multitudine temporis. Hii quidem enim confestim natos diligunt, hii
autem procedentibus temporibus parentes tollunt vel sensum accipientes. Ex hiis autem mani-
festum propter quod amant magis matres. Parentes quidem igitur filios diligunt
ut se ipsos. Qui enim ex ipsis velut alteri ipsi existentes. Filii autem parentes ut ab
illis nati. Fratres autem adinvicem ut ex eisdem nati. Que enim ad illa identitas
adinvicem identitatem facit. Propter quod et sanguinem et radicem et talia dicunt. Sunt autem
idem aliqualiter et in divisis. Magnum autem ad amiciciam et connutriri et secundum etatem co-

Democratia

36

ctane n coetaneu et q uni mores etayri pp q et sima etayrice amicitie. Sic
fores au et reliq cognati ex hys coaptant in alterutrum. Sunt au hy q
priores hy au magis alieni et iuxta propinquitatem et longe. Est au ad parentes q
est filys et hominibus ad deos ut ad bonum et superexcellens. Bn n fecerunt maxime causa n enim
sendi et nutriendi et quod dis ciplin. Hec au amicitia et delectabile et utile talis
extranei magis alienos quanto et cor uita cois. Sunt au et in fraterna q et in etayrica et magis in hys
q epieikes et tota similibus quanto priores et ex natiuitate parentes diligunt ad inuicem
ut et magis uni mores q ex eisdem et connutriti et discipulati simr. et secundum tempus probatio plurima
firmissima. Analoga au et in reliquis cognatorum amicitia. Viro au et uxori amicicia ui s
natura existere. Homo n ui natura coniugale magis q politicum et quanto prius et necessarium magis domus
ciuitate et filiorum procreatio cois alibus. Alys quidem igitur tantum usque ad hoc comunicatio. homines autem
n solum procreationis filiorum cohabitant sed et eorum que in uita. Confestim n diuisa sunt
opera et sunt altera uiri et uxoris. Sufficiunt igitur ad inuicem ad coe ponentes opera
propria. Propter h au et utile esse uidetur et delectabile in hac amicitia. Erit au utique et propter uirtutem
si epieikes sint. Est au utriusque uirtus et gaudebunt utique tali. Coniunctio au
filij uidentur esse. Propter q citius steriles dissoluuntur. Filij n coe bonum ambobus.
Continens au coe. Qualiter au conuiuendum uiro ad uxorem et totaliter amico ad amicum nil aliud uidetur quere
q qualiter iustum. Non n idem uidetur amico ad amicum neque ad extraneum et etayro et ad
condiscipulum. Trinis utique existentibus amicicys quemadmodum dictum est in principio et secundum unamquamque
hys q in equalitate amicicys existentibus hys au secundum excellentiam et n simr boni fi
unt amici et melior deteriori. Simr au et delectabiles et propter utile equantes utilita
tibus et differentes equale q secundum equalitatem oportet amare et reliquis equari. In inequalibus au
analogum superexcellentiis attribuere. Fiunt au accusationes et querele in ea q secundum utile
amicitia uel sola uel maxime rationabiliter. Qui n propter uirtutem amici existunt bn operari ad
inuicem prompti sunt. h n uirtutis et amicicie. Ad hoc au contendentium n sunt ac
cusationes n pugne. Amantem n et benefacientem nullus contristatur. Sed si sit gratiosus
retribuit bn operans. Superexcellens au faciens quod appetit n utique accusabit
amicum. Utique n boni appetit. Neque uero au hys q propter delectationem simr n ambobus
fit quod appetunt. Si conuiuere gaudent. Ridiculus au utique uidebitur et ac
cusans n delectantem cum possit n conuiuere. Que au propter utile accusatoria.
In utilitate n utentes ad inuicem semper pluri indigent et minus habere existimant
conueniente. Et conqueruntur quoniam n quantum indigent tantum sortiuntur dignum existentes.
Benefacientes au n possunt sufficere ad tanta quanta patientes indigent.
Videtur utique quemadmodum dictum est iustum duplex h quidem n non scriptum h au secundum legem et ea q
secundum utile amicicia. h quidem moralis h au legalis. Fiunt igitur accusatio
nes maxime cum n secundum eandem commutabunt et dissoluuntur. Est au legalis
quidem sortitis ... h q om uenalis ex manu in manum. h au liberali

…ut in tempore secundum confessionem au quid pro quo. Manifestum au in hac debitum et n ambiguum amicicia
ua au dilationem habet. Propter quod apud quosdam horum n sunt iudicia sed existimant oportet diligere eos q secundum
fidem commutauerunt. Moralis au n in dictis sed ut amico donat uel quodcumque aliud. Referre au dig
nificat equale uel plus ut n dato sed commodato. Non simr au commutatus et dissol
uens accusabit. Hoc au accidit propter uelle quidem omnes uel plures bona. Eligere au utilia.
Bonum au benefacere n ut repatiatur. Utile au beneficiatum esse. Potenti autem
retribuendum secundum dignitatem eorum que passus est et sponte. Nolentem n amicum n faciendum. Ut
ut utique peccantem in principio et bonum patientem a quo n oportuit. Non n ab amico neque propter
ipsum h operante. Quemadmodum igitur in dictis beneficiatum dissoluendum. Et confiteri utique potens
reddere. Impotentem au neque exigere dignificabit utique. Quare si impotens reddendum. In prin
cipio au intendendum a quo beneficiatur et in quo ut in hys sustineat uel n.
Dubitationem au habet utrum oportet patientis utilitate mensurare et ad hanc facere redditionem
uel operantis beneficio. Patientes quidem n talia aiunt accipere a benefactoribus q parua erant
illis et erant ab alys accipere. Paruificantes. Hys au e contrario maxima eorum que apud ipsos et
ab alys n erant et in periculis uel talibus necessitatibus. Igitur propter utile quidem amicicia existente
patientis utilitas mensura est. Iste n indiget et et sufficit ipsi ut assumens ut
equale. Tantum sit adiutorium quantum iste iuuatur et reddendum au ipsi quantum accepit et plus me
lius n. In hys au q secundum uirtutem accusationes quidem n sunt. Mensure au assimilatur operantis
electio. Virtutis n et moris in electione principale.

Dissentiunt au et in hys q secundum superexcellentiam amicicys. Dignificat n uterque plus habere cum
au h n fiat dissoluitur amicicia. Existimat n et melior decere ipsi plus habere. Bon
ribuitur plus. Simr au et utilior. Inutile n existere n aiunt oportere equale habere. Ministrationem n fi
eri et n amiciciam si n secundum dignitatem operum erunt q ex amicicia. Existimant n quemadmodum in pecuniarum
communicatione plura accipiunt conferentes sic oportere et in amicicia. Indigens au et deterior e contra.
Boni = sufficere indigentibus. Eorum n aiunt utile studioso uel potenti = amicum n ret
pturi. Videtur au uterque recte dignificare et oportere utrique plus tribuere ex amicicia n au eiusdem
Sed superexcellenti quidem honoris indigenti au lucri. Virtutis quidem n et beneficij honor re
tributio. Indigentie au auxilium lucrum. Sic au habere et in urbanitatibus uidetur. Non
honoratur q nullum bonum coi tribuit. Coe n datur ei q coe beneficiat. Honor au
coe. Non n est simul ex coibus pecunias et honorari. In omnibus n minus sustinet. Ei au q est pecu
nias minoratur honorem tribuit et dona expectanti pecunias. Quod secundum dignitatem n ad
equat et saluat amiciciam quemadmodum dictum est. Sic utique et inequalibus associandum et ei q in pecu
nias utilis est uel in uirtute honorem retribuendum tribuentem que contingit. Possibile n amicicia ne
q n quod secundum dignitatem. Neque n est in omnibus quemadmodum in hys q ad deos honoribus et parentes. Nullus
...s n secundum dignitatem aliquando utique retribuet. Serviens au semper epieikes esse uidetur. Propter
q et utique uidebitur n licere filio patrem abnegare patri au [illegible] filium. Debentem n reddendum.
Nil au faciens dignum eorum que subsistunt operatum est. Semper ... q au debet ... dimit...

te et presenti. Si autem nullus forte utique recedet, videtur non superexcellentia malicie sine nulli amicicia
auxiliatione humanum non expelli. Hic autem fugiendus vel non festinato sufficere malo ex-
isteri [?] ... nichil volunt facere autem fugiunt quod non utile. De hiis autem in tantum dictum.

C. VIIII. K.

In omnibus autem dissimilium specierum amiciciis le
analogum utique equat et salvat amiciciam, quemadmodum dictum est, puta et in politica coriario
pro calciamentis retributio fit secundum dignitatem et textori et reliquis. Hic quidem igitur adin-
ventum est commune mensura numisma, et ad hoc utique omnia referuntur et hoc men-
surantur. In amativa autem quandoque quidem amator accusat quoniam superamans non redamatur, nichil habens
amabile si sic contingat; multociens autem amatus quoniam prius repromittens omnia nunc nichil per-
ficit. Accidunt autem talia quando hic quidem propter delectationem amat amatum, hic autem propter utile a-
matorem. Hec autem non ambobus existunt. Propter hec enim amicicia existente dissoluta fit. Quando enim non
fiunt quorum gratia amabant, non enim ipsos amabant sed existencia, que non mansiva. Tales enim et
amicicie. Que autem morum secundum se ipsam existens mansiva quemadmodum dictum est. Differunt autem
cum altera fiant ipsis et non que appetunt. Simile enim non quod nichil fieri cum quis appetit non potitur, puta
et cithare(d)o repromittens et quanto melius caneret tanto plus, in mane expetenti
promissiones pro delectatione delectationem autem reddidisse dixit. Si quidem igitur uterque hoc volebat, suffi-
cienter utique habuit. Si autem hic quidem delectationem, hic autem lucrum et hic quidem habet, hic autem non, non utique erit que secundum commu-
nicationem bene. Quibus enim indigens existit hiis et attendit et illius gratia dabit. Dignitatem autem
utrius ordinare, utrum dantis vel preaccipientis? Qui enim dedit videtur concedere illi. Quod
aiunt et Protagoram facere. Cum enim doceret quecumque, honorare discentem iussit quanto videntur
digna scire, et accipiebat tantum. In talibus autem quibusdam hoc sufficit "merces autem viro".
Preaccipientes autem argentum, deinde nichil facientes eorum que dixerunt propter superhabundantiam repromissi-
onum, in accusationibus fiunt. Non enim perficiunt que confessi sunt. Hoc autem forte fa-
cere sophiste coguntur propter nullum utique dare argentum propter que sciunt. Isti quidem igitur quorum ac-
ceperunt mercedem non facientes convenienter in accusationibus sunt. In quibus autem non
fit propter confessionem ministrationis, hii quidem propter se ipsos dantes dictum est quoniam inaccu-
sabiles. Talis enim que secundum virtutem amicicia. Et retributionem faciendam propter electionem. Hec enim
amici et virtutis. Sic autem videtur et philosophia communicantibus. Non enim ad pecunias dignitas
mensuratur, honorque equipondians non utique fiet. Sed forte sufficiens quemadmodum ad deos
et parentes contingens. Non tali autem existente donatione sed in aliquo magis forte oportet
retributionem fieri videtur ambobus secundum dignitatem esse. Si autem hoc non accidat, non so-
lum necessarium esse videbitur utique preaccipientem ordinare sed et iustum. Quantum enim utique iste
adiutus est vel quanto delectationem vellet utique, tantum recipiens habebit ab hoc dignitatem.
Et in venalibus sic videtur fieri. Alicubi autem sunt leges voluntariorum conventionum
iudicia non esse, ut oportens cui credidit dissolvi ad hunc quemadmodum communicavit. Videtur
enim concessum esse hunc iustius ordinare concedere. Multa enim non equali appre-

ciantur habentes et volentes accipere. Propria enim et que dant singulis videntur multo digna.
Sed tamen retributio fit ad tantum quantum utique ordinant accipientes. Oportet autem forte non tanto a-
ppreciari quanto habens videtur dignum, sed quanto ante habere appreciatus est. C.

Dubitationem autem habent et talia, puta utrum omnia patri attribuere et obedire, vel la-
borante quidem medico obediendum, ducem autem eligendum bellicosum. Similiter autem amico
magis vel studioso ministrandum, et benefactori reddendum gratiam magis vel amico dandum, si ambobus
non contingit. Vel omnia talia certe quidem non facile determinare. Multas enim et omnimodas habent differentias et magnitudine et
parvitate et bono et necessario. Quoniam autem non omnia eidem reddenda, non immanifestum. Et
beneficia quidem retribuenda ut multum magis quam donanda amicis. Et quemadmodum mu-
tuum cui debet reddendum magis quam amico dandum. Forte autem neque hoc semper. Puta redemptum a latronibus
utrum solventem se redimendum et utique quicumque sit, vel non capto expetenti autem reddendum, vel patrem
redimendum. Videbitur enim utique magis seipso patrem. Quemadmodum igitur dictum est, universaliter quidem debitum reddendum. Si autem
superexcedat datio bono vel necessario, ad hoc declinandum. Quandoque enim neque est equale prius retribuere
quando hic quidem studiosum sciens benefecerit, huic autem redditio fiat quem existimat ma-
lum esse. Neque enim mutuum accommodanti quandoque reaccommodandum. Hic quidem enim accommodavit recipere existimans ab epy-
keici existenti, hic autem non sperat recuperare a malo. Si igitur veritate sic habet, non equalis dignitas.
Si autem habet quidem non sic, existimant autem, non utique videbitur inconveniens facere. Quod quidem igitur multociens dictum est, et
qui circa passiones et actiones sermones similiter habent determinatum, hiis que sunt circa hec. Quoniam quidem igitur non eadem
omnibus reddenda neque patri omnia, quemadmodum neque Iovi sacrificant, non immanifestum. Quoniam autem altera
parentibus et fratribus et amicis et benefactoribus, singulis propria et congruencia attribuendum. Sic autem et
facere videntur. Ad nuptias quidem vocant cognatos. Hiis enim commune genus, et que circa hoc utique
actiones. Et ad funera maxime existimant cognatos obviare propter idem. Videbitur autem utique nutri-
mento quidem parentibus oportere maxime sufficere, ut debentes, et hiis causis esse melius quam sibi ipsis in hoc
sufficere. Et honorem autem parentibus quemadmodum diis, non omnem autem. Neque enim eundem patri et matri, neque
rursus eum qui sapientis vel eum qui ducis exercitus, sed paternum, similiter autem et maternum. Et omni seni
honorem eum qui secundum etatem, assurrectione et accubatione et talibus. Ad amicos autem rursus et
fratres confidenciam et omnium communicationem. Et cognatis et contribulibus et civibus et reliquis omnibus
semper conandum proprium attribuere et comparare que singulis existunt secundum propinquitatem et virtutem vel usum. Cognatorum quidem igitur
facilius iudicium, differencium autem difficilius. Non tamen propter hoc recedendum, sed ut utique contingat,
sic determinandum. C.

Habet autem dubitationem et de eo quod est dissolvere amicicias
vel non ad non permanentes. Vel ad hos quidem propter utile vel delectabile amicos existentes, quando non adhuc hec
habent, nichil inconveniens dissolvere. Illorum enim erant amici. Quibus deficientibus rationabile non
amare. Accusabit autem utique aliquis si propter utile vel propter delectabile amans simulavit propter mores. Quod enim in
principio diximus, plurime differencie fiunt amicis, quando non similiter existimant et sunt amici ...
ipsum causare decipientem, et magis quam eos qui numisma violant, quanto circa honorabilius
malicia. Si autem acceperit ut bonum, fiat autem malus et videatur, utrum amandum adhuc? Vel non possibile?

sicut non est amabile sed bonum; neque oportet amatorem mali neque assimilari pravo.
Dictum est autem quoniam simile simili amicum. Utrum igitur confestim dissolvendum vel non omnibus, sed insa-
nabilibus propter maliciam? Directionem autem habentibus magis adiuvandum ad mores quam sub-
stantiam, melius et amicicie magis proprium. Videbitur autem utique dissolvens nichil inconveniens facere;
non enim huic tali amicus erat. Alteratum igitur impotens resalvare recedit. Si autem hic quidem
permaneat, hic autem epyikes magis fiat et multum differat virtute, utrum utendum ami-
co? Vel non contingit? In magna autem distancia maxime manifestum fit, puta in hiis que ex puericia ami-
ciis. Si enim hic quidem permaneat puer secundum mentem, hic autem vir sit quales optimi, qualiter utique
erunt amici, neque placentes eisdem neque gaudentes et tristati? Neque enim ad invicem hec exist-
unt. Sine hiis autem non erat amicos esse; convivere enim non possibile. Dictum est autem de hiis.
Utrum igitur nichil aliter magis non ad ipsum habendum quam si non factus esset amicus unquam? Vel
memoriam habere oportet consuetudinis, et quemadmodum amicis magis quam extraneis existimamus oportere gratificari,
sic et factis attribuendum aliquid propter antecedentem amiciciam, cum non propter superhabundanciam malicie
[A]micabilia autem que ad amicos et quibus amicicie | dissolucio fiat.
determinantur videntur ex hiis que ad se ipsum venisse. Ponunt enim amicum volentem et opera-
ntem bona vel apparencia illius gratia, vel volentem esse et vivere amicum ipsius gratia; quod matres ad
filios passe sunt et amicorum offensi. Hii autem convivere et eligere vel condolere et gau-
dere amico. Maxime autem et hoc est matribus accidit. Horum autem aliquo et amiciciam determinant. Ad
se ipsum autem horum unumquodque epyikei existit; reliquis autem secundum quod tales existimant esse. Videtur
enim, quemadmodum dictum est, mensura uniuscuiusque virtus et studiosus. Iste enim consentit sibi ipsi et eadem ap-
petit secundum omnem animam; et vult utique sibi ipsi bona et apparencia et operatur bona (boni enim bonum elabo-
rare) et sui ipsius gratia (intellectivi enim gratia quod unusquisque esse videtur); et vivere autem vult se ipsum
et salvari, et maxime hoc quo sapit. Bonum enim studioso esse. Unusquisque autem sibi ipsi vult bona. Factus autem
alter nullus autem eligit omnia habere illud quod factum est. Habet enim et nunc deus bonum, sed ens quod
quidem aliquando. Videbitur autem utique intelligens unusquisque esse vel maxime. Convivere talis igitur sibi ipsi
vult: delectabiliter enim ipsum facit. Preteritorum enim delectabiles memorie et futurorum spes bone. Tales
autem delectabiles. Et theorematibus autem habundat mente. Condolet et condelectatur maxime sibi ipsi.
Omnino enim est idem triste et delectabile, et non aliud aliquando. Impenitibilis enim ut dicam. In consistere utique ad
se ipsum singula horum epyikei. Ad amicum autem habere quemadmodum ad se ipsum. Est enim amicus alter
ipse. Et amicicia horum aliquod videtur, et amici quibus hec existunt. Ad se ipsum autem utrum est vel non est amicicia, relin-
quatur in presenti. Videbitur autem utique sic esse amicicia secundum quod duo vel plura ex dictis, et quod superhabun-
dancia amicicie ei que ad se ipsum assimilatur. Videntur autem dicta et multis existere, quamvis existentibus pravis.
Utrum igitur secundum quod placent sibi ipsis et existimant epyikes esse sic participant ipsis? Quia valde pravorum et
nepharie operatorum nulli hec existunt. Sed neque videntur fere autem neque pravis. Differunt enim a se ipsis, et
altera quidem concupiscunt, alia autem volunt, puta incontinentes. Eligunt enim pro eis que videntur sibi ipsis
bona esse delectabilia nociva. Hii autem rursus propter timiditatem et desidiam re-
cedunt ab operari que existimant ipsis optima. Quibus autem multa et dira operata sunt et propter ma-

liciam odiuntur, fugiunt vivere et interimunt se ipsos. Querunt itaque mali cum quibus commorentur, ip-
sos autem fugiunt; recordantur enim multorum et difficilium et talia altera sperant secundum se ipsos en-
tes; cum aliis autem entes obliviscuntur. Nichil quoque amabile habentes, nichil amicabile paciuntur ad se ipsos.
Neque gaudent tales neque condolent sibi ipsis. Contendit enim ipsorum anima, et hoc quidem propter maliciam dolet recedens
a quibusdam, hoc autem delectatur, et hoc quidem huc hoc autem illuc trahit quemadmodum dispergentes. Si autem non possi-
bile simul tristari et delectari, sed post parvum tristatur quoniam delectatur, et non utique volebat delecta-
bilia hec fieri sibi ipsi. Penitudine enim pravi repleti. Non itaque videtur pravus neque ad se ipsum a-
micabiliter dispositus, propter nichil habere amabile. Si utique sic habere valde est miserum, fugiendum
maliciam intense et temptandum epyikes esse. Sic enim et ad se ipsum amicabiliter utique habebit et alteri
[B]enivolencia autem amicabili quidem assimilatur, | amicus fiet.
non tamen est amicicia. Fit enim benivolencia et ad ignotos et latens, amicicia autem non. Et prius
talia dicta sunt. Sed neque amacio; non enim habet distensionem neque appetitum. Amacioni autem hec se-
quuntur. Et amacio quidem cum consuetudine. Benivolencia autem et ex repentino, quemadmodum et circa agonistas
accidit. Benivoli enim fiunt ipsis et complacent; cooperantur autem nichil utique. Quod enim diximus, repente
benivoli fiunt et superficialiter diligunt. Videtur utique principium amicicie esse, quemadmodum et quod amare
est, que per visum delectacio. Non enim preletatus specie nullus amat. Gaudens autem specie
nichil magis amat; sed cum et absentem desideret et presenciam concupiscat. Sic utique et amicos
non possibile esse non benivolos factos; benivoli autem nichil magis amant. Volunt enim solum bona
quibus sunt benivoli, cooperabuntur autem nichil utique, neque turbabuntur pro ipsis. Propter quod transferens
dicet quis utique ipsam ociosam esse amiciciam; diuturnam autem et consuetudinem adducentem
fieri amiciciam, non eam que propter utile neque eam que propter delectabile. Neque enim benivolencia in hiis fit.
Beneficiatus quidem pro quibus passus est retribuit benivolenciam iusta operans. Volens autem
aliquem bene operari, spem habens habundancie per illum, non videtur benivolus illi esse, sed magis sibi
ipsi, quemadmodum neque amicus si curet ipsum propter quandam utilitatem. Totaliter autem benivolencia propter vir-
tutem et epyikiam quandam fit, cum huic bonus quis appareat vel fortis vel aliquod
[A]micabile autem et concordia videtur. Propter quod | tale, quemadmodum et in agonisticis diximus.
non est omodoxia. Hec quidem enim et ignorantibus ad invicem existet utique. Neque eos qui
de quocumque consencientes concordare aiunt, puta eos qui de celestibus. Non enim amicabile
de hiis concordare. Sed civitates concordare aiunt cum de conferentibus consenciunt et eadem eligunt et operantur
que communiter opinata. Circa operabilia utique concordant, et horum que in magnitudine ha-
bent et contingunt ambobus existere vel omnibus, puta civitates cum omnibus placeat principatus
eligibiles esse, vel compugnare Lacedemoniis, vel principari Pittacum, quando
et ipse voluit. Cum autem uterque se ipsum velit, quemadmodum qui in Phenissis, con-
tendunt. Non enim est concordare eundem utrumque intelligere quodcumque, sed in eodem, puta cum et popu-
lus et epyikes optimos principari. Sic enim omnibus fit quod affec-
tant. Politica autem amicicia videtur concordia, quemadmodum et dicitur esse. Circa conferencia enim et que ad vi-
tam conveniunt. Est autem talis concordia in hiis qui epyikes. Isti enim et sibi ipsis con-

cordati et adiutive ... existentes ut dicitur ... non manet voluntates et
non transfluunt quemadmodum euripus volunt quae iusta et conferentia haec autem et communiter appetunt
pravos autem et posse non concordare nisi in parvum quemadmodum et amicos superhabere appetentes
in utilibus in laboribus autem et ministeriis deficientes. Sibi ipsi autem unusquisque
volens haec proximum perscrutatur et prohibet. Si enim non observant commune perditur. Accidit igitur ipsis
discordare adinvicem cogentes ipsos autem non volentes iusta facere.

Benefactores autem beneficiatos videntur magis amare quam bene patientes ope-
rantes et ut praeter rationem factum quaeritur. Pluribus quidem igitur videtur quoniam hii quidem debent,
hiis autem debetur. Quemadmodum igitur in mutuis debentes quidem volunt non esse, qui autem debent ac-
commodantes autem et curam habent debentium salutem, sic et benefacientes velle esse pa-
cientes ut recipiant gratias; hiis autem non curam reddere. Epicharmus quidem igitur forte utique di-
cet haec dicere ipsos ex malo videntes. Assimilatur autem humano; immemores enim multi
et magis bene pati quam facere appetentes. Videbitur autem utique et naturalius esse et non simile quod
circa accommodantes. Non enim est amatio circa illos, sed eius quod est salvari voluntas recuperationis
gratia. Benefacientes autem amant et diligunt benepassos etsi nihil sint uti-
les neque posterius fient utiles. Quod et circa artifices accidit. Omnis enim proprium opus diligit magis
quam diligatur utique ab opere animato facto. Maxime autem hoc forte circa poetas accidit. Super-
diligunt enim utique propria poemata diligentes quemadmodum filios. Tali utique assimilatur et quod
benefactorum. Benepassum enim opus ipsorum. Hoc utique diligunt magis quam opus facientem. Huius autem
causa quoniam esse omnibus eligibile et amabile. Sumus autem actu; vivere enim et operari. Actu utique
autem faciens opus est quodammodo. Diligit utique opus quia et esse. Hoc autem naturale. Quod enim est
potentia hoc actu opus nuntiat. Simul autem et benefactori quidem bonum quod secundum actionem, quare gaudet
in quo hoc; patienti autem nullum bonum in operante, sed si quid conferens. Hoc autem minus de-
lectabile et amabile. Delectabilis autem est praesentis quidem actio, futuri autem spes, facti autem memoria.
Delectabilissimum autem quod secundum actionem et amabile similiter. Facienti quidem igitur quod fecit manet; opus enim bonum
diuturnum; patienti autem utile transit. Et memoria bonorum quidem delectabilis, utilium
autem non omnino vel minus. Expectatio autem contrario videtur habere. Et amatio quidem factioni assimilatur, amari
autem ei quod est pati. Superexcellentibus autem utique circa actionem sequitur amare et ami-
cabilia. Adhuc laboriose facta omnes magis diligunt, puta et pecunias possiden-
tes acquisitores. Videtur utique bene pati quidem illaboriosum esse, benefacere autem operosum. Propter quae et
matres magis amatrices filiorum; laboriosior enim generatio, et magis sciunt quod ipsarum.

Dubitatur autem utrum oportet amare ... Videbitur autem utique et benefactoribus proprium esse
re seipsum maxime vel alium aliquem. Increpant enim eos qui se ipsos maxime dili-
gunt et ut in turpi amatores sui vocant. Videtur autem et pravus sui ipsius gratia omnia
facere, et quanto utique deterior sit tanto magis. Accusant utique ipsum velut quoniam nihil
a se ipso agit. Epiekes autem propter bonum, et quanto utique tanto magis melior propter
bonum et amici gratia. Quod autem sui ipsius praetermittit. Operibus autem hiis

dissonant rationes, non irrationabiliter. Aiunt enim oportere amare maxime amicum. Amicus autem maxime qui
vult cui vult bona illius gratia et si nullus sciet. Haec autem existunt maxime
ipsi ad se ipsum, et reliqua utique omnia quibus amicus diffinitur. Dictum est enim quoniam ab ipso omnia
amicabilia et ad alios pervenit. Et proverbia autem omnia consonant, puta una anima,
et communia quae amicorum, et aequalitas amicitia, et genu tibiae propinquius. Haec enim omnia
maxime ad se ipsum existunt. Maxime enim amicus ipse sibi, et amandum utique maxime se
ipsum. Dubitatur autem merito utris oportet sequi ambobus habentibus fidem.
Forte igitur tales oportet rationes dividere et determinare quantum utrique et qua vere dicunt. Forte
utique fiet manifestum. In obprobrium quidem igitur ducentes ipsos amatores sui vocant
ipsos qui sibi ipsis tribuunt plus in pecuniis et honoribus et delectationibus corporalibus. Haec enim
multi appetunt et student circa ipsa ut optima entia, propter quod et pugnabilia sunt.
Circa haec autem largiuntur concupiscentiis et totaliter passionibus et irrationali animae.
Tales autem sunt multi. Propter quod et appellatio facta est a multo pravo existente. Iuste utique
qui sic philauti exprobrantur. Quoniam autem sibi ipsis tribuentes consueverunt dicere
multi philautos non manifestum. Si enim studeat iusta agere ipse maxime omnium vel tempera-
ta vel quaecumque alia eorum quae secundum virtutes et totaliter semper bonum sibi ipsi acquirat, nullus
dicet philautum hunc neque vituperabit. Videbitur autem utique talis magis esse philautus.
Tribuit enim sibi ipsi optima et maxime bona et largitur sui ipsius principalissimo et
omnia obedit huic. Quemadmodum autem et civitas principalissimum maxime esse videtur et omnis alia consti-
tutio, sic et homo. Et philautus utique maxime qui diligit hoc et huic largitur. Et continens
utique et incontinens dicitur in detinere intellectum vel non, ut hoc uno quoque existente. Et egisse videntur
ipsi et voluntarie quae cum ratione maxime. Quoniam quidem igitur hoc unusquisque est vel maxime non immani-
festum, et quoniam epiekes maxime hoc diligit, propter quod philautus utique erit secundum alteram speciem
exprobrato et differens tantum quantum secundum rationem vivere a secundum passionem, et appetere vel quod bonum
vel quod videtur conferre. Circa bonas quidem igitur actiones differenter studentes omnes recipiunt
et laudant. Omnibus autem contendentibus ad bonum et intendentibus optima agere, et communiter utique
quae oportet omnia erunt et propria unicuique maxima bonorum, siquidem virtus tale. Quare
bonum quidem oportet philautum esse; et enim ipse iuvabitur bona agens et alios iuvabit. Malum autem
non oportet. Ledet enim et se ipsum et proximos pravis passionibus sequens. Pravo quidem igitur dis-
sonant quae oportet agere et quae agit. Omnis enim intellectus eligit optimum sibi ipsi. Epiekes autem obe-
dit intellectui. Verum autem et de studioso et amicorum gratia multa agere et si oporteat mori pro-
iciet enim et pecunias et honores et totaliter circumpugnabilia bona acquirens sibi ipsi bonum.
Paucum enim tempus delectari valde eliget utique magis quam multum quiete, et vivere bene annum
quam multos annos qualitercumque, et unam actionem bonam et magnam quam multas et parvas. Mo-
rientibus autem hoc forte accidit. Eligunt utique magnum bonum sibi ipsis. Et pecunias
proiciunt utique in quibus plura accipiunt amici. Fit enim amico quidem pecuniae, ipsi autem bonum. Magis bonum
igitur sibi ipsi tribuit. Et circa honores et principatus idem modus. Omnia enim amico haec proiciet. Bonum enim

ipsi; et laudabile producens utique studiosus = per omnibus eliget bonum / Contingit
autem et actiones amico gratie et est melius non quod ipsum operari eum amico fieri secundum omnem
utique laudabilis studiosus videtur sibi ipsi boni plus tribuens Sicut quod igitur oportet phila
tum = quemadmodum igitur dictum est ut autem multi non oportet

Dubitatur autem et circa felicem si indigebit amicis vel non Nichil enim aiunt opus = amicis
beatis et per se sufficientibus existunt enim ipsis bona per se sufficientes igitur entes nullo
indigere Amicum autem alterum ente tribuere que per se ipsum non potest unde cum demon quod utique
det non quod opus amicis Assimilatur autem hoc inconvenienti hoc omnia tribuentes bona felici et ami
cos non assignare quod videtur extremus bonorum maxime = Si quod amici magis est benefacere quam pati
et est virtutis actione et boni benefacere aliis melius autem benefacere amicis quam extraneis bene
passis quod non indigebit studiosus Propter quod queritur utique in bonis fortunis magis opus est ami
cis vel in infortuniis ut et infortunato indigente benefactoribus benefortunatis quibus benefacient
Inconveniens autem forte et hoc solitarium facere beatum nullus non eliget utique seipsum habere omnia
bona politicum enim homo et convivere aptus natus et felici utique hoc existit que non necessario bona habet naturaliter
autem quod cum amicis et hiis qui sunt epyikes melius quam cum extraneis et quibuscumque commorari opus est ergo
felici amicis Quid igitur dicunt primi et qualiter verum dicunt vel quoniam multos amicos existimant u
tiles = talibus quidem igitur non indigebit beatus quia bona existunt ei utique hiis que propter delectabile vel
parum delectabilis enim vita eius non indiget superinducta delectatione non indigens talibus amicis
non videtur indigere amicis Hoc autem non est forte verum in principio enim dictum est quoniam felicitas operatio quedam
autem quoniam sic et non existit quemadmodum possessio quedam si autem felix = in vivere est et operari boni autem opus
studiosa et delectabilis per seipsum quemadmodum in principio dictum est est autem et proprium delectabilium speculari autem magis
proximos possumus quam nos ipsos et illorum actiones magis quam proprias studiosorum utique ac
tiones amicorum entium delectabiles bonis ambo enim habent que natura delectabilia beatus utique amicis talibus
indigebit siquidem speculari eliget actiones studiosas et proprias tales autem que boni amici entis
Existimant autem oportere delectabiliter vivere felicem solitario quidem igitur difficilis vita non enim facile
non secundum seipsum operari continue cum aliis autem et ad alios facile Erit igitur operatio magis continua delectabilis
ens per seipsum quod autem oportet circa beatum = studiosus enim secundum quod studiosus hiis que secundum virtutem
actionibus gaudet hiis autem que a malitia tristatur quemadmodum musicus bonis melodiis delec
tatur pravis autem tristatur Fiet autem utique exercitatio quedam virtutis ex convivere bonis quemadmodum et

Naturalius autem intendentibus videtur studiosus amicus ... Theognis ait
studioso natura eligibilis = Natura enim bonum dictum est quoniam studioso bonum et delectabile est per
seipsum Vivere autem diffiniunt animalibus potentia sensus hominibus autem sensus vel intellectus potentia autem ad operationem vel actio
reducitur principale autem in operatione videtur autem vivere = principaliter sentire vel intelligere Vivere autem eorum
per seipsum bonorum et delectabilium determinatum enim determinatum autem est quod boni natura natura autem bonum et epy
kes propter quod videtur omnibus delectabile = Non oportet autem malam vitam accipere et corruptam neque exis
tens in tristitia indeterminata enim talis quemadmodum et natura ipsa in habitis autem de tristiciis erit manifestum Si
autem ipsum vivere bonum et delectabile Videtur autem et ex eo quod omnes appetunt ipsum et maxime epyikes
et beatos hiis vita eligibilior et horum beatissima vita Videns autem quia videt sentit et

audiens quia audit et vadens quia vadit et in aliis similiter est aliquid sentiens quoniam o
peramur quare sentiemus utique quoniam sentimus et intelligemus quoniam intelligimus hoc autem
quoniam sentimus vel intelligimus quoniam sumus esse enim et sentire erat vel intelligere
Vivere autem quoniam vivit delectabilium per se ipsum natura enim bonum vita bonum autem existens in
seipso sentire delectabile eligibile autem vivere et maxime bonis quoniam = bonum est ipsis
et delectabile simul enim sentientes quod per seipsum bonum delectantur Ut autem ad se
ipsum habet studiosus et ad amicum alter enim ipse et amicus quemadmodum igitur seipsum = eli
gibile est vivere sic et amicum vel propinque Esse autem eligibile erat propter sentire ipsum bo
num entem talis autem per se delectabilis per seipsum consentire igitur oportet et amicum quoniam est hoc
autem fiet utique in convivere et communicare sermonibus et mente Sic enim utique videbitur
vivere in hominibus dici et non quemadmodum in pecoribus in eodem pasci Si utique beato = eligibile est per
seipsum bonum natura ens et delectabile proximum autem et quod amicus est et amicus eligibilium erit Oportet
autem est ipsi eligibile et hoc oportet existere ipsi vel erit indigens eo propter quod oportet felici amicis studiosis

Utrum autem igitur quam plurimos amicos faciendum vel quemadmodum in peregrina
tione preclare dictum est = videtur neque multum peregrinus neque non peregrinus neque et in amicitia con
gruere neque non amicum neque rursus multum amicorum per superhabundantiam In hiis quidem igitur qui ad utilitatem
et omnino videbitur congruere quod dictum est multis enim retribuere laboriosum est et vita non
est sufficiens ad hoc agentibus plures quam qui ad propriam vitam magis superflui et impeditivi
ad bene vivere nichil igitur opus est ipsis Sed qui ad delectationem sufficiunt pauci quemadmodum in cibo
= delectamentum Studiosos autem utrum plures secundum numerum vel est quedam mensura et a
micabilis multitudinis quemadmodum civitatis Sed enim ex decem hominibus fit utique civitas neque ex decem my
riadibus adhuc civitas est Quantum autem forte non est forte unum aliquid sed omne intermedium quoddam determinato
rum et amicorum utique est quedam multitudo determinata forte et quoniam plures cum quibus utique poterit
quis convivere hoc enim videbatur amicabilissimum = quoniam autem non possibile multis convivere et distri
buere seipsum non immanifestum Adhuc autem et illos oportet amicos = ad invicem esse si debent = et omnes
invicem commorari hoc autem operosum in multis existere Difficile sit gaudere et condolere mul
tis familiariter verisimile enim accidere simul huic quidem condelectari huic autem contristari Forte igitur
bene habet non querere ut multum amicissimum = sed tot quot ad convivere sufficientes Neque enim contingere vi
debitur utique = multis amicum valde propter quod neque amare plures superhabundantia enim quedam = vult esse
amicitia hoc autem ad unum et valde utique ad paucos Sic autem videtur habere et in rebus Non
fiunt enim amici multi secundum ethayricam amicitiam hympnizate autem in duobus dicuntur polifili autem et
omnibus familiariter pacientes nulli videntur amici esse preter politice quos et vocant placidos
Politice quidem igitur in multis = est amicum et non placidum entem sed ut vere epyeikea propter virtutem
autem et propter seipsos non est ad multos amabilem esse et paucos invenire tales

Utrum autem in bonis fortunis amicis opus est magis vel in infortuniis In ambobus enim re
quiruntur et infortunati indigent auxilio et fortunati convictoribus et quibus benefaciant

[illegible]

volunt in bono operari. Secundum nichil enim utique infortuniis quam utilibus opus; et melius autem in bonis fortuniis. Propter quod et epyikes convocant hos. Eligibilius enim beneficiare et cum hiis conversari. Est autem et presencia ipsa amicorum delectabilis et in bonis fortuniis et in infortuniis. Alleviantur enim contristati condolentibus amicis. Propter quod et utique dubitabit aliquis utrum quemadmodum gravedinem consumunt, vel hoc quidem non, presencia autem ipsorum delectabilis existens et intelligencia eius quod condolere minorem tristiciam facit. Siquidem igitur propter hoc vel propter aliud alleviantur, dimittatur. Accidere autem igitur videtur quod dictum est. Videtur autem presencia mixta quedam ipsorum esse. Ipsum quidem enim videre amicos delectabile aliterque infortunatis, et fit quedam auxilium ad non tristari. Consolativum enim amicus et visione et sermone, si sit epydexius. Novit enim morem et in quibus delectatur et tristatur. Tristari autem sentire ipsum infortuniis eius qui amicus, tristabile. Omnis enim fugit tristicie causa esse amicis. Propter quod viriles quidem secundum naturam veriti sunt contristari amicos ipsis, et si non superexcedat tristicia, cum quod illis fit tristicia non sustinet totaliter, et complorantibus non complacet, propter non esse ipse ploraticus. Mulierculae autem et tales viri congemiscentibus gaudent et amant ut amicos et condolentes. Imitari autem oportet in omnibus videlicet meliorem. In bonis autem fortuniis amicorum presencia conversacionem delectabilem habet et intelligenciam quoniam delectantur in ipsius bonis. Propter quod videbitur utique oportere ad bonas fortunas quidem vocare amicos prompte; beneficum enim esse bonum. Ad infortunia autem pigre tradere; oportet enim minime communicare malorum. Unde hoc proverbium: sufficienter ego infortunatus. Maxime autem advocandos amicos cum debent pauca magna ipsum iuvare. Venire autem contrario forte congruit ad infortunatos quidem non vocatum prompte. Amici enim beneficiare, et maxime hiis qui in necessitate et hec non dignificantibus; ambobus enim melius et delectabilius. Ad bonas autem fortunas cooperantem quidem prompte, et enim ad hec necessitas amicorum. Ad bonam passionem autem pigre; non enim bonum promptum fieri iuvari. Opinionem autem delectationis in maiori forte verendum; quandoque enim accidit. Presencia itaque amicorum in omnibus utique eligibilis videtur.

Utrum igitur quemadmodum amantibus videre delectabilissimum est et magis eligunt hunc sensum quam alios, ut secundum hunc maxime amore ente et facto, sic et amicis eligibilissimum convivere. Communicatio enim amicicia. Et ut ad seipsum habet, sic et ad amicum. Circa seipsum autem sensus quoniam est eligibilis, et circa amicum utique. Operatio autem fit ipsius in convivere, quare congruenter hoc appetunt. Et quod utique est singulis esse vel cuius gratia eligunt vivere, in hoc cum amicis volunt conversari. Propter quod hii quidem compotant, hii autem colludunt, alii autem congymnazantur et convenantur et conphilosophantur singuli, in quo maxime diligunt eorum que in vita; convivere enim volentes cum amicis, hec faciunt et hiis communicant quibus existimant convivere. Fit igitur pravorum quidem amicicia mala; communicant enim malis instabiles existentes, et mali autem fiunt assimilati adinvicem. Epyikorum autem epyikes, coaucta colloquiis. Videntur autem et meliores fieri operantes et dirigentes adinvicem. Recipiunt enim ab invicem quibus complacent. Unde bonorum quidem sumuntur a bonis. De amicicia quidem igitur in tantum dictum est.

[illegible marginal glosses]

·X·L·

Post hec autem de delectatione sequitur pertransire. Maxime enim videtur cooptari nostro generi. Propter quod erudiunt iuvenes gubernantes delectatione et tristicia. Videtur autem et ad moris virtutem maximum esse gaudere quibus oportet et odire que oportet. Pertendit enim hec per omnem vitam, momentum habentia et potentiam ad virtutem et felicem vitam. Delectabilia quidem enim eligunt, tristia autem fugiunt. Pertransibit autem nequaquam videbitur de talibus, et maxime cum multam habeant dubitationem. Hii quidem enim bonum delectationem dicunt, hii autem contrario valde pravum; hii quidem forte persuasi sic et habere, hii autem existimantes melius esse ad vitam nostram enunciare delectationem pravorum, etsi non est; inclinare enim multos ad ipsam et servire delectationibus, propter quod oportere in contrarium ducere; venire enim utique sic ad medium. Ne forte autem hoc non bene dicitur. Qui enim in passionibus et actionibus sermones minus sunt credibiles operibus. Cum igitur dissonent hiis que secundum sensum, contempti et verum coassumunt. Vituperans enim delectationem, visus autem appetens aliquando, videtur ad ipsam inclinari tamquam talem existentem omnem. Determinare enim non est multorum. Videntur igitur veri sermonum non solum ad scire utilissimi esse sed ad vitam. Consonantes enim operibus creduntur. Propter quod provocant intelligentes vivere secundum ipsos. Talium quidem igitur sufficienter; que autem de delectatione superferantur.

Eudoxus quidem igitur delectationem putabat bonum esse propter omnia videre appetentia ipsam et rationalia et irrationalia. In omnibus autem esse eligibile epyikes et maxime potissimum. Omnia autem ad id ferri ostendere optimum omnibus esse; unumquodque enim sibi ipsi invenire quemadmodum et cibum. Quod autem omnibus bonum et quod omnia appetunt, esse bonum. Credebantur autem sermones propter morum virtutem magis quam propter ipsos. Differenter enim videbatur temperatus esse. Non utique ut amicus boni hec dicere, sed ut ita habere secundum veritatem. Similiter autem existimabat esse manifestum ex contrario. Tristiciam enim secundum seipsam omnibus fugiendam esse; similiter utique contrarium eligibile. Maxime autem eligibile quod non propter alterum nec alterius gratia eligimus. Tale autem confessum esse delectationem. Nullum enim interrogare cuius gratia delectatur, ut secundum seipsam existente delectatione eligibili. Apposita autem cuicumque bonorum eligibilius facere, puta ei quod est iustum agere et temperatum esse. Augeri autem quod bonum ipsum ab ipso. Videtur autem iste sermo bonorum ipsam enunciare, et nichil magis altero. Omne enim cum altero bono eligibilius quam solitarium. Tali utique sermone et Plato interimit quoniam non est delectatio ipsum bonum; eligibiliorem autem esse cum prudencia delectabilem vitam quam sine. Si autem mixtum melius, non esse delectationem ipsum bonum; nullo enim apposito ipsum bonum eligibilius fieri. Manifestum autem quoniam neque aliud nullum ipsum bonum utique erit, quod cum aliquo secundum seipsum bonorum eligibilius fit. Quod igitur tale est, quod et nos communicamus? Tale autem queritur. Instantes autem quoniam non bonum quod omnia appetunt, non utique dicunt. Que enim omnibus videntur, hec esse dicimus. Interimens autem hanc fidem non omnino credibiliora dicet. Siquidem enim que sine intellectu appetunt ipsa, erit utique quod dicitur. Si autem et que sapiunt, qualiter dicent utique aliquid? Forte autem et in pravis est aliquod naturale bonum melius quam secundum se ipsa, quod appetit proprium bonum. Videtur autem neque de contrario bene dici. Non enim aiunt, si tristicia malum, delectationem bonum esse. Opponi enim et malum malo et ambo ei quod neutrum, dicentes hoc autem non male, non tamen in hiis quidem dictis verum dicentes. Ambobus enim existentibus malis et fugienda oportuit ambo, neutrum autem neutrum similiter. Nunc autem videntur hanc quidem fugientes ut malum, hanc autem eligentes ut bonum; sic utique et opponuntur.

Ipsa tamen si non qualitates neque delectatio; neque enim bonorum, sed neque virtutis operationes qualitates sunt, neque felicitas. Dicunt autem bonum quidem determinatum, delectationem autem indeterminatam, quoniam recipit magis et minus. Si quidem igitur ex delectari hoc iudicant, et circa iustitiam et alias virtutes, secundum quas manifeste aiunt magis et minus quales esse secundum virtutes, erit idem: iusti enim sunt magis et fortes; est autem et iuste agere et temperate agere. Si autem delectationibus, ne forte non dicunt causam, si sunt hee quidem impermixte, hee autem mixte. Quid enim prohibet, quemadmodum sanitas determinata existens recipit magis et minus, sic et delectationem? Non enim eadem commensuratio in omnibus, neque in eodem una quedam semper, sed remissa permanet usque ad aliquid et differt in magis et minus. Perfectum quoque ponentes bonum, motiones autem et generationes imperfectas, delectationem motionem et generationem ostendere temptant. Non bene autem videntur dicere neque esse motum; omni enim proprium videtur esse velocitas et tarditas, et si non secundum se ipsum, puta que mundi, ad aliud. Delectationi autem horum neutrum existit. Delectari quidem enim est velociter quemadmodum irasci; delectari autem non, neque ad alterum; ire autem et augeri et omnia talia. Transmutare quidem igitur in delectationem velociter et tarde est; operari autem secundum ipsam non est velociter, dico autem delectari. Et generatio qualiter utique erit? Videtur enim non ex quocumque quodcumque fieri, sed ex quo fit, in hoc dissolvi; et cuius generatio delectatio, huius utique corruptio tristitia.

Et dicunt autem tristitiam quidem indigentiam eius quod secundum naturam esse, delectationem autem repletionem. Hee autem corporales passiones sunt. Si utique est eius quod secundum naturam repletio delectatio, in quo repletio, hoc utique delectabitur; corpus ergo; non videtur autem. Neque igitur est repletio delectatio, sed facta repletione delectabitur utique aliquis, et decisus contristabitur. Opinio autem hec videtur facta esse ex hiis que circa cibum tristitiis et delectationibus. Indigentes enim facti et tristati delectantur repletione. Hoc autem non circa omnes accidit delectationes. Sine tristitia enim sunt mathematice, et earum que secundum sensus, que per olfactum, sed et auditiones et visiones multe, et memorie et spes. Cuius autem hee generationes erunt? Nullius enim indigentia facta est cuius fiat utique repletio. Ad proferentes autem exprobratas delectationum dicet utique aliquis quoniam non sunt hee delectabilia. Non enim si male dispositis delectabilia sunt, existimandum ipsa et delectabilia esse preter hiis, quemadmodum neque laborantibus sana vel dulcia vel amara, neque rursus alba que videntur pacientibus optalmiam. Vel sic utique dicetur, quoniam delectationes quidem eligibiles sunt, non tamen ab hiis, quemadmodum et ditescere prodendo non, et sanum esse non tamen quodcumque comedentem. Vel specie differunt delectationes. Alie enim que a bonis ab hiis que a turpibus, et non est delectari ea que iusti non entem iustum, neque ea que musici non entem musicum, similiter autem et in aliis. Manifestare autem videtur et amicus alterum ens ab adulatore non existentem bonum delectationem vel differentes specie. Hic quidem enim ad bonum colloqui videtur, hic autem ad delectationem; et hic quidem vituperatur, hunc autem laudant ut ad alia colloquentem. Nullus utique eliget vivere puerilem mentem habens per vitam, delectatus in quibus pueri complacent maxime, neque gaudere faciens quid turpissimorum, nequaquam debens tristari. Et circa multa studium faciemus utique et si nullam inferat delectationem, puta videre, recordari, scire, virtutes habere. Si autem ex necessitate sequuntur hiis delectationes, nihil differt; eligemus enim utique hec, et si non fiet utique ab hiis delectatio. Quod quidem igitur neque delectatio bonum, neque omnis eligibilis, manifestum videtur, et quoniam sunt quedam eligibiles secundum se ipsas,

differentes specie vel a quibus. Que quidem igitur dicuntur de delectatione et tristitia sufficienter dicta.

Quid autem est vel quale quid manifestius utique fiet a principio resumentibus. Videtur enim visio secundum quodcumque tempus perfecta esse; non enim est indigens nullo quod posterius factum perficiet speciem ipsius. Tali autem videtur et delectatio; totum enim quoddam est, et secundum nullum tempus accipiet utique delectationem cuius in pluri tempore facta perficietur species. Propter quod neque motus est. In tempore enim omnis motus et finis alicuius, puta edificativa perfecta cum faciat quod appetit, vel in omni tempore utique hoc. In partibus autem temporis omnes imperfecte et altere specie a tota et ab invicem. Est enim lapidum compositio altera a columpne virgatione, et hec a templi factione; et templi quidem perfecta, nullo enim indigens ad propositum; fundamenti autem et sculpture imperfecta, partis enim utraque. Specie igitur differunt, et non est in quocumque tempore accipere motum perfectum specie, sed si quidem in toto. Similiter autem et in ambulatione et reliquis. Si enim est latio motus unde quo, et huius differentie secundum species, volatus, ambulatio, saltatio et talia. Non solum autem sic, sed et in ipsa ambulatione; hoc enim unde quo non idem in stadio et in parte, et in altera et in altera parte; neque pertransire lineam hanc et illam; non enim solum lineam pertransit, sed et in loco existentem, in alio autem hec ab illa. Per certitudinem quidem igitur in aliis de motu dictum est. Videtur autem non in omni tempore perfectus esse, sed multi imperfecti et differentes specie, siquidem quod unde quo specificat. Delectationis autem in quocumque tempore perfecta species. Manifestum igitur quod altera erunt ab invicem, et totorum aliquid et perfectorum delectatio. Videbitur autem utique hoc et quia non contingit moveri non in tempore, delectari autem; quod enim in ipso nunc, totum aliquid. Ex hiis autem manifestum quoniam et non bene dicunt motum vel generationem esse delectationem. Non enim omnium hoc dicitur, sed partibilium et non totorum. Neque enim visionis est generatio, neque puncti, neque unitatis, neque horum nullus motus neque

Sensus autem omnis ad sensibile operantis, perfecte autem bene dispositi ad pulcherrimum eorum que sub sensu iacent. Tale enim maxime videtur perfecta operatio esse; ipsum autem dicere operari vel in quo est nihil differat. Secundum unumquodque optima est operatio optime dispositi ad potissimum eorum que sub ipso. Hec autem utique perfectissima erit et delectabilissima. Secundum omnem enim sensum est delectatio, similiter autem et intellectum et speculationem; delectabilissima autem perfectissima, perfectissima autem que bene habentis ad studiosissimum eorum que sub ipsa. Perficit autem delectatio operationem. Non eodem autem modo delectatio perficit et sensibile et sensus studiosa existentia, quemadmodum neque sanitas et medicus similiter causa est eius quod est sanum esse. Secundum unumquemque autem sensum quoniam fit delectatio manifestum; aimus enim visiones et auditiones esse delectabiles. Manifestum autem et quoniam maxime cum et sensus sit potissimus et ad tale operetur. Talibus autem existentibus sensibili et sensitivo semper erit delectatio, existente faciente et passuro. Perficit autem operationem delectatio non sicut habitus qui existit, sed ut superveniens quidam finis, velut iuvenibus pulchritudo. Usquequo utique sensibile vel intelligibile sit quale oportet, et discernens vel speculans, erit in operatione delectatio. Similibus enim existentibus et ad invicem eodem modo habentibus et passivo et factivo, idem aptum natum est fieri.

Qualiter igitur continue nullus delectatur vel laborat? Omnia enim humana non possunt continue operari. Non fit igitur neque delectatio; sequitur enim operationem. Quedam autem delectant nova existentia, posterius autem non similiter propter hoc; primum quidem enim deliciatur et intense operatur circa ea

operantur quas sine visu apprehendentes; perfecta autem non fit talis operatio, sed negligentia neglec-
ta, propter quod et delectatio obscuratur. Appetere autem delectationem existimabit utique aliquis omnes,
quoniam et vivere omnes appetunt. Vita autem operatio quedam est, et unusquisque circa hec et hiis operatur
que et maxime diligit, puta musicus quidem auditu circa melodias, amator autem disci-
pline circa theoremata, sic autem et reliquorum unusquisque. Delectatio autem perficit operationes,
et vivere autem quod appetunt. Rationabiliter igitur et delectationem appetunt; perficit enim uni-
cuique vivere eligibile ens. Utrum autem propter delectationem vivere eligimus vel propter vivere delectationem,
dimittatur in presenti. Coniugari enim hec videntur et separationem non recipere; sine operatione enim non fit delectatio,
omnemque operationem perficit delectatio. Unde et videntur specie differre. Altera enim specie ab alteris existimamus perfici. Sic enim et naturalia
et que ab arte, puta animalia et arbores et picture et ymagines et domus et vas. Similiter autem
et operationes differentes specie a differentibus specie perfici. Differunt autem que mentis ab hiis que secundum
sensum, et hee ipse secundum species; et perficientes utique delectationes. Apparebit autem hoc et ex coappropriari
unicuique delectationum operationi quam perficit. Coauget enim operationem propria delectatio; magis enim
singula iudicant et certius exquirunt cum delectatione operantes, puta geometrici fiunt gau-
dentes eo quod geometrizare, et intelligunt singula magis. Similiter autem et amatores musice et
amatores edificativi et aliorum singuli augmentant ad proprium opus gaudentes ipso.
Coaugent autem delectationes, coaugmentativa autem propria. Alteris autem specie et propria altera specie. Adhuc autem
magis hoc utique apparebit ex eo quod ab alteris delectationes impeditivas operibus. Amatores
enim fistulandi non possunt sermonibus attendere si audiant fistulantem, magis gaudentes fistula-
tiva quam presenti operatione. Secundum fistulativam igitur delectatio eam que circa sermonem operationem corrumpit.
Similiter autem hoc et in aliis accidit cum simul circa duo operetur; delectabilior enim alteram expellit, et
si multum differat secundum delectationem magis, ut neque operetur secundum alteram. Propter quod gaudentes quibuscumque vehe-
menter non omnino operamur alterum, et alia facimus aliis quiete placentes, puta in thea-
tris tragematizantes, cum pravi agonizantes sunt, maxime tunc hoc operantur.
Quia quidem propria certificat operationes et diuturniores et meliores facit, aliene autem
afficiunt mala, quia multum distat. Fere enim aliene delectationes faciunt quod proprie tri-
sticie; corrumpunt enim operationes proprie tristicie, puta si cui scribere indelectabile et triste, vel ratiocina-
ri; hic quidem non scribit, hic autem non ratiocinatur, tristi existente operatione. Accidunt utique circa operationes contraria
a delectationibus et tristiciis propriis. Proprie autem sunt que in operatione secundum seipsam fiunt. Aliene autem
delectationes dicte sunt quoniam proprium tristicie quid faciunt; corrumpunt enim, non tamen similiter. Differentibus autem
operationibus epyikia et pravitate, et hiis quidem eligibilibus existentibus, hiis autem fugien-
dis, hiis autem neutris, similiter habent et delectationes; secundum unamquamque enim operationem propria delectatio
est. Que quidem igitur propria studiose epyikes, que autem prave mala. Et enim concupiscentie bonorum quidem lau-
dabiles, turpium autem vituperabiles. Magis autem proprie operationibus que in ipsis delectationes
concupiscentiis; hee quidem enim distincte sunt temporibus et natura, hee autem propinque operationibus et indis-
crete sic ut habeant dubitationem si idem est operatio delectationi. Non tamen videtur delectatio mens esse
neque sensus; inconveniens enim. Sed propter non separari videntur quibusdam idem. Quemadmodum igitur operationes altere, et delectatio-

nes. Differt autem visus a tactu puritate, et auditus et olfactus a gustu. Similiter utique differunt
et delectationes, et ab hiis que circa mentem, et utreque ab invicem. Videtur autem esse unicuique animali et delectatio propria
quemadmodum et opus; que enim secundum operationem. Et speculanti hoc utique apparebit. Altera enim
delectatio equi et hominis et canis, quemadmodum Eraclitus ait asinum fenum utique eligere magis quam aurum;
delectabilius enim nutrimentum auro asinis. Que quidem igitur differentium specie differunt specie; eas autem
que eorundem indifferentes rationabile esse. Differunt autem non parum in hominibus; eadem enim hos quidem delectant, hos autem
contristant, et hiis quidem tristia et odibilia sunt, hiis autem delectabilia et amabilia, et in dulcibus hoc
quidem accidit; non enim eadem videntur febricitanti et sano, neque calidum debili et bene se habenti. Simi-
liter autem et in aliis hoc accidit. Videtur autem in omnibus talibus esse quod videtur studioso. Si autem hoc bene dicitur, quemadmodum
videtur, et est uniuscuiusque mensura virtus et bonus secundum quod talis, et delectationes utique erunt que huic videntur, et delecta-
bilia quibus iste gaudet. Que autem huic tristia si hec appareant delectabilia, nichil admirabile; multe enim
corruptiones et nocumenta hominum fiunt; delectabilia autem non sunt, sed hiis et sic dispositis. Confes-
sas quidem igitur turpes manifestum quod non dicendum delectationes esse, preterquam corruptis. Earum autem que videntur epyike-
um que vel quam dicendum hominis esse? vel ex operationibus manifestum? hiis enim sequuntur delectationes. Sive utique una est sive plures
que perfecti et beati viri, has perficientes delectationes proprie dicentur hominis; relique autem secundo et multipliciter, quemadmodum et operationes.

Capitulum 2

Dictis utique hiis que circa virtutes et amicitias et delectationes, reliquum de felicitate typo
pertransire, quoniam finem ipsam ponimus humanorum. Resumentibus autem predicta, compendiosi-
or utique erit sermo. Diximus autem quoniam non est habitus; et enim dormienti per vitam existeret utique,
plantarum viventi vitam, et infortunato maxime. Si utique hec non placent, sed magis in operationem quandam
ponendum, quemadmodum in hiis que prius dicta sunt; operationum autem hee quidem sunt necessarie et propter alia eligibiles,
hee autem secundum seipsas; manifestum quod felicitatem earum que secundum seipsas eligibilium aliquam ponendum et non
earum que propter aliud. Nullius enim indigens felicitas, sed per se sufficiens. Secundum seipsas autem sunt eligibiles
a quibus nichil queritur preter operationem. Tales autem esse videntur que secundum virtutem actiones; bona enim et studiosa
agere eorum que propter seipsa eligibilium. Sed et ludorum delectationes; non enim propter alia ipsas eligunt; leduntur
enim ab ipsis magis quam iuvantur, negligentes corpora et possessionem. Refugiunt autem ad tales
conversationes felicitatorum multi, propter quod apud tyrannos approbantur talibus conversationibus eu-
trapeli; quorum enim appetunt, in hiis seipsos prebent delectabiles. Indigent autem talibus. Videntur quidem igitur felici-
tativa hec esse, quia qui in potentatibus hiis vacant. Nichil autem forte signum tales sunt;
non enim in potentare esse virtus neque intellectus, a quibus studiose operationes. Neque si ingustabiles isti entes delectatio-
nis sincere et liberalis ad corporales refugiunt, propter hoc existimandum has eligibiliores esse. Et enim pueri
que apud eos preciosa optima existimant. Rationabile autem quemadmodum pueris et viris altera videntur
preciosa, sic et pravis et epyikes. Quemadmodum igitur multotiens dictum est, et preciosa et delecta-
bilia sunt que studioso talia existentia; unicuique autem que secundum propriam habitum eligibilissima operatio, et studioso que
secundum virtutem. Non in ludo igitur felicitas. Et enim inconveniens finem esse ludum, et negociari et mala
pati per vitam omnem ludendi gratia. Omnia enim ut est dicere alterius gratia eligimus preter felicitatem;
hec enim finis. Studere autem et laborare ludi gratia insipiens et puerile videtur valde. Ludere autem
ut studeat, secundum Anacharsim, recte habere videtur; requiei enim assimilatur ludus. Impotentes autem conti-

nue laborare requie indigent. non utique finis requies fit. non gratia operationis. Videtur autem feli-
citas vita secundum virtutem. Hec autem cum studio sed non in ludo. Meliora quoque dicimus studiosa ridiculis
et cum ludo et melioris semper particule et hominis studiosioris operationem. que autem melioris melior
et felicior iam. Potietur utique corporalibus delectationibus quicumque et servilis non minus optimo.
felicitatis autem nullus servili tribuit si non et vitam. non in talibus deductionibus feli-
citas sed in hiis que secundum virtutem operationibus quemadmodum et prius dictum est.

Si autem felicitas est secundum virtutem operatio rationabile secundum optimam. hec autem utique erit optimi. sive
utique intellectus hoc sive aliquid aliud quod utique secundum naturam videtur principari et ducere et intelligentiam habere
de bonis et divinis sive divinum et ipsum sive eorum que in nobis divinissimum. huius operatio secundum propriam vir-
tutem erit utique perfecta felicitas. quoniam autem speculativa est dictum est. Confessum utique videbitur et
hiis que prius et vero. optima nam hec est operationum. et intellectus eorum que in nobis et cognoscibi-
lium circa que intellectus. Est autem continuissimum speculari et non possumus continue magis quam la-
borare quecumque. Existimamus quoque oportere delectationem admixtam felicitati. delectabilissima autem earum que
secundum virtutem operationum que secundum sapientiam confessa est. Videtur igitur philosophia admirabiles delectationes habere
puritate et firmitate. rationabile autem scientibus quam querentibus delectabiliorem conversationem esse. Et
que dicitur autem per se sufficientia circa speculativam maxime erit. Ad vivere quidem necessariis et sapiens et
iustus et reliqui indigent. talibus autem sufficienter largitis iustus quidem indiget ad quos iuste
operabitur et cum quibus. similiter et temperatus et fortis et aliorum unusquisque. Sapiens autem et secundum se ipsum ens
potest speculari et quanto utique sapientior et magis. melius autem forte cooperantes habens. sed tamen
per se sufficientissimus. Videbitur autem ipsa sola utique propter se ipsam diligi. nichil enim ab ipsa fit
preter speculari. ab operabilibus autem vel plus vel minus acquirimus preter actionem. Videturque felicitas
in vacatione esse. non vacamus enim ut vacemus et bellamus ut pacem ducamus. Practicarum
quidem igitur virtutum in politicis vel bellicis operationes. que autem circa hec actiones videntur non vacantes
esse bellice quidem et omnino. nullus enim eligit bellare eius quod est bellandi gratia neque preparare bel-
lum. videretur utique omnino sanguinarius quis esse si amicos impugnatores faceret ut pug-
ne et occisiones fierent. Est autem et que politici non vacans et preter ipsum civiliter conversari ac-
quirens potentatus et honores vel magis felicitatem ipsi et civibus alteram entem a poli-
tica quam et querimus manifeste ut alteram entem. Si utique earum quidem que secundum virtutes actionum politice et
bellice pulchritudine et magnitudine precellunt. hee autem non vacantes et finem aliquem appe-
tunt et non propter se ipsas sunt eligibiles. intellectus autem operatio studio differre videtur speculativa ens et
preter ipsam nullum appetere finem. habereque delectationem propriam. hec autem coauget operationem
et per se sufficiens utique et vacativum et illaboriosum ut humanum et quecumque alia beato attribu-
untur que secundum hanc operationem apparent et perfecta utique felicitas hec utique erit hominis accipiens longitudinem
vite perfectam. nichil enim eorum imperfectum que felicitatis. Talis autem utique erit melior vita quam secundum
hominem. non enim secundum quod homo est sic vivet sed secundum quod divinum aliquid in ipso existit. quanto autem differt
hoc a composito tanto et operatio ab ea que secundum aliam virtutem. Si utique divinum intellectus ad hominem
et que secundum hunc vita divina ad humanam vitam. Oportet autem non secundum suadentes humana sapere

hominem entem neque mortalia mortalem sed in quantum contingit immortalem facere et omnia facere ad
vivere secundum optimum eorum que in ipso. si enim et mole parvum est potentia et preciositate multo
magis superexcellit omnibus. Videbitur autem utique et unusquisque esse hoc siquidem principale et melius. Inconveni-
ens utique erit igitur si non suam ipsius gratia vitam eligat sed alicuius alterius. quod et dictum prius congruet
et nunc. quod enim proprium unicuique natura optimum et delectabilissimum est unicuique. et homini utique que secundum intellectum vi-
ta siquidem hoc maxime homo. hic ergo et felicissimus. Secundo autem que secundum aliam virtutem. que enim secundum hanc
operationes humane. iusta enim et fortia et alia que secundum virtutes ad invicem agimus in commutationibus
et necessitatibus et actionibus omnimodis et in passionibus que decet unicuique observantes. Hec autem videntur
omnia humana esse. quedam autem et accidere a corpore videntur et multum coappropriari passionibus moralis virtus.

Coniugata est autem prudentia morali virtuti et hec prudentie siquidem prudentie principia secundum
morales virtutes sunt. rectum autem moralium secundum prudentiam. Copulate autem hee et passi-
onibus circa compositum utique erunt. compositi autem virtutes humane et vita utique que secundum has et felici-
tas. que autem intellectus separata. tantum enim de ipsa dictum est. certius enim dicere maius proposito est.

Videbitur autem utique et exteriori largitione in parvum vel in minus indigere morali. necessariis
quidem enim ambobus ex equo opus sit et si magis laborat circa corpus politicus et quecumque talia
parvum utique quid differt. ad operationes autem multum differt. liberali quidem enim opus est pecuniis ad agere libe-
ralia et iusto utique ad retributiones. voluntates enim immanifeste sunt et non iusti simulant velle iusta
agere. forti autem potentia siquidem perficiat aliquid eorum que secundum virtutem et temperato potestate. qua-
liter enim manifestus erit vel hic vel aliorum aliquis. Queritur autem utrum principalius virtutis electio
vel actiones ut in ambobus existentis. perfectum utique manifestum quod in ambobus utique erit. ad actio-
nes autem multis opus est et quanto utique maiores sunt et meliores pluribus. Speculanti autem nul-
lo talium ad operationem necessitas sed ut dicatur et impedimenta sunt ad speculationem. secundum autem
quod homo est et pluribus convivit eligit que secundum virtutem agere. opus habebit talibus ad humaniter conversari.

Perfecta autem felicitas quoniam speculativa quedam est operatio et hinc utique
apparebit. Deos enim maxime suspicati sumus beatos et felices. actiones autem quales
attribuere debitum ipsis. utrum iustas vel ridiculi apparebunt commutantes et deposita
dantes et quecumque alia talia. sed fortes sustinentes terribilia et periclitantes quoniam bo-
num. vel liberales. cui autem dabunt. Inconveniens autem et si erit ipsis numis-
ma vel aliquid tale. Si autem temperati utique erunt vel onerosa laus quoniam non ha-
bent pravas cupiditates. pertranseuntibus autem omnia apparebunt utique que circa actiones et
indigna diis. sed tamen et vivere omnes suspicati sunt ipsos et operari igitur. non enim dormire
quemadmodum Endimiona. viventi autem ab agere utique ablato adhuc autem magis a facere quid reli-
quitur preter speculationem. quare dei operatio beatitudine differens speculativa utique erit. et humanarum utique
que autem huic congenerissima felicissima. Signum autem et non participare reliqua animalia felicitate
hac operatione privata perfecte. diis quidem enim omnis vita beata. hominibus autem in quantum similitudo quedam talis
operationis existit. aliorum autem animalium nullum felix quoniam nequaquam communicat speculatione. in quantum
utique tendit speculatio et felicitas. et quibus magis existit speculari et felices esse non secundum

actiua s3 speculatiue h n p seipm honorabilis 3 q est utiq felicitas sie

Opus aut erit r extrinseca prosperitate hoi enti sto. Celato qd

n p se sufficiens speculari s3 oz r corp' sanu3 r cibu r reliquu famulatu

existe / n tn existimand multis r magnis idige futuru felice / si n est

sn exterioribz bonis btm = n n i superhabundatia p se sufficiens nq iudicium n3

actio / possibile aut r n principes tre r maris age bona / r n a mo

datis pot' utiq aliqs age s'm uirtute h aut 3 vide maxie / ydiote n pote

tibz n min' vnt' studiosa age s3 r mg' / suffic' aut tanta existe erit n

vita felix s'm uirtute operantis / Et solo aut forte felices enunciauit bn

dices hys q medocriter exteriorib' dictatos agentes optia ut existimabat operate

Existit n moderata possidentes age q oz / vr' aut r anaxag n diuite nq pote

te existimare felice dices qm n utiq amirabi' sibi yens appareat multis

n n iudicant hys q ext h sentientes solu / Consonare utiq videntur vnt' sa

pientu opiones / fidem q ig r talia hnt qmd / vm aut i operabilibus ex

opib' r uita iudicat' in hys n dnans intende aut pd'a oz ad opa r uita

inferentes r consonantibz q opibz acceptandu dissonantibz aut sermones

suspicandu / S'm intellem aut operans r hunc curans r dispositus optie r deo

amantissim' vr' = si n qda cura humanoz a dys sit qmad vr' r ert utiq

roble r gaude ipos optio r cognatissio h' aut utiq ert itelle r diligentes

maxie h' r honorantes rebnfacere ut amicis ipos curatis r recte r bn operan

tes / Qm aut h oia sapienti maxie existit n imanif' deo amantissim' g' / eu aut

conuenies r felicissim' q r utiq sic erit sapies maxie felix. C

Utru ig' si r de hys uirtutibz adhuc aut r amicitia r de delectatione sufficienter

dictu 3 in typis sicam hre electione existimandu / Vel quemadm' i operabili

bz finis speculari singla r cognoscere s3 mg' operari ipa n' n' d uirtute suffi

ciens operari scire s3 hre r uti tempetandu vel si aliqliter boni fiat alr sint

/ Siq ig' = nt sermones p se suffic'es ad facere studiosos multas utiq' m'

cedes r magnas ferret iuste s'm theognm r oportet utiq has tribuere nu'c

aut vnt' puocare q r mouere iuuenu liberales posse sermones

r more nobile r vere amare bonu facere utiq' h'aretedoc' faciunt

uirtute / Multos aut non posse ad bonitate puocare / n n nati sunt

verecundie obedire s3 timori / neq recede a prauis ppter turpe s3 ppter penas /

passione n uiuentes proprias delectatiônes persequ't' / fugiunt aut oppositas

tristicias / boni aut n r ut vere delectabl' nq itellem h3 n gustantes existentes

tale aut utiq' qs sermo transformabit n n posse uel n facile q ex antiq' 3

consuetudinibz comprehensa sermone transmutare / amabile aut forte 3 si omi

bz existentibz p que epyikes uidem' fi / accipiamus uirtute / Fieri aut

bonos existimant hy q natura / hy aut consuetudine / hy aut doctrina / Quod ig' n' nature

q n i nobis erit s3 p aliquam diuina cam in ut vere bn fortunatis existit / Ser

mo aut r doctrina nq n oibz pot' s3 opus 3 p'parata = consuetudinibz auditoris

anima ad bn gaude r odire qmad terram nutriente semen / Non n utiq au

dict sermone amoneste nq intelligz q s'm passione uiuit sic aut hnte

qualr posst persuade / Totalr aut n vr' sermoni obedire passio s3 violentie

Opz utiq' more pexiste aliqualr ppu uirtutis diligete bonu r aspnate

turpe / Ex iuuene aut ductore recta forti ad uirtute difficile n a talibz nu

trit legibz / Temperate n uiuere r perseuanter n delectabile multis alr q r iuuni

bz / ppter q legibz oz ordinata = nutritione r adinuentiones / Non n erunt tri

sta consuetudinalie facta / Non sufficit aut forte iuuenes existentes nutriti

one r cura forti recta s3 q vir fcm oz adducre ipa r assuesci r etia h d

digebim' legibz r totalr utiq = oem vita / multi n necesi magis obediut qm

sermoni r iacture q bono / ppter qd existimant qda legispositores oz q aduoca

re ad uirtutem r puocare bonu gra / n obedietibz hy q epyikes consuetu

dinibz precedentibz / inobedientibz aut r d gniorbz existentibz r penas r punitiones

apponere / insanabiles aut totalr expellere / epyikea qdem n r ad bonu uiuete

sermoni obedire / prauu aut delectationem appetente tristicia puniri qmad subiugale

ppter qd aiut oportere tales tristicias q maxie contrariant' amatis delectationibz /

ig' qmad dem 3 futurm felice oz nutriri bn oz r assuesci / Deinde sic i stud

adinuentionibz studiosis viuere r nq nolentes nq uolentes age praua oz h aut utiq'

fiet uiuetibz s'm quemdam intellem r ordinatione hnte uirtute forti / Principatus q'

ig' patris n h3 forte nq coactiua nq utiq totalr q vnis viri n regis existentis

uel alicui tal' lex aut coactiua nq h3 potentiam sermones ab aliq prudentia r intellem

hoi q decaduut contrarias motibz r si recte ipm operent' lex aut n 3 ho

nerosa precipiens epyikes / In sola aut lacedomonioz ciuitate cu paucis

legispositoz curam vr' fecisse r nutrimentis r adinuentionu / In plurbz aut ciuitat

neglectum 3 d talibz r uiuit vnusqsqz ut vult cyclopyde tenuisse

r de puez r uxoris / Optimum q si conuenit curam r rectam r operari ipm

posse / Comuiter aut neglectibz vnicuiq' videbit' conuenire suis filys r amicis

ad uirtutem conferre r elige q maxie aut utiq h posse vr' ex dicis legispositi

factus / Comunes q n curas qm p leges fiunt epykes p studiosas scriptas

aut uel n scriptas utiq n' videbit' differre nq p qs vnus uel plres erudi

ent' qmad nq in musica exercitatia r i alys studiis qmad nq i ciuita

tibz preualere hnte legalia r mores / sic r idomibz patrum sermones et

mores r adhuc mg' ppter cognatione r bnficia precer existunt n diligentes r

facile aut obedientes / Adhuc aut r diuiduntur s'm vnumq'que disciplinae quam

non quemadmodum in medicinalibus? universaliter quidem enim febricitanti confert abstinentia et quies, alicui autem forte
non; et pugil forte non omnibus eandem pugnam inducit. Certius autem utique videbitur
unumquodque utique, propria cura facta magis; nam convenientem potius unusquisque sortietur. Sed cura optime
fiet quidem et a medico et gymnastico et omni alio sciente quid omnibus vel talibus; aliquid
communis enim scientie dicuntur et sunt. Non solum sed unius cuiusdam nihil forte prohibet bene
curare et non scientem, considerantem autem diligenter accidentia in unoquoque propter experien-
tiam, quemadmodum et medici videntur quidam sui ipsorum optimi esse, aliis autem utique nihil potentes sufficere. Nihil autem mi-
nus forte volenti artificem fieri et speculativum ad universale vadendum esse videbitur utique, et illud
cognoscendum qualiter contingit. Dictum enim quoniam circa hoc scientie. Forte autem utique volenti per curam
meliores facere sive multos sive paucos legispositivum temptandum fieri, si per leges
boni fiemus utique. Quemcumque enim et propositum disponere bene non est cuiusvis, sed si quidem aliquis, sci-
entes quemadmodum in medicina et reliquis quorum est cura aliqua et prudentia.

Igitur post hec intendendum unde vel qualiter legispositivus fiet utique? Vel quemadmodum in aliis a
politicis? particula enim videbatur esse politice. Vel non simile videtur in politica et reliquis sci-
entiis et potentiis? In aliis quidem enim videntur ipsi potentias tradentes et operantes ab ipsis, puta me-
dici, pictores; politica autem repromittunt quidem docere sophiste, agit autem ipsorum nullus, sed
civiliter conversantes, qui videbuntur utique potentia quadam hoc agere et experientia magis quam men-
te. Scribentes enim neque dicentes de talibus videntur, quamvis melius erat forte quam sermones iudiciales
et contionatos; sed rursus politicos facientes suos filios vel aliquos alios ami-
corum. Rationabile autem erat, siquidem poterant; neque enim melius civitatibus reliquerunt utique, neque sibi ipsis existe-
re eligerent utique magis tali potentia, neque utique amicissimis. Non tamen parum videtur experientia confer-
re; neque enim utique fierent per politicam consuetudinem magis politici. Propter quod desiderantibus de poli-
tica scire opus esse videtur experientia. Sophistarum autem repromittentes valde videntur longe esse
a docere. Totaliter enim neque quale quid neque circa qualia sciunt. Non enim utique eandem rethorice neque
deteriorem ponerent, neque utique existimarent facile esse leges ponere congregantes approbatas
legum. Eligere enim esse optimas, quemadmodum neque eligere intellectus et iudicare recte
maximum, quemadmodum in hiis que secundum musicam. Experti enim circa singula iudicant recte
opera, et per que vel qualiter perficiuntur intelligunt, et que qualibus concordant. Inex-
pertis autem amabile non latere vel bene vel male factum opus, quemadmodum in pictura. Leges autem
politicas operibus assimilantur. Qualiter igitur ex hiis legispositivus fiet utique, aut
optimas iudicare? non enim videntur neque medicinales ex conscriptionibus fieri. Quamvis temptent
dicere non solum curationes, sed et ut sanentur utique et ut oportet curare singulos, dividentes
habitus. Hec autem expertis utilia esse videntur, nescientibus autem inutilia. Forte
igitur et legum et politiarum congregationes potentibus quidem speculari et iudicare quid bene
vel contrarie et qualia qualibus congruunt utilia utique erunt. Hiis autem qui sine habitu
talia pertranseunt iudicare quidem bene non utique continget, nisi quam a casu; intelli-
gibiliores autem ad hec forte utique fient. Relictis igitur a prioribus de legisposi-

tione ipsos intendere magis melius forte, et totaliter utique de politica, ut
ad posse que circa humana philosophia perficiatur. Primum quidem igitur si quid sic particulariter dictum bene a pro-
genitoribus temptemus pertransire. Deinde ex congregatis politiis speculari que salvant
et corrumpunt civitates et que singulas politiarum, et propter quas causas hee quidem bene
hee autem contrarie civitates aguntur. Consideratis enim hiis forte utique magis conspiciemus
et que politia optima, et qualiter unaqueque ordinata, et quibus legibus et consuetudinibus
utens. Dicamus igitur incipientes.

Explicit textus Ethicorum

~~Explicit textus Ethicorum~~

Yconomica et politica differunt non solum quantum domus et civitas
(hec enim subiecta sunt eis), verum et quia politica quidem ex multis principatibus,
yconomica monarchia. Artium quidem igitur alique sunt distincte et non
eiusdem facere et uti eo quod factum est, ut lira et fistula. Politice vero
est et civitatem ab initio bene constituere et existente uti bene. Quare palam quia et yco-
nomice sit acquirere domum et uti ea. Civitas quidem enim est
domorum pluralitas et prediorum et possessionum habundans ad bene
vivendum. Palam enim quia, quando nequeunt hoc habere, dissolvitur civi-
tas et communitas. Amplius autem gratia huius convenit; cuius autem gratia unumquodque est et
fit, et substantia est eius hoc. Quare palam quia yconomi-
ca prior est politica, et eius opus; pars enim civitatis est domus. Quare considerandum de yco-
nomica et quid sit opus eius. Partes vero domus homo est et possessio.
Cum autem primo in minimis natura singulorum reperiatur, et de domo utique simi-
liter. Quare secundum Esiodum oportebit utique domum primum esse et do-
mum uxorem et bovem aratorem; hoc quidem enim nutrimenti causa primum, illud
autem gratia liberorum. Quare oportet utique que circa uxorem tractata sunt
bene disponere; hoc autem est quale oportet eam instruere. Possessionis autem
prima cura est ea que secundum naturam. Laboratoria secundum naturam autem georgica prior, et secunda que a
terra, ut metallica et si qua alia talis. Georgica autem maxime
quia iusta; non enim ab hominibus neque volentibus sicut caupona et mercennarie, neque nolentibus sicut bellice. Amplius
autem et eorum que secundum naturam; natura namque est ab ipsa nutrimentum omnibus
est, quare et hominibus a terra. Amplius autem ad fortitudinem multum efficit;
non enim sicut fabriles corpora inutilia faciunt, sed potens facit pati algere
et laborare. Amplius autem periclitari adversus hostes. Horum
enim tantum possessiones sunt extra domum. Hominum vero de coniuge prima cura.
Communicatio namque viri et femine est per naturam. Sup-

Capitulum 1m

Capitulum 1m

po(st)m(odum) quidem in animalibus magis quam mixta homo naturaliter
affectus operari s(cilicet) et alium coniugem impossibile enim feminam sine mas-
culo et masculum sine femina hoc efficere. Dicit de necessitate eorum consis-
tit in civitate societas. In aliis quippe animalibus non absolute
hoc consistit et magis non participat mutuum solum dominus quam prout pro-
creandum. In viris autem et prudentioribus magis et de articulatum
apparet autem magis auxilia facta et amicitie et cooperationes ad in-
vicem. In homine tamen magis quam non solum essendi gratia et bene essendi
gratia quidem cooperatores invicem masculus et femina sunt et hominibus
filiorum natura non inceptum tantum nec solum sed et utilitas. Que enim
potentes fecerunt ut auxilium reportent ab impotentibus et enim
in senio impotentes effecti. Simul autem et natura replet hac pe-
riodo semper esse tamen particulariter nequeat per speciem tamen sic por-
dinata fuit utriusque natura a deo masculi et femine ad communitatem.
Natura enim assumpta utile ostendit hoc scilicet ad contraria
quidem ad alterum quidem virum quantum ad quidem vero fortis ad uxorem fragilis
ut ipsa magis se custodiat per timorem ipse vero vindicat per forti-
tudinem quam foris sunt ipse vero salutem que sunt intus et ad opera om-
nia quidem oportet potens esse nec robustissimum vero ad exteriora opera
debile ipse vero ad quietem deterius ad motum vero salubrius.
Et de filiis quidem generationem propriam utilitate vero omnes homines
quidem non nutrire homines non docere [illegible] quidem leges et pro
ad uxorem non iniuriantur sic enim utilibus neque ipse iniuriam pa-
cietur et omnis lex sequitur sic et Pythagorici dicunt tamquam
famulam ductam declarare nequaquam decet [illegible] iniuria
iniuriam quidem enim commitantes vel quoscumque foris fiunt
decoitum vero nec indigere neque tamquam absentium abstinere
non posse sed sic uti quod sufficiat presente et non presente. Bene et-
iam quod et Hesiodus dicit oportet puellam ducere et doceat bonos
mores natura dissimilitudines morum nequaquam laudabile. De
ornatu vero etiam nec moribus sunt oportet elatos invicem appropinquare
sed nec corporibus ornatus autem nec diversus comicorum tragedorum
in apparatu absimile. De possessionibus autem quidem primo oportet esse magis
necessarium quod oportet et principalissimum. Hoc autem est homo propter hoc
decet primo servos studiosos ordinare. Servorum sunt species due
curator et operator. Quoniam videmus quod doctrine quales
quosdam iuvenes faciunt necessarie ordinare nutrire quibus

attendendum et operum liberaliorum. Colloquium vero ad servos nec in-
iurari nec dissolutos dimittere. Liberalioribus vero quidem honoran-
dum operatoribus pluralitate ciborum. Et quoniam potatio vini in iniu-
riosos liberos facit et multe gentes recedunt ab omnibus sicut Car-
thaginenses in exercitu manifestum decet autem nec aut parum
et [illegible]. Existentibus autem tribus opere pena et victu ad
quidem nec puniri nec operari et victum habere iniuriam facit
ad vero opera et penas habere victum per non violentum facit
restat autem opera dare et victum sufficientem. Nam sine merce-
de impossibile dominari servo autem merces victus sunt etiam in aliis
quam bonis bonum non fit melioribus melius neque prima bonita-
tis neque malitie peiores fiunt sic et de servis propter oportet liberare
et distribuere singula secundum dignitatem et victum et festum et ocium et
penas verbo et opere imitantes medicorum virtute in vir-
tute medicine respiciendo quoniam esca non est farmacia continue.
Genera vero ad opera sunt optima que nec timida nec for-
tia valde utrique enim iniquiter agunt et valde enim timidi non
patiuntur et iracundi non bene obediunt. Oportet et in
omnibus finem ponere iustum et moderatum libertatem enim preponi
volunt in laborare quoniam iustum est et tempus determinatum. Species
yconomie sunt quatuor quas oportet nos res oportet habere et enim querere
possibile oportet esse et eas ut custodire. Sic vero ut nulla est
utilitas acquirendi non nec esse ordinatum et utile horum
enim quod illis utemur. Distinguere tamen oportet singula in magis fruc-
tifera quam infructifera oportet esse et ad custodiam laborias
sic uti et actica vero dispositionibus utilibus rebus vectis aut omnia
emunt et horrei posito non est in prioribus disponibus
et per ipsum vero omnia ordinari et omnia ipsum respicere. Et
Dyon dicebat de Dyonisio quod nemo aliena et propria curat
sibi bene quoniam convenit ipse fieri oportet et curam. Et Persiano
quod libri probabiliter bene se habet alius ~~vero interrogatus quale~~ [illegible]
quidem interrogatus quidem magis equum impinguat domini oculus
inquit Libicus vero interrogatus quale stercus optimum domini
vestigia dixit. Custodiendum ergo aliqua quidem ipsum aliqua quidem
uxore ut utrisque distinguuntur opera dispensationis et hoc dis-
tinguendum in parvis quidem ordinabiliter vero in magnis vero quod subti-
cia sunt sepe. Ideo enim parum enim bene apparcat bene imi-

2 item 129

Ca(pitulum) [illegible]

48

tam nec in agris nec in ciuitate. Non impossibile negligentibus hos constitutos [illegible]
sollicitos. Cum autem hoc quod ad virtutem et ad dispensationem utilia
oportet prius domos servis surgere et dormire ultimos et nunquam
sine custodia domum esse sicut et civitatem et quecumque oportet fieri
nec nocte nec die obmittere. Surgere etiam de nocte. Hoc enim
ad sanitatem et phylosophiam utile. In modicis quidem rebus actus
modus usu fructuum nobis, in magnis autem divisis hiis
que ad annum et mensem consumuntur. Item de supellectilium
usu eorum que cottidie et eorum que raro hoc tradendum est
super astantibus. Super hiis et eorum custodiam per tempus aliquod fa-
ciendum et ut non lateat quod salvum est et quod deest. Do-
mum et edes custodiam construendum et ad sanitatem et ad
salutem ipsorum. Dico autem rebus puta victualibus et indu-
mentis quibus expedit et victualium qualia sicca et qua-
lia humida aliarum quidem rerum qualis animatis et servis et liberis
et feminis et masculis et extraneis. Oportet esse quidem frigidum
per estatem calidum vero per hyemem. Hoc tamen fit versus boream
et non equaliter lata. Videtur et in magnis yconomiis utile
hostiarium esse qui in aliis operibus sit inutilis ad salutem intran-
cium et exeuncium. Ad bonum vero usum vasorum laconicum dicitur
ut unumquodque in suo loco ponatur. Sic enim paratum existens non
6 Onam enim mulierem super omnia que sunt quet Ca. lib.
intus dominari oportet curam habentem omnium secundum statuta
et leges non permittere ingredi ullum si non precepit vir
caventem precipue verba forensium mulierum ad corruptionem anime
et que intus contingunt ut sola sciat sed si quid sinistri
ab ingredientibus fiat vir habet causam. Dominam existentem expensarum
et sumptuum ad festivitates quidem vir permisit. Expensis
et vestimento et apparatu minori utentem quam leges civitatis
precipiunt considerantem quoniam nec questus vestimentorum diversus
forme nec auri multitudo est tanta ad mulieris virtu-
tem quanta modestia in quolibet opere et desiderium honeste
atque composite vite et utique quilibet talis ornatus elatio
anime est et multo certior ad senectutem iustas laudes sibi
et suis filiis tribuendo. Talium quidem ipsa inanimum mulier
composite dominari. Indecens enim non viro scire que
fiunt intus. In ceteris vero omnibus viro parere intendat

nec quidquam civilium audiens nec aliquid de hiis que ad nuptias
spectare videntur velit peragere. Sed cum tempus exigit proprios filios vel
filias foras tradere aut recipere tunc pareat viro in omnibus et simul
deliberet et obediat si ille preceperit, arbitrans non viro esse turpe eorum
que domus sunt quidquam peragere sicut mulieri que foris sunt conquirere.
Sed arbitrari decet vere compositam mulierem viri mores et
vite sue legem imponi a deo sibi impositos cum nuptiis et for-
tuna coniunctos quos equanimiter si patienter et humiliter ferat facile reget
domum, si vero non, difficilius. Propter quod decet non solum cum contingit
virum esse ad rerum prosperitatem et ad aliam gloriam unanimem esse ac
iuxta velle servire, verum et in adversitatibus. Si quid autem in rebus de-
ficit vel ad corporis egritudines aut ad ignoranciam anime manifestam
dicat semper optima et in decentibus obsequatur preterquam turpe quid agere
aut non dignum aut iniuria esse. Neque memorem si quid vir anime passione ad
ipsam peccavit de (?) conqueratur quasi de isto non agente.
Sed hec omnia egritudinis ac ignorancie ponere et accidentia peccata.
Quanto enim quis in hiis diligentius obsequitur tanto maiorem gratiam
obtinebit qui curatus extiterit cum ab egritudine fuerit liberatus.
Et si quid ei iubenti convenienter bene honestum non paruit, multo
magis sentiet a morbo curatus. Propter quod decet timere hoc, di-
cit in aliis multo diligencius obsequi quam si empta fuisset domi (?)
magno enim pretio empta est societate vite et liberorum procreacione quibus nil maius nec sanctius fiet.
Adhuc autem si cum felici viro vixisset non quoque similiter fiet
divulgata et quidem non modicum est non uti bene prosperitate et
non humiliter. Verumtamen et adversitates bene sufferre multo magis merito
hoc honoratur. Nam in multis enim iniuriis et doloribus esse
nil turpe peragere fortis non est. Orare quidem decet in adversitatibus
virum non pervenire. Si vero contigerit male sibi contingere arbitrari
huic optimam laudem esse sobrie mulieris. Existimare quoniam nec
alcestis tantam sibi acquirit gloriam nec penolope tot et tantas
laudes meruisset si cum felicibus viris vixisset, sed nunc et ulixes
adversitates preparaverunt eis memoriam immortalem. Facte enim in
malis fideles et iuste viris ab hiis non immerito hono-
rate prosperitate. Enim quidem facile invenire participes adversitatis
vero nolunt communicare non optime mulieres. Propter que omnia
decet multo magis honorare virum et in verecundia non
habere sed sanctam pudiciam et operationis mores filius [illegible]

herculee non sequatur mulierem que quasi in typo legum et morum
Jr aut leges assimilibus ad ius deceat uxoris in se custodire
usu. Cum tunc socia sit filiorum et vite ad domum viri venit
relinquens filios genitorum viri et sui nomen habitos quod quibus
fuit sanctius. aut quid quod magis vir sane mentis studebit quam
ex optima et preciosissima muliere liberos procreare. Senec
tutis pastores quasi optimos ac pudicos patris et matris cus
todes actus ipsius domus conservatores. Nam educati quippe
recte a patre ac matre sancte ac iuste ipsis utentibus quasi merito boni
fient. hoc aut non optinentes patientur defectum. Exemplum
enim filiis nisi parentes dederint puram et excusabilem causam adiuvice
habere poterit. timor ne contempti a filiis cum non bene vivunt ad
mitam ipsis erunt. propter que nil decet nec obmittere ad uxoris doc
trinam ut iuxta posse quasi ex oportunis valeat liberos procreare.
Etenim agricola nil obmittit studio ut ad optimam et ad maxime
bene cultam semen terre committat. Expectans ita optimum fructum sibi
fieri et vult pro eo mori cum inimicis pugnando et huius mors
maxime honoratur ubi aut tantum studium fit pro corporis esca ad
huc terre semen committitur. quod si pro suis liberis procreare atque nutrire
nonne omne studium est faciendum. hoc enim solo esse omne mor
tale sempiternum et in mortalibus esse participat. Et omnes peti
tiones et oraciones deorum parentum permanent paternorum cum qui contempnunt
hoc deos negligere videntur. propter deos itaque coram quibus
sacra mactavit et uxorem duxit ac multo magis se ipsum parentibus
Tradens viri aut honor sobrie uxori tradendus ad hono
rem sibi mulieri et si videt virum observatorem sue castitatis
et de nulla alia muliere curam magis habere sed preceteris omnibus propriam
et amicam et fidelem existimantem tantos studebit et se magis
talem esse mulier si cognoverit fideliter atque iuste ad virum amabilem
esse et ipsa erit viro iusta fidelis etc. Sed prudentem ignorare
non decet nec parentum suorum honores sunt nec qui uxori et filiis proprii
dicentes et tribuentes convenitque que sua sunt iustius et sanctius fiat
multo magis honorat quamque fert honorem suo furtato agit et
bona aliorum quos multa decet ipsa aufferendo libenter accipit nec
iniustius nec propria cum uxori ad virum quam societas et honor
fidelis. propter quod non decet hominem sane mentis nec ubicumque
contingit ponere semen suum nec ad qualemcumque accesserit

proprium emittere semen ut de quibus vilibus et iniquis similia liberis
legittimis fiat et quedam uxor honore privetur et filiis in eis
obprobrium adiungatur. De hiis igitur omnibus reverentia viro debetur.
Appropinquare non decet eius uxori oportet et cum multa honestate
modestia et timore dando verba coniunctionis eius qui bene habet ac
liciti operis et honesti multa modestia et fide. Parva quidem et
spontanea sunt remittenda et si quid aut per ignoranciam delin
querit moneat nec metum incutiat sine pudore et verecundia nec
et sit negligens et severus. Talis quidem passio meretricis adultere. Ve
recundia aut et pudore equaliter diligere et timere libere mulieris est
ad proprium virum. Duplex enim timoris species est. alia quidem non sit cum vere
cundia et pudore qua utuntur ad patres sobrii filii et honesti et a
ues oportet ad benigne rectores. Alia vero fit cum inimicicia et o
dio sicut servorum ad dominos et civium ad tirannos iniquos et iniu
riosos. Ex hiis omnibus eligens meliora et uxorem sibi concordem
et fidelem et propriam facere decet ut presente viro et non utatur se non
minus ac si presens adesset et tamquam communium curatores et quando vir abest
ut sentiat uxor sibi quod nullus sit melior nec modestior nec magis
proprius viro suo et ostendens hoc in principio ad commune bonum semper
respiciens quamvis novitia sit in talibus. Et si ipse sibi maxime
dominus optimus totius vite rector constat et uxorem talibus uti debe
bit. Nam nec amiciciam nec timorem sine pudore nec aliquem honora
vit homerus sed ubique precepit amare. Thymei dixit sicut hele
na ait sit patrinus metuendus ac reverendus es in tribus ac
amatissime socer nichil aliud dicens quam cum timore
ipsum diligere et pudore. Et rursus ulixes ad nausitam dixit
hic te mulier valde miror et timeo. Arbitratur enim sic home
rus ad invicem virum et uxorem habere putans ambos bene fieri
ita se habentes. Nemo enim diligit nec miratur unquam peiorem
se nec et timet cum pudore sicut hiis passores contingit adinvicem me
lioribus et natura benignis minoribus cum sciant ad se mulieres. Et hunc
habitum ulixes ad penolope habens in absencia nil delinquit.
Agamenon aut propter criseidem eius uxorem peccavit in ecclesia
dicens mulierem captivam et non bonam. Immo ut dico barba
ram in nullo cum deficere in virtutibus clemestram amministrare
non bene quidem esse liberos habentem. Nec enim convenitur usus
e qua enim iuste quam antequam sciret illam qualis fieret erga se sp

p[ro]molestiam dixit. Ulixes aut[em] rogante ip[su]m athlantis filia
cohabitare et p[ro]mittente ip[su]m facere i[m]mortalem n[on] ut fiet in-
mortalis p[re]sumpsit p[ro]dicare consumpsit uxoris esse[n]tiam et dilect[io]nem et fide[m]
maxi[m]e arbitrans pena[m] suam f[ore] si malus c[om]i[n]s et mor-
lite[r] m[er]ere (?) h[ab]ere n[am] cum corte iacere noluit p[ro]p[ter] amicor[um] sa-
lutem immo v[i]d[e]b[atur] ei q[uod] n[on] dulci[us] e[st] qua[m] possit contrahi [com]munis
aspera conte et optavit m[a]g[is] mortale uxore[m] filiu[m]q[ue] videre
q[uam] vivere sic et firmit[er] in uxore sua fidem suam s[er]vabat
p[ro] quib[us] recipiebat equalit[er] ab uxore et ca 4 29
Attat[e] et tactor in ulixes orac[ul]e ad nausicam hono-
rat maxime viri et uxoris cu[m] sit impetus pudica[m]
societate[m] oravit n[am] deos vir[o] et d[omi]nu[m] et vina[m] civit[a]t[e]
optata ad v[er]o no[n] q[ua]l[em]cu[m]q[ue] s[ed] bonam. Nichil e[ni]m m[a]g[is]
boni ipa i[n] ho[min]ib[us] aut e[ss]e q[ua]m c[on]cordes v[ir] et uxor i[n] volu-
ntatib[us] d[omu]m regat. Hinc p[ro]p[ter] virsus q[uod] no[n] laudat una in
d[omu]m admittere que e[st] p[er]v[er]sa fuit fit s[ed] eam que ani[m]o et
p[ru]dencia iuste iuncta e[st] nam c[on]voluntatib[us] d[omu]m regere non
s[upe]rest. Et cum dicit q[uod] cu[m] h[uius]modi datio f[ier]it multe q[ui]d[em] tristitie
i[n]imicis fiunt in ipsa amicis v[er]o gaudia multa et maxi[m]e
ut ip[su]m v[er]a dicentem. Nam viro q[ui]dem et uxore circa
optima concordie c[on]ntib[us] nec[ess]e et d[i]usq[ue] amicos sibi
admi[n]icem concordare. Deinde fortes existentes e[ss]e terribi-
les i[n]imicos a[lio]s vales. H[i]is v[er]o discordantib[us] erit et
deinde v[er]o i[n]firmos e[ss]e et maxi[m]e h[uius]modi ip[s]os sentire
Iniustis q[uoque] mani[fes]te p[re]cepit autor ea que q[ui]dem p[er]v[er]sa
s[un]t et impudica m[inim]e h[ab]ere sibi in vicem ea v[er]o que
illis posse co[n]s[erva]re et pudica et iusta s[un]t cu[m] d[e]n[i]q[ue] ip[s]is servire
Studentes p[ri]mo om[n]em cu[ra]m p[ro]nium habere et cu[m] q[ui]da[m] ca 4 27
cu[ra]m cor[um] que sunt uxoris no[n] c[on]t[ra] q[u]am suos uxor v[er]o
cor[um] que sunt viri deinde amicos et filios et viro et totius
domus taq[ua]m com[m]unis cu[ra]m h[ab]eant. Collaborantes adin-
vicem ut plurimi boni et [com]munia cor[um] c[ur]a fiet et meli-
or atq[ue] iustior. Dimittentes q[ui]dem superbiam regens
s[e] rite et h[abe]n[t] humilem mo[dum] et mansuetum. Et cu[m] ad
senectutem venerit liberati a beneficio et amicitia cura occu-
pationi et voluptatu[m] que medium fuit in iuventute h[ab]eant
i[n]imicor[um] et filiis videre utriq[ue] cor[um] ad domu[m] plurimum bonor[um]

vero f[ac]ti s[un]t et statim s[ent]ire p[re]fortuam malam et p[ro]speritate bona
in quib[us] que in e[ss]et maxi[m]um nuntii ad h[oc] [con]sequat[ur] vot
p[ro]p[ter] rectori[us] aut dulce cu[m] sibi cor et spes mortalium multi[tu]d[i]nem
voluntate gubernati[s]s[im]i a[utem] a filiis feliciter ad senectu-
tem deposit. Ip[s]a que p[ro]p[ter] et iuste [con]sidantes ad om[n]es deos
et ho[min]es cum que vitam h[ab]et et maxi[m]e ad suam uxorem
et filios et p[ar]entes. Explicit tertius yconomicorum

Iura canonica et leges civiles dicu[n]tur artes collaterales

No[ta] d[iffe]rentiam int[er] polliticam et yconomicam. Na[m] pollitica
s[cien]tia de modo vivendi cum subditis in adepto regimine civi-
tatis et regnorum. S[ed] yconomica e[st] s[cien]tia de modo [con]vivendi
cum p[ro]pria familia domus et [con]sistit h[ec] s[cien]tia in dispensatione do-
mus et inquisitione cor[um] que spectant ad domu[m] et ad fa-
miliam regendam et p[re]paratore in domo vocat[ur] yconomi-
cos et d[icitu]r ab ycos q[uod] e[st] custos et e[st] omos familia quasi custos
familie sive domus

S[ed] monastica est s[cien]tia de modo vivendi sive ho[min]is p[er] se et
d[icitu]r a monos q[uod] e[st] unum et ycos q[uod] custodia quasi s[cien]tia
de custodia unius tan[tu]m et

Reverendissimo in x[rist]o p[at]ri fr[atr]i Hugoni mag[ist]ro ordinis
fratrum p[re]dicator[um] dignissimo ac sacrosancte pagine p[ro]fessori
Eius subditus fr[ater] Alfonsus boni ho[min]is yspan[us] p[ro]missa[m]
obedientiam p[ro]mptam in om[n]ib[us] s[em]p[er] et devotam. Cum ego p[ro]pter
p[ar]vitatem meam et insufficienciam no[n] sim talis q[uo]d vob[is]
et p[ro] vob[is] s[cien]tia v[e]l possim aliquid magni facere v[e]l saltim assiste[re]
tanto in laborib[us] et curis q[ui]b[us] p[ro] v[est]ra quiete om[n]i et totius
ordinis pace in cura sustinetis. Ad solacium t[ame]n aliqualem
q[uo] s[u]bleviamini laboris hunc libellu[m] antiq[ui]ssim[um] que nup[er] tam
devenit ad manus meas et fuit in anatoli t[em]p[or]ib[us] occultat[us].
Noua translatio de arabico in latinu[m] p[er] me in[ter]p[re]tatum
in p[ar]vum exeniu[m] transmitto. Scia[tis] aut[em] q[uo]d int[er] libros mi-
chi [con]stant[er] illi qui arabicor[um] optinent copia[m] l[itte]rar[um] cu[m] q[ui]a h[ec]
li[tte]re sint antiquior[es] p[ro]fessor[um] sciencijs copiose cu[m] q[ui]a i[n] eis ut

pote paucis uteris ⁊ paucioribꝫ Sarr͡nis notis consistenci⁹ se
cta sua que nolunt ab aliis occultare. Qua ⁊ dicta ut confiteo
Judeus iste scilꝫ batelrunni⁹ auctor huius libri non ipm hebo
sermone sꝫ in arabico annotauit sꝫ optꝫ q͛d tande ul' cito
occulta omnia reuelant͂. Jux͡a sermonem saluatoris. Ego uo
intuendo ipm auctes biblie ab isto iudeo inductas scripsi i
locis suis in arabico prius ⁊ latino non put in nra generaliter trans
latione sm btm put iste iude⁹ scripsit qui composuit istud opus.
⁊ hoc feci ne ab possꝫ m͂ imponere q ego in textu psumpsim
ad addere ul' minuere ul' immutare ⁊ sup hec erunt m͂ omnes
qui sciunt arabicu testes ⁊ hoc dico q iude⁹ iste in tam trans
latione non sequitur ut uerbis impressis sed aut ut credo cap
tauit ipm in latino put ipe loquitur in arabico eius modum
loquendi ⁊ quantum e possibile ⁊ ordine obseruabo alias non inter
pres eius sꝫ corruptor libri sui merito possem dici ut uideri
si uiderint istum librum utriusqꝫ lingua descriptum tum inuenitur
p ipm si uiderint q auctes latino ob hoc descripto arabico
discordaret. Sꝫ tu solac͡ mee domine ⁊ pater mi magister hic e fi
nis alius quem intendo. Conseruet nos ordini dns iste xpistus
p multa tpa ⁊ sua gra ⁊ amore scriptum pmisi⁹. In nomine
di incipit epla translata de arabico in latinum p fratrem alfosu
boni hominis yspanum ordinis predicatorum q epla au⁹ ecclesina ⁊ ad
qr ualeat phenomenum ipi⁹ eple narratio eius leui⁹ declara
bitur in titulo qui talis est

Epla quam scripsit magister samuel israhelita oriund⁹ de
ciuitate regni marrochiani ad rabi ysaac magistrum sy
nagoge que e in sublimoe in regno dicto. Conseruet te
deus o fr permanere te faciat usqꝫquo finietur ista captiuitas
nra ⁊ congregetur ista dispsio nra ⁊ appropinquet spes nra ⁊
signet deus beneplacitum sup uita nram amen. Sloui ⁊ cogno
sum q plenitudo scie uacatione tpis e uite ⁊ cu es nra spes
edificationis in dubiis legis ⁊ pphetarum cu tuis expositionibus pro
sis. Sꝫ ego ptinceps doctrine tue tibi expono est⁹ cordis
sup illis que leges sunt ⁊ pphetarum sunt quibꝫ anxior cu timore. Qua
ppter recurro ad habundantem sciam tuam ⁊ mitto tibi libellu
istum sperans p te deo uolente in ueritate confirmari ⁊ i dubiis
certificari domine mi certificari pte cu testimoniis legis ⁊ declara

⁊ pphetarum ⁊ aliarum scripturarum. quare nos iudei sumus sustinuimus(?) ꝑcussi a deo
i captiuitate ista in qua sumus q pt dici pprie ira dei non habens fine
Nam iam sunt mille anni completi quod ptytum fuimus captiuati
Nos scimus q patres nri adorauerunt ydola occiderunt pphetas ⁊
legem dei abiecerunt ꝑ omnes istas transgressiones deus non ꝑcussit
eos captiuitate nisi p lxx annos in babilone ⁊ post tpt ꝑfa
cti placatus e eis ⁊ reduxit eos in terra sua ⁊ sm scripturas
ira dei illius tpis fuit ualidissima sup omnes alias iras q
an illa tpa contigerat scriptura ⁊ tm ut dan e pena tantorum
peccatorum non fuit nisi lxx annis. Et nunc dne mi ira dei q
incepit punire nos non habꝫ terminum nec finis eius promittitur
nob. Si uolum⁹ dicere q ista pnis in qua sumus ira dei
e adhuc illa ira ꝑ qua fuit captiuitas lxx annorum ⁊
q non fuit tt punitio expleta dep͡tas patres pillis pa
tres nros nos facim⁹ dm mendacem q absit qui ipe
uerus deus ⁊ gloriosus illi captiuitati posuit ꝑfatum terminum per
pphas scilicet lxx annos. Unde talis non e uisio sꝫ euasio seu excu
satio esset uana nec e coram intelligentibꝫ ponenda. Et si dic
im⁹ q deus ⁊ illa transmigratione miscuit unum pti gentis nri et
non alii ⁊ illos quos miscuit transduxit ad reedificandu
templu ut dixit ieremias ppha ⁊ quod nos sum⁹ de illis
quibꝫ miscuit non e deus. Dicent tn xpiani quod e misc͡u⁹
illorum q adorauit ydola ⁊ qui occiderunt pphas ⁊ etiam
nos puniunt qui non peccauim⁹ i ꝑditas. ⁊ illorum pena fuit
certo termino lxx annorum ⁊ ista punitio sic non habꝫ sm nos
tam certa ita e longa sine termino in qua pena sum⁹ que iam
sunt mille anni nec in lege nec i pphis huius pene terminum pos
sum⁹ inuenire. Quare dne mi cu deus puniat patres nros
p ydolatria ꝑ interfectionem pphetarum ⁊ peccatum ⁊ pena s non in
scriptura. Cu deus non puniat bis in idipm peccatis l' peccati
tis fuit postea scilicet captiuitas lxx annorum ⁊ cu deus non puniat
uniuersali nisi ꝑ peccatum uniuersale oꝛ q post illam captiuitate
nos peccauim⁹ coram deo ob maiori peccato quam fuit ydolatria
patrum nrorum ⁊ q fuit interfectio pphetarum. Exquo deus pro ill
peccatis puniuit tm lxx annis iam mille annis ⁊ puniuit
⁊ dispersit nos p iiij^or partes mundi. Quamcqꝫ tn contingat di
sum⁹ inuenientu q nulla e excusatio supradicta

Oppono ego domine mi quod sumus in peccato aliquo maxio
rogo te quod certifices me si postquam deus dispersit nos decies et
misit in captivitate ista longissima seu perpetua propter peccatum si
sufficit nostra et propria voluntate sine speciali mandato dei nos
captivitate ista accepimus observare circumcisione et sabbatum et
alias observancias quas tenemus secundum legem moysi. Nam nos
cognovimus quod a tempore quo tytus destruxit civitatem sanctam et
templum combussit et bibliotecas et nos incepimus istam disp
sit quod exutie mem nos cessavit iuge sacrificium oblationes
et holocausta et deus non permisit nos postea quod prophetam ad
nec prerevelationem aliquam etiam quod nos debemus redire ali
quando in ierusalem in statum pristinum nec mandavit nos postea
quod observaremus observancias supradictas. Videtur ergo sequi quod nos
non a deo sed ab illis qui erant in ira dei observancias pre
dictas accepimus et tenemus. Et dicent nobis adversarii nostri
sic nos observatis circumcisionem et sabbatum et legitis in syn
agogis libros moysi et prophetarum sine mandato dei quare non
assumitis vobis sacrificia et non facitis sacerdotes et regem
et principes et unctiones sanctas et incensum et quare non edificatis
vobis altaria et cerimonias omnes alias que sunt in lege con
tenta sicut sabbatum et circumcisio et sic plura alia que observatis secundum
traditiones vestras sine mandato dei propria voluntate contrariam
parte maxime offensam. Et si hec predicta facitis de vo
dicitis luntate dei vel diligitis quod voluntas dei est et beneplacitum quod
hec observatis quod tamen ostendere non potestis. Quare non obser
vatis alia supradicta quorum multa facere potestis et si reges
vos non permittunt facere et populi sub quibus iacetis cum permit
tunt vobis alia multa facere sic permittunt vobis circumcisionem
et libros et synagogas et alia que tenetis. Et adhuc domine
mi non est nobis in promptu responsio sufficiens. Ut certi sumus
tamen dei in omni statu qui nobis contingat eventu. Memi
nimus domine mi deum loquentem per os zachariam prophetam decimo
septimo capitulo ubi loquitur de illa prima captivitate brevi et tantum
do hic auctoritatem sicut quod scribitur in arabico sic sonat in la
tino. Hec dicit deus sacerdotibus et populo terre quando ieiunastis et
plorastis in quinto et septimo toto tempore lxx annorum istorum
istis quod mihi ieiunaretis aut ad me ploraretis aut ego tale

ieiunia volui aut. Vera autem translatio aliter habet sed ego scribo
propono sicut iacet auctoritas in arabico quas iste inducat non
sicut est in nostra biblia. Confirmavit deus domine mi in verbis predictis
quod dum nos iudei fuimus per lxx annos predicta captivitate quod
fuimus sine lege et ieiunium habemus a lege secundum alias obser
vancias et similiter fuimus sine circumcisione et sine sabbato et sine dubio
omnia hec non valent dum ira dei manet super populum suum. Il
la non prima nostra fuit brevis et fuit eminus circa. Sed hec ira
dei in qua sumus nunc est longa et non invenimus ei terminum
prophetis. Et timeo domine mi quod sic deus misit in captivitate
breve patres nostros sine lege et sine observanciis legis eorum
quousque fuit completum tempus pene eorum sed anni lxx sic in
ista captivitate ultima non acceptat opera que facimus neque
observatores legis quare constat quod nos sumus in maiori peccato
nunquam patres nostri fuerunt in babilonia unde nos sumus in
maiori ira dei quam illi et consequenter opera nostra sunt illi minus
placida et nos sumus ei magis odiosi et per quod illi propter mor
tem prophetarum et quod ydola coluerunt fuerunt tamen lxx annis in
captivitate et nos propter patrem magnum et maiorem sumus cap
tivi. Iam sunt mille anni et hec captivitas domine mi sine du
bio est illa quam deus per os daniel prophete vocat desolatione
cum dicit ix° capitulo usque ad consumationem et finem perseverabit
desolatio. Prima captivitas vocata fuit transmigratio quia post
modicum tempus fuerunt reducti cum honore in ierusalem. Sed hec
vocatur desolatio perpetua nunquam quando non miserebitur nostri deus
sicut nunc miserebatur patrum nostrorum dum erant in babilone
excepto quod consolabatur eos per prophetas qui promittebant illis
liberationem et erant omnes simul. Nobis autem nichil promit
titur et insuper dispersit nos per universa mundi regna: ac
tu quid quod dei contingat sumus in omni eventu.
Nec mi mirabile est quod de nobis cotidie speramus
liberationem de captivitate ista et nullus propheta loquitur
de nostra reductione in ierusalem et nos ergo sumus ydiote vel
sumus deceptores simplicium quia propheta debet loqui de nostra
reductione in ierusalem et vel sumus toti vel deceptores
simplicium. Nam constat quod post dispersionem nostram que facta
est per tytum non apparuit nobis propheta qui nobis permitteret re

ductione nec post captiuitate lxx annorum fuit propheta qui loq
veretur de ista captiuitate que non habet finem nisi in fine mundi nec
de liberatione habita nisi in consumatione seculi quam daniel uocat il
lam desolationem sine fine capitulo ix° Unde timeo domine mi
quod cum tanta captiuitas non possit emanare super totam terre
nam ideo nisi propter maximum peccatum medium magis quam interfecisse
prophetas et adorasse ydola propter que peccata fuerunt patres mei puni
ti quod sic deus non miseretur mei in uita cum in eodem peccato perseue
ramus quod nec miseretur mortis quamuis ad eum dicimus et cum eue
nerit mi uidelicet quod decepimus alios et nos tamen quod nobis euenit
in ipsos quia in libris legis et prophetarum inuenimus deum pro
mittere genti mee liberationem et congregationem de dispersione nullum
tempus sed inuenimus omnes promissiones eius uel fuisse completas ante
captiuitatem lxx annorum et in ipsis lxx annis uel promissiones
fuisse propter peccata illorum quibus promisse sunt tolli impedite sit propter
pono domine coram te cum compleuerint ista pauca dicit
ezechiel Si feceritis iustitias meas et mandata mea seruaue
ritis congregabo uos de iiii°r partibus mundi et lauabo uos
et adducam uos per mare et reducam uos in domum sanctam
mea Ecce quod deus nobis per ezechielem in quadam libris et
aliis locis liber eiusdem prophete promisit impletum est pluries ante
illam captiuitatem lxx annos et omnes promissiones tales tam ma
iores et minores que in diuersis locis librorum sacrorum continentur
complete fuerunt antequam caderemus in illam ultimam captiuitatem que non
habet finem Modo sumus iam in millesimo anno nec aliquis
prophetarum cuius tamen inuenimus nulla dei promissio ubi agit de
liberatione et congregatione nostri de captiuitate ista presenti sed de
illis tribulationibus et dispersionibus que ante dictos annos lxx post
ea nulla congregatio de dispersione promissa est et cum quod post
illos lxx annos commisimus id magnum peccatum propter quod de
sine termino punit nos in quo peccato manemus et sumus ob
hoc deus miam suam non continet circa tam longam suam uidemus
penitentiam quod omnia peccata que commiserunt patres mei ante lxx
annos pro de captiuitatis punita fuerunt et demissis eis hoc
pauca in dicto Peccauerunt patres mei qui exiuerunt de e
gypto et promissio eis facta in eis locum non habuit sed in pecca
tis suis deserto mortui sunt Peccauit ipse moyses ad aquas

contradictionis et terram non intrauit peccauit ipse aaron et
portauit penitentiam Heli sacerdos peccauit et fratres eius
tibi conspirauit et postitas eius sacerdotio priuata est Cui
tamen deus promiserat sacerdotium eternum Et huius promissa testi
sunt super qui pro peccata deuicante accipe ut patet in regno
dauid et carnalis postitas eius Sic et uer⁹ deus et glori
osus promisit abrahe et semini suo terram illam in eternum pos
sidendam sed frequenter perdiderunt illam propter peccata sua patres
mei et frequenter restituit eam dominus illis usque ad illam ultimam
uicem quando perdidimus eam et mille anni et non est spes recupa
randi quia manemus omnes in eodem peccato propter quod terram istam
perdidimus Et domine mi multum mirabile est tamen omnes con
cordemus quod ostendit quod post captiuitatem lxx annorum in babilo
ne quod peccauimus et domini peccato maiori et ille est quod dicat
quod est id peccatum propter quod incurrimus tanta mala nullus tamen
apit proprio suo nec inuenimus qui cognoscat in suam gentit
utilitate sed omnes iacemus prostrati et uidemus manifeste
quod in primo captiuitate lxx annorum erat deus cum patribus meis
in propheta ieremia et aliis prophetis et dedit illis dominus sala
tiel et principes et sacerdotes cum quibus reuenerunt de ba
bilone peracta pena et placato deo et edificauerunt
ierusalem et templum et alias ciuitates et fudit deus super illos
misericordias suas copiose Nisi domine mi inquiram et non testa
bor quare quod est id tamen quod sumus in captiuitate mille a
nnis nec habemus prophetam nec regem nec sacerdotem nec alta
re nec sacrificium nec unctionem nec incensum nec purifica
tiones ymo abhominabiles facti sumus toti mundo sicut deo
contemptibiles in solo corde nostro regnat superbia quam
nos nos ipsos preferimus toti mundo et quod si hoc sentio
pandam tibi domine mi Nichilominus quod euenit nobis deo
unde ego domine mi pauco quod id peccatum in sumus
propter quod sumus in hac desolatione et captiuitate ista sit id
peccatum super quod locutus est deus per prophetam amos ii° capitulo cum
dicat sic Super tribus sceleribus israel conuersa uel trium non co
quod ubi est quartum hoc conuersa et est ad propositum eius magis
in se quartum non conuersam eos quam uendiderunt iustum per ar
gento Et nos domine secundum doctrinam nostram docemus quod iste

iustus fuit Joseph filius iacob qui fuit venditus et sic tenere
ergo non quasi unius dumtaxat post peccatum venditionis contra innocentem pec-
catores sine scelere israel Christi et beatum quibus sacrorum librorum studi-
um vir est traditum a deo videre doctrine nostre perfecte et dicamus
quod primum in quatuor sceleribus israel est venditio Joseph a fratribus suis et
secundum peccatum sine scelus assignat adorationem vituli Moreb et
tertium occisionem prophetarum quartum quod tertium fuit israel captivus in Ba-
bilone lxx annis et dicant quod quartum scelus israel fuit vendi-
tio iusti scilicet Ihesu qui ad litteram fuit venditus post transmigrationem
praefatam lxx annorum et si nos domine mi volumus tenere praefata
doctrinam nostram et videre veritatis oportet quod assignemus
israel ante venditionem tria scelera processisse ut ipsa venditio
Joseph sit quartum scelus. Sed sic non potuimus sustinere quia testi-
monium libri Genesis est quod nos qui venditionem Joseph ponimus primum sceleris
filiorum israel et propheta Amos ponit expresse quartum scelus vendi-
tionem iusti postquam fuimus in captivitate decem tribus et annatus
et quod non reddimus nos ultra mitiam promissionis cum dicit et super
quartum non convertam eos quia vendiderunt iustum pro argento
Et manifeste patet mi quod nos de isto quarto peccato venditionis
iusti sumus puniti iam ultra mille annos cuius tempore nullus prophetavit
inter gentes nec est spes prophetandi amplius

Expavesco domine mi et timeo quod iste iustus quem colunt
sit iste iustus venditus pro argento secundum Amos prophetam et timeo
quod de ipso sunt hec que occurrunt in testimonia prophetarum et
illi etiam in doctrina sua valde apparenter applicant. Propterea Ysa-
ias propheta dicit primo. Ve genti peccatrici populo scelerato qui ipsi elongaverunt
se a Deo et blasfemaverunt sanctum eius et inclinati sunt retrorsum quare
hec propheta dicit. Et omnibus ad occisionem ligatus est et non aperuit
os suum vir sanctus dolore suum et sciens infirmitatem fuit despec-
tus propter hoc non reputavimus eum iste oblatus est quia ipse voluit
iste de angustia de iudicio depositus est. Generationem eius quis
enarrabit iste propter scelus populi mei percussi eum et dabit in-
iquitates pro sepultura et divites pro morte sua. Et timeo domine
mi quod iniquitates fuerunt patres mei et divites pilatus et hero-
des et anna et cayphas sic dicit david propheta Consurrexe-
runt omnes reges terre et maiores convenerunt contra dominum et contra xpm
eius reges scilicet pontifices maiores seu patres mei et domine mi timeo

prophete lii capitulo. Cum dicit consurge consurge brachium domini. Bis dicens
consurge propter duplicem eius adventum et sigillatim et clare descri-
bit primum scilicet adventum quantum ad passionem et derelictionem capitulo l. et
capitulo liii per totum et specialiter cum dicit. vidimus eum non erat ei species neque
decor et cetera. primum ... et eius adventum describit Ysaias capitulo ix. Cum dicit
Parvulus natus est nobis et statim subiungit eius adventum secundum
cum dicit Et vocabitur fortissimus gigas ponens se super thronum
David sedebit et confirmet illud amodo et usque in sempiter-
num. Zacharias autem propheta describit ipsum pauperem et seden-
tem super asinum capitulo ix et quid aliud est hoc nisi quod propheta iste
describit primum eius adventum in humilitate. Et ysaias adventum
eius cum potentia et maiestate. Sic et describit eum Daniel
capitulo vii ubi dicit. Considerabam et ecce in nubibus celi quasi simili-
tudine filii hominis venientem et appropinquavit ad antiquum die-
rum et sedebit coram ipso et datum est ei regnum et honor et
potestas et omnes gentes et lingue honorabunt eum. potestas eius est
eterna potestas non deficiens et regnum eius manebit in eternum.
Et domine mi manifestum est quod in secundo adventu ante antiquum
dierum qui est deus ad iudicandum sicut in primo adventu omnes pro-
mos vivos ut iudicaret et istos duos adventus Messie in-
nuit idem propheta in psalmo cum dicat. Quando venit qui venit
iudicare terram. De secundo eius adventu loquitur capitulo viii cum dicit
imprimet vestigia pedes super montes olivarum et cetera. Et nos
domine mi si dicimus quod deus in eterna et natura sua non habe-
at pedes nec carnem nec ista que corporis sunt. Sed pedes conve-
nit habere naturam et tantum corpore. Dicit etiam david propheta
quod etiam allegatum est. Loquens de secundo eius adventu Ignis in
conspectu eius exardescet et in circuitu eius et cetera. Sed nos
non dicimus quod deus sit circumscriptus quod aliquid possit esse in cir-
cuitu eius in quantum deus. Sed auctores et similes sunt multa
te ad litteram in illo iusto quem prophete describunt nunc lo-
quentes de illius humilitate nunc de illius maiestate.
Et de hoc loquitur malachias capitulo iii. Ecce dominus veniet et quis
poterit stare in adventu eius. ipse enim quasi ignis conflans et se-
debit ut liquefaciet argentum et aurum. Ecce quod iste qui
fuit iudicatus qualiter veniet in secundo adventu. Et atten-
de domine mi quare cum describit in eodem dicit. Cur ego ne-

mam et intrabo in iudicio ad eos et ero testis velox super
adulteris et malis et periuris et super illos qui detinuerunt mer
cedem mercenarii et humiliant viduas et pupillos et opprimunt
peregrinum et pauperem. Et iste domine mi describitur Ezechiel pro
pheta capitulo xxxiiii ubi loquitur de ovibus et pastoribus dicit Ecce
separabo ab eis scilicet iustis transgressores sed hec est separatio mea. Ergo
in [illegible] dicit sic domine mi Ecce quod in secundo adventu separabit
incredulos de medio iustorum sicut et dicit Malachias et
Ezechiel propheta clare et in primo adventu nemo cognovit
eum quia non excesserat limites humane nature. sicut dicit deus per
ysa. prophetam capitulo liii Et cum iniquis deputatus est et propter quod hic
non reputavimus eum. Et Jeremias dicit capitulo xvii homo est iste
et quis sciet eum. Et timeo domine mi quod patres mei in primo ad
ventu messie defecerunt et erraverunt. et propter hoc sumus
in ista captivitate que non habet finem. Et tu quid quod contingat dei
am domine mi timeo ne simus et ideo speramus

Iste iustus qui iudicaturus est cum potentia in adventu
suo secundo quod fuit salvator in adventu suo primo omnibus qui cre
diderunt in eum. Quam david propheta dicit de illo Notum fecit dominus
salutare suum in conspectu gentium revelavit iusticiam suam
Et hoc dicit ysa. propheta capitulo xii haurietis aquas de piscina
salvatoris quod dictum secundum meum intellectum intelligunt
de baptismo Nam in primo adventu salvavit per aquam
Et in secundo iudicabit per ignem. Et de isto salvatore dicit
domine mi Job xix capitulo Scio quod salvator meus vivit et in
novissimo die de terra surrecturus sum et in carne mea et
oculi mei videbunt deum meum. Attende domine mi quod vocat
salvatorem istum deum. Constat autem quod oculi carnis non vide
bunt deum certa tamen autem secundum scripturas quod salvator est
iste iustus de quo est sermo qui solus potest dici vere iustus
qui nullum peccatum fecit. sicut quod de illo testificatur per os ysa.
prophete et nec de moyse nec de aliquo prophetarum dicitur quod sit sal
vator iustus et sine peccato. Quia moyses peccavit et
omnes alii prophete peccaverunt. Sit satis domine mi et ideo to
nostrorum Salvator iustus dicitur in scriptura. Ergo istud non
soli iusti salvantur et sine dubio non salvet hic nisi qui credunt
primum adventum suum. Et illi qui non credunt in eum nisi sunt

tam aliquam quod salvatur ab illo in secundo adventu eius. Sed
digni sunt morte. Quia si digni erant morte illi qui non crede
bant moysi et non obediebant ei qui fuit peccator quanto
magis digni sunt igne qui non credunt vel et qui blasphe
mant iustum istum et deum. Quomodo evenmet dei simus

ne nos invenimus in scripturis quod ut exaltabitur de ter
ra ad celum. Et ego timeo quod istud sit completum in isto
iusto qui fuit refectus apparentibus nobis et de ista eius exalta
tione dicit david propheta in psalmo Attollite portas princi
pes vestras et elevamini porte eternales et introibit rex glo
rie et princeps. Attende mi domine quid videt angeli de
celo. Quis est iste rex glorie et princeps. Et ipse respondebit ip
sis Dominus virtutum fortis in bello. Et constat domine mi quod
iustus dominus virtutum non habuit plus nisi in primo adventu
suo. Quia qui sedebit ad iudicandum et ignis in conspectu eius
exardescet et inflamabit in circuitu inimicos eius et con
flabit iustos per ignem quasi argentum et aurum et hec in multo
adventu eius nullus tunc complebitur in ipsum nec locus est pug
ne adhuc de isto iusti exaltatione dicit ysa. capitulo lxiii Quis
est iste qui venit de edom in dextra rubrum vestimentum
eius et bosra. quia iste sit formosus in stola sua. Et respon
det iustus iste Ego qui loquor iusticiam et propugnator
ad salvandum et dicunt ei angeli. O domine quare rubrum est
vestimentum tuum sicut calcantis torculare. Respondens dicit
illis Torcular calcavi solus et non erat homo mecum. Vi
de domine mi quomodo propheta loquitur ysa. et timeo quod istius iusti
responsio ad angelos non tanget nisi nos maxime. cum dicit
Calcavi eos in ira mea donec aspersus sanguine eorum
super indumenta mea. Ergo dies ultionis in corde meo
et annus retributionis mee venit. Quid ergo possum
sperare in iusto isto domine mi ubi scimus ipsum de nobis
anglis conquestum in celo et notificavit eis quod ipse calca
verat torcular solus et quid aliud ipse calcavit in ira
belluz sua nisi nos qui post ~~festum~~ quod habuit nobiscum in pri
mo adventu suo contriti sumus ab eo et calcati
mille Nam sunt anni et adhuc restat in ultio eius adventu eius
dies ultionis et annus retributionis eius in corde suo

quado de

Utina domine mi quando miam mfecimus ys leuissemus etia
refficimus etia istam auctoritatem predictam i prophetia sua qd
numqm legeret ab aliquo / et qd dauid propheta vocat fessi bellu
cu dt dns virtutum dns fortis in bello. Hoc ys vocat
torcular. Heu nos bibimus mustu illud. de quo dt ia
cob patriarcha et propheta ut habetur in libro genesis capitulo
xlix. lauabit in vino stolam suam in sanguine uve id est factu
a nobis in primo aduentu messie. Et quid erit in aduentu eius
ultio qn homines stabunt coram hoie iudicante in aduentui
tu eius erit ignis paratus ad deuorandu illos quos tulit
i mentem tuc no est tempus fessi nec iam in torcular calcabit
qr iam exiuit no est locus penitendi nec refugii. Et iu
sticie ut sicut ipe iudicatus fuit sine peccato qd no inuenimus
in eo sic et iudicabit peccatores. Dicit aut dns in propheta sa
lomonis pru. vi. Cu iustus recipiet iudicium ubi est impius
alde timeo dne qd hec q dicta sunt testimonia et peccatores
prophetas de illo iusto qui venditus fuit pro argento ut dicit
amos qd calcauit torcular ut dt ysa. qd gessit bellu cum
principibus mis qd dixit dauid qr captus fuit in peccatis mis sicut
dt ie. qd vulneratus fuit in palmis suis. sic dt ezech sup
quis ueste misit sortes ut dt dauid qr ascendit in ascensum
sic dt dauid propheta et alii. Cu no queritat deo in eccia
sua in natura diuina secundum qd no resurgit nec exaltat nec sedit
nec descendit et q dicta sunt corporalia qr iam uenerit iusticia
uis nature corporee hec predicta et singula potuerunt conuenire
Si aut videtur forte est durum credere mi dne qd homo corporeus
ascendit in celu audi auctes et exempla que mi occurrunt
de scripturis mis sup hoc. Dixit n dauid de illo ascendit dns
in altum et liberauit captiuitatem dedit dona hominibus. Dixit et
in ps lxvii de ascensione eius dicit iubilate deo et glorificate
nomen eius iter facite ei qui ascendit super occidentis do
minus nomen illi. Adhuc et dne mi dt dauid de illo in ps
illo que tu habes in corde iubilate deo qui ascendit super
thronu celi ad oriente. et de illo dt amos ix co. dns est
qui edificauit in celo sedem suam. De ipso dt dauid
ps lxvi. Ascendit dns in iubilo et dns in uoce tube de
ipo et dt asser propheta co iii o vidi hoiem ascendentem

de corde matris et ascendit usque ad celu et qr no habemus prophetam istum
omissi scribere multa q allegat sup hoc dt et de illo moyses in
cantico leuabo ad celum manu mea deut co xxxii de
isto et dt ys co xxxi consurge consurge brachiu dni de isto
et dt anna mater samuel prophete co 1o primo regum. Dns dabit im
perium regi suo et sublimabit cornu xpi sui. Dauid et dt. Asce
dit dns sup pennas uentorum. Et hec auctes occurrunt mi
ad probandu exaltacionem xpi corporalem usque ad celu. Dut plures alie
aliquas tu dne mi bene scis. Nuc et exempla aliqua ad
ducam de lege mea qr uidetur multis ex nobis inconueniens
credere qd homo in corpore ascendit in celu et hoc est in con
sideracione. Nam in lege et in prophetis inuenimus qd ds uerus
et gloriosus ascendit assumpsit et eleuauit plures sanctos uiros pa
tres nros et si de istis no dubitamus propter eorum sanctitate et
testimoni scripture. Quare dubitamus de ascensione istius iusti et
corpore et a ana cui scriptura prophetis maius testimoniu sanctitatis
quam illis. et qd durius bellum secundum prophetas sustinuit
et plures temptaciones mundi quam aliquis de predictis. Et
preterea dne mi sine exemplo ponere scis qd mathusa
el et enoch iusti et helias prophete fuerunt assumpti a deo de
mundo isto et cu corporibus suis. De moyse et n e dubiu
qd sit in celo in corpore et ana. Nam cum dt deut co x
xxxiiii. dixit dns ad moysen ascende in montem nebo
et morere ibi et ascendit monte et mortuus est ibi et nesciuit
homo sepulchrum eius usque in hodiernum diem et quid signat
qd sepulchrum eius est ignotu nisi cum ipe fuit propheta maior et
sanctior aliis n qd deus resuscitauit eu et assumpsit eu i
corpore et ana sicut alios iustos predictos assumpsit et eleua
uit ad locu ubi sunt. Nec nos debemus mirari sup hoc. s. qd
aer iste leuis et subtilis possit portare corpa grossa et pon
derosa. qr nos scimus qd aqua que est in uanitate similis aeri
quando placuit oipotenti portauit corpa filiorum isrl in eorum
exitu de egypto et qn fuit deo accept sacrificiu ignis
descendit de celo et portauit corpa pecorum et boum q
offerebantur deo. moyses aut et helyas prophauit de istis
iusti exaltacione et alii prophete. vn no oportet quod simus
increduli de eleuacione deorum sanctorum et simus increduli de

ascensionem ius iusti et dni in celum de quo sub tanta testimonia
inscriptis sic dan c et plura q̃ inducta sunt qr satis apparet
qd ds assumpsit pdictos scos cerimbz nulls dubitat ut ad
fine disponeret corda hominum ut de ascensione sui iusti etiam
no dubitaret. Hoc aut z et alia cu queste tempo dubi
tant mri et dubitaverunt et pres mi qr adventus eius primus
fuit occultus et modus insolitus sicut dr ysa. Homo
e et qs cognoscet illu qm pphia et dixit virgo concipiet
et pariet filiu. vbi ad intendum z qd tacet de pre et appe
hc fm qd alibi dr. Non reputauimus et co xxxix dt
Signu nouu creauit deus sr tra mulier circudabit
virum e dr et in v° co. ppr hc dabit eos ds usz ad
tepus inquo pariens pariet. Et nondum qd pphia non
facit mencom de maritu ius parientis tm ciuit nati
tate ius iusti qui solus natus e pt solitu modu ansuz
carnale q z ex mare et femi. Sicut de illo pdixit de ipo
pos ysa. co vii° tu dt. audite domus dauid. ds dabit
signu virgo concipiet et oms aut alij sca q dis nati sub
defecta et vitio carnar concepti i pecto et oms sunt et ipse
moyses sacer omnibz pphis peccauit et ofitet pos suum
se peccasse de isto aut isto dic deus p ys. co liii° Q
nunquam peccauit nc iuenti e mendaciu in ore eius. de alys
aut sccs dicit ds p os iob co xv° In omnibz sccs suis
no e iuentus cu puritate. et sem pphia dt dt. co xvii
Corda omi prava

Imeo dne mi qd sit expletu i nob qd ds dix p ysa
pphiam Cecidit cecitas sup israel quo usz intrauit ge
tiu plenitudo et ite dt. C. vi. Audientes audiet et n
intelliget et videntes videbut et no cognoscet qr corda ius
gentis sub igrossata et cetera. C. adhuc excecaton ppli
huius et obscura aures ne forte ad discat et cutantur
ad me et sanem eos. Et dt ysa. usquequo dne et dix
ds. Quousz Ciuitates sub deserte et maneat domus
sine habitatore dt et daniel viii C Claude sermones et
et volue pphiam viii co Peccatu iude z descriptu fer
reo stilo inlapide adamantis et extensu sup altaria
cordis ipoz Et ys. Cognouit bos possessore suu

et asinus psepe dni sui ppls aut ms n intellexit Et jere v
iii. miluus et hyrundo et ciconia sciuit tempus aduentus
sui ppls aut ms no cognouit. Et omnia dca sub dne mi qr
no cognouimus aduentu iusti dni. Et deinde dt ds p ys
xlvii co Elongate foras gente vestram et sente oculos sur
dam et habentem aures ecce oes gentes congregate sub et quid
voluit dic pphia p hec vba n qd ds repulit nos qr no
nouimus tepus ius iusti sui eius et congregauit ad se infideles gentes
loco mi sup quo admirat ds dt ps lxxvi. Hec e mu
tatio dextre excelsi. Nos tu di sumus dne mi et cau ma
et i captiuitate nra que no hz fine iqua sumus iam sub mil
le an et tn no accidit tale male patribz nris q adora
unt ydola et occiderut pphas et transgressi fuerut lege eo

Imeo qd pr hoc qd non credimus i isto iusto id toto
cto accidit nob et expletu e id qd ds dt p os ys. co
xxix Erit nob pphia tamq vba libri clausi et dabit
lectori et dicet iste liber clausus e et nescio quid e ideo et
dabit nescienti litteras et dicet sum lector ego. Et q clau
sa libri e maior dne mi q clausa qua deus clausit cor
da nra Nam sub mille an nc possimus cognoscere pphias
nob tradita appetentes sup aduentu istius iusti xpi qd ut alibi
dt. Idem pphia desolabit nrm et corruet domus sca dt et
co io. Terra nra deserta Ciuitates nre succense igni
et remanebit syon sicut tugurium in vinea dissipata Si
cut hodie dne mi et fuit iam sub mille an dicit eciam
ysaias xxxv co dne deus exaltabo nomen tuu qui
posuisti Ciuitate itumulu et domu inconfusionem et no
sit usqz i sepiternu et xxx co dt Conteretur ppls otri
tione vasis fictilis inquo nc remanz ps ad portan
du carbone ignis nc ad hauriendu guttam aque
Completu est et dne mi qd dt daniel ix co. Postq
occisus fuit xps remanebit desolato ppetua sicq deso
lati sumus iam sub mille an dixit et ysa. xxiii° co
Relicta e in vrbe solitudo et sibilabit tra eos sibilo usz
in eternu dixit et Jerem vi co argentu reprobatu vocate
illos qr ds qr deus proiecit illos dt et ys io co Ambu
late in luce ignis uri et in flammis quas succendistis nb

58

m͠gbꝫ flāmis fuim⁹ iam ꝰ mille ani. Dixit ⁊ amos
v° ca°. Dom⁹ isrl cadet ⁊ nō ē q̄ erigat. Et vr michi dñe
mi q̄d ds̄ induxit sup nos ruina istam post aduentum
iusti huiꝰ. Postq̄ illꝰ pph̄a surrexit ī nb̄ nc̄ surget
q2 sic pph̄atu ē nb̄ q2 nos manem⁹ ī incredulitate. nō
recipientes fidem illiꝰ. s3 negantes. Dixit osee f° Cuz
accubuit mulier s3 itam ⁊ pepit ⁊ dixit ds̄ voca nn̄
ciꝰ sine mīa q2 nō miserebor ꝑplo huic ⁊ n̄ deus grat
nos ⁊ n̄ miserebit mi ut experti sum⁹ ia ꝰ mille ani q
vtilitas ē nb̄ ꝗre lege ⁊ ciuasione ⁊ sabbm. Dix ⁊
ys̄ liij° c° Educ foras ꝑplm cecu sic eduxit nos de ira
isrl. ver⁹ ds̄ ⁊ glosus ia ꝰ mille ani. Dixit ⁊ ꝑp̄uꝯ
c° vetus error abijt ⁊ quid ē antiquu n̄ lex. lex mīa
q recessit a nb̄ dñe mi cū lege cū sacrificio cū incensu cū
altarib3 ⁊ quid ꝑ penis potāt nb̄ euenire quid ē q̄d exp̄
tam⁹ nōne videm⁹ q2 dispsit nos ds̄ p̄ iiij°ᵒʳ ptes m
di in dispsione sic nb̄ ꝑdixit moyses. Jeremias ys̄a ⁊
alij pph̄e ⁊ tamē nos di sum⁹ ⁊ ad ipm recurim⁹ ī oī
euentu imco dñe mi cū nos dicamus
mē nos ego ⁊ c° ⁊ sumꝰ ⁊ nos filij iacob isrl. l q̄d ia
oplētu sit ī q̄d ds̄ dixit p̄ os ys̄a. pph̄e lxix° c° Inter
ficiet te deus isrl ⁊ vob̄ filios suos noīe alio. ꝑauco q
illis huiꝰ de qmbꝫ inpom d3 ī nomē 2ᵐ q̄d d̄t moy
ses ī vī xxviij° c° Erunt oms ī captiuitate ⁊ ꝑpls ī capite
edulus in ṫanda. sic nos sum⁹ ia ꝰ mille ani. De ill
dix ⁊ Jerem xj° c° Replebit̄ tra fide ⁊ redundab̄t dei
sicut aqua maris ⁊ de illis d̄t pph̄a salomon. iij. R̄
viij° c° more dñe deus cū venerit alienigena ad
domu scam sua ⁊ iu obit m̄ sam tuu bn̄dictu ex
audias eu dñe ds̄ ms ut discat vniusa tra nomē
tuu dñe timere sicut ꝑpls isrl. Inquo ergo glam dñe
mi ⁊ ꝗre otepnim⁹ gētes ergo salomon pph̄a fecit
eos nobiscū ꝑticipes in timore di ⁊ ī domo sca ⁊ sa
te nos ds̄ tamq̄ ī dignos deiecit de illa domo ⁊ de
dit ea istis ⁊ de illis d̄t moyses in c° l° legis c°
xiij° Hec d̄t do⁹ ds̄ Replebit̄ tra eo glia domum
⁊ de ipis d̄t dauid ī ps̄. xxi ꝑuement ⁊ ꝗuertent̄ ad

dñm vniusi fines tre ⁊ iusse ⁊ nacōes de ipis ⁊ d̄t ys̄a
pph̄a lx° c° O domus sca venit lumē tuu ⁊ glā dm
sup te orta ē ⁊ ablabut gētes ī lūe tuo ⁊ glā dm or
ta ē sup te ⁊ ablabut ꝗ lūe tuo gētes ⁊ reges isple
dore ortus tui. Leua in circuitu tuo oclos tuos ⁊ uide os
iste gētes ꝗgregate uenerut tibi filij extranei edificabut
muros tuos ⁊ ꝑncipes eoꝝ suient t°. ⁊ qui s̄ isti filij
extranei dñe mi q̄ venerut ad domu di n̄ gētes que
suiendo ydolis erat extrēee a dō. ipi ⁊ ꝑncipes ⁊ re
ges eoꝝ de qmbꝫ dixit ds̄ q̄d ablabūt ī lūe dom⁹ sce
⁊ nos errām⁹ ī tenebꝰ extra illaꝫ ia ꝰ mille ani. Dix
ad huc ide pph̄a de illis lv° c° Ecce qm gēte nesciē
bas uocabis ⁊ nacōes q te nō cognouert ad te currēt
Sicut dēsto uidem⁹ hodie ꝰ mille ani q2 xp̄c nb̄ mis
sus. vnl legem nob̄ datam. nob̄ contēpt ⁊ gētes que
legem nō nouāut uenerut ad eu ⁊ ipe dedit eis lege
noua pura ⁊ sacta. ad huc xlv° c° Concordauint ge
tes ⁊ reges eoꝝ ꝗgregate ꝰ in fide di ⁊ timeo dñe de il
lis dan̄ eodem c° Congregami ⁊ uenite oms q̄ sal
uati estis ꝑ̄ceu exgentib3. ⁊ de ipis d̄t ys̄a lxv° c° E
sicut me qui n̄ interogabant me ⁊ inuenert me qui
nō q̄rebant me. de ipis d̄t Jerem iij° c° ꝗgregabut os
gētes ī noīe dm ī domo sca ⁊ nōn ablabut ultra ī p̄ui
tate cordu suoꝝ. de ipis d̄t ⁊ idem xvj° c° Ad te
dm mei ⁊ ds̄ ms venet oms gētes ab extremis tre
finib3 ⁊ dicet nō hereditabut ꝑres mi n̄ mendaciu
⁊ iniqtate. de ipis ⁊ d̄t Sophonias iij° c° Dabo e
gētib3 ut loquent simul ī noīe dm ⁊ suient ei hu
mero vno oms homo de loco suo ⁊ oms īsule gen
cium de istis ⁊ d̄t zach ij° c° Letare domus syo ⁊ ecce
uenia ad te ⁊ habitabo ī medio tui in die illa appinq
but ds̄ gētes ī multitudie sua d̄t ⁊ ide viij° c. Hec
d̄t dñs ds̄ exercituu venient gētes multe de locis mi
tis ⁊ dicet vir ad vicinu suu vadam⁹ ⁊ q̄ram⁹ dnm
dm in bono. Et ista dñe mi opleta s ⁊ coplent
ī odie mis te plano vides ꝑ̄ros ⁊ figuras legere
libros legis ⁊ pph̄aꝫ oms ⁊ psaltiu diuisit vol
dimissis

sinis ⁊ nullis operis credit p manu moysi neq aaron neque
aliquid retinet de fide ad ydola ab illo tempore quo crede
runt in xpo isti De quo dicit abacuc ppha iii° c° Egressus es
dne in salute ppli tui in salute cum xpo tuo

Timeo dne mi q dns victor gloriosus qui vivificat is
tas gentes p fidem qd nesciat nos in incredulitate
nra sicut ipse dicit p os ys lxv° c° p eo quod vocavi ⁊
non respondistis ecce dns deus ecce servi mei comedent ⁊ vos
esurietis · ecce servi mei bibent ⁊ vos sitietis · isti servi mei
gaudebunt in exultacione cordis ⁊ vos clamabitis in ama
ritudine cordis ⁊ interficiat te dns deus isrl ⁊ vocabit servos su
os nomine suo in quo benedicetur deus ille qui benedicitur est sr terram
amen : ⁊ nos videmus redemptoris istius nomine benedictos a beo
sr facie tue ⁊ nos dispersit in captivitate p iiii or ptes mundi
iam sunt mille anni ⁊ apparuerunt in nobis expresse vestigia
ire dei non ad castigacionem Sed ad destructionem ⁊ ista est in me
fco qua deus comminatur est qd interficiet isrl ⁊ iste gentes vi
ve quas vocat servos suos receperunt nomen qd deus promisit
Sed non cum morte nomine meo primo · 2m ordinem verborum dei
p ysa · ⁊ fames ⁊ sitis quam nos patimur non est panis sed
cordium ⁊ animarum sterilitas ⁊ est fames verbi dei ⁊ sitis sicut
ipse declarat p os amos pphe viii° c° · Et tu dne mi scis
hec plenius quam ego verumptamen nos dei sumus in omnibus

Timeo dne mi qd gentes iste q acciderunt nobis
q iniusticia sunt iam mille anni postquam mortuus fuit isrl
que nichil boni habebant cum quo crediderunt in deo ⁊ in xpo
eius q ipse fecerit nos pisces illos ⁊ bestias de quibus
loquitur abacuc ppha que non sunt duce ⁊ ipse gentes
edificate p fidem sunt ieiunia sua ⁊ observancias legis
nove ⁊ sunt cuncta illa que ad iudicium ptinet contra
in lege antiqua iudeorum Gentes q nomen in omni lingua
⁊ in omni angulo ⁊ in omni loco oriente ⁊ occidente
gentes sunt confitentes nomen dei ⁊ non crediderunt in eum
p moysen nec p aliquem pphetam Sed deus vocavit eos p discipulos
iusti qui egressus est cum deo in salutem earum sicut ipse deus ben
dictus ⁊ gloriosus predixit · p os abacuk pphe · ⁊ isti discipuli eius
sunt filii mi de filiis isrl qui alio nomine vocantur apli · salte

pauco dne mi qd isti sunt illi de quibus dicit deus p os david in ps
xviii In omnem terram exivit sonus ⁊ in omnes fines terre expan
sa sunt verba eorum Et nunc pphete expresse declarant · qd desistis
loquimur ⁊ non de nobis dicit Sion est lingua in sermone que non au
diat voces eorum ⁊ hec non pt = de lingua nra hebraica · ore
n; gentes obediunt pcibus nris Moysi ⁊ aaron quinimo ipi
deseruerunt gentes ⁊ fugaverunt eas ⁊ gentes sicut hodie
moysen ⁊ pphetas ⁊ cognoscunt dnm ⁊ servant legem eius
⁊ mandata sr legem novam sicut apli docuerunt eos

Timeo dne mi quod id v zacharie xiii° c° Percutiam
pastorem ⁊ dispergentur oves gregis fuit completum qui nos p
cussimus pastorem istorum puerorum s. aplorum extunc nos oves
dispersi fuimus p universum orbem ⁊ isti filii mi · s. apli sun vco
erunt loco pphetarum q appz ex hoc qd deus post illos non
misit nobis pphetas neq notificavit Timeo dne mi
qd isti apli sunt illi pueri de quibus dixit deus p os Johel ii°
c° Cum dicit Senes vri sompniabunt ⁊ pueri vri videbunt vi
siones Certissime dne senes sunt pphe qui sompniaverunt sr
gentem ... sunt ⁊ viderunt isti pueri · s. apli ⁊ de istis pueris
dicit david ppha ps xxxiii° · Venite filii mei audite me
timorem dni docebo vos ⁊ deus non vocat iudeos filios
in ppl... Sed solum vocat eos isrl primogenitum in omni usu lo
quendi : ⁊ ps alio vocat istos pueros cum dicit filii tui sicut
plante novelle de isrl sicut dne mi dicit deus p os ysa p
phe · v · c° vinea dei exercituum fuit domus isrl · ⁊ expecta
vi qd faceret uvas ⁊ fecit cum spinis ppterea ego
ad ducam qd destruam illam ⁊ ponam illam in conculcacionem
⁊ de istis pdicas filii dei q dicuntur apli · dixit ds p os ysa ·
pphe xxix c° non modo erubescat iacob nec liquefiet facies
eius sed cum videbit in filiis suis illos quos creavit manus
mee sanctificantes autem oculos suos ⁊ si cent dne mi isti
filii sanctificati coram nobis 2m viam legis mee non dicet ds qd
cernimus in erubescam · ppt hec ⁊ dissolvantur facies mee immo
habemus gloriam ⁊ splendorem mee facies Sed confusio facierum
iacob ⁊ dissolucio est ista qd isti filii quos ds creavit manu s. a
pli sunt sanctificati coram nobis 2m legem meam · ppt qd ds dicit i
telligere qd lex mea non est lex vestra dixit ⁊ ds p os hemi

Jeremie xxxi° c°. In illa non dicent patres comederunt uuam acer-
bam ⁊ dentes eorum stupescunt. Sicut infidelitas iudeorum non in-
nouauit fidei apostolorum nec nocebit ⁊ pro hoc ipse dicit uiuo ego dicit
dominus si ulterius prouerbium id in israel. Quia nunquam de apostolis aliquis
postquam receperunt fidem rediit ad fidem maiorum quare non desenauit
acerbitate infidelitatis nec sic dentes mei obstupescunt de peccato
patrum meorum. Adhuc de istis filiis domine mi quos apostoli dixit
deus per os ysaie prophete. Licet auctoritas non inuenit [illegible]
transmigrabo in populo meo filii autem qui non erunt infideles
deus et saluator eorum in omnibus angustiis eorum ⁊ ipse uultus
eius custodiet eos in caritate eius ⁊ in clemencia sua redimet
⁊ portabit eos in longitudine dierum. Verissimum est domine mi quod
illi filii de quibus loquitur semper manserunt firmi cum deus transmi-
grauit ab eis ab illo tempore quo redemit eos. Rex ille iustus
inter eos. Sed transmigrauit a nobis deus ⁊ fuit propter hoc cum
eis ⁊ de istis ⁊ filiis quos apostoli dicit sapiens iste filius Sy-
drach in libro suo iii° c°. Audite me carissimi ⁊ operabimini
ad salutem quia deus honorat patrem a filiis ⁊ quare debeat intel-
ligi hoc iste declarauit deus per os zacharie cum dicit iiii° c°. Conuer-
tat deus heliam qui conuertit patrem ad filios. O domine mi si
deus conuertere debeat corda filiorum ⁊ apostolorum ad patres cum hoc
debeat intelligi de fide et isti filii ⁊ apostoli fuissent nobiscum
in captiuitate ista que non licet fine sit ⁊ patres mei ⁊ sic nos sumus
sed quos deus ordinauit quod debeat corda patrum ad filios con-
uerti quid est quod expectamus domine ⁊ quid prestolamur. Et si no-
luimus dicere quod alii filii debeant esse preter apostolos de quibus
intelligantur predicta illi erunt in captiuitate sic nos cumquo-
uia istius iusti non sunt secuti ⁊ docuerunt secundam ⁊ propter
hoc sunt honorem patrum nisi quod patres debet ad illos con-
uerti. Cum ergo domine mi filii mei uenerunt [illegible] patres
ad fidem dei si corda nostra conuertantur ad filios illos corda illorum con-
tenentur ad nos ⁊ sicut deus altissimus ⁊ populus unus ⁊ [illegible] m-
deo glorioso ⁊ uictorioso nec debemus istam intelligere conuersionem
nisi de infidelitate ad fidem ⁊ doctrinam istius iusti qui est auctor
salutis eorum qui credunt in eo. ⁊ secundum quod dauid dixit de eo. Ipse
est ille cuius sacerdocium eternum est secundum ordinem melchisedech qui deo
obtulit sacrificium panis ⁊ uini ⁊ fuit iste melchisedech rex

⁊ sacerdos dei altissimi an aaron. Et attende domine mi quan-
ta sit diuersitas inter sacerdocium aaron ⁊ domini iusti istius. Dixit
deus dominus tu es sacerdos eternum non ad tempus sicut aaron qui
mortuus fuit. xxx° anno. Item sacerdocium aaron fuit car-
nes ⁊ sacrificium istius iusti de panis ⁊ uini quia secundum ordinem
melchisedech. In quibus uerbis deus per prophetam manifeste ostendit
quod sacerdocium aaron finitur quando incipit illud sacrificium eternum
ordinacio sacrificandi secundum aaron cessando cesseret quando incipit
sacrificium in pane ⁊ uino eternum duraturum. Sed quia desiderat
domine mi habeo loqui specialiter dicam aliqua pauca que in oc-
currunt de istis filiis dei de quibus dixit deus. Vos non he-
mus istum prophetam. Osee primo capitulo. Erit locus in quo
dicetur. Vos estis filii dei uiui ⁊ iste locus domine mi absque
dubio est ecclesia quam propheta uocat locum secundum hoc quod dicit et locus
quam synagoga que est locus iam erat. ⁊ synagogam uocat
dominus per os moysi ⁊ aaron ⁊ omnium prophetarum israel primogenitum
meum sed in plurali ⁊ quelibet in speciali istos suos genitos
uocat propheta filios dei uiui. De istis ⁊ filiis dicit dominus per
moysen deutero. xxxii° c°. Sanguinem filiorum suorum ulciscetur
⁊ lauabit terram populi sui. Et nos domine occidimus prophetas et
non fecit deus uindictas de eis nisi per [illegible] annos. Sed occi-
dimus apostolos ⁊ iustum [illegible] ⁊ fecit deus uindictam
de filiis iam sunt mille anni ⁊ morte eorum lauit terram populi sui
non dixit terra filiorum israel. De quibus dixit dauid in psalmo c-
xxvi. Sicut sagitte in manu potentis. ita filii fideles
comparat propheta istos filios fideles sagittis emissis de ma-
nu potentis. Quia deus omnipotens emisit eos ad diuersas [illegible]
cum partes per quatuor mundi climata cum doctrina le[illegible]
⁊ prophetarum. Moysen autem ⁊ aaron non misit extra do[illegible]mum
suam ad docendum. Non ad indiam non ad Ro[illegible]mam
nec ad loca alia extra terram suam. Misit eos cum [illegible]
doctrina legis ⁊ prophetarum ⁊ isti sunt [illegible] missi per
uniuersum orbem domine fuerunt coram deo loco [illegible]
postquam deus occidit israel ⁊ [illegible]
est [illegible] secundum ordinem melchisedech qui sacrificium
deo instituit in pane ⁊ uino de quibus [illegible]
abraham amicus dei [illegible] in lege [illegible]

nos qm ds pmissium istoꝝ mutauit sacrificium nrm sicut
mutauit nome nrm ⁊ sicut mutauit legem antiqm
carnale in lege nouam ⁊ spualem Et si deus dixisset
nro messie sive xo tu viues ineternu sm lege moysi et
aaron starct lex illa Sz dixit tu tu es sacerdos meter
nu sm ordine melchisedech ⁊ amicus dei comunicauit
de sacrificio panis no sacrificio carnium sicut tu di sum
Inico dne mi qd deus elongauit nos a se ⁊ sacrificia
um nrm ⁊ acceptauit sacrificium gencium sicut ipe
dixit p os Malachie pphe jo cao Non e m voluntas
i uobis dic dns neq recipia sacrificium nrm qm ab
ortu solis usq ad occasu eius magm e nome meum
i gentibz que offerut noim meo sacrificium mdu ergo
apud dm sacrificium gencium e mudius qm sacrificium
nrm ⁊ insup qmia deus puauit nos om sacrificio ⁊
dicet dani qd ipi vitaret nos ne contaminarentur
sicut nos vitamus gentes omi tpe quo sacrificium nrm
fuit mudu apd dm ⁊ acceptu Scias ⁊ dne mi qd dixit
ds m ps xlix de sacrificio nro tu ait p os Dauid Numq
uidistis q ego comedem carnes thauroꝝ aut hircoꝝ sanguinem
biberem p qd manifestat deus qd ipe contempnit sacrifi
ciu carnium ⁊ vn e nob dne mi qd nos detestami ge
tibz sacrificium hc panis ⁊ vini q statuit deus ⁊ illo reprobat
sacrificium carniu tu Salon ppha dt ut describit aaron
dicat Sic iste s aaron extendit manus sup altare ⁊ obtu
lit sanguine vue intensum deo vino ⁊ obtulit sacrifi
cium a . nrm de granis tere sicut Melchisedech obtulit
p . abraham Deus ⁊ testificat p os Ysu pphe co ix
q n . obtulimus ei sacrificium de panibz tu dt Non offera
tis sa . crificiu panis qm panes im panes tristicie sut
⁊ quicuq comederit ex eis contaminabit vn nos offere
bam . sacrificium panu sz nllm e acceptu do sacrificium de
ma . bz mis ⁊ te mo sacrificio carnis Dt ist ppha
Bellizen vo cao ds mag dilig pietate ⁊ miam
qm . sacrificium carniu Delectat ⁊ ds sacrificium gencium
p . moysen leuit xxijo co Offeret do sacrificium a la
uatis de arca ⁊ de expssione vue ⁊ benedicat nob

dns ⁊ cunctis opibz manuu nraꝝ Scimus ⁊ nos dne
mi qd ds mandauit i pncipio martam fe . devis po
m panes ⁊ m carnes In exod ⁊ . xxix. ii co dixit
ds moysi Offeras hyrcu ⁊ cu illo azimos panes
q panes azimi s sacrificium gencium In iijo li . xxijo co
Qm pcept dns p moysen d . hc de semine aaron
sacerdotis hns maclam no offerat deo sacrificium d panibz
nc aliqd sacrificium qd cunq Vide dne q ponit sacrifi
ciu panis Et dns p moysen li . iijo legis iijo co Offe
tis deo sacrificium de omnibz generacionibz vris panes duos
de primicijs frugu ⁊ cu panibz arietes septe Et pmo
ponit dne mi panes ⁊ poste carnes In alio legis
loco que tu scis dne mi dixit ds carus ⁊ gloriosus fi
lijs Isrl qn intrabitis tra generacionis vre qa ego daturus
su dns deus vob i hereditatem offeretis deo pane i sacri
ficiu ⁊ sacrificabitis totu ⁊ ad hoc tauru cu farina pu
rissima ergo deus pcept fieri sacrificium de pane ⁊ farina
purissima ⁊ acceptit id ⁊ sacrificium ehodie gencium ⁊ pa
nis ⁊ farina purissima deo sacrificio ⁊ panis fit mencio i
ps xxi Cum dauid venit ad achimelech pncipe sac
doti Insilo ⁊ petiit ab eo panes qm reddit Non e hic
panes ni panis oblatus i sacrificio sancto que no venie
nit comede pueris tuis qr e sacus Hec dicta s de sacrifi
co panis ⁊ plura alia dici possent q tu dne mi nosti Sed
qr gentes ponut i sacrificio aqm no dz iudei i quenire
qr i scriptura sta invenimus de hoc exempla s. qd offic
bat sacrificium de aqua ⁊ fuit do acceptu Invenimus n ij
ps . xxiijo co . qd duo iuuenes hauserunt aqm de cisterna
q erat iux porta Bethleem ⁊ ppha dauid obtulit illa
deo i sacrificium Ergo n e d scriptura si gentes hodie ponut
aqm i sacrificio qd facit deo Nos aut legimus ut dic
tum e q aaron fecit sacrificium deo de pane ⁊ vino
⁊ dauid fecit sacrificium de aqua ⁊ ista tra s i simul i vno
vnde sacrificium mudu ⁊ mudius pualet qntu natura
res patit magis qm e intellcus m melius cogi
tare pt Nō s carnes thauroꝝ pinguium helyas ⁊
nr ut narrat my ps fudit aqua sup sacrificium carniu

et deus misit ignem de celo et acceptavit sacrificium cum aqua
perfusum magis angelus et in figura communicavit cum
pane sub cinericio et aqua cum ambulavit in fortitudine cibi illius qua
draginta potuit credere xl diebus usque ad montem dei horeb et sacrificium
vini cum aqua mixtum plene et apte describit per salo-
monis prophetam li. proverbiorum c° ix° cum dicit Sapientia altissimi con-
miscuit sacrificium suum miscuit vinum suum et paravit me-
sam et misit servos suos dicens. Quis est parvulus veniat
ad me et insipientes comedant panem meum et bibant vi-
num meum temperatum aqua. Quando domine mi mensam paratam sa-
pientie altissimi in altare quando panis et vinum mixtum nisi
sacrificium de pane vino et aqua quod fit in altari et insipi-
entes vocati per servos suos sunt gentes qui ignorabant deum
vocate per apostolos. Et dicit notabiliter panem suum et vinum suum
propter quod innuit hoc sacrificium esse illi gratum. et ad hoc convivium tam
subtile tam spirituale non vocavit patres nostros qui erant sapien-
tes in lege qui erant occupati in sacrificio legis carnalis quia
et sacrificium carnale non dimisit sed privavit nos illo ita quod mil-
le anni completi quod accidit nobis per illud iustum ignem patravimus
Valde timeo domine mi ab illo verbo quod deus fortis et glo-
riosus dixit per prophetam Malachie i° ubi ait de sacrificio gen-
cium et ait ab ortu solis usque ad occasum gentes offerunt sa-
crificium nomini meo. ubi audito quod sacrificium nostrum non sit in
uno solo loco scilicet in domo sancta prout quo in loco et sacrifi-
cio privavit nos deus et in terra promissionis et ubique terrarum iam
sunt mille anni. unde venit super nos et completum est id quod deus
dixit de nobis per similitudines per os ysaie xxviii c°. cum ait con-
pletam et abbreviatam in decreto collatio veniet igitur super
nos et completum est quod dixit deus per os Malachie ubi ait non
est mihi voluntas in vobis et sacrificium a nobis non accipiam. venit
et iam completum est super nos quod dixit deus per os ysaie i° c°
cum sit sabbata vestra et festivitates vestras et sacrificium
vestrum non recipiam quia omnes vos estis inimici mei. venit
et completum est super nos quod dicit eodem c° ysaie cum loquitur
populum deus et ait. Quando in multitudine victimarum vestrarum
quare multiplicastis mihi sacrificium de arietibus et de carnibus hyr-
corum etenim contempsi sanguinem vitulorum et hyrcorum et carnes

arietum cum pinguedinis carnes mitti coram me et quis requi-
siuit illas a nobis ergo non dabitis preterea lapides meos scilicet
frustra non offeratis ultra sacrificium quod incensum vanum et sollempnita-
tes vestras et sabbata vestra non recipiam a vobis et si multiplicaveritis
orationes vestras non exaudiam illa quoniam manus vestre sanguine ple-
ne et omne sacrificium vestrum sicut cadaver fetidum in mensuram atque
porte orationis et ille qui in iugulavit thaurum sicut qui decol-
lavit hominem et hyrcum sicut qui optulit ille qui sacrificium obtulit
carne et ille qui obtulit vinum sacrificium sicut qui offert sanguine
porcum hec abhominatio in sacrificiis vestris apud me. hoc
nichil aliud significat nisi mutationem sacrificii carnalis et grossi in sacrifi-
cium istud domini nostri spirituale et subtile quod instituit offerri panem
loco carnium aquam mundam loco pinguedinis et purum vinum
loco sanguinis et hoc modo spirituali acceptabili deo. Nam sicut aliquid
decollata quos quia per prophetam comparantur cadaveri putrido sic nos
tamen dei summus domine mi et ad quem redimus in omnibus que evenerunt
nobis ecce non credimus hoc domine et hec que locutus est deus per pro-
phetam istum descripsit tam evidenter et de sacrificiis nostris dixit
et deus per Ieremiam prophetam c° vii° multitudo proximos vestros ad
sacrificia et comedite cum eis carnes sacrificiorum vestrorum quia in die
qua eduxi patres vestros de egypto non precepi eis nec verbum de
sacrificiis sed dixi eis audite vocem meam et ero vobis deus et eri-
tis mihi populus et ambulavitis in omnibus que precepi vobis bene erit
vobis et non audierunt nec posuerunt aurem suam ad deum meum
Et tu domine mi es ille qui novisti sed nichilominus ... sumus in
omnibus que evenerunt nobis
Timeo domine mi quod de synagoga et de ecclesia in ecclesia ...
bum quod describit xxv° c° primo li. genesis cum ait do-
minus Rebecce uxori ysaac. Duo gentes sunt in utero tuo et
duo populi dividentur in ventre tuo. gentes gentem superabit et
maior serviet minori. domine mi sola rebecca fuit mater
iudeorum et gentilium populus maior et primogenitus fuit synagoga
que magis fuit honore et sancta dei populus suus gentes fuerunt ge-
tes et in infidelitate manentes et in ignominia sua. Ergo
tamen domine mi deus occidit istud prout scriptum est ysaia propheta tunc
vota scripta est et synagoga que fuerat maior servit nunc ecclesie
gentium que fuerat minor non complebitur verbum quod deus dixit re-

63

bere gens gente superabit et maior et c. Dne mi de ecclesia dicit
pos dauid propheta ps xliiij. Astitit dne regina a dextris tuis
in uestitu deaurato distinctis coloribus ad ornata. Expone
dne mi quod in ecclesia gentium que vocatur regina diuersitas
linguarum omnium que fuerunt ei est ornata colorum distincto scilicet
omnibus lingue ecclesie concordant in una expositione legis et psal
terij et librorum omnium prophetarum. Synagoga non habuit nisi una
lingua ad ornatum suum quasi coloris unius scilicet hebream. Pauco
dne mi audiuis frequenter in ductis superius que per malachiam dicit
deus synagoge cui ait Non est mihi uoluntas in sacrificijs uestris quia
ab ortu solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus
que offerunt nomini meo sacrificium mundum sit dona sua munda
est aqua et vinum et farina pura de quibus fit sacrificium nec indi
get mundatione nec lotione. Sed synagoga indiget lauare car
nes sacrificiorum suorum et purgare ventres animalium que in sacrificijs
offerebantur et lauare locum de pinguedine et sanguine sacrificiorum ali
ter horror sacrificare esset et videre. In sacrificio autem panis
et vini et aque nichil apparet inmundum nec turpe et corpus
supra. Estimo dne mi quod de sacrificio ecclesie dixit deus per sa
lomonem proverbiorum xvij c. Melior est pura buccella panis cum carita
te quam uitulus saginatus cum iniuria. Buccella amoris
dne mi pura est mansuetudo sine mansuetudinem et innissione
mutua offensarum et uitulus odij saginatus est odis podo in me
fecto inimicorum. Ergo dne mi sacrificium synagoge est uitulus
pinguis cum iniuria et sacrificium ecclesie est buccella caritatis de
qua dixit deus. Melior est pura buccella panis cum caritate
quam uitulus saginatus cum iniuria. Nos autem deum sumus dne
mi in omnibus que euenerunt nobis. Pulchre enim deus describit ecclesiam
assimilando eam ceruo per os Salomonis proverbiorum v c. ubi dicit Cerua
carissima et hinnulus suus. Vbera eius inebrient te omni tempore et in a
more eius delectare iugiter. Synagoga potest dici cer
ua a quo modo. Sed non est possibile nobis exponere nisi ubi a istud
de illa ppter quia non habuit hinnulum unum solum sed hinnulos
multos. Hinnuli eius fuerunt Moyses et aaron dauid et ysaias
et zacharias. Daniel et ceteri similes. Ecclesia est deo dilecta cerua
et hinnulo suo sancta de qua et de quo scribitur Cerua carissima deum
et hinnulo suo scilicet uno cum gente pace in nobilitate et gratia. Sed

ait dne mi inebrient te vbera eius omni tempore et delectare
in amore illius iugiter. In quibus verbis describitur sacrificium ecclesie dua
rum omni tempore iugiter assimilat autem deus illam mulieri lactanti
filios. Sed in hoc quod dicit inebrient te denotat mariam sanctimo
nie spiritualiter quantum ad vinum et verba denotat in reliquis partibus sacrificium
ti spiritualiter quantum ad vinum et verba deinde in reliquis partibus sacrim
ti cum simo delectabile nutrimentum sufficiens sacramentum quod sacrifi
cio iam fruitur et delectatur ecclesia mille annis quo tempore perierunt sy
nagoga suo sacrificio. Hinnulus autem ille nobilis in quo
ista ecclesia est tam grata deo. Est vero dominus et verba eius dant
omnium spectatium de quo producit gaudium sempiternum. Non dicit quod
debent carnes et pinguedinem que sunt laboriosi sacrificij que deus
perierunt ea iam sunt mille anni. Nos tamen dne mi deo sumus in
omnibus que euenerunt nobis. Fuit autem synagoga sicut mulier que
habuit aliquem uirum supple deum et perdidit illum et dominum
suum et villas ornatas. Et ecclesia cerua in deserto sine marito
sed deus supplet illi vicem deus ipse fortis et gloriosus deus per os
ysaie prophete c. liiij. Puelle sequestrate meliores sunt quam ille
que sunt mariti. Item et propheta c. xliij dicit sic Ego faciam
in deserto uiam et flumina magna ad dandum po
tum populo meo dilecto et tu iacob non obediens et tu israel non
audiens sicut nos dne. Maximus est non obediam nec aures nec
oculos habemus propterea et captiuitas nostra iam usque ad completione
tum mille annorum peruenit et timeo dne mi quod de ceruo ma
ter filiorum meorum habeat in promptu dicendo ocium per oculo et
est cerua ista quasi similis hinnulo quod hinnulus dixit
in Euuangelio suo. Matheus vo c. Cum te persecuti fuerint in una fu
gite in aliam. Loquitur dauid propheta in ps
quam magna et mirifica dulcedo tua dne quam abscondisti
timentibus te et perfecisti eam sperantibus in te et c. Clare dne
mi quod populus Synagoge timuerunt penas legis oculi
per oculo quia erant in promptu excecati. Sed populus ecclesie sperantes sunt in dul
cedine dei qui parcebant et persecutionem non repugnabant. Qua
propter parauit illis gentibus magnam multitudinem dulcedinis sue
quam abscondit a iudeis. Sed tamen dei sumus dne mi in omnibus
Aueo mi dne quod loquatur deus de nobis per [illegible] casibus
ysaias propheta c. xxix. Cum erit prophetie apud vos si
cut verba libri signati que aperuit lector ut ignorans.

litas de filiis aut suprādictis quos vocaens deus descripsit ut allegatū
e plities. Loqm̄ deus at̄ et i eodem c° ai s̄ manifestabunt
sancti iacob et ewangelizabant dm̄ isrl et accipiunt ignorantes
verenas et musica sciunt legere apte videm̄ iā ß mille anni dne
mi q̄ ignorantes quod musica sciunt et docent legere mrz et q̄ ß
ignorantes n̄ gentiles et q̄ ß musica cantores psaltiu mrii et
ppsias i eccliis suis de qmbz musicis sunt cantoribz d̄ de
p os david ppe ps vc vii Cantate dno canticu nouu
q̄ mi̇ra fc et q̄ i° canticu nouu dne mi n̄ testamtu nouu
i loco antiq̄ et de istis musicis dne mi d̄ i p os dd Ca
tate et bndicite noi eius et i ps lxxv. Cantate dno ois tra
psalmu dicite noi e° et i eode ps d̄ Confitet̄ ad te dne vniu
si fines tre et ide tibi cantabit et dicet noi tuo ps vniuse
tre familie et no isrl singlar. De istis et musicis o dne
mi d̄ de° p os david. lxxxviii° ps Beat ppls q̄ d̄ can
tilenam dne illic voltus tui ambulabit. De istis d̄ ps lxx
xviii°. Cantabit tibi gentes canticu i domo di. In loco isto
ponit° cantilena no antonomasayce et hodie ß mille anni q̄
nos iudei n̄ cantauim° nc canticu i domo scā. De istis cantoribz
d̄ david Cantabit ps suos i domo di ietru. Deuß d̄ in
ps. cxxxvi°. Quomo cantabim° canticu dm̄ in tra aliena q̄ si
pt ee dne mi q̄ sp̄em° hec tra et nom ai d̄ ds p os amos
ppe v° c°. Cecidit isrl no resurget. Ego isrl pstrata e n̄
eleuabit. Dix̄ et icote ix° c°. Eueniet eis ex illico et no
saluabit ut fugerit ex eis et si absconderit se i monte carmeli
inde pcipitabit eos man° mea et si descendz pfundu maris
illuc i mittam serpentes et mordebit eos. et si abierit i capp
tiuitate cora i inimicos suis i madabo gladio et occidz eos et
pona oclos meos sup eos i malu et n̄ i bonu et ai fecit
hc nb ds iā ß mille anni cōpleti et qd canticu et q̄ psalmum
ne mi deus dixit de nobis cantabim° eo q̄ sic est
pona oclos meos sup eos i malu et n̄ i bonu sic mai
feste videm° iā ß mille anni. Dixit uo de istis filiis musi
catoribz p os dd. Omes gentes plaudite manibz et cantate do
i uoce laudis et xxxv°. Cantate omes familie tre seruite
dno i letitia i trate i conspctu ei° i exultatoe et scito te
q2 ipe ē deus. Ipe fecit nos et no ipi nos qm nos sum°

ppls eius et oues pasc° ei°. Introite portas e° i confessioe et domu ei°
i cantilena confessiore et glorificate nom e° qm suauis ē mia e° vsqz i
eternu et ips Cantate dno ois tra annutiate de die i die saluta
re e° usqz i secla seclo2. Pauco dne mi eo q° ds dix̄ nb p os
Jeremie ix° c°. Docete filios uros et filias uras planctu et flet
qm mors ingressa ē p portas uras. Exo q° dix̄ ds de hiis filiis
musicis seu musicatoribz p os dd ps Cxlviii Reges tre
et os ppli pncipes et os iudices tre iuuenes et virgines. magni
et pui glificet nom di et i ps. xlix. dixit Insacrifia m̄ ca
tus honorificab° me ac si apte dicet. Non i sacrificiis anim
ali aut hyrco2 et i testio2 ipo2 sicut eat sacrificiū mm Cu et
dne mi no negem° uba cantois mi q̄ dix̄ p os ysa ppe xx
lix c°. Musici seu musicatores addiscet scientias cu totu psalte
ri david. sic musicali arte notu psonos acutos et graues hijs
omnibz cōsidatis. Vide q° nos erram° isrc de eo et sue laudi
sacrificio inditam° qd i eccā eo exhibent i cantico psti ai d̄
lege. mā hc iuciam° pcepta et exempla david n̄ dix̄ et i lau
date eu i cythra et organo laudate eu i Cymbalis letitie
laudate eu i cymbalis laudis. Omis spc laudz dnm hec scri
bunt ps. Cl. Exemplu et hem° dne ii si° vi. c° v. locm̄ qd
david visto opto capite saltas psallebat ai cythra an archa
qd temeraria Micol vxor sua ausa ē redarguere eu ipe
ait. Cfatua Non me uidebit ds an so n̄ despitu psalletem
et saltante filii et isrl sonabat bucinas ai custodiret archa
dm. Sz q° sum° obsecro dne mi nos invidetes sollicita
te isto2 musico2 n̄ Micol fatua et q̄ illi n̄ david canetes
et exultantes i deo i sui ult° psti ai d̄ ds Ois spc laudet
dnm. Sz dixissz ois isrlitica passe tt posse° aliis i sultare et
si ds fortis et glosus dix̄ p os ysa ppe c° xl. Oes gentes
os ß i conspctu e° qd hc n̄ tellsedu ē de gentibz ill° q̄ sunt an
te heati noticia dei p aduentu iusti q2 tt sunt pagani et
ydolatre. Sz telligi opt i° ubu de gentibz q̄ inuenerunt
dm q̄ offerunt ei oi die sacrificiu mdu i oriente et occidente
sic dix̄ ds p os Malachi ppe. et iā supius allegatu ē i racte
dne mi erram° isrc. attam nos dei sum° i oi euetu q̄ e
Aueo dne mi qd nos expostotaium° a ueniet nobis
deo i ppmo aduentu i° iusti deq° i nob audes pdcas et

cu expsse ↄuicunt oia q scripta s apud nos i libris legis et
pphāx qr qa apostasia ds sic ptendit i longitudinez dierū
captiuitate ista nob. et si expectamus aliu saluatore ab isto nō
pdest nob et argumentu euidens nob e captiuitas illa q fuit i
babylone. lxx annis. et qntu ad tepus qr breuis. et qntu ad
grauitatem qr daniel pphā fuit captiuus nobiscu q cū aliis
di et p q ds ↄsolabatur nos deliberate ꝓpinqua. Non et
oes tribz fuerunt i illa captiuitate. Sz h captiuitas ia puenit
ad ↄplementu mille anor nec e daniel nobiscu et os tribz
nulla excepta e i dispsione elongata a domino sca signum
euidens qr pctm gnale i oibz nob nullo excepto qd pctm
pseuat i nob pseuabit et ira di sup gente nrāz sine spe et tn
expectamus aliu aliq q expectatio n pdest nob. Et si uolu
dre qd h captiuitas n e gnalis et qd aliq tribz e i aliq p
te mdi que hz rege et pncipes cito potimus h. lege nraz
argui et conuici. Nam et si nos iudei i aliqua pte mdi rege
l pncipe haremus hc ecct desola i una tribu. s. iuda. Qd
ds diffiniuit sup iudaz q no ecct exilia usz icenu vnd
dix ds p os ieremi pphe. C. xvii. pctm iude scriptu e stilo f
reo i lapide adamantino et i sistes sup corda eor. Et id q
scriptu e stilo i lapide adamantino ↄtiu delere spam9 no d
lebi icenu ps. ca. ds fortis et glosus loquit e p os ysa
pphe. C. iii. dnator dns auferet a ierlm et iuda iudicem
et pphām et pncipe. De nob dix ille pphā filius bethzeri c
iii sui libri Erunt filii isrl sine pncipe et sine lege. Nos
scimus dne mi ab iudeo mdi fuunt ales magni et sci coram
do et i pncipio fuunt longe vite sic matusale et enoch et
c. Sz nulli cor extendit de uita ult mille anos et nos i
uenimus te nos q messias sit pt nob pmissus fuit nat in
babylone tpe captiuitatis illius q fuit lxx anor et hc sm
hc pt in lz etatis mille quingentos anos. Qua fabu
la no solu n pphā sz et nulla rone possum defendere
hc tn dicimus et asserimus in synagogis et nulli ↄmisteri
nobiscu exsteteius. Sz et audias danor doctrina publica
sr illo ps lxxxvi. Dicet ad syon homo et ho nat e i
ea et ipe e altissimus q fundauit ea. In vbis istis pphā
maria dnatur Ciuitatē sue noie Ciuitatē et dt q ho
nocat sex

natus e i ea. Non dixit ei isrlite l tali ut itelligat qd filius ma
rie no fuit vnq i nubis aliqui hois i isedo li. s. Non
hc manifeste declarat cu dt ds dauid. Cu impleuis dies
tuos et dormieris cu pribz tuis suscitabo pgeniem tua post
te q egrediet de utero tuo et ego ero illi in prem et ipe et m
i filiu. Et nunq fuit possible dne mi qd ab filius egrederet
de utero pris sui. Sz expsse ponit ad demonstrad qd pt
no foret ↄcipiendus i muliere psente decisum alubis vnu sit
ceti hoies tam ad aiud qz ab aliis descendens. Dixit et de
p os dauid ps. cix. Ex utero an luciferu gn te ac si ds fort
et glosus dicet de xpo filio. Re uolutate sua q sz spt sciuis de
mit illu n desemine pducedo illu et post ex utero qr xpc natus
mit illu n desemine pducedo illu et post ex utero qr xpc nat
tantu deuteo sn semine vili pt cursu solitu nc et e danor
doctina q n itat i capitibz mis et ↄpter euenit id qd nob
:eueniet. Describit i peunde modu xpm
nasciturum dauid pphā cu dt ps. cxxxi. iurauit ds dd i no
peitebit eu. De fructu uētis tui ponā sr thronum meu
Erte dne mi no opponunt vani dicta saracenorū
et papue q tradun i althorano i expositoibz eius facte
q nos n recipemus sic nec ipi recipiunt cu ad fatigatom:
q nos n recipemus sic no ipi recipiut cu ad fatigatom
maz ecct i adfortificatoz danor mauic simpliciu si nob
apponere illa q dicunt ad sarracenos de ihu de maria mre
eius. Omis n sarraceni dicunt qd ipe fuit ille messias q pphe
ei9 omes n sarraceni dicut qd ipe ille messias q pphe
pdixerunt ee uenturu et ponunt illu mathometo ptiū ad
generalogia. fateri enī qd pntes i paru mathometi fu
erut ydolatre i desemine agar ancille et dicunt q messias
fuit filius ysaac i pphāx i iustor scor in ea linea usz ad
mariam mrez ei9. De maria uo dr sicut i althorano d sca
maria mire ei9. De maria uo dr sicut malthorano d sca
maria filia aiunar. Dixit angls gabriel ad mariaz O maria de
elegit te et dotauit te gra et pelegit sup mlies om scor
et posuit te quasi vny mediu diuidens int hoies terenos
i te anglos di i padiso deliciar arabice sic et c. Dicut
et os sarraceni qd pt sit messias habuit a do potestate fa
ciendi miracla sanadi omez languore i ifirmitate eiciedi demo
nia et resuscitandi mortuos et redidit oia miracla q ihm fe
cisse euangeliu comemorat hc expsse comemorat althoranus
v. i iii. c. pxo. s. de familia aiunar qd messias fuit

66
2.8. II. 1908

fiat

ꝛ oia ꝛ i scēta cotdiu vn vba Machometi sunt talia. Dixit eo
te .i. ist os libros ꝛ oez sapiaz ꝛ tota lege moysi ꝛ ē usqz quo
fuit ꝛ d. ꝛ sacbati qmitqz hoies comedebat i domibz suis.
Dixit ꝛ de xpo sū de messia qd dū fuit i hc mūdo ꝯtepsit di
uicias abiecit carnales delectacões nc habuit ꝯtumelias q d oc
co pati ꝛ tā i obedia ut vz malchorano ī vbū. Evang.
vulpes foveas hnt. Et hec oia dnē mi. lz fuit aliꝗ dicen
tes sunt dicentes ꝯ tū ꝯforma q ꝓphe dixerunt de messia ꝛ
pmo adventu suo ut pz ex dictis. Dīt malchorano. O
xpe .i. ist ē vbū di ꝛ hc .s. ee vbū di ē ihū apd sarracenos
q nn ꝓpu ist itaqz nlls alius vocat hc n mine n v q uot xpe
dīt malchorano sic. Deus dixit. O xpe ego sū sufficien
tia ergo levabo te usqz ad me ꝛ purificabo te ab infidelibz.
Considero ergo dnē mi q gēs iudeoꝝ ꝑt captiitate hac vatiē
iā mille anni ꝛ ē sū paucissimi iudi ꝯpatōe aliaꝝ nacionū vl
sarracenoꝝ multiplicata ē ꝛ crevit cottidie ꝛ fides xpi [illegible]
replevit tot mūdū. Nos ut vere ē vcz dispsi sumus ꝛ in obprobrio mū
ꝛ vcz sumus paucissimi q n filius primogeniti. sic Ruben cui dix
pr n crescas. Nos at n crescimus nc illi pauci q sumus ꝛ sumus inimica
sup omes gentes defecimus ꝛ testimōm mltoꝝ stat ꝯ nos .s. scriptur
noꝝ ꝛ xpianoꝝ ꝛ alchoranus ꝛ evangelis qbz noluimus cde. Quis
ꝗ iudico alchoranus nc vale at cū manifeste ꝯvincat ꝯ ꝯtro
ria sic melius ipe nosti ꝛ ꝯpositoꝝ sū ꝯpositores eius vcz ꝛ eiusdē
ignoras testamētū. Sz quid dicā de evangelio cui supposito q xps
sū messias iā venit nc ꝯtinz ꝯ ꝓphas ad legē meaz. Sz mai
festa impletio om ꝓphiaꝝ ꝛ ꝓmissionū q i lege ꝯtinetur sume
do spualr sic doctrina ꝯtinz ꝑfca. Nichilominus dnē mi sr his
dubijs ad te recurro maxie sr hiis q mīe habui ex ꝓphie
ꝯ de althorano ꝛ testimōio suo qd q nichilū reputabis
cu maxie qm sais ꝑfte ꝛ nosti qd ille Machometus qm
dixit se ꝓpham nc futura ꝑdixit ꝛ se nuciū dei ꝯ deū
ꝛ eius scripturam dolavit ut corruptus homo peritus et
ignorans. Explicit Iudeus. Non bene doctus mi
O bone Kalixte cantus clerus qz odit te

O bone Kalixte [illegible]
[illegible]
[illegible]

Liber magistri petri landberg

